תלמוד ירושלמי · מפרשים · שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי נזיר

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי נזיר

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיירי-קרבן-על-תלמוד-ירושלמי-נזיר/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 13
הלכה ג 20
הלכה ד 22
הלכה ה 22
פרק ב 23
הלכה א 23
הלכה ב 26
הלכה ג 26
הלכה ד 27
הלכה ה 28
הלכה ו 29
הלכה ז 29
הלכה ח 30
הלכה ט 30
הלכה י 33
פרק ג 35
הלכה א 35
הלכה ב 36
הלכה ג 38
הלכה ד 38
הלכה ה 39
הלכה ו 45
הלכה ז 45
פרק ד 47
הלכה א 47
הלכה ב 53
הלכה ג 55
הלכה ד 56
הלכה ה 62
הלכה ו 63
פרק ה 68
הלכה א 68
הלכה ב 78
הלכה ג 79
הלכה ד 84
פרק ו 85
הלכה א 85
הלכה ב 101
הלכה ג 104
הלכה ד 111
הלכה ה 111
הלכה ו 112
הלכה ז 113
הלכה ח 115
הלכה ט 116
הלכה י 125
הלכה יא 125
פרק ז 126
הלכה א 126
הלכה ב 139
הלכה ג 149
הלכה ד 153
פרק ח 157
הלכה א 157
הלכה ב 165
פרק ט 175
הלכה א 175
הלכה ב 180
הלכה ג 190
הלכה ד 197

הלכה ה 199
הלכה ו 202

פרק א

הלכה א

כל כינוי נזירות כו'. בבבלי גרסי' מכדי תנא בסדר נשים קאי מ"ט תני נזיר דשייך בקדשים תנא אקרא קאי והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וה"ק מי גרם לעבירה יין וקאמר כל הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין. וכ' תוס' וקשה דל"ל להאריך כל כך כו' ומה ענין זה לזה לכך נ"ל כו' דקאי אקרא דתנא סוף גיטין כו' ע"ש ודחק. ול"נ דאקרא דכתיב בפרשה קאי דבפ' כי תצא כתיב כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשך שבעך וגו' וסמיך ליה כי תבא בקמת רעך וגו' ובתר הכי כתיב כי יקח איש וגו' והיה אם לא תמצא וגו' ובמשנה תורה לכ"ע דרשינן סמוכים וצ"ל כי יקח וגו' אכי תבא בכרם רעך קאי אע"ג דמפסיק בקמת רעך היינו משום דדמי ליה והדר לראשונות אם אוכלת ענבים יותר משבעה גורם זנות שגם ענבים משכרים כמו תמרים. ולכך תני תחלה נזיר והדר קתני סוטה. ומייתי ראיה שהשכרות גורם עבירה כדמוכח מקרא סמיך פ' נזיר לפ' סוטה בחומש הפקודים. אלא שהתנא בסדרו סמיך טפי אסמיכה דמשנה תורה דלכ"ע דרשי' שם סמוכים והתם כתיב אזהרת שכרות תחלה ובתר הכי כתיב פ' סוטה. ועמ"ש בריש הסדר טעם לסדר המסכת לפי הירושלמי. ונראה דסובר הש"ס דסותם התנא בסידרן זה כר"י ודלא כר"ש דאמר נזיר נקרא חוטא. דהא בנשים חובה לראות סוטה בקלקולה כדתנן פ"ק דסוטה וכיון שרואות חובה עליהן להזיר כדמוכח מקרא וכי תעלה על דעתינו דליחייב קרא במידי דאית ביה חטא. מיהו י"ל כיון דאין החוב לראות הסוטה בקלקולה אלא בנשים. ולאו עלייהו קאמר קרא שידורו בנזיר דודאי יקפיד הבעל על כך שאינו רוצה באשה מנוולת כדתנן לקמן ולא איירי קרא אלא באנשים ואין עליהן חובה לראות הסוטה בקלקולה י"ל דגם מצות נזיר אין עליהן חובה:

או אהא נאוה נזיר. בתוס' מפורש דנזיר דתנן במתני' לא קאי אהא נאוה אלא אנזיק כו'. ובסוגיין ובבבלי מפורש דאינו כן אלא אהא נאוה קאי. וכ"נ במתני' דנדרים פ"ק ולא אמר אהא או אהא נאוה ה"ז נזיר היינו טעמא כמ"ש תוס' שם בגמרא בד"ה ודלמא כו' ע"ש. אלא דתי' אינו עולה יפה לפום סוגיין. ונ"ל דקמ"ל דאיירי בתרי גווני רישא איירי בשאמר הלואי אהא כמותן כדמוקי לה בגמ'. וזהו הויין ידים מוכיחות וסיפא איירי באומר אין נאה כזה ולשון זה לא הוי ידים מוכיחות ועמ"ש בסמוך בתוס' בד"ה אמר:

נזיק כו'. פירש"י אית דאמרי לשון אומות הן אי משום דכי מחקת לרגל דקו"ף כו' משוית ליה נזיר ע"כ. ור"ל אך משום כו' כלומר הא דתנן דוקא לשונות אלו הוא דהוי נזיר אבל לשונות שאר אומות לא היינו משום דהנך שייכי בנזיר וכדמסיק. וא"נ כן בגמרא דתני

ר"ח רזיח כו' גם ר' בא אמר בסמוך מפחזנא הוי נזיר ש"מ דלאו משום שנראין כאותיות נזיר הוא. אלא נקט הנך לשונות לרבותא דלא תימא נזיר פסילוס הוא זה שרצה לומר נזיר ואיתקל מילוליה וה"ל כאלו לא הוציא בפיו מה שהיה בלבו ואינו כלום קמ"ל כיון דלשון אומות כך הוא אמרינן דלכך כיון מעיקרא לומר נזיר בלשון זה וכ"ש בשאר לשונות דהוי נזיר. ותוס' כתבו בהנך ג' לשונות דתנן אפי' לא נתכוין לקבל עליו נזירות הוי נזיר משום דדמי ללשון תורה ודמי לשאר לשונות ע"כ. וכתב התי"ט תימא בלא כוונת הלב אין כאן נזירות כלל דהא בעינן שיהא פיו ולבו שוין ע"ש ותירץ בס' אורח מישור שיש לחלק בין טעה בדיבורו ללא טעה וכ"כ תוס' והרמב"ן והרא"ש והראבי"ה והשתא במוציא פת סתם ואומר שכוונתו להוציא פת סתם ולחשוב בלבו פת חטים אסור בכל פת אע"ג דפיו אינו מכחיש מחשבתו דפת סתם פת חטים נמי משמע כ"ש באומר הריני נזיר ואומר שלא נתכוין להיות נזיר דאזלינן בתר פיו דדברים שבלב אינן דברים ע"ש. וא"נ דמדברי הרא"ש וראבי"ה משמע בהיפך דוקא כשהיתה כוונתו להוציא פת סתם כדי שיובן מתוכו שאוסר על עצמו כל פת שבעולם אלא שבלבו לבטל דבר זה ושלא לאסור אלא פת חטים ה"ל דברים שבלב ואינן דברים כיון דגם בלבו היה להוציא בפיו לאסור כל הפת אבל אם היתה כוונתו להוציא פת חטין ואיתקל מילוליה וקאמר פת סתם אינו אסור אלא בפת חטין כיון שלא היתה כוונתו להוציא בפיו איסור בכל הפת. וכן המוציא בפיו דבר שיבינו ממנו שאוסר עצמו פירות לעולם אלא שהוא מבטל הדבר בלבו אינו כלום וכ"נ דברי הב"ח. וזה מדאורייתא נדר גמור כנראה מדברי כל הפוסקים ולאו משום דלא מהמנינן ליה דא"כ איך נאמר שיביא קרבן נזיר הא איהו יודע בעצמו שאינו חייב קרבן אלא ודאי באיסורין מהמנינן ליה והכא גזירת הכתוב הוא דפיו עדיף וזה ברור בדברי פוסקים אלו. והרמב"ם כתב פ"ב מה' שבועות לפיכך אם נשבע אחד בפנינו שלא יאכל היום ואכל והתרו בו ואמר אני לא היה בלבי אלא שלא אלא היום וטעה לשוני והוציא אכילה שלא היה בלבי ה"ז אינו לוקה עד שיודה בפני עדים קודם שיאכל שעל אכילה נשבע או שקבל עליו התראה ולא טען בשעת התראה אע"פ שטען אח"כ אין שומעין לו. וכן אם התרו בו ואמר מעולם לא נשבעתי או נדרתי אלא על דבר זה ואחר שנשבע או נדר אמר כן היה אבל לא היו פיו ולבו שוין או תנאי היה בלבי על הנדר אין שומעין לו ולוקה וכ' הכ"מ ראיית רבינו מן התוספתא ומצאתי כתוב בת"כ כיוצא בו אר"מ א"ל נזיר אתה ואמר תנאי היה בלבי שומעין לו ופי' הראב"ד תנאי היה בלבי כלו' ונשאל לחכם והתירני ע"י אותו תנאי אבל שלא ע"פ חכם מה יועיל לו התנאי הא הוי דברים שבלב. מ"מ נראין דברי רבי' דפשטה לאו בשאלת חכם איירי אלא ה"ק

תנאי היה בלבי והוצאתי בשפתי בלחש ע"כ. ואני תמה דאין כאן מחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד דפשטא דסוגיות משמעין כדברי דנאמן הנודר לפרש כוונתו אלא כל האומר שכיון לנדר אלא שסובר לבטלו בלב נדרו נדר שהרי מודה שנדר וכוונת הלב והוצאת פיו שניהם לנדר גמור כוונו אלא שבלבו חשב עוד מחשבה אחרת להטיל תנאי בדבר ואין בכחה לבטל הוצאת פיו אבל היכא שטעה בהוצאת פיו להוציא מה שלא היה בלבו איו כאו נדר. לכך לא כתב הרמב"ם ברישא שאומר תנאי היה בלבו דודאי אין זה מהני אלא ע"פ התרת חכם וכמ"ש הראב"ד דפירושו ברור דבת"כ בסיפא תני אבל היה מיגען כל היום ובאחרונה אמר תנאי היה בלבו אין שומעין לו. ויגיעה זו למה אם לא כפי' הראב"ד וע"ש בק"א. אבל בסיפא כלל תרווייהו אם לא היה פיו ולבו שוין או תנאי היה בלבו על הנדר לוקה. וכן מפורש בדברי הרמב"ם פ"ג מה' שבועות הלכה ג' דדוקא באנס מהני תנאי בלבו אבל לא בשאר שבועות ע"ש. וכתב הרמב"ם שם פ"ב כיוצא בו א"ל אשתך נדרה ואמר בלבי היה להפר לה והפרתי לה שומעין לו אמרו לו נדרה והוא אומר לא נדרה וכיון שראה אותם העידו עליו אמר בלבי היה להפר איך שומעין לו ע"כ. וא"ת אמאי תיהני הפרה שבלבו הא קי"ל דברים שבלב אינן דברים וי"ל כיון שהוא אינו מוציא הנדר בפיו סגי בכוונת לבו לחוד לבטל נדרה. אך קשה שבפי"ג מה' נדרים כתב המיפר נדרי אשתו צריך שיוציא בשפתיו ואם הפר בלבו אינו מופר. ונראה שזהו שדקדק בלשונו לומר והפרתי לה כלומר שהוציא בשפתיו בלחש ובלבי דקאמר היינו שלא שמעו אחרים הפרתו. מדברי כולם שמעינן דהיכא דאמר הריני נזיר ולא היה בלבו להוציא דברים אלו מפיו לשום נזירות אינו כלום וכן מפורש בסוגיין בסמוך דקאמר כך אם היה קורא בתורה נזיר נזיר בתמיה. ואפשר לומר דכוונת תו' דבלשון נזיר הכתוב בתורה אפי' לא נתכוין אלא להטעות השומעים כיון דלשם נדר הוציאו מפיו אין דברים שבלב מבטלן אבל בשאר לשונות דבריו שבלב מבטלן ואם לא היתה כוונתו לנדר ממש אלא להטעות השומעים או בתנאי אין כאן נדר. וממ"ש יתבאר שסובר הרמב"ם דתנאי מהני אם הוציאו בשפתיו בלחש דומיא דהפרה ודלא כהרא"ש ומביאו בי"ד סי' רי"א סעיף א' ע"ש ודברי התוספתא משמעין כדבריו לפי פי' הכ"מ:

איש כי ידור מה ת"ל נדר אלא מיכן כו'. וקשה הא הך קרא בפ' מטות כתיב טפי ה"ל לאתויי קרא דפ' נזיר איש כי יפליא לנדור נדר דמוקדם בקרא. גם בבבלי נדרים ד' ג' מייתי קרא איש כי יפליא למידרש מיניה כינויים ע"ש. וע"ק הא איצטרך קרא דאיש כי ידור נדר דבעינן שידור בדבר הנדור כמפורש בבבלי פ' שבועות שתים ונדרים פ"ב. ומ"ש הרא"ש בפי' שם דמ"ד דברה תורה כלשון בני אדם יליף ליה דבעינן שידור בדבר נדור

מדכתיב לה' וה"ק קרא עד שידור בדבר הנדור לה' ע"ש. וקשיא לי הא אפי' במתפיס בנדר שנדר הוא לבדו כיום שמת בו אביו שאין בזה לה' אלא לענות נפשו הוי נדר כמפורש שם ועוד שגם איסורים הם לה' שהרי התורה אסרו ודבר הנדור מנ"ל דהא נדר אינו מיותר דלשון בני אדם הוא ועוד כי היכי דדרשי' נזיר להזיר לה' דבעינן שיזיר לשם שמים ה"נ נימא גבי נדר שיהיה נדריו לשם ה'. גם בירושלמי נדרים דף ג' ע"ב מפורש דלה' משמע שאינו נודר ומתפיס אלא בקרבן ולא באסורים ונדרים שאסר הוא על עצמו ע"ש ועוד הא איצטרך לה' שנדרים חלין אפי' על דבר מצוה כמפו' בבבלי נדרים דף ט"ז ע"ב:

מיכן שאדם קובע עליו כו'. כתבו תוספות בפרקין דף ה' ע"ב בד"ה מלמד כו' ודאי נראה דאם אמר הריני נזיר ונזיר לא איצטרך דמשתמע שפיר כשישלים הראשון דמתחיל ומונה השני וכי איצטרך קרא להיכא דאמר הריני נזיר היום ונזיר דס"ד כיון דאמר היום לא חייל עלי' אלא חד נזירות ע"כ. ותימא הא פלוגתא היא בבבלי נדרים פ"ב דף יח ור"ה מוקי קרא למקבל עליו שתי נזירות בבת אחת ושמואל מוקי ליה באומר הריני נזיר היום הריני נזיר היום. והשתא מאי נראה דקאמרו הא ודאי לר"ה באומר הריני נזיר ונזיר לא חייל השני דדוקא בבת אחת הוא דמונה שתים ולשמואל אפי' באומר שתי פעמים היום ה"ל נזיר שתים וקרא להכי איצטרך וא"ל דדוקא באומר היום הוא דבעינן שתים בבת אחת אבל היכא דלא אמר היום אפי' אמר נזיר ונזיר ה"ל נזיר שתים דא"כ ל"ל לר"ה למימר אבל נזיר היום ונזיר למחר חל נזירות על נזירות הל"ל רבותא טפי אפי' נזיר ונזיר הוה נזיר שתים ועוד למה מוקי ליה בשקיבל עליו שתים בבת אחת ה"ל לאוקמי בנזיר ונזיר וצ"ע. ורש"י כ' נדרים פ"ק דף ג' ע"ב בד"ה שהנזירות כו' שאם אמר הריני נזיר חל עליו נזירות במסכת נזיר פ' מי שאמר הריני נזיר מחלוקת ר"י ור"ל כו' ע"כ. ותימא הא ל"פ ר"י ור"ל אלא אם נזירות חלה במקום טמא אבל לא שיחול נזירות תוך נזירות וצ"ע. והא דקאמר הש"ס שם הניחא כו' קאי אפלוגתייהו דשמואל [ור"ה] שכתבתי לעיל. והר"ן כתב שם בד"ה הניחא כו' אבל מ"ד ד"ת כלשון בני אדם ס"ל דכה"ג לא בעי קרא. ותימא מ"מ קשיא אף למ"ד ד"ת כלשון בני אדם ברייתא דמייתי פ"ב דנדרים דדרשינן מדכתיב נזיר להזיר ילפינן שהנזירות חל על הנזירות וכ"ת מ"ד ד"ת כלשון בני אדם תנא הוא ופליג אהך ברייתא א"כ מה לו להזכיר פלוגתייהו דהנך אמוראי דפ"ב ה"ל למימר הניחא אי ס"ל כהך תנא דברייתא ויש ליישב:

ולוקין עליהן. כתבו תו' בסוגיין וא"ת ולמ"ד לשון שבדו חכמים איך יביא קרבן הא מביא (קרבן) [חולין] לעזרה ואומר הר"ר יחיאל לא לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות ע"כ.

ונראה שראייתו מסוגיין וכ"כ תו' נדרים דף ג' דרבינו יחיאל אמר דבירושלמי מפורש בהדיא למ"ד לשון שבדו חכמים לאו לענין קרבן קאמר אלא לענין מלקות. וא"ת א"כ מאי קאמר אע"ג דר' יוחנן אמר אין לוקין כו' הא לא קאמר אלא למ"ד לשון שבדו חכמים ור' יוחנן קאמר לשון נכרים הם כמפורש בבבלי נדרים דף י' וי"ל הירושלמי לשיטתו דלקמן בסוגיין מפורש דר' יוחנן הוא דאמר לשון חכמים הם. ובס' אורח מישור כ' למאי דאמרי' בבבלי דף כט דקסבר ר"ל חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ליתא לקושיית תו' ע"ש. ול"נ דסיפא דמתני' הרי עלי צפרים פליג ר"מ ואמר ה"ז נזיר משמע דבריש מודה ואס"ד דרישא לא אתיא אלא כמ"ד חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא ה"ל לאפלוגי גם ברישא דהא ר"מ אית ליה חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא כמפורש בבבלי פסחים דף כב. וכ"ת הא דקאמר הש"ס התם היינו לר' אבהו ואיכא למימר ר"ל כחזקיה ס"ל דפליג התם אר' אבהו ליתא דודאי אף לחזקיה סובר ר"מ חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא ולא פליגי אלא דלחזקיה אף לר"י הוא דאורייתא כמפורש שם בגמרא דף כג. גם בבבלי קידושין דף נז ע"ב מפורש דר"מ סובר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא. ולפמ"ש תו' לקמן דף כט ח"א בד"ה ה"ג כו' מפורש דהגירס' אר"ל משום ריב"ח ע"ש א"כ י"ל דר"ל סובר חולין שנב"ע דאורייתא דהרבה סתמות כמ"ד דאורייתא והתם משמיה דריב"ח קאמר וליה לא ס"ל. ואף רבא סובר דר"י אית ליה חשב"ע דאורייתא. דאמר נדרים דף יט ע"ב גבי כרי היינו טעמא דר"י כל שספיקו חמיר מודאו כו' ע"ש. ואס"ד דרבנן מאי חמיר מודאו הא אף בספק יכול לגלח ולמיתי קרבן. ואף ר' יוחנן הכי ס"ל דר"י סובר חשב"ע דאורייתא כדמוכח בבבלי בפרקין דף ח' ע"א ע"ש ועמש"ל סס"ה. וקשה בגמרא מוכח דפלוגתייהו דר"מ ורבנן אף לקרבן מדפריך לקמן דף ג' ע"ב מכדי חיישי' קאמר דלמא צפרי נדבה קיבל עליו. ומאי פריך הא ר"מ נמי ל"ק אלא משום חומרא דומיא דרישא ואינו. מביא חולין לעזרה אלא ודאי דאף ברישא איירי אפי' לקרבן ודוחק לומר אי משום חומרא אפי' מלקות ליתא ומתני' איירי במלקות. דהיא גופא מנ"ל הא י"ל דלמלקות נמי לא איירי. וא"ת לתי' תוס' דאינו מביא קרבן על הכינייין למ"ד שבדו חכמים איך ס"ד דש"ס בבבלי נדרים דף י' ע"ב דב"ש וב"ה דפליגי בכינויי כינויין פליגי בפלוגתייהו דר"י ור"ל אי כינויין לשון חכמים הן או לשון שבדו חכמים. מ"ט לא פליגי בכינויין עצמן ולענין קרבן וממילא משתמעי פלוגתייהו לענין כינויי כינויין וי"ל דניחא להו לפלוגי בכינויי כינויין כי היכי דלפלוגי נמי בנדרים דליכא קרבן. גם המסדר הש"ס תני נדרים קודם נזיר:

אע"ג דרי"א ספק נזירות מותר כו'. עמש"ל ספ"ה:

אפי' אמר שאזכיר פת כו'. אין זה פליג אשמואל דאמר שבועות דף כו גמר בלבו צריך שיוציא בשפתיו ומסיק בבבלי שם גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורים אינו כלום דהתם סותר בפיו מה שגמר בלבו ואפילו הוציא פת סתם דאיכא למטעי דפת שעורים קאמר סד"א דלאו כלום משא"כ כאן שאמר שמחדש הלשון והנה הוא קורא להנזיר פת ואמר הריני פת ודאי דמהני שהרי פיו ולבו שוין ולא גרע מידות. ועמש"ל בד"ה נזיק כו'. ונראה דהך סוגיא דפריך אם במתכוין כו' לא קאי אלא למ"ד לשון חכמים אבל למ"ד לשון אומות הן היא גופא קמ"ל דלא בעינן שיקבל עליו הנזירות בלשון הקדש דוקא וכן משמען דברי הרמב"ם. ולכך לא דקדקו בבבלי בזה דאמרי' התם בנדרים דר' יוחנן הוא דאמר לשון אומות הן:

כשראה נזירין עוברין לפניו ואמר אהא מהו. משמע דמוקי למתני' בשאין נזיר עובר וקסבר ידים שאינן מוכיחות הוויין ידים. וטפי משמע דעל נזירות קאמר שהוא חל לאלתר משא"כ אם נאמר אהא בתענית קאמר שאינו חל מיד אם כבר אכל באותה שעה. כן משמע בבבלי. מיהו הא דמשמע בסוגיין דאף שמואל לא מוקי למתני' בנזיר עובר לפניו מפורש בבבלי בהיפך דשמואל מוקי למתני' דוקא בנזיר עובר לפניו. וקשיא לי אסוגיין דלמא אהא צדיק או רשע קאמר דחייל נמי לאלתר:

באומר אין נאה כזה. וקשה מנ"ל דאנזירות קאמר דהא בשאינו תופס בשערו איירי. ואיכא למימר דאדבר נאה אחר קאמר:

נראין הדברים כו'. עיין בקונט'. וכפי מה שהגהתי נראה שכך היתה גי' הרמב"ם ולכך כתב בשבועות ובנדרים ובנזירות דבעינן שיהו קורין אותו כך באותו מקום אבל לשון אומה אחרת לאו כלום הוא:

אילו האומר כו'. בבבלי נדרים דף י' ע"ב גרסי' כינוי כינויין דנזירות תני רב יוסף מחזרנ' מנזחנא מפיחנא איבעי להו מיפחזנא מאי ופירש"י מיפחזנא דמיתחלף במנזחנא מי הוי כינויי כינויין אליבא דמאן דאסר ע"כ. וותימא לפירושו קשיא וכי טעמא דב"ש אתי לאשמועי' ועוד קשה הא ודאי מיפחזנא עדיף טפי מן מפיחנא דתני רב יוסף דהוי כינויי כינויין אע"ג דאין בו אותיות דנזיר ואלו מיפחזנא אית ביה גם אות זיי"ן דנזיר. ומדברי הרא"ש אין ראיה שהשמיט בפסקיו בעיא זו לא משום דסובר דלא מיבעיא לן אלא אליבא דב"ש אלא משום דסובר דמלתא דלא שכיחא היא. אך מה שהשמיט פלוגתייהו דר"י ור"ל אי לשון חכמים או לשון עכו"ם הם צ"ע דהא נפקא מיניה לדינא ושכיח טובא ונ"ל דלא פליגי הבבלי והירושלמי ותרווייהו ס"ל דמפחזנא עדיף מן מפחנא וקמבעיא אפי' אליבא דב"ה אי הוי כינויין אליבא דב"ה ור' יוסה פשיטא ליה דהוי כינויין:

משום כינויי כינויין כו'. וקשה וכי פליג ר"מ אב"ה דאמרי כינויי כינויין מותרים כדתני' בסמוך וי"ל קסבר ר"מ לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה ולכ"ע אסורין. ונראה הא דגרסי' בבלי דף ג' מ"ט דר"מ אר"ל ציפורין סמוכין לשיער קיבל עליו. היינו נמי כיון דסמוך ליה ה"ל כינויי כינויין. ור"י דפליג התם וקאמר טעמא דר"מ דחיישינן שמא ציפורי נזיר טמא קיבל עליה סובר דר"מ כב"ה ס"ל כינויי כינויין מותרין. והשתא הא דקאמר התם מאי בינייהו כלומר מאי איכא בין ר"י לר"ל דהא ודאי מודה ר"ל דכינויי כינויין מותרים או דהלכה כחכמים ומשני א"ב כגון דאמר ציפורין סמוכין לשיער דלר"ל אף רבנן מודו בכה"ג דהוי נזיר דעדיף מכינויי כינויין ולר"י בעינן שיהא נזיר עובר לפניו ולר"ל בציברין סתמא פליגי ר"מ וחכמים. וכל זה דלא כמ"ש תו' בבבלי בד"ה ציפורים כו':

בתפוס בשערו. בבבלי גרסינן נהי נמי דתפוס בשערו הריני בזה לא אמר כלום. נראה דלשיטתו אזיל דאמר ברישא אפי' תפוס בשערו דוקא בשאומר אהא נאה ש"מ הריני כזה לא מהני אבל הירושל' דמוקי לעיל לרישא בשאינו תפוס בשערו אלא באומר אין נאה כזה הלכך סובר באומר הריני כזה ותפוס בשערו מהני והרמב"ם כ' פ"ק מה"נ הל"ו וכן אם אחז בשערו ואמר אהיה נאה כו' ה"ז נזיר. וכ' במ"ל ה"ה אם אחז בשערו ואמר הריני כזה ה"ז נזיר וכ"נ מדאמרינן הריני כזה נהי נמי דתפוס בשעריה הריני כזה לא אמר ע"כ. ודברי תימא הם אדרבה סוגיא זו מוכח דאינו נזיר. ונראה דמפרש הריני כזה לא אמר כלום בתמיה הרי פי' דבריו כל הצורך באמרו הריני כזה ותופס בשערו וכ"ש הוא מאהיה נאה ותופס בשערו ומאי קמ"ל. מיהו פשטא דסוגיא לא משמע כן. גם אין נראה כן מדברי תוס' וצ"ע ונראין הדברים שהבבלי והירוש' חולקין בזה וכמ"ש. ועמש"ל בתוס' בד"ה הריני יד כו':

וכי ציפורין הוא מביא כו'. כתב במשנה למלך דפי"א מהט"צ מסוגיין משמע דאית להו תורים ובני יונה אינו בכלל צפרין והדבר תימא בעיני דהא כתיב ואת הצפור לא בתר והדבר צ"ת ע"כ. ונראה דלק"מ דודא קשיא נמי אמקשה זה מקרא דכתיב כל צפור טהורה תאכלו אלא ודאי דהמקשה טעה וסבר דציפורין שם מין עופות הקטנים כמו צפור דרור והמתרץ השיב לו דאינו כן אלא צפור שם הכולל הוא כל הטהורים או אפי' הטמאים וכמ"ש בקונט':

כל עוף טהור קרוי ציפורין. הכי מסיק בבבלי פ' שילוח הקן דף קלט. ותו' כ' שם ציפור דרור טהורה היא כדמוכח באלו טריפות ע"כ. ונ"ל דראייתם מהא דגרסי' התם אמר רב צפור המסרט כשר לטהרת המצורע וזו היא סנונית לבנה שנחלקו בה ר"א וחכמים. וה"פ והיינו טעמא דפליגי ר"א וחכמים בסנונית לבנה דר"א סבר דאינה מסרטת דאלו

מסרטת ודאי טהורה היא דכל שמטרטה דרור היא שאינה דרה בבית וכל דרור טהור ורבנן סברי דמסרטת ש"מ דטהורה היא דהא כשרה לטהרת המצורע דכתיב גבי' שתי צפרים טהורות. והשתא ביתא דאמימר דאמר התם בדירוקא כרסא פליגי והלכתא כר"א לא פליג ארב דהא רב לא קאמר אלא במאי פליגי ר"א וחכמים. וכל זה דלא כפירש"י שם בחולין דקאמר אמימר פליג ארב. וקשה ס"ל למימר אמימר אמר. ונסתלקה תמיהת הט"ז בי"ד סי' פ"ב. ומ"ש הש"ך שם בנק"ה דרב סימן טהרה אתי לאשמועינן דכולא פירקא דא"ט סימנים דטהורה אתי לאשמועינן ע"ש. אינו מחוור דלפירש"י מייתי האי דרב לאשמועינן דלית הלכתא כר"א אלא כרבנן ולא קאי רב כלל אסימני טהרה. ואיך כתבו תוס' כדמוכח פ' א"ט. ובס' פ"ח בא"ח סי' תצ"ו כ' אלא העקר דשם צפור דרור כולל טהור וטמא ואינו שם מין והדבר מוכרח מהאי דא"ט דחוורתי טהורה וירוקתא טמאים ושניהם דרים בבתים ע"כ. ולא ידעתי מי נתן לו כח להכריע שלא כדברי תו' דאינהו ודאי סברי דצפור דרור טהור הוא ולא טמא. והאי דא"ט ל"ק דמ"ד דירוקתי טמאה סובר דאינו מסרט וכמ"ש לעיל. ואיך יתורץ קושית תו' פ' שילוח הקן מהא דכתיב גם צפור מצאה בית. מיהו י"ל דסיפא דקרא דייק דבטהורה איירי דכתיב אשר שתה אפרוחיה את מזבחותיך וגו' והא ודאי בטהורה איירי דטמאות אינן קרבות לגבי המזבח ואצפור דרישא קאי דאיירי בתורין ובני יונה ודוחק. ומ"ש וכן בפ' אין מעמידין משמע דהוי טמאה דפריך ודלמא אדמויי אדמיה ועיילוה כו' ע"כ אינו ראיה כלל כל שבשלה העכו"ם ודאי נבלה היא ואסורה. ומש"ע ואע"פ דאמרי' פ' שילוח הקן צפור טמא לא אשכחן דאיקרי צפור צפור סתמא לא איקרי אבל צפור דרור איקרי כו' ע"ש. אין כאן מקום קושיא דודאי בלישנא דקרא לא מצינו דאיקרי טמא צפור דרור. ואי משום דבגמרא קורא התנא לטמא צפור דרור כפי כוונתו אינו ראיה דלשון תורה לחוד ולשון חכמים לחוד וזה ברור:

אמור לצפור כל כנף. וקשה אמאי לא מייתי ראיה מקרא דכתיב כל צפור כל כנף ואי סובר דכנף היינו טמא וחגבי' כדמשני בבלי חולין דף קלט א"כ אף מהך קרא אין ראיה דאיכא לשנויי הכי וכן משני בבבלי שם. מיהו גם בבלי צריך טעם דפריך מתחלה מקרא דתהלים ובתר הכי פריך מקרא דתורה:

נעשה כמתנדב צפרין לבדק הבית. עי' בקונט' ואפשר לקיים הגי' שלפנינו דבהא פליגי רבנן סברי חיישינן שמא ציפרין שאינן קריבין למזבח קאמר אלא לבדק הבית ולא קיבל עליו נזירות כלל ור"מ סובר מסתמא צפרין דקאמר לתורין ובני יונה כיוון והנך מסתמא לא הקדישן לבדק הבית דהא קיי"ל המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה ומסתמא

אנזירות קאמר שאם יטמא יביא צפרין. והא דכ' הרמב"ם פ"ה מה' ערכין המקדיש בהמה טהורה תמימה לבדק הבית אע"פ שהוא עובר בעשה מה שעשה עשוי. לא קאמר בהמה אלא משום דבזה שייך תמות משא"כ בעופות דאין תמות וזכרות בעופות. והיינו דכתב שם ומנין שאסור להקדיש תמימין לב"ה שנאמר ושור ושה וכו' ע"ש. ולא הזכיר בהמה כלל. ואע"ג דאיסור הקדש תמימין מב"מ לפי' וזה לא שייך בעופות מ"מ הוקשו כל הקדשים להדדי לענין איסורן. אך קשה אפי' לר"מ איתא צפורי נדבה קאמר וה"ג פריך בבלי בסוגיין ועמש"ל בתו' בד"ה ולוקין כו' דאין סברא לומר דר"מ מספיקא קאמר דהוי נזיר:

הלכה ב

ברם ר"מ אפי' לא הזכיר וויי"ן.מדקאמר אפי' משמע לר"מ אפי' הזכיר ווי"ן הוי כלל וקשה דסוגיין דלא כגי' רש"י ודלא כגי' ר"ת פ' שבועת העדות. ועמ"ש בגיטין פ' המגרש דף מ"ב ע"א בתוס' בד"ה פרטו כו" ובד"ה ע"ד כו' וצ"ע ועיין בר"ן נדרים דף פ"ו:

כהם שמנה כמותם שש עשרה. וקשה הא תנן סנהדרין פ"ב לא ירבה לו נשים רי"א שמנה עשרה. ואמרי' בירושלמי ובבבלי שם דילפי' מדכתיב הששי עגלה וכתיב כהנה וכהנה כהנה שית וכהנה שית דה"ל י"ח. ולפום סוגיין הל"ל כ"ד דכהנה י"ב וכהנה כ"ד. ואף דבבבלי שם מייתי ברייתא דתני בה כ"ד מ"מ לית לן לשבוקי מתני' מקמיי ברייתא וי"ל קסבר ר"י בר' בון דגבי נדרים הכל מודים דה"ל ט"ז דגרסי' שם ותנא דידן מ"ט לא אמר דלא ירבה לו מכ"ד א"ר כהנא מקיש כהנה בתרא לכהנה קמא מה קמא שית אף בתרא כן. ש"מ דבלשון בני אדם כמותם בתרא מוסיף הוא כנגד כולן. ועי' בבבלי יבמות דף מ"ח ע"ב:

טטרגון ארבע כו'. וכ"ה בבבלי סוף פרקין. וקשה מאי קמ"ל דאל"ל בלשון הקדש פשיטא לא מיבעיא למ"ד כינויין לשון נכרים הם פשיטא דמהני אלא אפי' למ"ד לשון חכמים הן עד כאן לא פליגי אלא בעיקר הנדר אבל במניינו למה לא יהא מהני אטו מנין נזירות בקרא כתוב דנימא דבעי לשון הקדש דוקא:

הריני יד לנזירות כו'. וכתב הר"ך נדרים דף ט' ע"א בשם רבותיו אמר הריני לחוד ולא הריני כנדרי רשעים לא אמר כלום. והר"ן חולק דכל שאומר הריני ונזיר עובר לפניו הוי נזיר ע"כ ואני תמה מרבותיו של הר"ן דמפורש בסוגין דהריני לחוד מהני אפי' לא אמר כנדרי רשעים. וא"ת אף לשיטת הר"ן קשה דאמר דבעינן שיהא נזיר עובר לפניו ובסוגין קאמר סתמא הריני מהני י"ל הא ודאי א"צ לפרש כי היכי דאינו מפורש במתני' באומר אהא ואפ"ה מוקי לה בבבלי דאיירי בשהנזיר עובר לפניו ועל הר"ן קשה דלא מייתי

סייעתא מסוגין וי"ל רבותיו של הר"ן דייקי ממתני' דהכא דהריני לחוד לא מהני דהא מצרכינן במתני' דוקא שיאמר הריני כזה אבל הריני לחוד לא מהני. וכ"כ תוס' בפרקין דף ב' ע"א. ואהירושלמי ל"ק ממתני' דהא מוקי למתני' הריני כזה בשתפיס בשערו כמפורש לעיל וקמ"ל טובא דבאומר הריני כזה אפי' אין נזיר עובר לפניו אלא שתפיס בשערו הוי נזיר משא"כ באומר הריני לחוד בעינן שיהא נזיר עובר לפניו. ועוד הירושלמי דמוקי לרישא דמתני' באומר אין נאה כזה ודאי תיצטרך סיפא הריני כזה לאשמועינן דתפוס בשערו מהני. ולשיטת הר"ן י"ל דהאומר הריני כזה גרע מאומר הריני לחוד כשתפוס בשערו דכזה משמע על נזיר אחר קאמר והיינו דאמרי' בבבלי בפרקין דף ג' הריני כזה נהי נמי דתפוס בשערו הריני כזה לא אמר כלום לשון כזה מורה דלאו על השער אמר הריני אלא על דבר אחר ואמר שמואל בשהנזיר עובר לפניו וקמ"ל מתני' דגבי הריני מהני נזיר עובר לפניו אפי' לא תפיס בשערו דומיא דאהא נאה ועמש"ל בתוס' בד"ה בתפוס כו':

תופסין אותו משום יד לקרבן. עיי' בקונט'. והוא כתירוץ הראשון שכתב הר"ן נדרים פ"ק דף ד' ע"ב בד"ה מ"ה כו'. ואף לתי' בתרא שכתב הר"ן שם דמתני' אייריי בשאמר קונם שאיני אוכל לך וקמ"ל אע"פ שאמרו בלשון שבועה דמיסר נפשי' אחפצא הוי יד לנדר. איכא לפרושי דה"ק ר' לעזר מתני' קמ"ל אע"פ שאמרו בלשון שבועה תופסין אותו משום יד לקרבן. אלא דקשיא לי הא בירושלמי נדרים דף א' ע"ב פליגי אמוראי אם יש נדר בלשון שבועה או לא איך נאמר דר"א סתם כמ"ד יש נדר בלשון שבועה וי"ל דפליגי בדר"א אי מוקי למתני' בדלא אמר קונם וגרסי' שאני אוכל או דגרסי' שאיני אוכל ומתני' בדאמר קונם. מיהו מדמייתי הש"ס בסמוך בעיא דר' בון באומר לא אוכל לך ולא אמר שבועה כו' משמע דמתני' אייריי בדלא אמר קונם. ועמ"ש בסמוך ונדרים ב' ע"א בתו' בד"ה בעי ואם אמר לא אוכל לך כו':

לא אוכל לך תופשין אותו משום יד לשבועה. וא"ת אי גרסי' במתני' שאיני אוכל לך למה לא פשיט ליה ממתני' וי"ל דמפרש למתני' בדאמר קונם שאיני אוכל לך. מיהו לפי המסקנא דאין לתפשו משום שבועה אף מתני' אייריי בדלא אמר קונם אלא שאיני אוכל לך ואפ"ה לא הוי יד לשבועה דאין דרך להשמיט תחלת הדיבור. ומכאן תימא רבה על הר"ן הנ"ל דדחיק לאוקמי' מתני' בדאמר קונם ומהשתא איכא לפרושי הך בעיא דקא"ר בון לאו בעי' היא אלא פירכא היא על ר' לעזר דקאמר דטעמא דמתני' שאני אוכל לך אסור משום דתופסין אותו משום יד לקרבן הא איכא למתפשי' משום יד לשבועה דהא מתני' בדלא אמר קונם אייריי. ובנדרים שם כתבתי וא"ת מ"ט לא קמיבעי' לי' לא אוכל

לך אם תופסין אותו משום יד לקרבן דהתנן לקמן ס"פ לקרבן לא אוכל לך אסור ע"ש. לפמ"ש דפריך אר' לעזר ליתא להך קושיא. מיהו הא ל"ק הא מתני' דספ"ק דנדרים ר"מ הוא דאוסר ורבנן פליגי עליה י"ל בלא אוכל לך לחוד אף רבנן מודו דהא באומר לא חולין לא אוכל לל מודו רבנן. ועיי' בכ"מ ה' נדרים פ"ק הלכה י"ט. ובתי"ט ספ"ק דנדרים:

הריני מיץ של ערלה לא אמר כלום. וקשה מאי אירי מיץ של ערלה אפי' אמר מדברים המותרים נמי לא אמר כלום כדתנן ריש פ"ב הריני נזיר מן הגרוגרת ומן הדבילה בה"א אינו נזיר וי"ל ר"י בר חנינא סובר דב"ה נדור ואינו נזיר קאמר. וכ"פ הרמב"ם פ"ק מה' נזיר ועמ"ש ריש פ"ב. הלכך אלו אמר הריני מדברים המותרים היה דבר המותר בכלל נדר ואלו אכלו לוקה אבל השתא אין הנדר חל על האיסור. אך קשה א"כ מאי קאמר בסמוך וכאן בכולל אנן קיימין. הא אין כאן נזירות כלל ולית כאן כולל כלל וי"ל:

אבל בפורט כו' שאין שבועות חלות על האיסורין. משמע שאפי' מלקות דבל יחל אין בהן שהרי אמר ריב"ח לא אמר כלום. ותימא מהר"ן שכתב נדרים דף ח' ע"א בד"ה והלא כו' ודאי לא איצטרך קרא לומר שהנשבע לקיים את המצוה שהיא חלה לגבי בל יחל כו' ע"ש. א"כ ודאי דאיכא תועלת בנדרו זה דהרי הוא פרוש מערלה מלבד איסורו. והר"ן הביא ראיה לדבריו מהא דאמרי' פ' שבועות שתים בתרא במילתא דליתא בלאו והן א"נ בלהבא אימעיטו מקרבן מלהרע או להטיב ולא אימעיטה מבל יחל ור"ה לדבר מצוה. וכ"נ מדברי תוספות בשבועות דף כו בד"ה את לבך אנסך כו' ע"ש. מיהו הא ל"ק להר"ן דאמרי' נדרים פ"ב דף טז דאיכא תרי קראי בנשבע לבטל את המצוה חד לפטור מקרבן וחד לפטור ממלקות. דדוקא לבטל את המצוה הוא דפטור ממלקות אבל לקיים את המצוה דליכא אלא חד קרא חייב מלקות. ונראה דאף הר"ן לא קאמר אלא דוקא בנשבע לקיים מצות עשה אבל נשבע לקיים מצות לא תעשה אפי' בל יחל ליכא. וכ"נ מדברי הרמב"ם שכ' פ"ה מה' שבועות אבל אם נשבע שלא יאכל נבלה וטרפה וכיוצא בהן בין אכל בין לא אכל אין כאן חיוב שבועה כלל לא שבועת שוא ולא שבועת ביטוי. ובהלכה ט"ז כתב נשבע לקיים את המצוה ולא קיים פטור משום שבועת ביטוי כו' ויראה לי שהוא לוקה משום שבועת שוא ע"כ. וקשיין אהדדי למה לא ילקה בנבילה משום שבועת שוא אלא ודאי כדאמרן שיש לחלק בין קיום עשה ללא תעשה. ואף שי"ל הא דכתב ויראה לי שהוא לוקה משום שבועת שוא. קאי אדסמיך לי' כשנשבע להרע לאחרים ולא קאי אנשבע לקיים המצוה. מ"מ פשט משמעות דבריו לא משמע כן. גם אין טעם לחלק. מיהו קשה מדכתיב בקרא דבל יחל נדר ושבועה משמע דקאי אלא תעשה.

דבעשה לא שייך נדר דהוה דבר שאין בו ממש ואין הנדרים חלין עלייהו כמ"ש הרשב"א בנדרים שם:

הריני כשמשון בן מנוח כו'. בבבלי גרסי' ל"ל למתני כל הלין צריכי דאיי אמר הריני כשמשון ה"א שמשון אחרינא קמ"ל ואי תני כבן מנוח ה"א איכא דמתקרי הכי קמ"ל כבעל דלילה וכמי שנקרו פלשתים את עיניו. הרבה דחקו המפרשים בפי' דהך סוגיא. ונ"ל שהגי' שלפנינו במתני' עיקר דגר פי' כשמשון בן מנוח. וכ"ה גירס' הרמב"ם כנראה מדברי הכ"מ. מעתה ה"פ ל"ל למיתני כל הנך בחדא סגי דקס"ד האומר כשמשון או בן מנוח כו' ה"ל נזיר שמשון ומשני ודאי בעינן שיאמר שמשון בן מנוח דאי אמר שמשון יכול לפרש דבריו דשמשון אחרינא קאמר אבל באומר שמו ושם אביו תו אינו נאמן לומר לאינש אחרינא כיון דבכל מקום סמכינן אשמו ושם אביו ובכה"ג ודאי דאמרינן סתם נדרים להחמיר. וה"ה כבעל דלילה צריך שיאמר כשמשון בעל דלילה דהרבה נשים ששמם דלילה ושמשון דתנן ברישא קאי נמי אבעל דלילה. מיהו מדתנן כמי שנקרו וכו' משמע באומר כמי שנקרו כו' לחוד סגי וא"צ להזכיר שמשון דאל"כ לא ה"ל למתני כמי דבאומר שמשון שייך לומר שנקרו פלשתים את עיניו. והטעם לחלק בין שמשון בן מנוח דבעינן תרתי ובאומר כמי שנקרו בחדא סגי. היינו דבשמות העצם דשכיחי טובא ודאי דאיכא למיחש לאיניש אחרינא אבל לענין מעשים שנעשו ע"י אדם אחד ודאי דלא חיישינן דלמא לאדם אחר קמיכוין. וכל זה מבואר מאוד בדברי הרמב"ם פ"ד מה' נזירות. שכתב האומר כשמשון אם אמר לאיש אחר ששמו שמשון נתכוונתי אינו נזיר. האומר הריני כשמשון בן מנוח כבעל דלילה (ר"ל כשמשון בעל דלילה) כמי שנקרו פלשתים את עיניו ה"ז נזיר בנזירת שמשון ואע"פ שאפשר כנעשו מעשים אלו לאיש אחר. וטעמו של דבר שמות העצם שכיחי טובא משא"כ מעשים נפלאים שנעשה לא שכיחי ולחודייהו הוו סימן. ומסיים האומר הריני כשמואל הרמתי כבן חנה כבן אלקנה (ר"ל כשמואל הרמתי הוו שני סימנים והוי סימן וכן האומר כשמואל בן חנה או כשמואל בן אלקנה) כמי ששסף אגג בגלגל ה"ז נזיר עולם ולא אמרינן שמא נעשה מעשה כזה לאיש אחר. ומעתה אין צורך לכל מה שדחקו בזה הראשונים וע"ש בכ"מ. ומכאן יש ראיה קצת לדעת הפוסקים בעדות עגונה לא בעינן שיזכיר שם עירו ובהזכרת שמו ושם עירו לא בעינן שיזכיר שם אביו ועיין בא"ע סי' י"ז סעיף יח:

מן הכא הכביד שערו ר'. עי' בקונטרס. וקשה הא רבנן דפליגי אר' נמי נזיר עולם מאבשלום ילפי אלא דסברי אבשלום נמי משלשים לשלשים גילח ובשלשים איכא כובד כמפורש בבבלי וי"ל קסבר הירושלמי מ"ד נזיר עולם מגלח אחת לשלשים לא מאבשלום

יליף אלא מכהנים דה"ל קדושת עולם ומגלחין אחת לשלשים יום אף נזיר עולם כן אבל לאו משום כובד והתנא דנקט הכביד שערו משמע דמטעם כובד הוא והיינו דמאבשלום יליף דכתיב גביה כי כבד עליו ומגלח היינו י"ב חדש כדיליף ר' גז"ש ימים ימים:

דברי ר' נזיר עולם כו'. עי' בקונטרס. בסוגיין פרש"י נזיר עולם מגלח כל ל' ול'. וכ' במ"ל לא ידעתי למה סתם דבריו כר' נהוראי ע"כ והרמב"ם כ' פ"ג נזיר עולם מגלח אחת לי"ב חדש. ונ"ל דפליגי בפלוגתא דר' הילא ור' זעירא. דדעת רש"י כר' הילא דת"ק סובר כל נ"ע מגלח כל ל' ול'. ולר' צ"ע מגלח לי"ב חדש. והרמב"ם כר"ז דלכ"ע סתם נ"ע מגלח אחת ליב"ח. מיהו מ"ש רש"י דף ה' דמודה ר' דסתם נ"ע מגלח כל ל' ול' ע"ש. וכ' במ"ל לא ידעתי מי הכניסו לתגר זה כו' ע"ש. ודאי עדיפא מינה ה"ל לאקשויי מסוגיין דקאמר ר' אומר אין זה מגלח א' לשלשים יום אלא א' לי"ב חדש. וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה. וכל מ"ש במ"ל שם הלי"ח לפירש"י דחוק מאוד וסותר דברי הירו' המפורשין:

בסתם חלוקין כו'. כ' במ"ל פ"ג מה"נ הלי"א בד"ה תו אמרי' כו' וראיתי לרבי' שכתב האומר הריני נזיר מלא הבית כו' רואין את הקופה כאלו מליאה חרדל ויהיה נזיר כל ימיו ומגלח כל יב"ח. נראה דפסק כר' דאית ליה נזירות ארוך קיבל ובסמוך כ' האומר הריני נזיר כשער ראשי כו' ה"ז כאומר הרי נזירות עלי כמנין שער ראשי. ודין זה הוא לת"ק דהא ר' פליג עליה. ותימא דהני תרי סתרן אהדדי. וכבר נתעוררו בזה הלח"מ והתי"ט והניחו הדבר בצ"ע ע"ש ואני תמה מכולן איך העלימו עיניהם מסוגיין דמפורש לר"ז לכ"ע באומר כשערי פליגי אבל מלא שערי לדברי הכל נזיר יב"ח. ואף שהבבלי והירוש' חלוקים בכמה ענינים. דבבבלי נראה דמפרש לר' אין זה מגלח כל שלשים יום אלא לית ליה תקנתא. ולירושל' לר' מגלח כל יב"ח. ולבבלי אפי' מנין לר' הוי נזירות חדא ולהירושלמי מודה רבי דהוו נזירות הרבה. מ"מ נראה דבהא שוין דבאמר מלא הבית מודה ת"ק דהוי נדר יב"ח. נמצא דהני תרי פסקי דהרמב"ם אליבא דרבנן הם. ודלא כמ"ש המ"ל לחלק מסברא דנפשי' בין האומר כשערי בכ"ף או בלא כ"ף. ומ"ש התי"ט דהרמב"ם והר"ב פירשו מתני' כר' ע"ש הא ליתא דא"כ מאי דוחקייהו לאוקמי מתני' כר' יהודה וכר' וכאוקמתא דר' יוחנן טפי ה"ל לאוקמי כר"ש וכאוקימתא דחזקיה דהוא רביה דר"י דהא לתרווייהו מתני' שלא אליבא דהלכתא. ודקשיא ליה ללח"מ דהרמב"ם פסק כר' יהודה דספק נזירות להקל א"כ רואין כאלו היא מליאה קישואין ודילועין ולא מליאה חרדל ע"ש וע"ק אפי' לר' נזיר עולם מיהו הוי ומגלח אחד ליב"ח וה"ל תקנתא. והתי"ט תי' דנ"ע מיקל בתער גילוח ממש א"כ לא ה"ל תקנתא ש"ש וקשה הא אפי' אם נאמר לר' דמעייל נפשיה לספיקא ורואין כאלו מליאה חרדל מ"מ אינו מגלח אלא אחת

לי"ב חדש א"כ לר' יהודה ה"ל תקנתא אם הוא נזיר כשיעור נזירות ליב"ח כאלו היא מליאה קישואין ועוד הא מפורש בדברי רבינו בפי' המשנה הא דתנן מיקל בתער ר"ל שמותר לו לגלח בתער. וכ"מ בקרא באבשלום. לכך נ"ל דהא דאר"י ספק נזיר להקל דוקא היכא דאיכא לספוקי אי נחית כלל לנזירות אבל אי נחית לנזירות אלא דלא ידעינן כמה אזלינן לחומרא. והיינו דמשני הש"ס הא ס"ד נזירות הוא דקביל עליה. כלומר הא אפי' אי רואין כאלו מליאה קישואין מ"מ נזירות קיבל עליה הלכך אזלינן בספיקו לחומרא. הא דקאמר ר"י כר' ס"ל ר"ל אפי' אם נאמר ר"י כר' ס"ל מ"מ ניחא דהא תנן ר' אומר אין זה מגלח אחת לשלשים יום אלא ליב"ח מפורש בסוגיין וכיון דמודה ר' דמגלח אחת ליב"ח תו לית לן למיזל בספיקו להקל וכמ"ש ופריך הש"ס דא"צ לתרץ לר' דר"י ודאי לית ליה דר'. ומעתה אין מקום לכל מה שהקשו הלח"מ ומ"ל ותי"ט משנה ה' וז' אהרמב"ם. ומתני' אתיא אליבא דהלכתא והדברים ברורים ועמ"ש בסמוך ולקמן פ"ב ד' ז' ובגמ' ותני עלה שהוא מגלח אחת לשלשים יום. קצת קשה וכי פליג ר"ז אהך ברייתא וי"ל ר"ז הך ברייתא לא שמיעא לי' או לא מיתניי' בי ר"ח ור"א ולא מותבינן מינה:

הריני נזיר לאחר כו'. בבבלי במכילתין דף יד גרסי' אמר הריני נזיר לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר עולם מהו מי חיילא עליה או לא את"ל כיון דאפשר לאיתשולי חיילא אמר הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר סתם מהו. יש לפרש בעיא דסוגיין כיוצא בה שאמר הריני נזיר לאחר כ' יום ומעכשיו נזיר עולם מי אמרי' דחייל נזירות סתם לאחר כ' ונזירות עולם לא חייל עד אחר סתם נזירות ואותן כ' ימים מותר לשתות יין ולהטמא למתים והיינו דקאמר מאחר שיש בידו לגלח נזיר או דלמא אם נטמא תוך ימי נזירות סתם אין לו מהיכן לסתור שהרי מיד לאחר (שכלולה) [שכלו הל'] יום של סתם נזירות חייל נזירות עולם ואסור לו לגלח הלכך אינו נזיר. וכ"ת השתא דאמרי' דממתין מלהיות נזיר עולם עד שיכלה סתם נזירות אף אם נטמא וסתר לא חייל נזירות עולם עד אחר ל' ימי טהרה לסתם נזירות י"ל הא ודאי לא אמרי' שהרי לא נתן זמן לעכב נזירות עולם אלא ל' יום. מיהו הלשון דחיק. גם בסמוך מפורש דאמר הריני נזיר לאחר ל' יום. ופי' בקונ' עיקר והרמב"ם כ' פ"ג מה"נ אמר הריני נזיר לאחר כ' יום ונזיר עולם מעתה לא חלה הנזירות שנדר בראשונה. וכ' הכ"מ שפוסק כאת"ל ע". והדבר קשה דבגמרא מפרש דלא איפשיט אלא קדמייתא. לכך נ"ל שהרמב"ם מפרש האיבעיא כפי' הכ"מ ופוסק האיבעיא לחומרא דכיון שכבר התחיל בנזירות עולם מספק אינה מפקעת הנזירות שחלה עליו וכ"כ הרמב"ם שס הלי"א ע"ש. ועמ"ש בסמוך בד"ה בסתם וכו'. עוד כ' הרמב"ם שם וכן אם אמר הריני נזיר שמשון לאחר כ' יום וחזר ואמר הריני נזיר מעתה אינו מגלח

לנזירות שנדר באחרונה. וכ' הכ"מ יש לתמוה מאחר שבעיא זו לא אפשיטא כו' איך פסקה רבי' בפשיטות ונ"ל שרבינו מפרש כו' ופסקה לחומרא אע"ג דקיי"ל ספק נזירות להקל י"ל ה"מ נזירות דאיתיה בשאלה אבל נזירות דליתיה בשאלה לא ע"ש. וא"ל דמפ' כפי' תוס' ופסקה לחומרא דלפי' תו' לא קאי האיבעיא אלא אעשרים יום הראשונים אם ינהוג בהם סתם נזירות ובסתם נזירות ודאי אמרי' ספיקו להקל. והלח"מ כ' דטעמו כיון דבנזירות שמשון אין ספיקו חמור מודאי אזלינן בספיקו לחומרא ע"ש. וקשיא אם אמרינן שינהוג מספק סתם נזירות א"כ לעולם הוא בספק סתם נזירות דעדיין לא גילח ואסור לטמא למתים הרי ספק זה חמור מודאו שהרי ודאי נזיר שמשון מותר לטמא למתים וספיקו אסור. וכ"ת אע"ג דאינו מגלח מ"מ מקריב קרבנותיו ומותר לטמא ואין התגלחת מעכב כמ"ש פ"ח ומסיק שם ואפי' אינו ראוי לגילוח אינו מעכבו והא דאמרי' דנזירות שמשון דחי' לסתם נזירות אחר כ' אינו לאסרו בגילוח אבל לעולם נמנין אותן עשרה ימים למלאות ל' יום של סתם נזירות ולכך כ' הרמב"ם אינו מגלח לנזירות שנדר באחרונה דוקא גילוח הוא דלא אבל קרבנותיו הוא מקריב. מ"מ קשה הא מיהת אותן עשרה ימים ספק נינהו אם נחשבין לסתם נזירות ואסור בטומאה או בכלל נזירות שמשון הם ואין סתם נזירות חל עליהו שהרי נזיר שמשון קדם ומותר בטומאה. גם תימא הוא איך יקריב קרבנות מספק דלמא לא מנה ל' יום לסתם נזירות וכמ"ש א"כ לעולה ספיקו חמור מודאו:

יצאה נזירות שמשון שאינו תורה. לפמ"ש בסמוך דנזירות שמשון הל"מ א"כ אף נזירות שמשון תורה. ונראה מכאן ראי' למ"ש הרמב"ם בס' המצות שורש ב' דכל מקום שאינו מפורש שהל"מ תורה הנה הוא דרבנן ע"ש. וא"ת למה פסק הרמב"ם דנזירות שמשון דוחה סתם נזירות וי"ל כיון דלמדו נזירות שמואל מנזירות שמשון בגז"ש כמפורש סוף מכילתין ש"מ דסברי שהוא דאורייתא וזהו סברת הבבלי דלא אפשיטא הך בעיא וצ"ע: **מ"ט כו'**. עיין בקונטרס. ויש עוד לומר דלר"י לחוד פריך מנ"ל דהא שמשון לאו דבר הנדור הוא ומשני כי נזיר אלקים מנוח אמר והוי דבר הנדור וכ"כ הכ"מ. ובס' א"מ נראה שלא היה בגירסתו תיבת מ"ט וכולא דר"ש. ומה שכתב הרב הנ"ל לתרץ דברי הרמב"ם פ"ג דסתרן אהדדי (וכמ"ש הכ"מ ולח"מ ותי"ט ע"ש) דהרמב"ם אסוגיין סמיך דמדאצטריך ר"ש כפי נדרו ש"מ דסובר דשמשון דבר נדור הוה ע"ש. ואינו מחוור איך נאמר שעזב הרמב"ם הבבלי שמפורש דטעמא דר"ש משום דלא הוי דבר הנדור ופסק כירושלמי. לכן נ"ל דהרמב"ם מפרש פלוגתייהו דר"י ור"ש הכי ר"י סובר כל שהדירו אחר דמהני נדרו דבר הנדור הוא אע"פ שלא יצא נדרו מפיו הלכך נזיר שמשון הוי

נזיר דהא הדירו המלאך ור"ש סובר כפי נדרו אתי ללמד כל שלא הוציא נדרו מפיו לא הוי נזיר. ור"י מוקי כפי נדרו ללמד על נזירות שמשון קאתי אפי' לא נדר בנזיר גמור כמו שמשון שהיה מותר בטומאה אפ"ה הוי נזיר. וא"ת לפ"ז אף האומר להיות נזיר מן התגלחת ומן הטומאה יהי' מותר ביין ויהיה נזיר בשני אלו י"ל שכך הדין וכ"כ הר"ן פי"א נדרים דף פג ע"ב וז"ל אפשר איתא לאיסור טומאה בלא איסור שאר נזירות כמו נזירות שמשון וא"ת הא תנן בפרקין האומר הריני נזיר מן החרצנים אסור בכל וכל דיני נזירות עליו וי"ל התם בשלא פירש שאינו מקבל עליו שאר נזירות אבל הכא בשפירש מותר כדכתיב כפי נדרו. ועמש"ל פ"ב וא"ת הא אמרי' בבבלי ודלמא גוססין שוינהו אלא גמרא גמירי לה. ולפמ"ש קשיא הלכה ל"ל וי"ל אי לאו הלכה הוינא דרשין לקרא כר"ש. וא"ת השתא דאית לן הלכה קרא ל"ל וי"ל גמרא גמירי לה דשמשון (לא) היה מטמא למתים. וממילא שמעינן האומר הריני נזיר שמשון דמותר לטמא. ומדכתיב כפי נדרו שמעינן דהוי נזיר לתגלחת וליין. ומדברי הרמב"ם נראה דנזירות עולם דילפינן מאבשלום ונזירות שמשון הלכה נינהו. וכן בדין דקשיא מקמי דכתיבי קראי דשמשון ואבשלום מאן אמרה וע"כ לומר גמרא גמירי לה כדאמרי' בעלמא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה כו'. ואפשר דמפרש הא דאמרי' בבבלי אלא גמרא גמירי לה אכולא מלתא. דנזירות שמשון קאי. והשתא מ"ש הכ"מ שם הלכה י"ב בד"ה ומ"ש ודבר זה הלכה מפי הקבלה ואע"ג דמייתי ליה מויהי מקץ כו' סובר רבינו שאינו מוכרח ע"ש. ובסוגיין ובבבלי משמע שהוא מוכרח וע"ש בתוס' ד"ה את נדר' כו'. ולפמ"ש ניחא הכל בס"ד ורש"י כ' בפ"ג דמכות דף כב בד"ה בנזיר שמשון ע"י מלאך קיבל נזירות דההוא אין לו שאלה כו'. נזיר שמשון בר טמויי למתים הוא כלום אסור הוא להיטמא למתים אדם שקיבל נזירתו ע"י מלאך האמרי בנזיר כו' כו' אלא גמרא גמירא ע"כ ותימא ממי שייט' דמלאך הכא. ודאי כוונת הש"ס בנזיר שקיבל על עצמו נזירות שמשון איירי ופריך נזיר שמשון בר איטמויי למתים הא שמשון גופיה הותר להיטמא למתים כפי ההלכה וצ"ע:

הלכה ג

ע"ד דבר קפרא אם גילח ביום ל' לא יצא. ותימא וכי פליג בר קפרא אמתני' דריש פ"ג דתנן אם גילח יום ל' יצא והכי הל"ל ע"ד דבר קפרא מגלח יום ל"א וע"ד דר"י מגלח ביום ל' ועיין בבבלי וצ"ע:

כמה הוא גידול שיער פרע ל' יום. משמע מאן דיליף מגדל פרע לית ליה דרשא דיהיה ותו' כתבו דף ו' ע"ב בד"ה שומע כו' ת"ל גדל פרע שער ראשו ואין גידול פחות מן ל' יום

כמנין יהיה ע"כ. משמע דמ"ד גדל פרע אית ליה נמי דרשא דיהיה. גם בבבלי שם לא משמע כן:

מן הכא ובכתה את אביה וגו'. וקשה טפי ה"ל למייתי מדכתיב עד חדש ימים דכי היכי דירח משמע ל' יום ה"ה חדש כמ"ש תו' פ' החולץ וע"ק ניליף ימים מדכתיב ויהי' מקץ שנתים ימים ואי משום דלא ילפינן מימים שיש עמהם שנים כדמשני בבבלי בפרקין דף ה' לא ניליף נמי ימים שיש עמהם חדשים וצ"ע:

ימם כתיב חסר יו"ד. עיין בקונט'. וי"ל עוד דמאן דיליף ממלאת הימים סובר דבעינן ל' אלא דסד"א דאפי' בדיעבד לא יצא כתיב ימם חסר ללמד דבדיעבד יצא. מיהו בבבלי דף ו' משמע כפי' בקונטרס:

מתני' פליגא על רב הריני נזיר יום א' וכו'. עיין פי' בקונט'. וק"ק דלמא תרווייהו מהני אי סמיך הנוסף על ל' יום למלת נזיר הוי נדר שתים וכן אם אמר לישנא יתירא נמי הוי נזיר שתים. וראיתי להבה"ז סיף מס' ערכין שכ' דה"פ ברישא תנן נזיר ושעה א' נזיר שתים ובסיפא תנן נזיר שלשים יום ושעה אחת הרי זה נזיר אחד ושלשים יום תיבת יום מיותר דהל"ל שלשים ושעה ואפ"ה לא אמרי' דהוי לישנא יתירא א"כ ה"ה היכא דאמר ל' יום ויום אחד נמי לא הוי לישנא יתירא ע"כ. ופי' תימא רישא ל"ל וכ"ת כי היכי דרישא אמר נזיר ושעה אחת ה"ה בסיפא הל"ל ושעה אחת א"כ תיקשי לנפשי' למה ברישא נזיר שתים ובסיפא ל"א יום אעכ"ל דנזיר משמע ענין בפני עצמו משא"כ באומר ל' יום ושעה א'. ועיקר הענין תימא ודאי דליכא יתורא שאם יאמר ל' ושעה אחת ליכא למשמע מיניה ל' יום כמ"ש בקונטרס ואף אם נאמר מדאמר ושעה א' בוי"ו משמע דל' יום אמר מ"מ לא משתעי אינשי הכי וכה"ג לאו יתורא הוא. והרמב"ם כ' פ"ג הריני נזיר ל"א יום ויום א' ה"ז נזיר נזירות א' ל"א יום ע"כ וכ' הבה"ז שם שיש להפליא שבגמ' דף זי מפורש דרב אמר דהוי נזיר שתים דסובר כר"ע דלישנא יתירא לטפויי קאתי. ויותר תימא שהכ"מ העתיק לשון הגמ' ולא הרגיש בזה ע"כ. ותמיהתו זו לאו תמיה היא שהרי מפורש בכ"מ שגירסתו היא הריני נזיר שלשים ואחד יום כו'. והלח"מ הגיה מדעת עצמו ולא שם עינו על דברי הכ"מ. ומ"ש הבה"ז לתרץ דברי הרמב"ם שסמך עצמו על סוגיין שמבואר דכ"ע מודים באומר הריני נזיר ל' יום ויום אחד דאינו נזיר אלא אחת ורע"ק פליג אפי' באומר הריני נזיר ל' יום ועוד יום א' ע"ש. וקשה הא בבבלי מפורש דלר"ע הוי יום יתור לשון וליתא להך ברייתא וצ"ל דלא מיתנייא בי ר"ח ור"א ולא מותבינן מינה וע"ק אי איתא להך ברייתא ה"ל להרמב"ם לאשמועינן דאפי' אמר ועוד יום אחד נמי לא

הוי אלא נזיר אחת כר"ע. ע"פ מחוורתא דגירסת הכ"מ עיקר וכמ"ש. אלא דקשיא למה השמיט דין ל' יום ויום אחד דהוי נזיר שתים וי"ל:

הלכה ד

מטיליין אותו לחומרין וכו'. וקשה אהי קאי אי אירישא הא קאמר נזירות גדולה נזרתי ואי אסיפא הא קאמר סתם נזרתי כמו שידונו החכמים כדפירשתי במתני' א"כ מאי זו בדיקה שמטיליין אותו לחומרין וי"ל שואלין אותו אם היתה כוונתו שידונו חכמים כאלו מליאה אתרוגין או שסבר וקיבל אפי' אם ידונו יותר ואם אומר שדעתו היה אפילו אם ידונו יותר מחמירין עליו:

ותני כן הריני נזיר כל ימי כו'. בבבלי הגי' הריני נזיר כל ימי חיי הריני נזיר עולם ה"ז נזיר עולם אפי' מאה שנה כו' אין זה נזיר עולם אלא לעולם. וכתב הכ"מ שגי' הרמב"ם בבבלי כמו בירושלמי:

הלכה ה

אר"י מעשה היה כיון שהשלים מת. למאי דאמרי' בבבלי דף ח' דחזקי' מוקי לה לרישא רואין את הקופה כאלו היא מלאה חרדל כר"ש ודלא כר"י צ"ל רישא ר"ש וסיפא ר"י:

אם כמנין ימות השנה צריכה. כתב הרמב"ם פ"ג מה"נ ואם סתם מונה שנ"ד יום שכבר ביארנו בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ורוב שני החמה שס"ה ורוב שני הלבנה שנ"ד ואין קורין כל העם לשנה סתם אלא לשנת הלבנה ע"כ וקשה הא כתב הרב ה' נדרים פ"י שאיני אוכל שנה אחת אסור שנה תמימה מיום ליום ואם נתעברה השנה אסור בה ובעיבורה. והכי תנן במתני' פ' קונם. א"כ ה"נ נאמר אם עומד בשנת מעוברת יהא מונה נזירות כמנין שנת מעוברת. וי"ל התם בנדרים דאוסר על עצמו שנה זו שהוא עומד בה אמרי' דודאי היתה כוונתו כל מה שהיא אותה שנה ובין פשוטה ובין מעוברת קרויה שנה כמ"ש הרא"ש שם אבל הכא אמנין הימים שבימות השנה דעלמא קאמר ודאי רוב בני אדם קורין לשנת הלבנה סתם שנה. והכ"מ כתב ותימא בסוגיין מפורש כמנין ימות השנה צריכה איך כתב' רבי' בפשיטות לקולא ואפשר שטעמו מדתנן בטהרות ספק נזירות להקל. וכתב במ"ל ותימא הא אמרי' פ"ק דר"ה המודר הנאה מחבירו לשנה מונה י"ב חדשים מיום ליום הרי סתם שנה שנת הלבנה וקיי"ל ספק נדרים להחמיר ע"כ. ולפמ"ש לק"מ דהתם לא אמר אלא על שנה דקיים בי' השתא ואסר עליו הנאת חבירו באותו השנה הלכך אזלי' בתרי' משא"כ הכא דלא קאי על אותו השנה אלא על מנין ימי השנה. ומש"ע דהירושלמי לשיטתו דסובר בנדרים אזלי' בתר לשון תורה לחומרא ומספקא לי' אי ס"ל כר' דאמר סתם שנה שס"ה יום או כרבנן דסברי סתם שנה שנ"ד

יום אבל אנן דקיי"ל בנדרים לא אזלי' בתר לשון תורה אפי' להחמיר אלא בתר לשון בני אדם ודאי דסתם שנה שנ"ד יום ע"ש. ותימא הלא בירושלמי פ"ו נדרים מפורש דר' יוחנן סובר בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם ולא אחר לשון תורה ואיך קאמר סתמא דש"ס צריכה הל"ל בפלוגתא דר' יוחנן ור' יאשי' כמנהגו. ועוד וכי לא מודה ר' יאשי' דהלכה כחכמים ולא כר' ואין כאן איבעי'. ועמ"ש נדרים דף י"ב ע"ב בתוס' ולסברת המ"ל אף על הרמב"ם יש לתמוה ל"ל הטעם בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם תיפוק לי' דהלכ' כחכמים וכ"פ הרמב"ם פ"ב מה' שמיטה ויובל. והא דכתבי הכ"מ הטעם משום ספק נזירו' להקל ולא סגי ליה בטעמי' דהרמב"ם משום דהולכין אחר לשון בני אדם היינו לתרץ דאפי' בשנת העיבור לא אזלינן בתר הך שתא וכמש"ל:

ואתיא דשמעון הצדיק כר"ש. גם בבבלי נדרים דף י' גרס' אמר אביי שמעון הצדיק ור"ש ור"א הקפר כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא. והרמב"ם כתב סוף ה' נזירות האומר הריני נזיר אם אעשה כך כו' ה"ז רשע אבל הנודר לה' דרך קדושה ה"ז נאה ומשובח וע"ז נאמר נזיר אלקיו על ראשו קדש הוא לה' ע"כ וכתב הכ"מ כמעשה דנזיר דשמעון הצדיק ע"כ. וקשה הא קיי"ל אין הלכה כשיטה וכמ"ש הרי"ף פ"ק דסוכה ע"ש במלחמות. וע"ק הא שמעון הצדיק מודה בנזיר טהור דאינו חוטא כמפורש שם בבבלי. מיהו בסוגיין משמע דאף בנזיר טהור סובר דחוטא חוץ מנודר דרך קדושה. ונראה דהרמב"ם מפרש דלכך קחשיב הא דשמעון הצדיק בכלל השיטה דסובר שמעון דנזיר טמא חוטא אבל לא טהור ואינו כן אלא הלכה כסתם משנה דאפי' טהור חוטא. ואי קשיא א"כ היינו ר"א הקפר ולית הלכתא כר"א דהא איהו נמי שיטה וי"ל לר"א משמע דאפי' דרך קדושה הוי חוטא והא ליתא. וניחא השתא דמשני הש"ס בפרקין דף ד' ע"ב לה' מיבעיא לי' לכדתני' בשם שמעון הצדיק משמע דכ"ע הכי אית להו. דודאי לכ"ע איצטרך דבכה"ג לאו חוטא ושאר כל הנזירין חוטאין. ועמ"ש הכ"מ והלח"מ פ"ג מה' נזירות הלכה י"ג:

הדרן עלך פרק כל כינוי

פרק ב

הלכה א

וב"ה אומרים אינו נזיר. כתב הרמב"ם פ"ק מה"נ האומר הריני נזיר מן הגרוגרות ומן הדבלה וכיוצא בהן ה"ז אסור בהן ואינו נזיר. וכתב הראב"ד ואינו מחוור דסתם מתני' דלא כר"נ דאמר לב"ה נדור ואינו נזיר. וכתב הכ"מ דגי' הרמב"ם מתני' דר"נ. וכתב הלח"מ ויש לתמוה לר' יהודה דאמר ב"ש נמי נדור ואינו נזיר קאמר א"כ במאי פליגי

ב"ש וב"ה ע"ש. וי"ל ת"ק ור"י בהא פליגי ת"ק סובר לב"ה נדור ואינו נזיר ולר"י סברי ב"ה אינו נדור ואינו נזיר. מיהו כולא סוגיא לא משמע הכי. אבל האמת יורה דרכו שנעלם מהרב בלח"מ דברי הרמב"ם בפי' המשנה ברישא ובסיפא דר"י סובר לב"ש צריך שיאמר הרי הן עלי קרבן ואז הוא נדור ונזיר אבל לא אמר הרי הן עלי קרבן נדור ואינו נזיר א"כ לק"מ וזה ברור. ומה נעמו דברי הבבלי דף י' ע"ב דפריך א"ה אימא סיפא אר"י כו' פרה מאי קא מתפיס בה מידי פי' כיון דאיהו הוא דקאמר הריני נזיר מיין כו' א"כ לא אמר כלום על הפרה ולא הוה אלא נזיר לב"ש ולא נדור שהרי לא התפיס הפרה בכלום איך קאר"י שאינו נדור ונזיר אא"כ אומר הרי היא עלי קרבן ומשני דאמר הריני נזיר מבשרה. ומ"ש הלח"מ לתרץ דברי הרמב"ם ע"ש דברים תמוהים הם וצ"ע ועמש"ל ה"ג בד"ה אפי' כו':

כה אמר ה' כאשר ימצא וגו'. ק"ק אמאי לא מייתי קרא דגנך תירושך ויצהרך דקורא להיין. תירוש וע"ק דגרסי' בבבלי יומא דף עו אר"ל מנין לשתיה שהיא בכלל אכילה שנא' ואכלת מעשר דגנך ותירושך ויצהרך ותירוש חמרא וקא קרי לי' אכילה ממאי ודלמא דאכלי' ע"י אניגרון כו'. ונקשה למה לא פריך ודלמא דאכיל אשכול דנקרא תירוש. ואשכולות חייבות במעשר כדתנן פ"ח דתרומות:

ובני אדם קורין לגרוגרות תירוש. ונקשה הא קיי"ל בנדרים הולכין אחר לשון בני אדם וכיון דאינן קורין לאשכול תירוש אפי' כינויי כינויין לא הוו. ודוחק לומר דסובר כר' יאשי' דאמר בירושלמי ריש פ"ו דנדרים ולקמן פ"ו דאזלינן גם בתר לשון תורה לחומרין וי"ל דה"ק דרך בני אדם שקורין גם לגרוגרות תירוש וה"ה דקורין לאשכול תירוש:

אמר הריני מן הגרוגרות כו'. עיין בקונטרס. ולפמ"ש הר"ן נדרים דף ט' האומר הריני לחוד לא אמר כלום ע"ש נראה דצ"ל דהכא איירי שאמר נזיר בסוף ואף בהא לא הוי נזיר לר"י דכבר אמר מן הגרוגרת תחלה ועלי' אמר נזיר:

איתליה הכין כו'. ונקשה מנ"ל לרשב"ל הא דלמא סובר כל שהוציא נזירות מפיו הוא דהוי נזיר כדמוכח מתני' דמנחות דאל"כ אמאן תרמיי' אבל מנ"ל דדבלה וגרוגרת אוסר משום כינויי כינויין וי"ל כיון דסובר ר"ל דגרוגרות ה"ל כינויי כינויין ממילא ידעינן דהיינו טעמא דב"ש דאוסרין דהא מפורש לעיל דבש"א כינויי כינוין אסורין:

אהן מנוע משמש כו'. ונקשה למה השמיט הרמב"ם דין זה ונראה דסובר דבבלי פליג דמיבעיא ליה נדרים פ"ק דף י' ע"ב קינמא מאי קונם קאמר או דלמא קינמון בושם קאמר תיקו. ש"מ כל היכא דמשמע שתי לשונות מספקא ליה. גם בירושלמי שם פ"ק ה"א מיבעיא ליה ע"ש. והרמב"ם השמיט גם בעיא זו הטעם שסתם נדרים להחמיר. ובאמת

תימא מאי מיבעיא ליה הא מתני' היא פ"ב דנדרים נדר בבשר מלוח סתם אסור אע"ג דמשמע נמי של חולין כמפורש שם וי"ל דמיבעיא ליה אם קינמא משמע טפי קונם או קינמן אבל בשר מליח ודאי דמשמע תרווייהו. אך על הירושלמי דנדרים קשיא דמיבעיא ליה דבר שהוא משמש לשם חולין ולשם קרבן מהו לאסור עצמו בו. והא ודאי מתני' היא וצ"ע. מ"מ לדידן דקיי"ל ספק נזירות להקל ודאי דאין לחייבו בנזירות באומרי לשון שהוא משמע ג"כ קרבן. וא"ת והא מתני' היא בטהרות ספק נזירות להקל וכי פליג הירושלמי עלה וי"ל ודאי אית ליה אלא סבר כיון דתופס מיהת האי לישנא איסורא תופס נמי נזירות. ודומה קצת לזה אמרו בבבלי פ"ק דנזיר דף ח'. מיהו בבבלי פ"ק דף ב' ע"ב מוכח דלית ליה הך סברא דקאמר האומר אהא ה"ז נזיר ודלמא אהא בתענית קאמר ומוקי לה שמואל בנזיר עובר לפניו. ש"מ מן הסתם לא אמרי' נזירות קיבל עליו אע"ג דמ"מ קיבל עליו איסור תענית. והירושלמי לא מוקי למתני' בשנזיר עובר לפניו כמ"ש לעיל פ"ק ה"א:

מכיון שהוא יודע כו'. כך היא סוגית הבבלי תמורה דף כ"ז. מעולם אין שניהן חלין בבת אחת אלא לענין זה משמש תחת לשון חילול ותמורה אם מנח ידו אקדש הוה חול ידו אחול הוה קדש. אך הא דמסיק שם היה לפניו ג' בהמות חולין תמימות וג' הקדש ואחת מהן בעלת מום ואמר הרי אלו תחת אלו תמימה תחת בעלת מום לאחולי דלא שביק היתירא ועביד איסורא וכ"פ הרמב"ם. קשה כיון דבהמת תמימה דחולין נכנסה תחת ההקדש לבדק הבית א"כ אף בחילול קעביד איסורא דהא קיי"ל המקדיש תמימים לבדק הבית עובר בעשה וכ"כ הרמב"ם פ"ה מה' ערכין שזהו לאו הבא מכלל עשה וי"ל דוקא המקדיש הוא דחייב אבל המחלל פטור ואין טעם לחלק גם לא מצאתי זכר לחילוק זה. ולדעת האומרים לא תעשה חמורה מן העשה ניחא קצת. ולפ"ז צ"ל הא דאמרי' דהמקדיש תמימים לבדק הבית לאו נמי איכא ליתא. ועיי' בכ"מ ובמ"ל שם פ"ה מה' ערכין. הלח"מ כ' פ"ב מה' תמורה בד"ה שתי בהמות כו' לא ידענא למה הוצרך רבינו לכתוב חלוקה זו אחר שכתב חלוקה הראשונה וכן עשר כו' ע"ש. ונ"ל ודאי טובא קמ"ל דסד"א גבי שתי בהמות אחת תמימה ואחת בע"מ אמרי' לאתפוסי קמיכוין דאי לאחולי הי' לו להניח ידו על הקדש ולמה הניח ידו על החול. בשלמא כשישנו הרבה תמימים דאתי לאתפוסי אמרי' הואיל ורבים הם לא רצה להטריח עצמו משא"כ בשהן שוים. וכעין סברא זו כ' רש"י שם בתמורה ועי"ל דסד"א הכא ודאי לאתפוסי קמיכוין דאי לאחולי לא הועיל כלום דמעיקרא הות בע"מ להקדש והשתא נמי. ועי"ל דקמ"ל דרע ברע עושה תמורה דאס"ד דאינו עושה תמורה אמאי תהא הבעלת מום מחללת נימא

דלתמורה כיון ולא עשה כלום ואין כאן איסורא כלל אלא ודאי דעושה תמורה וע"כ לומר דלאחולי כיון כי היכי דלא ליעביד איסורא. וע"ש בתמורה בתו' בד"ה בעלת:

אמר לאדם עילוי עלי כו'. לא מצאתי להרמב"ם דין זה ונראה דסובר דערכין בכלל נדרים הן וכבר ביאר בהלכות נדרים כינויי נדרים כנדרים אף ערכין כן:

אהן אדם כו'. וא"ת הא בקרקעות כתיב נמי ערך וי"ל ודאי יש בהן ערך הכתוב בתורה אבל האומר ערך קרקע זו עלי לאו כלום שאין ערך לקרקע אלא במקדיש שדה אחוזה:

אמר לאדם שומו עלי כו'. וקשה האומר שומו עלי יתן ערכו ודמיו כדאמרינן לעיל באומר הרי זו תחת זו דצריכה פדיון וקריבה למזבח וי"ל שאני הכא דהמועט לעולם בכלל המרובה ושניהם נופלים לבדק הבית כשנותן המרובה לבדק הבית כבר יצא ידי נדרו משא"כ לעיל שני מיני איסורים הם:

הלכה ב

מאחד שאין עכו"ם כו'. וא"ת הא אמרי' בסמוך בהיפך מאחר שישראל נוזרין בנזיר אינו אלא כשונה דברו וי"ל מעיקרא הוה סבור כל שאינו יכול לנזור ואמר נזירות על שמו אע"פ שהוציא נזירות מפיו אינו כלום בתר דפשיט דהוה נזירות סובר כל שאמר הנזירות על שם ישראל גרע דאינו אלא כשונה דבריו:

כך אני אומר כו'. עיין בקונט'. עי"ל שכל זה מן האיבעיא דאינו אלא כשונה דברו שאינו אלא כקורא בתורה נזיר דודאי אינו נזיר. מיהו לשון כך אני אומר משמע כפי' בקונטרס. ולשני הפי' לשון נזיק קשה דהקורא בתורה ודאי אינו קורא אלא נזיר ולא נזיק. ואפשר אלו עלגים קורין נזיר הכתוב בתורה נזיק:

לשון הפוך הוא כו'. בבבלי משני רבא כגון שהיתה פרה רבוצה לפניו ואמר הריני נזיר מיין אם לא עמדה כו'. כ' תו' וא"ת השתא נמי תיקשי מידי אם לא עמדה קתני כדהקשה רבא לרב"ח מידי מאיליה קתני והאריכו הרבה בתירוצם ע"ש. ולפום סוגיין לק"מ שכן דרך המשנה לדבר לשון הפוך ואין זה חסרון במשנה משא"כ תיבת מאיליה וזה ברור. ולסוגיין משמע הא דתנן הריני נזירה אם עומדת אני קאי על האדם כמ"ש תו' במתני' ע"ש ובמ"ל פ"ק:

הלכה ג

אפי' לשון קרבן אינו כו'. כ' הרמב"ם פ"ק מה"נ וכן שכור שנתנו לו כוס כדי לרוותו ואמר הריני נזיר ממנו ה"ז אסור באותו הכוס לבד ע"כ. וקשה הרי מפורש כאן דמותר אפי' באותו הכוס ונראה דלשיטתו אזיל דפסק לעיל באומר הריני נזיר מן הגרוגרות כו' ה"ז אסור בהן ואינו נזיר. דסובר דלב"ה נדור ואינו נזיר וכמש"ל בריש פרקין ע"ש ש"מ

דלב"ה קובע קרבן בלשון נזירות הלכך גם כאן אסור. והירושל' לשיטתו דתני לעיל בה"א אינו נדור ואינו נזיר ש"מ דאינו קובע קרבן בלשון נזירות. ופשטא דסוגיין בבבלי כדברי הרמב"ם. דגרסי' התם והדר תני מעשה באשה אחת אלמא בהאי הוא דאסור הא יינא אחרינא שרי. הרי מפורש דבהאי הוא דאסור וזה ראיה גדולה לדברי הרמב"ם דלב"ה נדור ואינו נזיר. דנראה ליה דהני תרי לישנא דבבלי בר"פ דף ט' ע"ב בהא פליגין:

הלכה ד

הריני נזיר ע"מ שאהא שותה ביין כו'. וקשה א"כ הנודר נזירות שמשון נמי יהא אסור בכולן וכ"ש לפמש"ל פ"א ה"ד ד"ה מ"ט כו' דאפשר דאיכא איסור טומאה בלא שאר דיני נזירות ונראה ודאי אם אמר הריני נזיר על הטומאה חוץ מתגלחת ויין או שאמר אהי' מותר ביין ותגלחת ונזיר על הטומאה אינו אסור אלא בטומאה אבל כאן שאמר דרך תנאי ה"ל כמתנה על מ"ש בתורה או כמתנה בדבר שאי אפשר לקיימו בסופו כדאמרי' בגמרא ובהני ניחא דכ' הרמב"ם הטעם דהוי נזיר משום דמתנה עמ"ש בתורה. משמע דאפי' לרבנן אי הוה חוץ או תנאי גמור מהני וזה ברור דלא כמ"ש הלח"מ ע"ש. כ' תו' גיטין ר"פ המגרש ע"מ שלא תיבעלי ולא תינשאי הוי שיור כמו חוץ ע"ש. וקשה הא מפורש בבבלי בסוגיין תניא כוותי' דרבינא דכי אמר ע"מ חשבינן ליה תנאי ולא כאומר חוץ. ואף ריב"ל דאמר האי ע"מ כחוץ דמי לא אמר כן אלא לר"ש אבל רבנן פליגי וצ"ע:

ודר"י בן תימא. וקשה הא הכא הטעם שאינו יכול לקיימו בסופו הוא משום איסורו אם כן הל"ל דטעמא דמתני' משום דה"ל מתנה על מ"ש בתורה ותנאו בטל דבהא הכל מודים ואין צורך לאוקמי מתני' כר"י ב"ת דוקא. וכן מוקי לה בבבלי:

מתני' דלא כר"ש כו'. וקשה הא מיד כשאומר הריני נזיר התחייב בכולן וה"ל נזיר כדרך הנודרין אח"כ הוא דמטיל תנאי בגווי' ואינו תנאי כדאמרן וכ"ת הא גם והתם אמר תחלה הרי עלי מנח' ואתחייב במנחה אפ"ה אמרינן כיון שאמר בסוף מן השעורין אינו כלום שאני התם דהוי נדר ופתחו עמו אבל הכא ה"ל תנאי ואין בתנאו כלום:

אמור דבתרה כו'. וקשה בשלמא מציעתא דלא נדר אלא חצי נזירות אינו כלום לר"ש כדתנן לעיל פ"ק דאר"ש אינו נזיר עד שיזיר בכולן וכמ"ש רש"י ותו' משא"כ ברישא דאינו אלא תנאי וי"ל סובר הירושלמי לריב"ל דאמר הואיל והוה נזירות גמור לענין התגלחת לא מהני תנאו ה"ה במציעתא לא מהני חסרון ידיעתו לעניין יין וה"ל כאלו נזיר בכולן אפי' לר"ש ודוחק א"נ הא דמשני שאני הכא משום פתיחת הנדר דה"ל כנדר ופתחו עמו ולא נדר כדרך הנודרין. ולפי פי' בקונטרס דר"ש סובר דבעי התרת חכם יש

מכאן ראיה לדעת הרמב"ם דאף התרת חכם לא מהני בפתח זה לרבנן ודלא כהראב"ד ועיין תי"ט:

הלכה ה

אבל אמר הרי עלי לגלח נזיר וחזר ואמר הריני נזיר אם גילח לעצמו יצא. תימא למה השמיט הרמב"ם דין זה. וחידושא רבה אית ביה שאדם קובע קרבן. נזיר שעתיד ליזור: **אבל אינו מפרישו אלא מדעתו**. ונראה דאתיא כר' יוחנן דאמר סוטה דף ו' ובבבלי נדרים דף לה הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה והטעם שכן אדם מביא על בניו הקטנים. וכ"כ הרמב"ם פ"ק מה' מחוסרי כפרה וקשה למה אינו מביא קרבן נזירות על חבירו שכן האב מביא על בנו הקטן וכ"כ הרמב"ם פ"ב מה"נ האב מדיר את בנו נזיר וחייב האב לנהוג בו כל דקדוקי נזירות ואם נטמא מביא קרבן טומאה וכשישלים נזירותו מביא קרבן טהרה כשאר הנזירים הגדולים ע"כ. וא"ל שאין האב מביא קרבנותיו מדאורייתא קשה א"כ צ"ל שלעולם יהיה הבן בנזירותו עד שיגדל וזה לא שמענו אדרבא כל הסוגיא ספ"ד דמכלתין משמע שהאב מביא קרבן בנו וי"ל הא דהאב מדיר בנו בנזר הלכה וה"ה הבאת קרבנותיו ותנן לקמן פ"ז אין למדין ק"ו מהלכה וה"ה דאין למדין מהלכה באחד משאר מדות התורה וזה ראיה גדולה לדעת האומרים כן וכ"כ רש"י וזו בנין אב הוא הלכך אין למידין:

העתידין ליפול לך מה הן. עמ"ש כתובות ריש פ"ט בקונט' ובתו'. מיהו מסוגיין נראה דמודה ר' לוי בר חייא בכותב לה סתם דין ודברים אין לי בנכסייך ונפלו לה נכסים לאחר מכאן אין להבעל זכות בהן דמיגו דחייל סילוק זה לנכסים שברשותה חל נמי אנכסים שאינן ברשותו. כי מיבעיא ליה אם פירש שאין לו דין ודברים בנכסים העתידין ליפול דגרע דליכא למימר בהו מגו מהו ופשיט דלא הוי סילוק. וזהו הפי' הברור. ומ"ש בכתובות בקונט' בד"ה מה הן דבעיא דר' לוי מי אמרי' כיון שפירש דבריו דמסלק עצמו מדבר שעדיין לא באו לרשותה ולא זכה בהן כלל מהני הסילוק או לא. כן משמע במ"ל רפכ"ג מה"א ע"ש. ולא ראיתי להפוסקים ז"ל שהזכירו הירושלמי. וממשמעות דבריהם משמע דמהני דהרמב"ן כ' בס' מלחמות פ' הכותב דהכא כיון שעדיין אינו ראוי ליורשה אינו אלא כמתנה עליה ואפי' בדבר שלא בא לעולם מהני. וה"ה אפי' התנה בפירוש מהני וצ"ע. ומסוגיין יש ראיה מבוררת לדעת האומרים המקנה דבר שבא לעולם עם דבר שלא בא לעולם בקנין אחד מגו דמהני לדבר שבא לעולם מהני נמי לדבר שלא בא לעולם. ועיין ח"מ סי' ר"ט סעיף ד' בהג"ה וסי' ר"ג ס' בהג"ה ובסמ"ע שם. אך קשה ממ"ש גיטין ה"א בתו' בד"ה וייבא כו' דסוגיא דהתם ודכתובות מוכחת כמ"ד שטר וקנין שנתבטל מקצתו

נתבטל כולו ויש לחלק בין שטר וקנין דבעי עדים אמרי' עדות שנתבטל מקצתו נתבטל כולו. להך דהכי שהנדר חל באמירה וכן הכותב לאשתו נמי לא בעי שטר דבאמירה סגי וצ"ע:

הלכה ו

וזה מגלח נזיר שלם. כאשר פירשתי בקונט' כ"כ הר"ב. וקשיא מנ"ל דקסבר ר"מ אדם תפוס לשון ראשון. ונראה ר"מ לטעמיה דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה כדתנן בערכין ומביאו הבבלי ריש פרקין. וכ"כ רש"י במתני'. וא"ת בכל התורה קיי"ל תוך כדי דיבור כדיבור דמי ולמה לא תהני ליה אמירתו בשלמא לב"ש ריש פירקין ניחא דס"ל אין באלה להקדש סברי נמי דה"ה חזרה נמי לא מהני אפי' תוך כדי דיבור אבל לר"מ קשה וי"ל כיון דאין אדם מוציא דבריו לבטלה לא משגחינן במאי דאמר אח"כ. אך קשה כיון דפירש דחצי נזיר קאמר א"כ לא הוציא דבריו לבטלה ואפשר לקיים דבריו הראשונים והאחרונים. ואף מאי דפליגי ר' יודה ור' יוסי אי תפוס לשון ראשון או אחרון היינו בשסותרים זה את זה אבל אם אפשר לקיים שניהם מודים דשניהם קיימים. ולסוגיין לק"מ דלא פליגי אלא במשמעות הלשון. אבל לבבלי קשיא. וע"ק דבבלי ר"פ משני דב"ש כר"מ ואפ"ה צריך לאוקמי ב"ש לטעמייהו דסברי אין שאלה בהקדש אבל בלאו הכי אינו נזיר כ"ש כאן דאפשר לקיים שניהם וכמ"ש וע"ק הא כשאומר הרי עלי אע"ג דהוי יד לקרבן כדאמר לעיל ה"א מ"מ לא ידעינן איזה קרבן קיבל על עצמו על כרחך לומר ממה שאמר בסוף נגלח חצי נזיר שמעינן דקרבן נזיר קאמר א"כ איך נאמר דאין סיפא פירושא דרישא וצ"ע:

אשכח אמר קלת וחומרת. עיין בקונטרס. מיהו קשה דלשון זה משמע בכל מקום קולא וחומרא לזה ולזה. ונראה שהוא קולא וחומרא משום דפעמים שאין נזיר מצוי שרוצה לזווג עם זה ופעמים שאינו חפץ בקרבן אחד ודוחק:

הלכה ז

טומטום ואנדרוגינס צריכה. עיין בקונט'. וקשה אי טומטום ואנדרוגינס ספיקא הם למה לא פליג ר"ש ברישא כי היכי דפליג בהפילה אשתו וי"ל מיבעיא ליה אי פליג ר"ש גם ברישא או לא דכיון דאינו מוליד ודאי דאינו נקרא בן. ותו' כתבו ור"ש לא פליג אהא דנולד לו בן טומטום דליכא לספוקי דודאי לבן ודאי נתכוון ע"כ. וקשה הא דגרסי' בבבלי אמתני' פשיטא מהו דתימא לכשאבוה הוא דקאמר קמ"ל דלא. ולשיטת תו' הל"ל קמ"ל דלא פליג ר"ש ברישא דבן ודאי קאמר ולא ספק. דתירוץ הש"ס קשה איך ס"ד לומר דטומטום קאמר הא אינו בנין כיון דאינו מוליד ודוחק לומר דאבת לחוד קאמר וי"ל

קסבר הבבלי אי לאו דאיכא למטעי דכשאבנה ממנו קאמר פשיטא דבן ודאי קאמר ולירושלמי מספקא ליה:

הלכה ח

א"ל לא אר"י אלא בתחלה כו'. בקונט' הגהתי. וכן תנן לקמן בנגעים וזיבה ספק בתחלה להקל ובסוף להחמיר. וכן מפורש בבבלי פ"ק דף ח' דא"ר יוחנן כל היכא דנחית לנזירות מודה ר' יהודה ספיקו להחמיר דבמאי לסלוקי מיניה. ושמעינן מהתם דספק אחת או שתים עבדינן כבסוף ע"ש. ונראה דחזקי' ור"י התם פליגי בפלוגתא דר"ח בר בא ור' שמואל. והרמב"ם פ"ב מה"נ פסק כמ"ד ספק נזירות להקל ולא ביאר דבר זה דדוקא בתחלה הוא דאמרינן ספיקו להקל אבל לא בסוף. ונראה אחרי שכתב דין שנים שהיו מהלכין בדרך כו' והאומר הריני נזיר אם יהיה בכרי זה מאה כור כו' כתב וכן כל כיוצא בזה שספק נזירות להקל. משמע דבעינן דוקא דומיא דכרי אבל בענין אחר אמרי' ספיקו לחומרא:

הלכה ט

ואח"כ משלים את שלו. כתבו תו' ואח"כ יגלח על שתיהם ומביא שתי קרבנות אחת לנזירות בנו ואחת לנזירות עצמו אבל לא יגלח כשישלים נזירות בנו דא"כ איך ישלים את שלו הא אין גידול פרע פחות מל' יום כו' ע"ש. וכ"כ תו' דף יד ע"ב בד"ה הריני כו' ע"ש. וקשה לא שמענו מעולם שנזיר יביא שני קרבנותיו בבת אחת לכתחלה אדרבה משמע בכל מקום שאינו נוהג נזירות שניי' עד שהביא קרבנות של הראשונים. וכן מפורש בסמוך דאמרו ר"ל וריב"ח לעולם אין נזירות בנו חלה כו' והיינו כמ"ש. ועמ"ש לקמן בפרקין בד"ה הפריש ולפום ריהטא יש להביא ראיה שאינו מביא אלא קרבן אחד אס"ד דאפשר שיחולו עליו שני קרבנות. דתנן כריתות פ"ב דף ט' ע"ב מצורע שנתנגע פעמים הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד ופירש"י כגון שספר שבעה ולא הספיק להביא קרבנותיו עד שנטמא שנית. אמרו בגמרא שם מנ"ל דכתיב זאת תורת המצורע תורה אחת למצורעים הרבה. א"כ בנזיר דכתיב נמי זאת תורת הנזיר נמי נימא הכי. מיהו גם במצורע קשיא לי מנ"ל דלאחר מלאת מביא קרבן אחד. דגרסי' התם זאת תורת היולדת לזכר ולנקבה מלמד שמביא קרבן אחד לוולדות הרבה (ופירש"י כל היכא דכתיב תורה לשון רבים משמע) יכול על הלידה שלפני מלאת ושלאחר מלאת ת"ל זאת. א"כ במצורע נמי נדרוש כן. ואפשר דמוקי הש"ס זאת דכתיב במצורע לדרשא אחרינא. וכך י"ל זאת תורת הנזיר נמי מוקי ליה לדרשא אחרינא ודוחק וצ"ע. ובבבלי נדרים דף לה ע"ב גרסי' אר"י הכל צריכין דעת חוץ ממחוסרי כפרה שהרי אדם מביא קרבן על בניו ובנותיו

הקטנים שנאמר זאת תורת הזב בין גדול בין קטן. וכתב הר"ן חוץ ממחוסרי כפרה זב וזבה יולדת ומצורע ובכולהו כתיב תורה לע"כ. וקשה א"כ דתורה להכי הוא דאתי מנ"ל למדרש מניה שמביא קרבן אחד למצורעי' ויולדות הרבה וא"ל תורה דמשמע לשון רבים דרשי' כולהו מיני'. דהא כ' תו' שם בכריתות בד"ה תורה אחת מצורעים הרבה ובת"כ מפיק ליה מדכתיב וכבשה אחת מלמד שמביא אחת על נגעים הרבה ומתורה דרש תורה אחת למצורעים הרבה לפי שחלק בטומאותיהם ובשבועותיהם ע"כ. הרי בעינן תרי קראי ולא ילפי' מתורה אלא דרשא אחת וצ"ע. אך עדיין קשה למה לא נילף נזיר טהור מנזיר טמא דתנן ונזיר טמא שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד ואס"ד דיש למצוא שני קרבנות משני נזירות חלין בבת אחת למה לא יפטור בקרבן א'. ובהך סוגיא תמי' לי הא דא"ר חסדא דמתני' דהתם אתיא כריב"י דדריש וקדש את ראשו ביום ההוא ביום תגלחתו והיינו ביום השביעי דר' דאמר ביום הבאת קרבנותיו היינו ביום השמיני ואי נטמא ביום ההוא כיון דיצא שעה הראויה להקריב קרבן מחייב על כל אחת ואחת. וכן הוא במכלתין פ"ג דף יח ע"א ע"ש. ושם ע"ב מפורש דחכמים סברי אפי' נטמא בשמיני מביא קרבן אחד לכולם אא"כ שהביא קרבנותיו ונטמא מביא קרבן אחר ודוחק לומר דר"ח הך ברייתא לא שמיעא ליה. מ"מ קשה ה"ל לש"ס למפרך מינה וצ"ע. והראב"ד פירש דמתני' איירי בשנדר נזירות מרובה אבל נזירות מועטת לעולם אין הימים הראשונים עולים לו כלל ולעולם מגלח ומביא קרבנותיו אחר נזירת בנו ועיין תי"ט:

ר"י בעי אמר כו'. עיין הגהתי בקונטרס. ואפשר להגיה בקצרה הריני נזיר לאחר ל' יום אלו ולשלשים יום אלו. ומיבעיא ליה מי אמרי' מאחר שבידו לגלח דהא תנן לקמן פ"ג אם גילח ביום ל' יצא ה"ז נזיר או דלמא מאחר שאם נטמא אין לו מהיכן לסתור אינו נזיר. וכה"ג מיבעיא לן לעיל פ"ק ה"ד בנזיר עולם ונזיר שמשון ע"ש. מיהו נראה דלא דמיא כלל דהתם בנזיר עולם ונזיר שמשון אין לו לסתור כלל אבל הכא אם נטמא ינהוג נזירות ראשון תחלה ואח"כ ינהוג נזירות השני. לכך נראה גי' בקונטרס עיקר. ומכאן מוכח דגרסי' לעיל פ"ק בבעי' דנזיר עולם ושמשון הריני נזיר עולם לאחר ל' יום דאי לאחר כ' יום קשיא תיבעי ליה נזירות מועטת. מיהו לפמ"ש לקמן אין מכאן ראיה דודאי נזירות מועטת איפשיטא ליה מברייתא דבסמוך ולא איבעיא ליה אלא נזירות עולם והכי מיבעיא ליה אעשרה ימים האחרונים אך קשה דגרסי' בבבלי בסוגיין בעי רבא אמר הריני נזיר לאחר כ' יום ומעכשיו ק' יום מהו ותיבעי ליה נזירות מועטת הריני נזיר לאחר כ' יום ונזיר סתם ומשני חדא מגו חד. קמיבעיא ליה ואת"ל נזירות מועטת כיון דעשרה יומין יתירין לא סליק ליה הלין עשרה נזיר ק' יום כיון דאית ליה תמנין בסוף סלקין ליה או לא

וכ' תו' חדא מגו חדא קמיבעיא ליה תחלה שאל נזירות' מועטת את"ל נזירות מועטת לא חיילי כיון דליכא אלא עשרה יומין לא סלקי כו' ומותר לשתות יין באותן כ' יום אכתי מיבעיא ליה בנזירות מרובה. ומסיק הש"ס פשיט מינייהו קדמייתא הריני נזיר לאחר כ' ומעכשיו ק' יום מונה כ' ואח"כ ל' ואח"כ פ' להשלים נזירות. נראה לפי' תו' שיפשוט נמי בעיא דנזירות מועטת דלא חיילי. דאס"ד דחייל ואסור בכ' ימים הראשונים לישמעינן תנא דברייתא בנזירות מועטת דחייל כ"ש נזירות מרובה כדפריך הש"ס לרבא ותיבעי ליה נזירות מועטת אלא ודאי נזירות מועטת לא חייל. והירושלמי לא פשיט בעיא דר' יוסי מהך ברייתא ובסוף סוגיין מייתי לה משמי' דר' חייא. ונראה כמ"ש הרמב"ם פ"ד הא דקאמר הבבלי את"ל כיון דעשרה יומין כו' ר"ל כיון דאין נזירות מן י' ימים הלכך מונה שלשים ומגלח וחוזר ומונה ל' יום והיא הנזירות שנדר לאחר כ'. לפ"ז בנזירות מועטת מסתבר טפי דחיילי הנך ך' יום מנזירות מרובה א"כ אין לפשוט בעיין די"ל אע"ג דשמעינן דחיילי מ"מ לא שמעינן דדוחה נזירות השנייה לנזירות הראשונה ויהא מונה כל ל' יום נזירות האחרונה קודם שינהג נזירות הראשון לכך קמיבעיא ליה לר' יוסי ועמ"ש בסמוך:

אלא אפי' אשתו יושבת על המשבר. בבבלי בסוגיין נמי מיבעיא ליה הריני נזיר לאחר כ' יום ומעכשיו ק' יום מהו וכ' תוס' וא"ת תפשוט ממתני' ותי' דבמתני' לא ידע שנזירות בנו יפסיק לנזירותו משא"כ כאן ע"ש. וקשה הא מפורש כאן דמתני' איירי בכל ענין אפי' ידע שיפסיק נזירותו אלא דלא דמיא מטעם אחר וכמ"ש בקונטרס. מיהא קשיא לי אשמעתין מאי מהני שיושבת על המשבר הא עדיין הדבר בספק אם תלד בן או בת טומטום ואנדרוגינס ומפורש ברישא דבעינן שתלד זכר ודאי ואם לאו אינו נזיר וי"ל:

אלא אמר הריני נזיר מכבר כו'. עיין בקונטרס. כ' תו' דף יג ע"ב בהג"ה וצ"ע אי מצי למיבעי היכא דאמר הריני נזיר ק' יום ונזיר לאחר כ' יום דהשתא הקדים הק' יום אי חיילי מהשתא או לא ושמא דה"ה דמצי למיבעי הכי וחדא מינייהו נקט ע"כ. הנה לפי המסקנא ודאי איפשיטא בעיא זו דאפי' אמר תחלה הריני נזיר לאחר כ' יום ונזיר ק' יום חיילי כ"ש באומר תחלה הריני נזיר ק' יום דחיילי. אלא די"ל עדיין מיבעיא לן אם ימנה תחלה ק' יום ואח"כ ל' יום או נאמר דמונה כ' ואח"כ ל' ואח"כ פ'. מיהו אף בעיא זו איפשיטא ממתני' כמפורש בסוגיין וזה תימא על תו'. וי"ל תו' לשיטתייהו שכתבו שם נזירות בנו ספק הוא אם יפסיק נזירותו כמש"ל בסמוך בד"ה אלא אפי' כו' בשמם ע"ש א"כ יש לחלק דגבי בנו ודאי לא עקר דבריו הראשונים להיות נזיר מיד ומסתמא דעתו שיהי' נזיר בשביל בנו אחר נזירותו הלכך מונה את שלו תחלה אבל כאן באיבעיין

ויקר כפירוש דבריו הראשונים יש להסתפק דלמא דבריו האחרונים פירוש הן ולדבריו הראשונים. והירושלמי לשיטתו דסובר דבנו ודאי יפסיק נזירותו וכמ"ש בסמוך ופשיט שפיר ממתניתא:

לא כן אר"א כו'. גיטין פ"ז ה"ג בד"ה כל כו' הקשיתי דדברי הירושלמי קידושין פ"ג ה"א סותרין זה את זה דאיתא התם אר"א בשם ר"י ה"ז עולה לאחר ל' יום מכורה תוך ל' ה"ז מכורה הקדישה הקדש. ושם בסמוך גרסי' ר"א בשם ר"י ה"ז עולה לאחר ל' מכרה תוך ל' אינה מכורה הקדישה אינה קדשה ועיין בתו' גיטין שם ד"ה כל עמא כו' מ"ש לתרץ קושיא זו. ומסוגיין נראה לתרץ דהא דאמר תוך ל' ה"ז מכורה איירי באומר הרי זו והא דאמר אינה מכורה איירי באומר הרי עלי. מיהו תירוצי בגיטין נראה עיקר כמ"ש שם. והראב"ד כ' פט"ו מה' מעה"ק האומר פרה זו כל ל' או לאחר ל' יום עולה ולא אמר מעכשיו כלום דבריו קיימים אע"ג דהדר ביה תוך ל' ע"כ. ומהא דאר"א בשם ר"י נראה בהיפך. וצ"ל דסובר דלית הלכתא כר' יוחנן דרב פפא פליג. ותדע דהא מפורש קאר"י התם בקידושין פ"ג ה"א ה"ז עולה שלשים יום כל שלשים ה"ז עולה לאחר ל' יצאת לחולין מאיליה. הרי דקסבר. קדושת הגוף פקעה בכדי ודלא כבר פדא. ועיין בבבלי נדרים דף ל'. ועמ"ש ירושלמי נדרים פ"ג ה"ה:

הלכה י

עד שבעים יום כו'. פי' בקונטרס הוא כפי' הרמב"ם אבל תו' פירשו עד שבעי' לא הפסיד כלום דמונה מאז עוד שלשים לנזירותו ולנזירת בנו ומגלח סוף ומ"ש בהג"ה שם הא דקאמר בסוגיין נולד ליום פ' סותר עשרה כו' משמע דמנין של בן עולה למנין ק' לנזירותו ע"ש. לפי פי' בקונטרס אין מכאן ראיה כלל דלעולם הוא מפסיד בנזירותו י' או עשרים יום. אך הא דאמרי' בגמרא הניח נזירותו כו' נטמא תוך י' ימים הראשונים סותר הכל כו'. קשיא להרמב"ם דהא לאו נזירותו הוא וכ"ת כיון דנזירות אריכתא הוא ה"ל כאלו נטמא תוך ימי נזירותו דא"כ קשיא נטמא תוך עשרים האחרונים אמאי אינו סותר הכל וי"ל כיון דשלמו המאה יום שנדר ה"ל כאלו כבר נשלמה הנזירות אע"ג דאין מנין הבן עולה לו דצריך למנות ל' שלאחר נזירת בנו מ"מ נשלם הנדר משא"כ בעשרים ימים האחרונים אינו סותר אלא כטומאה שלאחר מלאת א"נ י"ל לשיטת הרמב"ם דה"נ השלים נזירת בנו ובא להשלים נזירתו נטמא תוך עשרה ימים הראשונים כו'. והשתא הא דפליגי בנטמא תוך כ' ימים האחרונים אי סותר ל' או שבע דוקא קאמרי דנזירות בנו ודאי דלא סתר. וא"צ למה שדחקתי בפי' בקונטרס דהני סתירות מלבד נזירות בנו איירי. וכולא סוגיא מתפרשת יפה לפי הג"ה זו. ומכאן ראיה למ"ש הרמב"ם פ"ד מה' נזיר נטמא אחר נזירת

בנו כשהתחיל להשלים נזירותו אינו סותר אלא עד נזירות בנו ע"כ. הן הדברים האמורים בסוגיין. ופסק כר"י דלעולם סותר כל נזירותו שהוא משלים שהן ל' יום ודלא כמ"ש הראב"ד ע"ש:

אין יסבור ר"י כו' ויסתור הכל. וקשה הא מפורש תנן לקמן פ"ג נטמא יום ק"א סותר ל' רא"א שבעה. א"כ ה"נ כנטמא לאחר מלאת ולכ"ע אינו סותר הכל וי"ל אס"ד כסתירה דלאחר מלאת קאמר למה יסתור כלל דהא קיי"ל סתירה דלאחר מלאת אינה סותרת אלא ז' ולא פליגי ר"א ורבנן אלא ביום ק"א דוקא. והכא אין טעם לדחותו ליום ק"א דוקא:

השלים נזירותו כו'. ותימא אמאי לא יגלח לנזירותו קודם נזירת בנו ע"כ לומר משום דמיד בשעת הלידה חל נזירות בנו ואסור בגילוח א"כ אף בתשלום נזירת בנו יהא אסור בגילוח דהא כבר חל נזירותו ואנן תנן שאין תגלחת פחות משלשים יום. בשלמא לפי' תו' ניחא דכתב תגלחת לאו דוקא דלעולם אינו מגלח אלא תשלום נזירת בנו ונזירותו ומגלח תגלחת אחת לשתיהן. אבל לפי' הרמב"ם שכתבתי בקונטרס במתני' קשה וי"ל קסבר הרמב"ם בשעת נזירות הבן קיבל על עצמו ג"כ התגלחת בתשלומין ואין נזירותו דקיבל עליו אח"כ חל לעכב תגלחתו משא"כ כאן. מיהו קשה דלעיל ה"ט גרסי' ר"ל וריב"ח תריהון אמרין לעולם אין נזירות בנו חלה עד שיביא קרבן ויגלח. ודוחק לומר דסתמא דש"ס דהכא פליג וצ"ע:

הפריש קרבנותיו כו'. משמע כל היכא דמגלח תגלחת אחת לשתיהן אינו מביא אלא קרבן אחד. וקשה דבכל הסוגיא כתבו תו' דמגלח אחת בסוף ומביא שתי קרבנות כאחת. ולפי משמעות סוגיין אינו כן. ואף ר"י לא קאמר דמגלח וחוזר ומגלח אלא בשכבר הפריש קרבנותיו של נזירותו אבל בשלא הפריש אינו מביא אלא קרבן אחד. וכן מפרש בסמוך מגלח תגלחת אחת לשתיהן. וכן משמע פ"ג מלשון התוספתא לקמן שהבאתי שם בקונטרס. ועמ"ש לעיל בפרקין בד"ה ואח"כ כו' וצ"ע:

הרי שהיה נזיר ומצורע כו'. יש ספרים שגורסי' כך בתוספתא. אבל בבבלי ס"פ שני נזירים ליתא להך בבא אחרונ'. ש"מ דסובר כר"י דאינו מגלח אחת לשתיהן בנזיר ונזיר. וא"ת מגופא דברייתא יש להוכיח דנזיר ונזיר מגלח תגלחת אחת לשתיהן דהא גם בנזיר ומצורע אלו אין חילוק ביניהן היו מגלחין תגלחת אחת לשתיהן וי"ל ודאי אף ר"י לא פליג אלא בשהפריש קרבנותיו דאז מחוייב בשתי תגלחת אבל בשלא הפריש מודה ר"י כמפורש לעיל וא"ת א"כ לפ"ז מאי פריך הש"ס לר"י מהך ברייתא דילמא איירי בשלא הפריש קרבנותיו וי"ל דא"כ מאי קמ"ל התנ' פשיטא דבשלא הפריש אינו מגלח

אלא תגלחת אחת אלא ודאי לאשמועינן דאפי' הפריש אינו מגלח אלא תגלחת אחת.
והרמב"ם לא ביאר דינים אלו ולא ידעתי למה וצ"ע:
הדרן עלך הריני נזיר

פרק ג

הלכה א

מי שאמר. לית היא אלא חדא. וא"ת עדיין קשיא מתני' לבר קפרא למה יצא בדיעבד ולר' יהונתן מ"ט יגלח לכתחלה ביום ל"א וי"ל ל"ק אמרי' בדיעבד יצא דמקצת היום ככולו ולר"י גזרי' אטו היכא דאמר ל' יום שלימים וכ"ה בבבלי פ"ק:
והוה ליה עובדא וגילח ביום ל"א. במ"ק דף ז' הגירסא ר' אימי ה"ל עובדא וגילח יום ל"א ור' ה"ל עובדא וגילח ביום ל"א ונראה שהגירסא דהתם עיקר. והא דקאמר ר"ז מן מתניתא יליף ר' אימי. קשה א"כ תיקשי ליה רישא אסיפא. לכן הגהתי בפי' במ"ק אימא סיפא אם גילח יום ל' יצא ושני ר"י תמן בדיעבד ור' אימי ור' לכתחלה איירי וקשה מאי קשיא ליה ממתני' הא ודאי לענין טומאה אם נטמא ביום ל' סותר הכל ולא אמרי' מקצת היום ככולו כמ"ש תו' דף ו' ע"א ד"ה נטמא א"כ ה"ל כל היום נזיר. אף באבל כן וי"ל כיון דלענין תגלחת וטומאה אמרי' מקצת היום ככולו ואנן פרע פרע ילפי' נזיר מאבל איכא למילף שפיר היתר לאבל שיגלח ביום ל' וע"ש בתו'. ונראה דסברי כבר קפרא ולכתחלה לא אמרי' מקצת היום ככולו. דאי כר"י קשה הא ודאי באבילות לא שייך גזרה דשלימים. מיהו בבבלי מ"ק דף יט ע"ב ל' יום מנלן יליף פרע פרע מנזיר כו' והתם מנ"ל קדוש יהי' בגימט' תלתין הוא. וכ' תוס' ולב"פ דאמר נזיר כ"ט יום ע"כ דסובר כאבא שאול מיהו י"ל לכתחלה אינו מגלח נזיר עד ל' יום מדרבנן כדמשמע הכא ובירוש' מקשה מן המשנה דאמר גלח ביום ל' יצא. ומשני תמן לשעבר הכא לכתחלה והיינו כדפרישית ע"כ. מדבריהם נראה שכך היה בגירסתם כהגהתי. אך דבריהם תימא דכ' מ"ד נזיר כ"ט יום סובר כאבא שאול. הא אבא שאול נמי ל' יום קאמר וי"ל כוונתם למ"ש שם בסמוך בד"ה אתי' כו' בשם הר"ר י"ט דלאבא שאול מגלח ביום כ"ט. אבל קשה וכי נאמר דבר פדא פליג אדרבנן וע"ק הא מפורש בבבלי פ"ק מ"ד כ"ט יום לית ליה מקצת היום ככולו דלא כאבא שאול וכן מפורש בתו' שם ובפרקין וי"ל. ומ"ש כיון דלכתחלה אין הנזיר מגלח עד ל' יום מדרבנן אף אבילות כן. קשה התם משום גזרה דאמר שלימים וכמ"ש. וכ"ת כיון דילפי' גז"ש דפרע פרע אף באבל כן ליתא דלא ילפי' בגז"ש אלא מאי דמפורש בקרא. גם מה שמביאין ראיה מהא דמשני תמן לשעבר כו'.

קשה דלא משני הכי אלא למ"ד ל' יום וכמ"ש בקונטרס. וכן משמע בסמוך דעיקר הטעם להתיר יום ל' משום דאמרי' מקצת היום ככולו. ונראה הא דאמרי' בסמוך ר"י הורי לגלח ביום ל' טעמו דסובר כבר פדא ובנזיר אינו אלא כ"ט יום ולא אמרי' ביה מקצת היום ככולו וה"ה באבל הלכך מגלח תחלת יום ל':

מעתה אפי' חל יום ל' כו'. יש נוהגין לגלח בע"ש כשחל יום ל' שלו בשבת וסמכו עצמן אהא דכ' בש"ע א"ח סי תצג בהג"ה כשחל ל"ג בעומר ביום ראשון נוהגין להסתפר בע"ש מפני כבוד שבת. וטעות הוא בידם כמפורש. כאן. וא"ל סיגיין כרבנן כמ"ש תו' במ"ק שם ואנן קיי"ל כאבא שאול דודאי אף אבא שאול מודה ביום כ"ט אסור ולא פליגי אלא ביום ל' אי אמרי' מקצת היום ככולו. ודלא כמ"ש תו' במ"ק שם בד"ה אתיא כו' וכ"מ בירו' דמ"ק שם. ומהאי דל"ג בעומר אין ראיה דהתם אינו אלא מנהג:

הלכה ב

אם באומר הריני נזיר שתים כו'. בבבלי נדרים דף יח ע"א גרסי' מי שנדר ב' נזירות ומנה את הראשונה והפריש קרבן ונשאל עליה עלתה שניי' בראשונה כגון שקיבל עליו ב' נזירות בבת אחת. וקשה הא אי אפשר למוקמי בהכי דתיקשי מתני' נדר שבטל מקצתו בטל כולו כדמקשי' הש"ס הכא ו"ל לפמ"ש תו' במכלתין פ"ק דף ה' דבאומר נזיר ונזיר הוי כאומר בבת אחת ע"ש איכא לפרושי הא דמוקי לה בש"ס בשקיבל ב' נזירות בבת אחת היינו באומר הריני נזיר ונזיר. ובכה"ג לא אמרי' נדר שבטל מקצתו בטל כולו כדמנסיק. מיהו כבר כתבתי לעיל פ"א ה"א בד"ה מינן כו' שדברי תו' אלו תמוהי' ע"ש. שוב ראיתי לתו' שבועות דף כז שכ' קושיא זו בשם ריב"ם ותי' ונראה דיש לחלק דהכא כיון דסליק למנין שני נזירות כקיבל כל אחד בפני עצמו דמי ע"כ. ותימא שלא ראו דברי הירושלמי. גם תירוצ' קשה דגרסי' בנדרים דף כז נדר מחמשה בני אדם הותר אחד מהן הותרו כולן. מדתני חמשה ולא תני מהרבה בני אדם ומנינא ל"ל אלא ודאי לאשמועינן אע"ג דסליק מנין ואמר חמשה אפ"ה ה"ל נדר אחד. וכן נראה מגופא דמתני' פ"ט דנדרים דתנן סיפא קונם שאיני נהנה לזה ולזה הותר הראשון הותרו כול'. הרי אפי' פרטן ה"ל נדר א' כ"ש כי סליק למנינא לחוד מיהו הא י"ל הך סיפא איירי בשתלאן זה בזה כדמוקמי' לה פ"ג דנדרים הלכך ה"ל נדר א'. אך מסתימת הפוסקים משמע אפי' שלא תלאן נמי הוי נדר א' ודלא כריב"ם צ"ע:

מכיון שהביא קרבן וגילח כו'. קצת קשה בתוספתא תניא מי שנדר שתי נזירות מנה הראשונה ולא הביא קרבנותיו ואח"כ נשאל כו'. משמע כל שלא הביא כל קרבנותיו לאו כלום הוא. מיהו בבבלי נדרים דף יח הגירסא והפריש קרבנותיו. משמע דוקא הפריש

אבל הקריב אפי' אחד מהן לא עלתה. אך אין מכאן ראיה די"ל רבותא קמ"ל אפי' הפריש כולו אינו כלום. אבל בבבלי שבועות דף כח מפורש דאפי' הביא כל קרבנותיו וגילח ונשאל על הראשונה עלתה שניי' ראשונה והא ודאי פליג על הירו' דאף ר"י לא פליג אלא עד שיביא כל קרבנותיו אבל משהביא ודאי לא מהני השאלה. והרמב"ם כ' פ"ג מה' נזירות הלכה י' מי שנזר שתי נזיריות בין שנדר בבת אחת בין שנדר בזה אחר זה כגון שאמר הריני נזיר ל' יום ומנה את הראשונה והפריש קרבן ואח"כ נשאל על הראשונה והתיר נדרו עלתה לו ראשונה בשניי' ומביא זה הקרבן ונפטר ואפי' הביא כפרתו ואפי' גילח שערו ואח"כ נשאל עליה עליה לו ראשונה בשנייה. וכ' הכ"מ מי שנזר שתי נזיריות כו' תוס' פ"ב ע"כ. ונראה שנעלם ממנו שזו גמרא ערוכה נדרים פ"ב ושבועות פ' ג'. וכ' עוד הכ"מ בין שנדר שתיהן כאחת בין שנדר זו אחר זו. כן משמע בירושלמי דנזיר פ"ג ע"כ. ותימא הא מפורש בסוגיין אם נדר בבת אחת אינו כלום דנדר שבטל מקצתו בטל כולו. ואף דשנינן הכי בבבלי נדרים פ"ב אף הבבלי צריכין לתרץ דרב הונא מפרש להך ברייתא דנשנית קודם שבא ר"ע ולימד נדר שהותר מקצתו הותר כולו. ועמ"ש בסמוך בד"ה אם כו'. עוד כ' הכ"מ אפי' הביא כפרתו כו' כן משמע בירושלמי ע"כ. תימא דסוגיא כולא מפורש בהיפך וכמ"ש. ואין ספק דראיית הרמב"ם מסוגיא דשבועות דף כח ע"ש וצ"ע:

ברם כר"ש אפי' לא הביא אלא קרבן אחד. וקשה א"כ מ"ט דר' יוחנן דפליג הא איהו דקאמר הלכה כסתם משנה וע"ש מחלוקת ואח"כ סתם דתנן לקמן ספ"ו וחכ"א יביא שאר קרבנותיו ויטהר והיינו כר"ש וכמ"ש הת"ט שם משנה ט' בד"ה כיון כו' ע"ש. וכן פסק הרמב"ם. א"כ שפיר קאר"א וצ"ע:

ולא שיקדים קרבנו לנזרו. וא"ת הא אמרי' לעיל פ"ב ה"ה אדם קובע עליו קרבן נזיר ועתיד ליזור וי"ל דוקא קובע אבל הפרשה לא ור"א קאמר דאינו יכול להפריש קרבן קודם נזרו:

בדין היה שלא יהא נזיר אלא אחת כו'. עיין בקונטרס. וקשה למה היה בדין שלא יהא נזיר אלא אחת מ"ש מהא דתנן פ"ק הריני נזיר ויום אחד דהוי נזיר שתים וי"ל דהתם ודאי כונתו להוסיף ואין נזירות יום אחד כמ"ש שם בקונטרס משא"כ כאן ודאי אפשר לומר דכוונתו לחזק הענין א"נ קסבר ר' יוסי אין נזירות חל על נזירות בכה"ג כרב הונא בנדרים פ"ב דף יח. ועמ"ש לעיל בסמוך בד"ה אם כו'. ומדברי תו' שכתבתי. לעיל פ"ק ה"א בד"ה מיכן כו' שמעינן דמילתא דפשיטא הוא באומר נזיר ונזיר דהוה נזיר שתים וצ"ע:

הלכה ג

ולמה לא יליף מנזיר טמא. עיין בקונט'. ולפי' קמא קשה הא ביום מלאת קיימינן ואיך ניליף מנזיר טמא שהוא תוך מלאת ולפי' בתרא קשה שאני נזיר טמא שסותר ל' יום השערות גדלין משא"כ מצורע דאמרי' דמגלח שנית בתר שבעה. ובבבלי לקמן פ"ו דף לט גרס' ומ"ט דר"א יליף תגלחת טהרה מתגלחת טומאה. וכ' תו' דקאי אלעיל דקאר"א תגלחת טהרה לאחר מלאת אינו סותר אלא ז' ע"כ. מיהו סוגיין משמע דקאי אהא דאמר ר"א טומאה דלאחר מלאת אינו סותר אלא ז'. וכן משמע בבבלי שם. אך קשה הא ודאי טומאה דלאחר מלאת ודאי אין שם גילוח לטהרת טומאתו ותוך מלאת דסותר ל' גזירת הכתוב הוא. לכך נראה דר"י נמי אתגלחת דלאחר מלאת קאי ופי' כמ"ש תוס' בבבלי שם. ופריך ניליף מנזיר טמא דלאחר מלאת שאינו סותר אלא ז' אע"ג דאין שם גילוח מ"מ מדמינן סתירת תגלחת לסתירת טומאה וכ"כ תו' שם ומשני שפיר דליכא למילף מנזיר טמא שאינו מגלח וחוזר ומגלח:

מה שנה בין נזיר כו'. וא"ת ודאי דיש לחלק בנזיר סתם ה"ל כלאחר מלאת ובפירש ה"ג כתוך מלאת וכדפירשתי במתני' וי"ל דמ"ש הוא מאי ניניייהו מלבד הא דתנן שזה סותר ל' וזה שבעה. ומאי דקאמר נזיר מיהו אינו סותר כו' קשה מנ"ל לחלק ונראה דמקרא יליף דכתיב קדוש יהיה גדל פרע כו' ויהי"ה גימט' ל' וה"ק קרא קדוש יהיה אם ימשכו ימי נזירותו כמנין יהיה אז גדל פרע לא גידל כגון שמירט סותר אבל סתם נזירות שהוא כ"ט יום אם גילח אינו סותר:

הלכה ד

זאת תורת הנזיר כו' המטמא ביום מלאת וכו'. כ' תוס' וא"ת ברישא נמי כי נטמא ביום ל' לר"א אמאי אינו סותר אלא ז' יסתור כלל שהרי נטמא ביום מלאת וי"ל קרא משמע דלא איירי בסתם נזירות כו' ע"ש והוא דחוק מאוד. ונ"ל דדייק ימי נזרו מיותר דהא כתיב תורת נזיר ברישא אלא ביום מלאת ימי נזרו שהזיר והוסיף הוא דנותנין לו תורת נזיר אבל אי לאו מלאת ימי נזרו הוא אלא מלאת נזירות התורה והיינו סתם אין נותנין לו ביום מלאת תורת נזיר אלא ה"ל כנטמא לאחר מלאת:

לא יסתור אלא ז'. עיין בקונטרס. וקשה הא קרא תורת נזיר קאמר והיינו סתם נזיר א"כ אי אפשר לומר שיסתור הכל ואין השביעי עולה לו מן המנין כיון דצריך להביא קרבנותיו בשמיני וכ"מ בבבלי פ"ק וי"ל סובר הירושל' דקרא לא אתי אלא לאשמועי' שנותנין לו בענין מה תורת נזיר ולא יותר ודוחק:

הלכה ה

והוא בין הקברות. משמע שנטמא בקבר עצמו. ונטמא באהל המת. וקשה לפי פי' הרמב"ם בפי' המשנה משמע דרישא איירי בשנטמא בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה וכ"כ הלח"מ בשמו ע"ש ונראה דהרמב"ם מפרש והוא בין הקברות היינו שנוגע או מאהיל על גולל ודופק שזהו מטומאות שאין הנזיר מגלח עליהן:

מתרין בו על היין ועל הטומאה כו'. בבבלי בסוגיין דף יז גרסי' בעי רבא נזיר והוא בבית הקברות בעי שהיי' למלקות או לא כו' אלא כגון שנכנס כו' תיקו. הנה לפירש"י ותו' כאן ובשבועות דף יז איבעיא דבעי רבא הכי היינו איבעיא דרב אשי התם ע"ש. ותימא שלא פי' הש"ס היינו בעיא דרבא ועוד ה"ל להביא גם התם בעיא זו בשם רבא. ועוד וכי רב אשי לא ידע הא דרבא ור"ת דחק להגיה ועיין בתוס' בשבועות שם. והרמב"ם פ"ו כ' מי שנדר והוא בבה"ק כו' לוקה על שהייתו שם נכנס לשם בשידה תיבה ומגדל כו' אע"פ ששהה אינו לוקה. כ' הלח"מ הלכה ח' וקשה למה יתחייב בשהיי' דלמא לא גמירי שהייה במלקות אבראי ואפי' שהה פטור ממלקות. ועוד אמאי לא מוקי הש"ס בעיא דרבא מי שנזיר בבה"ק וא"ל צא משם ושהה אי מיהני שהיי' למלקות או לא ע"ש ובמהרש"א שבועות שם ובמ"ל. ונ"ל דסובר הרמב"ם ודאי הא דבעינן בפנים שהיי' במזיד חידוש הוא דמסברא יש לחייב מלקות אפי' בלא שהיי'. והא דמחייב באונס מלקות ע"י שהיי' נמי חידוש הוא. והשתא רבא פשיטא ליה דבמזיד חייב על ביאת המקדש אפי' בלא שהיי' וה"ה לשאר טומאות שחייבין עליהם והא דפריך הש"ס ה"ד אילימא דא"ל לא תנזור ל"ל שהיי'. ה"ה דה"מ למפרך אילימא דא"ל צא ואל תשהה ל"ל שהיי' דתרווייהו למזיד דמיין והא ודאי דמעיקרא במזיד מיבעיא ליה אי צריך שהיי' אלא חדא מינייהו נקט. ומסיק הש"ס אלא כגון שנכנס בשידה כו' דה"ל אונס ומיבעיא אי גמרינן חוץ מפנים דאפי' באונס חייב ע"י שהיי' או דלמא דוקא פנים דחמור מהני שהיי' אבל בחוץ לא. ופ"ב דשבועות מיבעיא ליה לרב אשי תחלה אי מזיד בפנים בעי שהיי' והדר מיבעיא לה באת"ל דבפנים במזיד בעי שהיי' א"כ חזינן דהקיל הכתוב בטומאת מקדש מי אמרי' גם באונס הקל הכתוב בפנים דבעי שהיי' אבל בכל מקום מזיד ואונס שוין דהא חזינן דבפנים שוין ולא בעי' שהיי' א"כ גם בחוץ יש לחייב שניהן בלא שהיי' או דילמא כיון דאין סברא לחייב אונס אפילו ע"י שהיי' די אם נחמיר לחייב ע"י שהיי'. וה"ה דאיכא למיבעיא אי מזיד דחוץ צריך שהיי' דמפנים גמרינן דחמיר ובעי שהיי' כ"ש חוץ או לא בעי שהיי' דמן הסברא לא בעי שהיי' וכה"ג איכא למיבעיא אאונס אי מהני שהיי' אלא דהיינו בעיא דרבא וכמ"ש. ורב אשי חדית לן דלחומרא נמי איכא למיבעי

באונס אי צריך שהיי' והשתא אין אנו צריכין למ"ש תו' שבועות שם בד"ה טימא עצמו כו'. ומעתה דברי הרמב"ם מבוארין כיון דאף במזיד מיבעיא לרב אשי אם צריך שהיי' בפנים א"כ גם בחוץ ספיקא הוא ואזלינן לקולא דבעי שהיי'. ואונס בחוץ נמי בעיא היא אי מהני שהיי' או לא והיינו בעיא דרבא ואזלינן לקולא דלא מהני שהיי'. ולפ"ז אין מקום לקושיית הלח"מ. גם מ"ש הראב"ד שם ואם התרו שלא יזיר א"צ שהיי' ע"כ. ליתא דהשתא דאמרי' בפנים במזיד בעי שהיי' אף בהתרו בו שלא יזיר בעי שהיי'. והא דכ' הרמב"ם ואם התרו בו שלא יזיר שם אינו מגלח שערו כשיצא משם. אין הכוונה שאם לא התרו בו מגלח כמ"ש הכ"מ שם. אלא ר"ל אף כשהתרו בו שלא יזיר אין כאן תגלחת טומאה וכן לשון הגמרא בהרבה מקומות במסכתא זו. שוב ראיתי בלח"מ פ"ה שהרגיש בסברות שכתבנו:

אינו מקבל עד שיפרוש ויחזור. כ' הרמב"ם פ"ה נטמא למת פעמים הרבה אם התרו על כל פעם ופעם לוקה על כל אחד ואחד בד"א כשנטמא ופירש וחזר ונגע אבל אם היה נוגע במת ועדיין המת בידו ונגע במת אחר אינו חייב אלא אחת. ע"ש בכ"מ דפסק כרב יוסף וטעמו דחוק. והלח"מ כ' דפסק כרבה ע"ש. ול"נ דפסק כרב יוסף או כרבה לפי' תו' משום דר"י ור"א סברי כוותיה. והא דפסק כר"א ודלא כר"י משום דרבה ורב יוסף נמי פליגי עליה דר"י. גם בבבלי דף מב משמע דר' יוחנן כרבה ס"ל. והירוש' והבבלי חלוקים בזה ע"ש:

והא כתיב לא יבא ולא יטמא. בבבלי דף מב גרסי' איתמר אמר רבה אר"ה מקרא מלא דיבר הכתוב לא יטמא כשהוא אומר לא יבא להזהירו על הטומאה להזהירו על הביאה אבל על טומאה וטומאה לא ופירש"י מקרא מלא כו' לא יטמא להזהירו על הטומאה כשחזר ואמר לא יבא להזהירו על ביאת אהל המת לומר לך כשנטמא במת וחזר ונטמא באהל המת חייב שתים אבל טומאה וטומאה לא דהא מחולל וקאי ע"כ. ודבריו צ"ע הא ברישא כתיב לא יבא והדר כתיב לא יטמא. ואף קושית ר"י הכי מתפרשת דמשמע קרא לאחר שכבר בא וניטמא איכא דחייב משום לא יטמא בשהה כדי פרישה ור"א מוקי קרא פעמים שהוא לוקה שתים היכא דאיכא לא יבא ולא יטמא אבל על לא יטמא לחוד אי אפשר שיהא חייב שתים בלא פרישה. ופי' זה נ"ל עיקר דלפי' הקונטרס לפי' קמא קשה הא מודה ר"א כשחזר ופירש דחייב שתים וביאה חדשה כחוזר ופירש דמי. וללישנא בתרא קשה וכי לא מצינו שחייב אלא יטמא לחוד כגון שהמת בשדה. ורבה קאמר דאפי' ע"י פרישה אי אפשר למצוא לחייב שתים אטומאה. ולפי המסקנא ר"א ורבה אמרו דבר אחד דשלא בחיבורין דהיינו פירש מודה רבה ורב יוסף כר"י. ועמ"ש בסמוך:

מהשתחויה למד ר"י. וקשה הא גם ר"א מודה דחייב על הראשונה אם שהה שם ומהשתחויה למד. וכ"ת מהשתחויה למד שחייב על כל שהיי' קשיא היא גופא מנ"ל דחייב על כל שהייה דלמא אינו חייב אלא אחת ע"י שהיי' דהא בלא שהיי' פטור כמבואר בבבלי שבועות פ"ב. וכ"ת ר"א פליג גם על טומאה הראשונה דלא בעיא שהיי' ולא איירי בטומאת בית הקברות שהרי מפורש קאמר בעודנו שם פליגי ומחייב ר"א אטומאה הראשונה. ודוחק לומר בשאמרו לו אל תנזור איירי ר"א שאין כאן שום משמעות דבכה"ג איירי:

הדא אמרה היא במכות היא בקרבן. וקשה הא בטומאת בית הקברות איירי וכמ"ש בסמוך ותנן במתני' ואינו מביא קרבן טומאה אא"כ יצא ונכנס אבל בלא"ה לא וכי נחמור בטומאה שנייה טפי מבראשונה וצ"ע:

מתני' פליגא על ר"י נזיר שהיה שותה כו' ותימא אדמקשה ליה מרישא תסייעי' ליה מסיפא דתנן א"ל אל תשתה אל תשתה חייב על כל אחת ש"מ דטעמא דרישא דאינו חייב אלא אחת משום שלא היה שם אלא התראה אחת. וכ"ת קסבר ר"י דחייב על כל שהיי' בהתראה הראשונה. א"כ תיקשי ליה סיפא ל"ל לחלק שא"ל פעמים הרבה אל תשתה הא אפי' בלא התראה יש לחייב על כל אחת דהיינו כל כל רביעית כי היכי דמחייבין על הטומאה על כל שהיי'. ואפשר לחלק בענין זה בין טומאה ליין דבטומאה דגמירין שהיי' הוא דחייב על כל שהיי' בלא התראה משא"כ בשתיית יין. מ"מ כיון דחייב רחמנא על כל רביעית למה נחלק בין ההתראות. גם הא דמשני שאין בית הבליעה פנוי קשה למה לא יחלק כל רביעית כי היכי דמחלקת הפרישה. גם הא דפריך בסמוך מטומאה נמי קשה דמסיפא מוכח דאיירי בהתראה אחת וכמ"ש וצ"ע:

פתר לה בשיהא כו'. ועיין הגהתי בקונטרס. וכ"מ בתו' שבועות דף יז ע"ב בד"ה נזיר. אך הא דקשיא להו אהא דבעי רב אשי שם נזיר בקבר צריך שהיי' למלקות אמאי ילקה על השהיי' כל זמן שלא פירש כדאמרי' בנזיר פ"ג מינין ע"ש. איני יודע לכוין דבריהם ודאי אלו כבר נטמא ניחא אלא דבעי' דר"א מי שנזר והוא בבית הקברות ועדיין אינו חייב על הטומאה ומיבעיא ליה אם צריך שנייי' אחר קבלת הנזירות או לא. וכן מבואר בבבלי בפרקין דף יז דבהכי איירי. ואף דנראה מדברי התוס' שם בד"ה צריך כו' דאיבעיא דרב אשי לאו היינו איבעיא דרבא וכמ"ש הרב במ"ל פ"ג מה' ביאת המקדש ע"ש. מ"מ נראה דבעי' דר"א נמי בכה"ג איירי דנזר בבית הקברות. ואף שדברי רש"י בשבועות שם מורין כדעת תו' דאיירי בשהיה נזיר מקודם שבא לבית הקברות מ"מ מודה דבעי' דש"ס אטומאה ראשונה קאי אי בעי שהיי'. גם דברי רש"י בנזיר הם מפורשים דבנזיר בבית

הקברות אייר. ועיין במ"ל פ"ו מה' נזיר. גם מה שתירצו דכל שהספיק להשליך מת הראשון מעל כתיפיו ה"ל מוסיף על הטומאה וחייב על כל שהייה ע"ש. קשה א"כ מאי דוחקי' דש"ס דנזיר דף מב לשנויי כאן בחיבורין כאן שלא בחיבורין וצ"ל דרבה פליג ארב הונא לישני כאן בשהספיק להשליך וכאן בשלא הספיק. וניחא גם לר"ה דאייר בשהספיק. וביותר קשה קושיא זו לפי' רש"י בנזיר שם. ועיין בלח"מ פ"ה מה' נזיר בד"ה נטמא כו' וא"ל כיון דבעיא היא לכך לא בעי לשנויי הכי דהא ע"כ איבעיא לר"א אי צריך שהיי' או לא אבל הא פשיטא ליה דע"י שהיי' טמא. וע"ק תפשוט מהתם דבעי שהיי' דאס"ד דלא בעי שהיי' א"כ אף בשמתו מונח על. כתיפיו ליחייב. ועמש"ל בפרקין בד"ה מתרין כו' וצ"ע:

רשב"ל אמר מחלוקת ביניהון. עיין בקונטרס הגהתי. מיהו נ"ל דגירסא שלפנינו עיקר. דלירוש' אף לר"י מחלוקת ביניהון דמאן דדריש מלהחלו בשעת מיתה סובר דלוקין על כל פרישה ומאן דיליף מבמותם אייתר ליה להחלו למעט כל שאינו מוסיף חילול דפטור והבבלי לשיטתו דמסיק שם דף מג ע"א דאיכא למדרש תרתי מלהחלו ע"ש א"כ ליכא נפקותא ביניהון אלא משמעות דורשין. והיינו דפריך התם אביי לרב הונא מברייתא דלהחלו יצא זה כו' ולא רצה לאוקמי ברייתא כר' ורב הונא כרבנן. משום דסובר דהך ברייתא אתיא ככ"ע. תניא שמחות פ"ד היה עומד וקובר מת עד שהוא עומד בתוך הקבר מקבל מאחרים וקובר פירש ה"ז לא יטמא. נטמא בו ביום ר"ט מחייב ור"ע פוטר נטמא לאחר אותו היום ד"ה שהוא חייב מפני שהוא סותר יום אחד. ונראה רישא לר"י לא קשיא דמוקי לה כר'. אך קשה הא לכ"ע לכתחלה אסור מדכתיב לא יטמא בעל בעמיו. וצ"ל קסבר תנא דשמחות דלא דרשינן בעמיו. והשתא מ"ש תוס' פ"ו דף מג בד"ה מהכא כו' דמסברא יש לאסור לכתחלה למחולל שנטמא ע"ש. ולא הביאו ראייה מסוגיין דמפורש דאסור מדכתיב לא יטמא בעל בעמיו. דתנא דברייתא פליג ועיין בס' א"מ. מייהו סוגין וסוגיא דנזיר שם אתיא כר"ט ודלא כר"ע. וכ"כ תוס' שבועות פ"ב דף יז בד"ה נזיר ע"ש. ונראה דפלוגתייהו דר"ט ור"ע לא קאי אעומד בקבר אם יטמא שנית אלא קאי אנזיר שנטמא ביום הראשון לטהרתו ופליגי בפלוגתא דר"א ורבנן דמתני'. ודלא כמ"ש תוס' שבועות דף יז סוף ד"ה נזיר כו' ע"ש. מיהו בסמוך מבואר דפלוגתייהו דר"ט ור"ע ביצא ונכנס וחזר בו ר"ט והודה לדברי ר"ע. ובמס' שמחות לא סיימו דברי ר"ט. ותמה אני שלא הביאו תו' בשבועות דברי הירושלמי אלו:

ואתיא דר"ש בר ווא כרשב"ל. מסוגיין ראיה דר"י סובר כרבנן וסובר נמי דבגוסס לא שייך חילול דאל"כ ר"ש בר ווא אף כר"י אתיא ותימה אני ממ"ש הסמ"ג סי' רל"ד בשם

הרא"ם דמחמיר בגוסס ואפי' לר' יוחנן דאמר משמעות דורשין איכא בינייהו שמא אין חולק על ריש לקיש בזה שרבנן יהיו אוסרין בגוסס ע"כ. והרי בסוגיין מבואר כמ"ש. גם מבואר מסוגיין דגירסת הבבלי שלפנינו עיקר ודלא כמ"ש תו' בשם ה"ג ע"ש:

יצא מונה לנזירות בטהרה כו'. וקשה למה יעלו לו הימים האלה למנין הא מיהת טמא הוא השתא וטומאה סותרת אינו דין שלא יעלו למנין נזירות וי"ל רב מפרש למתני' בנטמא בטומאת בית הקברות שאין הנזיר מגלח עליה כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה לפיכך עולין לו ימים אלו. ואף שכ' הרמב"ם פ"ז מה' נזירות כל ימי טומאה אין עולין לו ממנין ימי נזירותו י"ל רב פליג.. דמהיכא יליף לה הרמב"ם מדתנן לקמן באמת אמרו ימי הזב והזבה והסגרו של מצורע עולין לו משמע דוקא הני אבל ימי טומאת מת אפי' אותן שאין הנזיר מגלח עליהן אין עולין וכמ"ש הכ"מ. ולדידי אין ראיה משם הני איצטרך לאשמועינן דסד"א נילף ממצורע בימי חלוטו דמטמא משכב ומושב ואין עולין לו מן המנין הנך נמי קמ"ל דלא דמיין דימי חלוטו בעי תגלחת כו' וכן מפורש בבבלי פ"ז דף נו ע"ב דסד"א למילף מימי חלוטו ומצאו הך פירכא מכאן אמרו ימי הזב והזבה כו' ע"ש. ודברי הכ"מ צ"ע. ועמ"ש בסמוך. אך קשה לרב מ"ט דר"א דאמר לא בו ביום משום דבעינן שיפלו הימים הראשונים הא הכא נמי נופלים הימים הראשונים דהא שבעה ימי הטהרה דטומאת בית הקברות עולין לו ועכשיו ע"י כניסתו בשביעי ומיטמא בטומאה שהנזיר מגלח עליה נופלים אלו הימים כדין כל טומאה שסותרת וי"ל רב סובר פלוגתייהו דר"א ות"ק בנזיר טהור שנטמא ביום הראשון לטהרתו אבל נזיר זה שבבה"ק כל שבעה ימי טהרה עולין לו. ונ"ל דממתני' דייק הרמב"ם שאין ימי טומאה עולין לו דקסבר ודאי ר"א ורבנן בנזיר שנטמא בבה"ק איירי. ואס"ד דעולין תיקשי מ"ט דרבנן:

א"ל תורה קראת כו'. ביחזקאל פירש"י אקרא אחרי טהרתו כו' אחרי פרישתו מן המת כך שנוי' במ"ק ע"כ. והדבר תימא דבמ"ק בבבלי דף ז' מפורש דאמצורע קאי דאמרי' התם אחרי טהרתו יספרו לו שבעת ימים ר"י אומר ימי ספירו ולא ימי חלוטו כו' ע"ש. לכך נראה שאיזה תלמיד כתב שכך שנויה במ"ק לפי שלא ידע מי שפירש כן. ואין ספק שמסוגיין למד לפרש כן דאמת קאי. ופשטא דקרא משמע טפי כדרב דאלו לריב"י קשיא אמאי קרי ימי ספרו ימי טהרתו אע"ג שהקיל ממה שהיה מ"מ עדיין אב הטומאה הוא וחמיר מימי חלוטה שאסור בתשמיש המטה אבל אי אטומאת מת קאי ודאי מקרא טהור בשעת פרישתו דמעיקרא הי' מטמא טומאת ז' ועכשיו אינו מטמא אלא טומאת ערב. אך קשה הא קרא קריא ליה למצורע בימי ספרו טהור דכתיב זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו:

נכנס בו ביום כו'. וא"ת מאי ועולין לו מן המנין דתנן י"ל ה"ק אפי' נכנס בו ביום עולה לו אותו מקצת היום משהזה עד שנטמא מן המנין וה"ל כנזיר טהור שנטמא ומביא קרבן טומאה. ומכאן ראיה לגי' תוס' בפירקין דף יט ע"א. ודלא כגי' רש"י והרמב"ם פ"ו מה"נ:
מה צריכא ליה בנזיר טמא כו'. כ' תוס' צ"ע מנ"ל למדרש הכי אליבא דר"א הא לרבנן לא מיפלג קרא בין טהור לטמא ע"כ. ונראה דדייק ליה לעולא מדתנן פלוגתייהו הכא בנזיר טמא ותני יצא ונכנס משמע דוקא בכה"ג פליגי:
תיפתר בין השמשות. וקשה א"כ ל"ל למיבעי דאיכא נמי נזירות בנו תיבעי ליה בסתם נזירות ונטמא ביום הראשון בה"ש ומספקא ליה אי בה"ש יממא וה"ל יום אחד או ליליא וה"ל שני ימים וי"ל ודאי דאיכא למימר שנטמא בתחלת הלילה או ביום ואינו מביא קרבן מספק אלא בכה"ג שנולד לו בן בה"ש א"כ הוו שני ימים אחד לו וא' לבנו מיבעיא ליה שפיר אין מצטרפין. אך קשה הא השתא נמי איכא לספוקי דלמא נולד ונטמא ביום א"כ ליכא אלא חד יומא לתרווייהו וצ"ע:
מה צריכא ליה בנזיר טהור כו'. וא"ת מאי קמיבעיא ליה בנזיר טהור הא אמרינן בסמוך בנזיר טהור ר"א מודה וי"ל ר' יוסי פליג אעולא וסובר דפליג ר"א בין בטהור בין בטמא וכקושית תו' שכתבתי בסמוך. וקשה האי נזיר טמא היכי דמי אי בשנטמא בימי נזירותו צירוף למה ליה. אי בשנזר כשהוא טמא ונטהר ביום השביעי ובו ביום נולד בנו ונטמא א"כ היינו נזיר טהור וכ"ת בנזיר שנזר בבה"ק ומונה שבעה ואותן הימים עולה לו לפי שנטמא בטומאה שאין הנזיר מגלח עלי' וכרב וכמ"ש בסמוך בד"ה יצא כו' ואחר שנולד בנו נטמא בטומאה שהנזיר מגלח עליהן ומביא קרבן. קשה א"כ מאי קאמר בסמוך ומה ימים אלו שאין עולין כו' הא ודאי עולין וי"ל בנזיר כשהוא טמא אירי ודקשיא לן א"כ היינו נזיר טהור איכא למימר כיון דתחלת נזירותו בטומאה הוי מצטרפין דהא מיהת בטומאה נזר ולענין טומאה נזירותו ונזירות בנו שוין דהא מתרין בו משום נזירתו ודוחק:
תמן כו'. עיין בקונטרס. וקשה מאי התראה שייך בנזיר טמא שיתרה בנזירות בנו אנזירותו הא אינו יכול למנות את של בנו עד שיטהר וע"ק אדרבה לפי שאינו ראוי לקבל התראה הדין נותן שאין מצטרפין לכך נראה דה"פ תמן בנזיר טהור כשגילח או שתה יין תוך ימי נזירות בנו והתרו בו משום נזירותו אינו לוקה דתרי נזירות הן הלכך אין מצטרפין משא"כ לענין טומאה דמקבל התראה דלענין טומאה כנזירות אריכתא דמיין לפיכך מצטרפין. והיינו טעמא דמחלקין בין טומאה לשאר איסורי נזיר לפי שטומאה סותרת אף הימים שמנה בנזירותו משא"כ בשאר איסורין:

ולא מתני' היא כו'. וקשה מרישא ה"ל למפרך דתנן נטמא ביום מאה סותר הכל ר"א אומר אינו סותר אלא שלשים ולא הכל והיינו מטעם שאין לו ימים אחרונים אבל מסיפא אין ראיה דאין כאן טומאת נזירות ואפי' לת"ק אינה אלא מדרבנן וע"ק הא דמשני שמענו שהוא סותר כו' מהיכן שמענו שהוא סותר אדרבה מדאינו סותר אלא שבעה להזאה שמענו שאינו סותר לכך נראה דה"ג ולא מתני' נטמא יום ק' סותר הכל רא"א אינו סותר אלא ל' יום. ודייק מדסותר ל' יום ש"מ דלא בעינן אחרונים ומשני שפיר. ומעתה אין מקום לקושית תו' דף יט ע"ב בד"ה ה"ג כו' ע"ש:

הלכה ו

חד אמר ר"י כב"ש. בתוס' בסוגיין מסקי אי אמרי' ר"י כב"ש איירי בשנטמאת סוף ל' יום שנהגה בא"י ע"ש. וקשה כיון דהנך ל' יום אינן אלא קנסא ולא החמירו לקנסו יותר משלשים יום איך יעלה על הדעת שהטומאה שאירע בהן תסתור הכל. וכי עדיף מנטמא ביום מלאת שאינו סותר אלא ל' והנטמא תוך אותן ל' נמי אינו סותר אלא ל'. דדוקא לב"ה דאמרי דצריך לנהוג בא"י כפי נדרו הלכך אם נטמא דינו כנטמא תוך נזירות משא"כ לב"ש לכך נראה דסובר הש"ס ודאי לכ"ע סוף שבע שנים עלתה ונטמאת ביום מלאת וסתרה הכל והיתה נזירה י"ד שנים ולב"ה אין אנו צריכין לומר דנטמאת דבלא"ה היתה נוהגת עוד ז' שנים בא"י. ומשני א"כ דטעמא דר"י משום דנטמאת ביום מלאת סותרת הכל קשה י"ד שנים ול' יום ה"ל למימר דודאי מה שנהגה בא"י ז' שנים לאחר הטומאה לא מהני ואין עולין בשביל ל' יום אלו דאין כאן קנס אלא דינא כך הוא. ובבבלי מסיק עוד תנ"ה ר"א משום ר"א זאת תורת הנזיר התורה אמרה ביום מלאת תן לו תורת נזיר ע"כ והתוס' מחקו שאין לו ענין לכאן. ולפמ"ש ניחא דמייתי סייעתא דסובר ר"י יום מלאת אינו סותר אלא ל' א"כ אף שנטמאת ביום מלאת אינה נזירה אלא ז' ול' יום. ומ"ש תו' עוד שם וא"ת ודלמא ל' יום היו מובלעים בז' שנים הראשונות ע"ש לפמ"ש לק"מ כל שהיתה נוהגת מנזירות מצד החיוב אינו עולה לקנסא דא"י:

הלכה ז

בכולל נחלקו. בבבלי בסוגיין גרסי' אמר רב הכל מודים במונה א"ל רב חמא לרב חסדא מאי קאמר אילימא א' אומר חמש ולא שתים וא' אומר שתים ולא חמש הא קא מכחשי אהדדי אלא אחד אומר אחת ושתים ואחד אומר ג' ד ה' הא ל"ל השתא י"ל חמירתא אמר רב קילתא לא כ"ש אמרי במערבא אין הכחשה במונה. ופירש"י ותוס' דחוקים למאוד. ונ"ל דקשה עוד ארב חמא למה לא איפשיט ליה דרב בזה אמר חמש וזה שתים כדאמרי' בסוגיין דזה הוא מונה. אלא ה"פ מספקא לה אי מונה הוא חמש ושתים או

אחת ושתים שלש ארבע וחמש. ואי קאמר רב הכל מודים בחמש ושתים יש בכלל חמש שתים וה"ז נזיר שתים א"כ עכ"ל דפליגי ב"ה אף בשזה אומר שתים ולא חמש וזה אומר חמש ולא שתים דהוי נזיר שתים וקשיא אמאי הא ודאי מכחשי אהדדי ואי קאמר רב באחת ושתים כו' הכל מודים דהוי נזיר שתים קשיא הא תנן במתני' בחמש ושתים אמרי ב"ה דהוי נזיר שתים דחמירתא כ"ש באחת ושתים כו' דהוי נזיר שתים וכי רב טעמא דב"ש את לאשמועינן (ויותר נראה דגרסינן השתא חמירתא אמרי ב"ה קילתא לא כ"ש) ומשני אמרי במערבא אין הכחשה במונה ר"ל במונה אחת ושתים כו' אין כאן הכחשה לד"ה והוי נזיר חמש אם יש כאן שתי כיתי עדים כמתני'. והשתא טובא קמ"ל לב"ש וב"ה. ומה יפה ונעים לשון הש"ס לפי פירושינו זה אף שהירוש' חולק הרי לרש"י ותוס' נמי חולק הירושלמי כמפורש בדבריהם. ועמ"ש יבמות פט"ז ה"ו בד"ה בכלל כו' ועוד בבבלי מפורש דרב כר"י בנו של ריב"ב ס"ל דאמר ר"ח מאי קאמר אילימא אחד אומר חמש כו' משמע דרב כר"י סובר וכ"כ תוס' שם דרב כר"י ע"ש:

אוף רב מודה שבטלה העדות. כ' הרמב"ם פ"ג מי שהיו שתי כיתי עדים מעידין אותו אלו מעידין שנזר שתים ואלו מעידין שנזר חמש ה"ז נזיר שתים שבכלל חמש שתים והרי כולן מעידין בשתים ע"כ וכ' הלח"מ וקשה בפ"ג מה' עדות פסק הרמב"ם כרשב"א דאפי' בכת אחת זה אומר מנה וזה אומר מאתים מצטרפין ולמה פסק כאן דוקא בשתי כיתות. ותי' בס' א"מ התם דהטעות הוא בין אחת או שתים עבידי אינשי דטעי משא"כ בין חמש לשתים ע"ש שהאריך. ודברי תימא הן דמייתי התם בסנהדרין פ' ז"ב א' אומר דמי חבית יין ואחד אומר דמי חבית שמן מצרפין. ואפשר דשמן חשיב טפי מיין כמה זימני ואפ"ה אמרינן דלא דק. ומאי דמביא ראיה מהא דפ' הנשבעין אחד אומר גבוה שני מרדעות כו' דאמרי' דוקא שתים ושלש אבל לא ג' וה'. אינה ראיה כלל דהתם הטעות בשיקול הדעת אמרינן דאי אפשר שיטעו כל כך אבל הכא דהטעות בדיבור אחד שהוציא מפיו אי הוציא שתים או חמש ודאי כי היכי דאפשר למיטעי בין אחד לשנים כך אפשר למטעי בין שתים לחמש. ונראה מדאמרי' התם דוקא' בדיני ממונות מצרפין אבל לא בדיני נפשות ש"מ דקצת ספק מיהא איכא וה"ל הכחשה ה"ה לענין נזירות משום חשש חולין בעזרה קרינן ליה הכחשה וקיי"ל ספק נזירות להקל. ואע"ג דמחמרינן בדיני נפשות טפי מנזירות דהא בשתי כיתות ודאי סברי ב"ה יש בכלל חמש שתים ובדיני נפשות קאמר ר' אבין בסמוך דנחלקה העדות מ"מ לא נמצא סברא זו בבבלי. ומ"ש הרמב"ם פ"ב מה' עדות היו העדים מרובים ושנים כיוונו עדותן ואחד מכחישן אפילו בבדיקות עדותן בטלה. אין סתירה מדבריו אדרבא דבריו נוטין לדברינו דדוקא בשלשה שהן עדות אחת

אבל שתי כיתות המכחישין זו את זו בבדיקות לא נחלקה עדותן אם הוא כי הכא דאיכא למימר ישנו בכלל חמש שתים. גם בסוגין מפורש דבשתי כיתי עדים אפי' בדיני נפשות עדותן קיימת ואף דר' אבין פליג לא שבקינן סתמא דש"ס ור' מנא ועבדינן כר' אבין: הדרן עלך פרק מי שאמר קמא

פרק ד

הלכה א

מי שאמר כו' ואמר ואני ואני ואני כו'. סוגיא דבבלי ריהטא דגרסי' במתניתין תלתא זימני ואני וזה הוי תוך כ"ד ור"י נשיאה פליג וסובר דאפי' לאחר כ"ד נמי תופס וא"צ למה שדחקו רש"י ותו' בפירושם ע"ש. אך מהא דאמר התם לימא מסייעא ליה כו' מוכח דל"ג דקשיא לא ליתני אלא תרי ואני או ליתני הרבה דנשמע מיניה דלא בעינן תכ"ד ע"ש. ואני תמה ממ"ש תוס' דף כ' ע"ב בד"ה יתיב כו' הכי נמי יכולין ג' אנשים להתפיס עצמן בראשון שנדר בנזיר שכל אחד אמר ואני הם ג' תיבות דאפי' האחרון תכ"ד מן הראשון אבל הרביעי לא כו' ע"ש. ש"מ לגירסת' במתני' תרי זימני ואני ותו לא א"כ מאי קאמר שם בגמרא לימא מסייע ליה לר"ל ממתני' דתני תרי זימני ואני ותו לא הא אף לדברי ר"ל ה"ל למתני' ג"פ ואני וצ"ע. ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה מתני' כו':

מאן תנא ווי"ם ר"י כו'. מכאן מוכח כגי' ר"ת בבבלי שבועות פרק שבועת הפקדון. ועמ"ש גיטין פ"ט ה"ז בד"ה פרטו כו'. ונראה הא דקאמר מאן תנא ווי"ם ר"י לא אתי אלא לאפוקי דאתיא דלא כר"מ וכדמסיק אבל כר"ש אתיא דכ"ש הוא דהא לדידי' לא הוי פרטא עד שיאמר שבועה לכל אחד. וא"ת לר"ש אף כשהותר האחרון יהו כולם מותרים דהוה ליה כאומר כולכם שאם הותר אחד מהן כולן מותרין וי"ל דמודה ר"ש דלא הוה ככולכם אלא כמו שתלאן זה בזה וכ"כ התי"ט נדרים פ"ט ע"ש ובנדרים פ"ט ה"ו בד"ה לזה כו' כתבתי דקשיין דברי הר"ן אהדדי ע"ש. ומ"ש הר"ן דף פ"ז ע"ב בד"ה אמר רבא כו' דהלכה כר"ש ע"ש. ונראה דאין ראיה מסתם משנה זו דאמרה קונם תאנים כו'. דכולא מתני' לאו הלכתא הוא כמפורש שם בגמרא חכמים פליגי עלה והלכתא כוותייהו הלכך לא חש התנא למיתניי' כהלכתא אף לעניין זה ועמ"ש גיטין פ"ט ה"ז בד"ה חיילי':

מתני' אפי' כו'. עיין בקונטרס וכ"פ רש"י וכ"מ בבבלי. ותו' כתבו ב"ק דף עג ע"ב בד"ה כי כו' תימא הא דאמר רב אחא מדיפתי תוך כדי שאילת תלמיד לרב כמאן לרבנן לית להו כלל כדי דיבור ור' יוסי נמי מודה כתלמיד לרב לאו כדי דיבור דמי ותירוצם דחוק ע"ש. ונ"ל הא דקאמר התם כדי שאילת הרב לתלמיד אית ליה לר' יוסי היינו באם ההפסק כדי

שאילת הרב לתלמיד שהיא שתי תיבות ואם מתחיל אחר הפסק שתי תיבות הוה תוך כדי דיבור אבל אם היה ההפסק כדי שאילת תלמיד לרב שהן ג' תיבות ומתחיל בסמוך לו זהו לאחר כ"ד. ורב אחא אמר תוך כ"ד כדי שאילת תלמיד לרב היינו שהתחיל קודם שהפסיק ג' תיבות זהו תוך כ"ד וכדיבור דמי. וע"כ לומר דרב אחא בהכי מיירי דהא תניא כוותיה דר"ל דבסמוך לו הוה לאחר כ"ד. מיהו כל זה לפי' תוס' שכתבתי בסמוך בד"ה מי כו' אבל לפי' רש"י שכתבתי שם קשה דא"כ לר' יוסי לא הוה הפסק אלא תיבה אחת אבל יותר מזה הוה לאחר כ"ד דהא תיבה אחת חשבינן להא דאמר בראשונה. לפ"ז צ"ל לרבנן אפי' בכה"ג לא הוה תוך כ"ד והא ודאי ליתא שנאמר שצריך להגיד הכל בנשימה אחת. ועמש"ל בד"ה מי כו' שדעת תוס' צ"ע. מיהו גם פירש"י קשיא לי חדא לימא בהפסק שתי תיבות הוה לאחר כ"ד ומה לו להתלות בשאילת תלמיד לרב בשלמא לפי' תוס' ניחא דחשו חכמים כשיהא צריך לשאול או להשיב שלום שלא יהא הפסק ור"ל לא חש לשאילת שלום דתלמיד לרב דלא שכיח ור"י נשיא' חש לכך הלכך אמר דאפי' בסמוך לו סגי אבל לפירש"י קשה דהא לאו לתשובה חשו דאף בשאר כל אדם נמי אם שאל בשלום שהן שתי תיבות הוי הפסק. ועוד תימא לפי' אמאי אר"י תוב לא שבקת רווחא לתלמידא הא אפי' לשאר כל אדם לא שבק רווחא דבאמירת שתי תיבות הוי הפסק וצ"ע. ולולי דמסתפינא אמינא דבב"ק ה"ג תרי תכ"ד הוו שאילת תלמיד לרב ותשובת תלמיד לרב. דבלא"ה צ"ל דטעות נפל בספרים שם דגרסי' שם כדי שאילת תלמיד לרב שלום עליך ר' ומרי. ואינו כן דהא השאלה אינה אלא שלום עליך ר' והתשובה של התלמיד היא שלום עליך ר' ומרי. כמפורש בבבלי ברכות אבל לפמ"ש ניחא. גם צריכין ליתן טעם להא דקאמר תרי תוך כ"ד הן. הלא הרבה הן דכמו שיש לחלק בין שתים לשלש תיבות כן יש לחלק בין שלש לארבע וכן למעלה אלא ודאי דה"ק לתרי תכ"ד איכא למיחש דליהוי כדיבור והיינו כדי שאילת הרב לתלמיד ותלמיד לרב שימצאנו לפעמים בשעת המקח וישאל בשלומו ויאבד מקחו וכמ"ש ר"ת. א"כ ה"נ בין שאילת הרב לתלמיד ותשובת תלמיד לרב נמי איכא למיחש. ואתיא שפיר לישנא דגמרא דקאמר דנפיש מילייהו דהשתא תלתא כדי דיבור הן מן שתים ושלש וארבע תיבות. וקאמר דהגדול שבו דהיינו תשובת התלמיד לרב נפיש מילי'. והרמב"ם כי פ"ג מי שנשבע והיו פיו ולבו שוין ואחר שנאסר אמר תכ"ד והוא כדי שיאמר תלמיד לרב שלום עליך ר' ואמר אין זה שבועה כו' ה"ז מותר ונעקרה השבועה שזה דומה לטועה ע"כ. ומדברי הכ"מ שם נראה שהיה גורס בדברי הרמב"ם כדי שאילת רב לתלמיד ובזה סרו כל תמיהות שתמה הרב בעל מ"ל ע"ש. אך האמת יורה דרכו שגירס' שלפנינו הוא עיקר וכ"כ בה' עדות פ' עשרים.

ולפי גירסתינו בפ' מרובה ניחא הכל. ואף לפי גי' שלפנינו ל"ק דהרמב"ם פסק כרב אחא וכמ"ש תו' פ' מרובה כ"כ בעל משנה למלך שם. ולא שרב אחא חולק אלא כיון דסובר רב אחא דבהקדש תכ"ד לאו כדיבור דמי ל"ק דר"י אדר"י דגבי הקדש הוא דסובר לאו כדיבור דמי משא"כ בעדות. והיינו דקאר"י אם כיון לכך מתחלה א"כ לא היו פיו ולבו שוין לומר תמורת עולה דוקא אלא היתה כוונתו לומר גם שלמים דבריו קיימין ואם נמלך אפי' תכ"ד דבריו קיימין דבהקדש תכ"ד לאו כדיבור דמי משא"כ בשאר כל הדברים אע"פ דמעיקרא היו פיו ולבו שוין אפ"ה יכול לחזור וזה מבואר מאוד בדקדוק לשון הרמב"ם שהזכרתי. ומקדש דקאמר רב אחא היינו מקדיש. וכן מבואר מדברי הרמב"ם פ"ב מה' תמורה ע"ש מיהו מדברי הרמב"ם בפי' המשנה נראה דמקדש היינו קידושין והקדש דלא מהני חזרה מהך מתני' דתמורה שמעינן. והא דאמרי' בהקדש לא מהני חזרה היינו דוקא למ"ד כדי דיבור היינו כדי שאילת תלמיד לרב אבל למ"ד כדי רב לתלמיד מודה דאף בהקדש בפחות מזה הוי חזרה דאל"כ היינו ב"ש דאמרי אין שאלה בהקדש לכך לא מהני שום חזרה. הכי משמע בבבלי מכלתין רפ"ב. והא דכתב הש"ך ח"מ סי' רנ"ה ס"ק י"ז דקשיא להרמב"ם סוגיא דב"ק ע"ש. נראה דרמב"ם פוסק כרב אחא דפליג אסוגיא דב"ק וכמ"ש תו' שם. ולרב אחא ל"ק כלל דר"י אדר"י דהקדש שאני. וראיתי לרב במ"ל ריש פט"ו מה' מעה"ק שתי' קושית הש"ך כמ"ש. אך מ"ש לרב אחא אי אפשר לתרץ קושית הש"ס אלא דהקדש שאני ע"ש. ולענ"ד אין זה מוכרח דודאי י"ל בין שאילת תלמיד לרב ובין תשובת תלמיד לרב וכמש"ל. ובעיקרא דדינא קשיא לי לפי מאי דקיי"ל בהקדש תוך כד"ד לאו כדיבור דמי ה"נ י"ל בנדר ובסוגיין ובנדרים דף פז מפורש בהיפך וצ"ע:

אחד שאמר כו' נעשה עיקר טפילה. ולא אמרי' כשהותר הראשון על ל' יום הראשונים יהיה גם השני מותר ל' יום ולא ינהוג נזירות אלא ע' יום דהא לא תלי עצמו בראשון אלא הוא אמר בעצמו ק' יום אך קשה למה לא יהא השני נזיר ל' ונזיר ק' יום דכשאמר ואני הרי הוא נזיר ל' כראשון וכשאמר ק' הוי נזיר בפני עצמו ק' יום וי"ל הא דקאמר ק' יום אינו אלא פירושו דואני שגם הוא רוצה להיות נזיר ויותר מן הראשון שרוצה להיות נזיר ק' יום כדאמרי' לעיל פ"ב גבי הרי עלי לגלח נזיר כו':

ושמע חבירו ואמר ואני בתוך כדי דיבורו של שני כו'. בקונט' הגהתי דלגי' שלפנינו קשה כיון דהשלישי מתפיס תכ"ד של שני ולא תכ"ד של ראשון ש"מ דהשלישי בהשני מתפיס מ"ט לא הותר השלישי בהתרתו של שני אלא ודאי סובר הירושלמי צריך שיתפסו כולן תכ"ד דראשון הלכך הותר השני לא הותר השלישי. וזה מבואר מאוד בבבלי בפרקין.

אך קשה הא אמרינן לעיל בריש סוגיין תני הותר האמצעי ממנו ולמטן מותר כו' ש"מ דכל אחד בחבריה מיתפס וכ"מ בבבלי. גם מדקאמר בתר הכי מתני' אפי' אין כולהם בתכ"ד דראשון כו' ש"מ דפליג אהא דהכא וצ"ע:

ושמעו שנים ואמרו ואנו כו'. אף שהמ"ל פ"ד מה' נדרים מביא בעיא זו תמי' לן אלו אמר אחד ואני ודאי שהיה נזיר שתים למה נחלק אם אמרו שתים ואני דהא בודאי אירי שכל אחד משניהם אמר ואנו שהרי אין אחד יכול להתפיס חבירו בלא דעתו:

הילוכי נזיר כו'. בקונט' הגהתי. וכן עיקר דהילוך ודיבור דבר שאין בהן ממש ואין נדר חל בהן כדתנן ספ"ק דנדרים וה"ה בנזירות. גרסי' תמורה דף יא ע"ב א"ר יכול האומר רגלה של זו עולה כולה עולה ת"ל כל אשר יתן כו' דר"מ ורבי יוד' ר"י ור"ש אומרים מנין לאומר רגלה של זו עולה כולה עולה שנאמר כל אשר יתן כו' אמר ר"ח מודה רבי יהודה בדבר שעושה אותה טרפה רבא אומר בדבר שעושה אותה נבלה ר"ש אומר בדבר שהיא מתה ומסיק ר"ח סובר טרפה אינה חי' וה"ל דבר שהנשמה תלויה בו ורבא סובר טרפה חי' ואינה דבר שהנשמה תלוי' בו הלכך בעינן דוקא דבר שעושה אותה נבלה ואיכא בין רבא לרב ששת ניטל ירך וחלל שלה דלרבא הוי נבלה מחיי' וה"ל דבר שהנשמה תלויה בו ולר"ש לא הוי נבלה מחיי' ע"ש. ותימא הא מברייתא דסוגיין מבואר דאפי' דבר שעושה אותה טרפה כגון כבד ה"ל דבר שהנשמה תלויה בו. ובברייתא ע"כ כר"מ ור' יהודה אתיא דאלו לר' יוסי אפי' ידי ורגלי נזירות מהני דלא בעינן דבר שהנשמה תלויי' בו דומיא דהקדש כדמסיק. וכ"כ הרמב"ם ספ"ק מה"נ האומר הרי ידי נזירה כו' לא אמר כלום הרי ראשי נזיר כבדי נזירה ה"ז נזיר זה הכלל כל אבר שאם ינטל מן החי ימות אם אמר הרי הוא נזיר ה"ז נזיר. ונראה שלכך פסק הרמב"ם ריש פט"ו מעה"ק כר' יהודה האומר רגלה של זו עולה לא אמר כלום ודלא כר' יוסי דברייתא. וסתמא דסוגיין בירוש' ובבבלי כר' יהודה. וע"ק תנן ערכין פ"ה דף כ' ערך ידי וערך רגלי עלי לא אמר כלום ערך ראשי וערך כבידי עלי נותן ערך כולו זה הכלל דבר שהנשמה תלויה בו נותן ערך כולו. ואמרו בגמראזה הכלל לאתויי מאי מן הארכובה ולמעלה וכ' תו' ה"ה כל י"ח טרפות ונקט ארכובה ולמעלה לאפוקי מדר"ש. הרי מפורש דבר שעושה אותו טריפה מיקרי דבר שהנשמה תלויה בו. וקשיא לרבא ולרב ששת. ולזה העירני אתי המשכיל מ' שלמה נר"ו. וכ"ת דוקא כבדי מיקרי דבר שנשמה תלויה בו לפי שאי אפשר להבראות חסרת הכבד וכ"כ הכ"מ פ"ו מה"ש ע"ש. הרי הרשב"א בת"ה ומהרא"י כ' דיכולה להבראות חסרת הכבד כמ"ש ח"צ בתשובה סי' ע"ז ע"ש. ועוד הרי כ' הרמב"ם רפ"ב מה' ערכין ערך לבו או כבדו של פלוני עלי וכן כל אבר שאם ינטל מן החי וימות נותן ערך כולו. ש"מ אף

שיכול להברא כך מ"מ אם ינטל ימות מיקרי דבר שהנשמה תלויה בו. ועוד חסרת רגל מן הארכובה ולמעלה ודאי שיכולה להבראות כך וכלליה התנא בכלל דבר שהנשמה תלויה בו וא"ל דיש לחלק דהכא בנזיר ובערכין איירי באדם ובתמורה איירי בבהמה דעד כאן לא אמר ר"ח לחלק בין אדם לבהמה אלא אף שבהמה אינה חי' באדם חי אבל אבר שאדם נטרף בו ואינו חי כ"ש שבהמה אינה חיה וכ"כ ח"צ בתשו' שם ע"ש. ועוד בסוגיין מפורש דאדם מבהמה ילפינן בגז"ש דנדר נדר. ומסוגי' דערכין דלעיל נראה כדעת הכ"מ שכתבתי דאינה יכולה להבראות חסרת הכבד. דאל"כ זה הכלל ל"ל הל"ל סתמא ערך ראשי וערך כבדי עלי נותן ערך כולו מפני שהוא דבר שהנשמה תלויה בה. וממילא שמעי' כל הטרפות כולן אלא ודאי אי תנא הכי סד"א דוקא הני ראשי משום דהוי נבלה מחיים וכבד משום דא"א להברא חסר כבד לכך איצטריך זה הכלל. והא דכתבו תו' דנקט ארכובה ולמעלה לאפוקי מדר"ש. לא קאי אמתני' דהא כבר תנן חולין פ"ד דף עו בהמה שנחתכה רגליה מן הארכובה ולמעלה טרפה אלא אלישנא דש"ס קאי. ונ"ל שזהו כוונת הרמב"ם רפ"ב מה"ע ששינה לשון המשנה דתני ערך ראשי או כבדי עלי והוא כתב ערך לבי או כבדי עלי (וכבר תמה התי"ט עליו בזה) אלא לומר ראשי וכבדי לאו דוקא דה"ה כל הטרפות. ולכך לא ביאר הא דאמרי' בגמרא זה הכלל לאתויי מן הארכובה ולמעלה. והלח"מ כ' ריש פט"ו מה' מעה"ק וקשה אי סבר טרפה אינה חיה ה"ל למפסק בדבר שעושה אותה טרפה כר"ח ואי סובר טרפה חיה ה"ל למפסק כרבא וכר"א כו' ע"ש. ואני תמה מאי מספקא ליה הרי מבואר בדברי הרמב"ם פ"ד מהמ"א טרפה אינה חיה. וכן אמר רבא כמפורש פ"ק דבכורות דף ג' ע"ש. ועוד אחרי שכ' הרמב"ם שם דהאומר לבה של זו עולה כולה עולה דה"ל דבר שהנשמה תלויה בה ממילא שמעינן דכל דבר שעושה אותה טרפה כולה עולה וכמו שביאר בנזיר ובערכין. מיהו לזה י"ל שסובר הלח"מ חסרת לב נבלה מחיי' הוא דהוה וכ"נ דעת הכ"מ פ"י מה' שחיטה שכ' לכך לא מנה ניטל הלב או נברא חסר לפי שאם ניטל א"א לבהמה להתקיים אפי' שעה אחת ולא תקרא טרפה אלא נבלה ע"כ. אך לענ"ד אין זה מוכרח די"ל שלא מנאו הרמב"ם לפי שלא נמצא טריפות זה מפורש בתלמוד וכ"כ הכ"מ שם בטרפות אחרות. ודברי רבי' בערכין ופט"ו מה' מעה"ק מורין כמ"ש דניטל הלב אינו אלא טרפה ולא נבלה ודלא כמ"ש ח"צ שם. גם מ"ש שם בתשו' הרי מפורש דלרבא ס"ל טרפה אינה חיה והוא ודאי הויא תיובתא כלפי סגאי' דרש"י וצ"ל שהוא גורס בחד מינייהו רבה בה"א ע"כ. תימא איך נעלם ממנו דברי תו' במקומו דהך דבכורות דמותיב מינה והיא מסוגיות ההפוכות ובתמורה מפורש דרבא סובר טרפה חיה. ועיקר כגי' שבתמורה וכ"כ בתמורה ובבכורות. וסיימו שם דיש

לקיים הגי' שבבכורות דרבא סובר טריפה אינה חיה והא דקאמר רבא בנדה ושטו נקוב אמו טמאה לידה אע"ג דאינו חי מ"מ כיון שאינו ניכר כל כך ונראה כאדם הוה ולד ולא דמי לאטום מארכובה ולמעלה דאמרי' התם בנדה דאינו ולד דניכר לכל שאינו חי. וזהו עיקר פי' תו' ודלא כמהרש"א וס' צאן קדשים ע"ש. וכ"נ דרבא סובר טרפה אינה חיה כדדייקו תו' בתמורה ע"ש. ונראה שזהו כוונת הרמב"ם פ"י מהא"ב דהשמיט הא דתני' איזהו גוף אטום ר' אומר כדי שינטל מן החי וימות. דמשמע בדבר שעושה אותו טרפה אין אמו טמאה לידה דהוא בתרא פליג עליה וכמ"ש. והא דכ' שם נברא חסר עד טיבורו והרי הוא אטום אין אמו טמאה לידה. היינו דסמיך אהא דתני בברייתא גוף אטום אין אמו טמאה לידה ולדברי הכל עד טיבורו גוף אטום הוא. והרב ח"צ שם בתשו' האריך לתרץ דברי הרמב"ם ע"ש. ודבריו תמוהים. מ"ש אף דר"ז תלי טעמא דאמו טמאה לידה בטרפה חיה הא אינה חיה אין אמו טמאה לידה אנן לא קיי"ל כוותיה אלא כרבא כו' והא דאמר הש"ס ר' ינאי סובר כמ"ד טרפה חיה אינו מוכרח דאפשר דאף דס"ל טרפה אינה חיה מ"מ סובר דאמו טמאה לידה כדרבא ע"כ. תימא הא ר' זכאי ור' ינאי לא קאי אלא לפרושי הא דאמר עד כמה כדי שינטל מן החי וימות וכיון דפליג ר' ינאי וסובר דעד הארכובה לא הוי כדי שינטל מן החי וימות ש"מ דסובר טרפה חיה. ולא פליגי כלל בטומאת לידה. וכן הא דאר"י עד טיבורו הוי כדי שינטל מן החי וימות ובפחות מזה לא ימות ש"מ דסובר טרפה חיה ונוטל ירך וחלל שלה לא הוי נבלה מחיי'. ומ"ש הח"צ שם א"נ והוא הנכון דס"ל להרמב"ם דר"ז דאמר עד הארכובה ולא ארכובה בכלל אלא בלמטה ממנה נמי הויא נבלה ולית ליה דר"א ור' יוחנן דאמר עד טבורו היינו שיעורא דר"א בבהמה ובאדם שיעור זה עד טיבורו ע"כ. איני יודע לכוין דבריו אלה הא ר"ז לא איירי בנבלה כלל אלא בטרפה כמפורש בש"ס. אם לא שנאמר שיש כאן ט"ס וצ"ל ור' ינאי אומר עד נקביו ולא נקביו בכלל נמי הויא נבלה כו'. מ"מ כמה רחוק פי' זה מן הדעת דנאמר ר' זכאי פליג אמתני' דחולין וסובר מארכובה למטה טרפה הוא דהוי וליכא מאן דאמר הכי ואפי' למעלה מארכובה פליג ר"ש ומכשיר וכמש"ל. ועוד קשה ה"ל לתלמודא למימר בין ר' זכאי לר' ינאי איכא עד ארכובה אי טרפה הוי או לא ולמה מוקי ר' ינאי כמ"ד טרפה אינה חיה. והא. דקאמר דשיעורא דר"א הוי עד טבורו. הוא רחוק קצת שיהא שיעורו גדול כל כך. והנכון כמ"ש. והויא פלוגתייהו דר"י ור' ינאי ור"י כפלוגתייהו דר"ח ורבא ורב ששת בתמורה ע"ש. ומ"ש דלפירש"י קשה דה"ל לש"ס להקשות והאר"י הלכה כסתם משנה ע"ש. אם נאמר דדברי ר"ז ור"י מלשון ברייתא הם כנראה מפשטא דסוגיא דבבלי ודאי הך ר' יוחנן לאו סתם ר"י דתלמודא הא שאינו

מוזכר בברייתא כמ"ש תו' כתובות דף ח' ע"א. ואי לישנא דתלמוד הוא נמי ל"ק דהא בירושלמי דנדה שם מפורש דאף משמי' דר"ז ור' ינאי ר' יוחנן הוא דאמרה משמייהו. ומ"ש הרב שם בתשו' ובסי' עח ותרי תמיה איכא הכא חדא דנקובת הושט אינה נבלה מחיי' אלא שאין שחיטה מועלת בה כו' ע"ש יש לתמוה על תמיהתו הא כ' הרמב"ם פ"ג מה' שחיטה ניקב הושט בכל שהוא במקום הראוי לשחיטה ה"ז נבלה מחיים ואין השחיטה מועלת בה. שמענו מהכא דושטו נקוב נבלה הוי ואפ"ה אמו טמאה לידה. וכל זה דלא כמ"ש הרב הנ"ל. כללא דהך מילתא חסרת כבד דבר שעושה אותה טרפה וכן חסרת הלב כדמשמע דעת הרמב"ם וכמ"ש וצ"ע:

תני האשה שנזרה בנזיר כו'. בבבלי נדרים דף עז ע"ב גרסי' תניא האומר לאשתו כל נדרי שתדורי אי אפשי שאדורי אין זה נדר לא אמר כלום יפה עשית ואין כמותך ואם לא נדרת מדירך אני דבריו קיימין. וכ' הר"ן תניא האומר לאשתו אחר שנדרה כל נדרים שתדורי מכאן ואילך אי אפשי אע"ג דמשמע דנדרים שנדרה עכשיו מקיים לא אמר כלום שאין זו הקמה אבל אמר לה יפה עשית כו' דבריו קיימין דכל הני לישני הקמה משמע ילפי' זה ל"ג אין זה נדר לא אמר כלום. ומאן דגרס לה מפרש האומר לאשתו בנדרים שעברו אי אפשי בהן או אין זה נדר לא אמר כלום. דבהפרה בעינן לשון מפורש וסיפא דאמר יפה עשית כו' דבריו קיימים דבהקמה לא בעינן לשון מפורש ע"ש. ומהתימ' שלא הביא ראיה לשון ברייתא שבסוגיין שמבואר דרישא אהפרה קאי על נדרים שעברו וכלישנ' בתרא. ונ"ל טעמא דמלתא דגזירת הכתוב דבעל יאמר דוקא לשון הפרה כדיליף שם בנדרים מדכתיב זה הדבר הלכך כל הנך לישנא לאו כלום נינהו משא"כ בהקמה מסברא דכל לשון מהני ועמ"ש הר"ן שם:

הלכה ב

מפני שהוא כתולה נדרו בה כו'. בבבלי הגירסא במתני הריני נזיר ואת ואמרה אמן מיפר שלה ושלו קיים. אבל הרמב"ם כ' פי"ג מה' נדרים אמר לה הריני נזיר ואת כלומר ואת נזירה כמותי ואמרה אמן אינו יכול להפר אמר הריני נזיר ומה תאמרי האת נזירה כמותי ואמרה אמן ה"ז יפר ואם היפר לה שלו בטל שזה כמו שתלה נדרו בנדרה. ותמהו עלו שדברי הבבלי משמע דלא כוותי'. והש"ך בנק"ה תי' דגירסת הרמב"ם בבבלי כגי' הירושלמי דאמר הריני נזיר ואת דתלה ממש נדרו בנדרה ולא נעשה כמי כו' ומתני' דאמר הריני נזיר ואת מאי דנעשה כמי שתלה נדרו בנדרה ולא ממש כדקאמר בירושלמי דהיינו כאלו אומר הריני נזיר אם תהיה את נזירה ומה שתעשה בנזירות שלך יהיה בנזירות שלי ע"כ. דברי תימא הם חדא השתא בשלא תלה נדרו ממש בנדרה בטל נדרו

כשנדרה בטל כ"ש בתולה ממש נדרו בנדרה שיהיה נדרו בטל כשיתבטל נדרה ועוד הרי מפורש בירושלמי מתני' באומר על מנת ואת והיינו תולה נדר בנדרה. והא דקאמר נעשה כמי כו' ה"פ אם אמר הריני נזיר ואת ולא אמר ואת מאי נעשה כו' ועוד סתמא דש"ס משמע דאביי משני הא דתניא בברייתא שניהם אסורין היינו מפני שתלה נדרו בנדרה ולהרמב"ם וכ"ה לסברת הש"ך טפי יש להקל בתולה נדרו כו' משלא תלה. ולולי דמסתפינא אמינא להשוות התלמודיי' דגם גי' הבבלי במתני' מיפר שלה ושלו בטל וז"ל התוספתא האומר לאשתו הריני נזיר ואת אם אמרה הן שניהן אסורין אם רצה להפר לה מיפר מפני שקדם נדר להקם אם לאו הוא אסור והיא מותרת האומר לאשתו הריני נזיר ואת אם אמרה הן שניהן אסורים ואם לאו שניהן מותרי' מפני שתלה נדרו בנדרה. והש"ס פריך מרישא דתני שניהן אסורים ואס"ד מיפר שלה ושלו בטל לא שייך למימר בדידיה איסור דהא יכול להפר שלה וממילא שלו בטל ושני רב יהודה תני במתני' מיפר שלה ושלו קיים. וא"ת תיקשי סיפא דברייתא לר"י וי"ל ודאי דקשיא ליה רישא לסיפא אלא סיפא קאמר חסורי מחסרא ואיירי באומר בפירוש הריני נזיר ע"מ ואת אבל מתני' לא ניחא ליה לחסרא בשלמא סיפא דברייתא מוכחת דאיירי באומר ע"מ ואת דהא סיים בה מפני שתולה נדרו בנדרה אבל מתני' דתנן סתמא אין לאוקמי בהכי. וה"ג אביי אמר אפילו תימא כדקתני מתני' כגון דקאמר לה הריני נזיר ואת סתמא נמי משמע דקא תלי נדרו בנדרה ברייתא דקאמר לה ואת מאי דלא תלי עצמו בה הלכך מיפר שלה ושלו קיים. (מיהו בתוספתא ודאי דאיכא ט"ס וצ"ל מפני שקדם הקם לנדר. דהקמה הוא מה שאמר ואת ונדר לא הוי עד שאמר' אמן הלכך אין הקמתו כלום כדתנן נדרים פ"י האומר כל נדרים שתדורי מכאן עד שאבא ממקום פלוני הרי הן קיימין לא אמר כלום. דבעינן שיחול הנדר קודם ההקמה. ואם רצה להפר יפר. והא דתנא בתוספתא בתר הכי הריני נזירה ואתה ואמר הן שניהן אסורים אם רצה להפר אינו יכול להפר מפני שקדם הקם לנדר. נמי ט"ס הוא וצ"ל מפני שקדם נדר להקם. דנדר הוא מה שאמרה הריני נזירה והקם הוא מה שאמר הוא אח"כ אמן. ובס' א"מ העתיק לשון התוספתא כצורתה ואינו נכון). מיהו כל זה דלא כשיטת הרמב"ם. ולשיטתו צ"ל דמרישא פריך ובדאביי גרסי' ברייתא כגון דקאמר הריני נזיר ואת דלא תלי נדרו בנדרה. ועמ"ש בסמוך בד"ה רש"א כו'. ובס' א"מ כ' דטפי יש להגיה הירושלמי דבבלי מוגה יותר ע"ש וא"נ דדברי רבי יוחנן מפורשין דגי' הירושלמי במתני' עיקר וכמ"ש בקונטרס. ומ"ש בס' א"מ ותו איך נוכל לקיים גי' הירוש' ומהיכי תיתי אם אמר בלשון שאלה יפר שלה ושלו בטל הלא נדרו קודם להקם כמ"ש בתוספתא כו' ע"ש. מפני שלא עיין יפה בתוספתא גרם לו לפרש פי'

זר. ודברי הירוש' מפורשין דמתני' באומר ע"מ איירי. ומ"ש שם בפי' הירושלמי בהותר היא כו' ע"ש א"נ והעיקר כמ"ש בקונט' ואין להאריך:

הלכה ג

מכת מרדות חובטין אותו כו'. נראה דלא קאי אמתני' דודאי אחר שכבר הפר מה לה לעשות עוד ואין מלקין אותה יותר משל תורה אלא איירי במצוה הנמשכת וכ"כ הר"ן פ"ד דכתובות ע"ש וכ"נ דעת הרמב"ם ודלא כתי"ט ע"ש ובא"מ:

רש"א אם אמרה לא נתכוונתי כו'. לפום ריהטא מכאן ראיה למ"ש תו' דף כב בד"ה ת"ש כו' ואומר מהר"ף לר"ש אפי' ואני לבד מפרשים דבריה כאלו אמרה בפי' לא נתכוונתי אלא להיות כמותה ובהא פליגי ר"ש ורבנן. ודלא כמ"ש שם בשם ר"י דלר"ש צ"ל בפי' מתחלה ואני אהיה כמותך כו' דא"כ מאי קאמר ולא נתכוונתי כו' משמע דאמרה השתא שכך היתה כוונתה. וכ"נ מדברי הש"ס בסמוך. מיהו אחר העיון נראה דאף ר"י לא פליג אלא אי לא אמרה היא שכך היתה כוונתה אנן לא מפרשינן דבריה לומר שכך היתה כוונתה. ודבריו נראין דהא אמרינן מפני שאמרה הא לא אמרה כו' משמע דבאמירתה הדבר תלוי. ומסוגיין קשיא למ"ש לעיל בסמוך בד"ה מפני כו' דואת סתמא משמע כתולה נדרו בנדריו וכ"מ דברי הש"ס לעיל. דאף לפי' מהר"ף היינו דוקא לר"ש אבל רבנן פליגי. גם לפי' תוס' בבבלי דף כב ע"ב בד"ה אביי נמי קשה ע"ש. ודוחק לאוקמי סתמא כר"ש ודלא כרבנן וי"ל מתני' או ברייתא איירי במפרש דבריו ואמר לכך נתכוונתי להיות כמותה וניחא בין לפי' מהר"ף בין לר"י. דלמהר"ף לא פליגי ת"ק ור"ש אלא בשלא אמרה ולר"י לא פליגי ת"ק ור"ש כלל ואינו אלא מפרש דבריהם כמפורש בדבריו. אך קשה מאי פריך בבבלי דף כב ע"ב מתני' ובריתא אהדדי לוקמי חדא מינייהו במפרש וחדא בסתם וצ"ע:

נמצא שאין בידו חטין כו'. קשה הא תנן קידושין פ"ב התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו אם יש בכולן שוה פרוטה מקודשת וגרסי' בבבלי שם אמר רבא מאן תנא התקדשי התקדשי ר"ש. ואס"ד בשיש בידו חטין אף ר"ש מודה הא קידושין ליש בידו חיטין דמיין וי"ל רבא כר' אבא ס"ל ועמ"ש בגיטין:

נמצא שאין בידו חיטין מהו כו'. לפי' קמא בקונטרס קשה כיון דאמר שבועה על כל אחת מאי ס"ד דלא תחול שבועה שניה ולפי' בתרא קשה הא היינו פלוגתייהו דר' יוחנן ור' אבא לר"י פליגי בה ת"ק ור"ש ולר"א לכ"ע לא חלה. ומהא דגרסי' בבבלי ס"פ שבועת הפקדון הא לא דמיא אלא לאומר לחבירו תן לי חטין ושעורין וכוסמין שיש לי בידך שבועה שאין לך בידי כלל ואשתכח חיטין הוא דלית ליה אבל שעורין וכוסמין איכ

ליה דמחייב. ליכא למפשט מידי די"ל דוקא התם דכללן ואמר שאין לך בידי כלל אבל פרטן ונמצא שאין בידו חיטין אפשר לומר דלא חלה. וע"ק לשני הפירושים מאי קאמר ריב"א מתני' מסייעא לר"ז הא לא דמיא כלל להכא בשלמא בנזירות מעיקרא היה נדר הראשונה קיים ושפיר תפסה בה וכ"ש אם נאמר בעל מיגז גייז עד עכשיו נדרה של הראשונה קיים משא"כ הכא דמשעה הראשונה היתה שבועה הראשונה בטעות שלא היו חיטין בידו וי"ל קסבר ר' יעקב ר"ש פליג את"ק וסובר בעל מיעקר עקר וכ"נ מדברי תו' וה"ל כנמצא שאין בידו חיטין ואפ"ה השנייה אסורה אם לא אמרה. והאיבעיא לר"ש אע"ג שאמר שבועה לכל אחד מכל מקום בתר שבועה ראשונה גרירא וכס"ד דבבבלי בשבועות שם ע"ש. ובירושלמי שבועות פ"ה הגירסא נמצא שיש בידו חיטין מהו כו' ואין נראה דכולא סוגיין כגי' דהכא דייקי:

שנייה מהו שחלקה. עיין בקונטרס. וקשה מ"ש דמיבעיא ליה באשה שתפסה בחברתה תיבעי ליה בשאר כל אדם שתפס בחברי' לאחר שעבר על נזירותו. ובשבועות פ"ה הגירסא א"ר יודן ותניי בית דין הוא ותיעשה שניה כאומר הריני נזירה שלשים יום ר"ש כדעתיה דאמר במגבה הדבר תלוי. ואיני יודע לקיימה ואף דבגיטין פ"ה קאר"ש במגבה הדבר תלוי ואין ענינו לכאן. לכן נ"ל דה"ג פשיטא דא מילתא היפר לה בעלה כו' ועברה על נדרה אינה לוקה שנייה מהו שתלקה אר"י מאחר שזו אינה לוקה זו אינה לוקה. וה"פ פשיטא אי עברה הראשונה ואח"כ היפר לה בעלה שאינה לוקה כדתנן במתני' מיהו הא קמיבעיא לן אם עברה השנייה ואח"כ היפר לה בעלה של הראשונה מי תיהני הפרה גם לשנייה שאינה לוקה או לא ופשיט ר' יוסי מאחר דמהני הפרה לראשונה שאינה לוקה אף שנייה אינה לוקה ואמר ר' אילא ר"ש היא דאמר השנייה בראשונה. ופריך לר"ש ותיעשה שנייה כו' כיון דבעל מיגז גייז ה"ל כאומרת הריני נזירה עד לאחר כ' יום דלא מהני והויא נזירה ל' יום ומשני ר"ש לשיטתו דבעי שתהא נוזרת כדרך הנוזרין וזו אמרה ואני משמע שרוצה להיות כמותה בלי שום זמן. ועיין בתו' דף כב ועדיין הדבר צ"ע:

הלכה ד

ברם הכא אינו עוקר אלא מכאן ולהבא. כ"מ במתני' דבסמוך דוקא בשעברה לאחר שהיפר לה בעלה אבל עברה ואח"כ היפר לה לוקה וכ"כ הרמב"ם פי"ב מה' נדרים. וכ' הכ"מ רפי"ג מה' נדרים הא דמיבעיא ליה בבבלי דף כא ע"ב בעל מיעקר עקר או מיגז גייז היינו אי מיעקר עקר ה"ל כלא היה ה נדר חל מעולם ואי מיגז גייז השתא היא דעקר ליה ע"ש. וקשה תיפשוט ממתני' דמיגז גייז דאס"ד מיעקר עקר א"כ ה"ל כאלו מעיקרא לא נדרה ואין בין התרת חכם להפרת הבעל ולא כלום א"כ הדרא קושיא

לדוכתא אף בהפרת הבעל תצא ותרע' בעדר. ותו' כ' דף לא ע"ב במתני' מי שנדר בנזיר ונשאל לחכם כו' וקשה מ"ש מאשה שהיפר לה בעלה דאמרי' החטאת תמות והכא תצא בעדר וי"ל בעל מיגז גייז וא"נ מעקר עקר מ"מ הא אוקמה כר"א הקפר אבל לרבנן נפקי לחולין ואפי' לר"א לא דמי דהתם חל הנדר רגע אחד דמיפר בלא חרטה ופתח משא"כ בחכם לא חל הנדר כלל. ודבריהם תמוהים קושייתם ותירוצה הראשון הן הן דברי הש"ס בסוגיין. ומ"ש מ"מ כו'. אי אפשר לומר כן דהא ודאי אין סברא לומר דמתני' דפרקין ר"א ודלקמן רבנן ותיקשי לן סתמא אסתמא דהא לפום הך סברא אין לחלק כלל לר"א בין בעל לחכם. גם מ"ש לחלק לר"א בין חכם לבעל. קשה הא אי מיעקר עקר אף נדריה לא חל אפי' רגע אחד והוי כלא היה וכמ"ש הכ"מ. גם תו' בעצמם כתבו כן לעיל דף כא ע"ב בד"ה ואי ס"ד כו'. והתי"ט כ' בד"ה החטאת תמות כדפירש"י בגמרא לעיל (דאשה שהיפר לה בעלה והיא לא ידעה ועברה צריכה כפרה שנאמר אשה הפרם וה' יסלח לה) והויא כחטאת שמתו בעליה דגמירי דלמיתה אזלי רש"י ע"כ. ותימא הא הכא לא באשה שעברה איירי א"כ זו אינה צריכה כפרה ולמה תמות החטאת וז"ל רש"י בגמרא החטאת תמות וכהאי טעמא דפרשינן לעיל דצריכה כפרה והויא כחטאת כו'. וכוונתו מבוארת שכיון לדברי הש"ס בבלי דף כא ע"ב דמשני הכא וצריכה כפרה דקאמר היינו כר"א הקפר כמפורש שם. וע"ק הכא משמע דמוקי למתני' כר"א הקפר דבעל מיעקר עקר ולקמן פ"ה כ' דלכך תמות דבעל מיגז גייז. והרמב"ם כ' פ"ט מה"נ מי שדימה שחייב נזירות והפריש קרבנותיו ואח"כ נשאל לחכם והורהו שאין זה נדר ואינו חייב בנזירות יצא וירעה בעדר שזה הקדש טעות שאינו הקדש לפ"ז ל"ק מתנייתא אהדדי אפי' למ"ד מיעקר עקר דהכא אין כאן הקדש. מיהו סוגיין לא משמע הכי וצ"ע:

מי מיפר את שעליה. וא"ת כיון שהנדר בטל ממילא אין כאן קרבנות ואפי' למ"ד מיגז גייז מ"מ עוקר עכשיו מעיקרו וכמ"ש הכ"מ והלח"מ רפי"ג מה"נ וי"ל כיון דהבעל אינו מיפר אלא מכאן ולהבא אין סברא לפטרה מחיוב קרבנותיה דסד"א דוקא הפרת נדרה גזרת הכתוב הוא וחיוב קרבנותיה להיכן הלך לכך איצטרך עליה:

תני אין טעונין לא לחם ולא זרוע. ובמנחות דף ד' ע"ב כ' תו' בד"ה ואין טעונין לחם כו' ומיהו קשה למה הטעינו כאן זרוע בשלה יותר משלא כמצותו ושלא לשמו בפ' התכלת וי"ל דשלא כמצותו הוי משונה יותר מדאי ע"כ. משמע מדבריהם כל היכי דתנן ואינן טעונין לחם ולא תני ולא זרוע בעי זרוע. א"כ אף הכא במתני' בעי זרוע ותימא הא מפורש הכא בברייתא דלא בעי זרוע ומתני' תנן ואין טעונין לחם וה"ה דאין טעונין זרוע וכ"כ תו' בסוגיין דף כד ע"ב. והרמב"ם ספט"ו מה' פה"מ כתב וכן שלמי נזיר ששחטן שלא

כמצוותן כו' ואינן טעונין לחם ע"כ ולא כ' שאין טעונין זרוע ובבבלי בסוגיין ובפ' התכלת מפורש דאינן טעונין לחם ולא זרוע וי"ל שסמך עצמו אמ"ש בה"נ פ"ט שלמי נזיר ששחטן שלא כמצוותן כו' אינן טעונין לא לחם ולא מתנות ולא זרוע והא דכ' ולא מתנות נראה דר"ל חזה ושוק אין להן וא"ת הא מיהת שלמי נדבה נינהו ובשלמי נדבה מתנות חזה ושוק איתנהו וי"ל מדכתיב והניף אותם הכהן כו' על חזה התנופה ועל שוק התרומה וכיון שאין כאן לחם ולא זרוע אף מתנות חזה ושוק אין בהן ומפרש על שהוא לשון עם ודלא כפירש"י פ' נשא. ואף דמשמע כן בספרי י"ל דסיים התם דברי ר"א משמע דרבנן פליגי ע"ש ועמ"ש לח"מ שם:

שלמים הבאין לאחר מיתה כו'. תימא מאי מיבעיא ליה הא מתני' היא דתנן מעילה פ"ג המפריש מעות לנזירותו סתומים ומת יפלו לנדבה מפורשים כו' דמי שלמים יקרבו שלמים כו' ואינן טעונין לחם. ובבבלי בסוגיין מייתי לה להך מתני' ודוחק לומר דוקא דמי שלמים אבל ר' בון מיבעיא ליה בשכבר הפריש בהמתו דאין טעם לחלק דכיון דכתיב על כפי הנזיר וליכא יש למעט הכל:

חזר ומר וכן בחיים כו'. וקשה היא גופא מנ"ל דאם נמצא אחר הכפרה דטעונין לחם. ובבבלי בסוגיין מפורש בהיפך לאחר הכפרה אינן טעונין לחם ויליף ליה ממת ע"ש. והרמב"ם השמיט דין דנמצא לאחר כפרה וי"ל סמך עצמו אמ"ש דין דהפריש ומת ותרווייהו חד טעמא אית להו כמפורש בבבלי ע"ש ודוחק וצ"ע:

מיתה כבר נראו כו'. וקשה במאי נראו הא כל שלא הגיע זמן הקרבה לא נראו ללחם וכ"ת מיד שנזר נתחייב בלחם א"כ גם באשה כן מאי קאמרת כיון שהבעל יכול להפר ה"ל כאלו לא נראו במיתה נמי כיון שאם ימות פטור ה"ל כלא נראו. ואפשר אשה להפרה עומדת משא"כ מיתה דלא שכיח:

תני אשם לאחר הפרה. כ' רש"י דף כב ע"א בד"ה ניתי נמי עולת העוף ומאשם לא פריך דניתי דאין אשם בא אלא במקום שצריך למנות נזירות אחרת כי היכי דתיחול עליו נזירות בטהרה. ותימא הרי מפורש כאן דמייתי אשם לאחר הפרה ועוד אי ס"ד דאשם נזיר בא דתיחול עליו נזירות בטהרה קשה הא דגרסי' בבבלי כריתות דף כז א"ר יוחנן משום רשב"י אין לך דבר בא לבטלה כאשם נזיר. ולפירש"י הרי אינו בא לבטלה. לכך נראה דמביאה אשם לאחר הפרה כמפורש כאן וכ"כ תו' והא דנקט עולת העוף דחטאת ועולה בחד קרא כתיבי והרמב"ם פ"ו מה' נזיר השמיט הא דמייתי אשם ואפשר דנקט לשון הברייתא כדרכו:

שאין לך אשם בא לבטלה כזה. עיין בקונטרס ומיהו בבבלי כריתות מוכח שהגי' שלפנינו עיקר כמ"ש בסמוך. ונראה דכיון שמביא גם חטאת לכך קאמר שהאשם בא לבטלה א"נ קסבר ר"ש דאשם אינו מעכב כרבנן דפליגי על רבי ישמעאל כמפורש בבבלי דף יח ע"ש לכך קאמר דבא לבטלה:

והוא שקרבה חטאתו בסוף כו'. כ' הרמב"ם פ"ט מה"נ המפריש מעות שיקריב מהן קרבנות נזירות והקריב מהן והותירו יביאו במותרן קרבנות נזירים אחרים שמותר נזירים לנזירים הפריש מעות סתומין לנזירותו והותירו יפלו המותרות לנדבה. מדלא חילק משמע דפסק כר"ז הלכה אחת היא בנזיר כו'. וקשה למה הכריע כר"ז ודלא כר"ח וי"ל דמספקא ליה הלכתא כמאן ופסק כר"ז לחומרא דעולה חמירא משלמים. כי האי דתנן רפ"ז דשקלים מחצה למחצה יפלו לנדבה דאזלינן לחומרא. אך קשה אין לדמות סתם ספק לספיקא דדינא וכמ"ש הפוסקים וע"ק דפריך הש"ס שקלים דף יד וקשיא ויש חטאת קריבה עולה ומשני תניי ב"ד הוא. והכא לא שייך לשנויי הכי וא"ל דסובר דבבלי פליג ארב חסדא דגרסי' דף כו אמר רב אשי הא דאמרת מפורשין לא לא תימא עד דאמר אלו לחטאת כו' אלא אפילו אמר אלו לחובתי הרי הן כמפורשין. ש"מ דוקא באומר הרי אלו לחובתי הא לא אמר הכי לעולם כסתומין הן דרב אשי לא איירי אלא אי מעיקרא כסתומין הן אבל לאחר הקרבה לא קמיירי. וא"ל דדייק מהא דאמר רבא התם הא דאמרן מעות סתומין יפלו לנדבה אם נפלה דמי חטאת מביניהם הרי הן כמפורשין. דוקא נפלה אבל נטלה מהם ע"י הקרבה לא. די"ל רבותא קמ"ל דאם נאבד נמי הוה כמפורשין וה"ה אם נפרד או שקרבה החטאת הרי הן כמפורשין וכ"נ מדברי רש"י. ואף שמדברי הרמב"ם פ"ט נראה דסובר דנאבד כסתומין מ"מ מדברי רבא אין הכרע. גם מדכתב הרמב"ם שם האומר אלו לחטאתי כו' והשאר יביא בחציין עולה וחציין שלמים. יש לתמוה שלא הביא דברי ר"ח דהא מהך ברייתא מסייע בסמוך לר"ח. ולא ידעתי למה לא כתב הרמב"ם הא דמסיים במתני' דשקלים מותר נזיר לנדבה. דהא דכתב הפריש מעות סתומין והותירו יפלו המותרות לנדבה. היינו שהותירו כולן ולא המותר לאחר שקנו מהן כל צרכן וכ"נ מדברי הכ"מ. ודברי הר"ב בפי' מתני' נראין שסובר דמתני' קאי אניתותרו כל המעות ע"ש וא"נ. מיהו לפי פירושי צ"ל דגם זה הלכה שכל המותר לאחר שקנה הקרבנות יפול לנדבה. וכ"נ מתוספתא דפ"ק דמעילה דמותר נזיר לאחר שקנה שלמים יפלו לנדבה ע"ש וצ"ע. ובבבלי דף כה גרסי' מעות סתומים יפלו לנדבה והלא דמי חטאת מעורבין בהן. וקשה מאי פריך מחטאת הא מותר חטאת הן ותנן שקלים

פ"ב מותר חטאת לנדבה וטפי ה"ל למפרך משלמים ואפשר לומר דלכך פריך אמתני' דמעילה כי היכי דלפרוך גם אחטאת דה"ל חטאת שמתו בעליה וע"ש בתוס':

אלו לחטאת' כו'. עיין בקונטרס. וקשה הא דתניא בתוספתא רצה להביא בהן עולה כו' אטו ברצונו הדבר תלוי לכך נ"ל דט"ס הוא וגי' הבבלי דף כו ע"ב והשאר יביא חציו לעולה וחציו לשלמים וכן נכון. ובתו' שקלים כתבתי בד"ה ולא אמר כו' וא"ת אדדייק מסיפא לד יק מרישא דתני ואין מועלין במחצתן ש"מ דלאו לנדבה נופלין דהא דמי נדבה לעולות באין ויש בהן מעילה ע"ש ולאו קושיא היא דודאי מרישא דייק דקאמר יביא מהן עולה ושלמים ולא אמר שיפלו לנדבה. מיהו הא קשיא דלישנא דש"ס דחוק ע"ש:

להקריבו עם נזירות אחרת כו'. עיין בקונטרס. וקשה מאי פשיטא ליה לר' יוסי הא ודאי שאף שזה הנודר בנזיר נתחייב גם בלחם מ"מ יכול לצאת בלחם שנדר חבירו וכ"מ בבבלי פ"ק דחולין דף כג. וכ"מ לעיל פ"ב במתני' אם היו פקחין מגלחין זה את זה. וא"ל דוקא כשהדיר לכתחלה לצורך נזירות חבירו אבל כשהדירו לצורך עצמו אינו יכול להקריבו לצורך חבירו שאין לשון הש"ס משמע כן. וע"ק הא אין הלחם קדוש אלא בשחיטת הזבח כדכתיב על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח והובא ברייתא זו במנחות דף עח ע"ב ומשמע שם במתני' ובגמרא דף ע"ט דלחמי נזיר שוין ללחמי תודה. והכא במתני' איירי בשלא נשחט הזבח וכיון שלא קידש הלחם יוצאין לחולין ע"י פדיון ואמאי ירקבו וכ"מ ירוש' פסחים פ"א ה"ה רשב"ל בשם ר' ינאי כשרות היו ומשום מאי היא פוסלן שלא לשחוט עליהן את הזבח ופריך ולא בשחיטה הן קדושות ויפדה ויאכל אר"ח חולין לפניו ולא אוכל ואת אמרת יפדה ויאכל. והכא ליכא לשנויי הכי. והרמב"ם כ' פ"ה מה' פה"מ מותר לחמי תודה ומותר לחמי נזיר ירקבו. מיהו קשה דתנן התם בהתודה שחטה שלא לשמה וכן איל המילואים וכן שני כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן לא קידש הלחם א"ר פפא שבק תנא דידן איל נזיר דשכיח ונקט איל מילואים ותנא דידן עיקר מילתא נקט. והא דלא קידש הלחם בשחט שלא לשמה מתודה יליף כמפורש שם בגמרא דכתיב זבח תודה אם שחטה שלא לשמה לא קדש הלחם. ונראה דסובר הירושלמי מדשביק תנא דמתני' איל נזיר ש"מ דלא ילפי' לחמי נזיר מלחמי תודה וכל שנאפו בתנור לשם לחמי נזיר קדשו. והבבלי פליג. אך קשה אי ס"ד קסבר הירושלמי התנור מקדש הלחם קדושת הגוף הלכך אין להם פדיון אמאי ירקבו הא משקידשו קדושת הגוף נפסלו בלינה כדתנן פ"ב דמעילה ומשיפסלו בלינה נשרפין ככל פסולי המוקדשין וצ"ע ועמ"ש בסמוך:

הוא מותר לחמו הוא מותר נסכיו. אמותר נסכים של אשה שהיפר לה בעלה או נזיר שמת ויש לו קרבנות נזיר ונסכיו קאי. והא דתנן פ"ד דשקלים רע"א מותר תרומה לקיץ

המזבח מותר נסכים לכלי שרת איירי בבירוצי המדות או מה שהשתכרו בהן כמפורש מס' שקלים ירושלמי ובבבלי מנחות פ"י. אך קשה כיון דכאן איירי בשעדיין לא נשחט הזבח א"כ אין הנסכים קדושים קדושת הגוף ויכול לקרבן עם זבח אחר. ואפי' לאחר שנתקדשו בכלי נמי ראויין לזבח אחר דתנן מנחות פ"ח הנסכים שקדשו בכלי ונמצא זבח פסול אם יש זבח אחר יקרבו עמו ואם לאו יפסלו בלינה. גם בברייתא דמייתי בבבלי מנחות דף טו מפורש דחכמים סברי שאפשר לשנותן לזבח אחר אפי' לאחר שחיטת הזבח מיהו תו' שם כ' דדוקא לענין פיגול פליגי חכמים אבל פסול אחר משנשחטו אין יכול לשנותן לזבח אחר ע"ש מ"מ קודם שחיטה יכול לשנותן א"כ מאי ס"ד שירקבו כמו כלחם וי"ל כפי מאי דמסיק הש"ס שם דוקא בקרבן ציבור הוא דמותר לשנותן לזבח אחר דלב ב"ד מתנה עלייהו אבל קרבן יחיד לא גזרה שמא יאמרו נסכים שהפרישן לזבח זה כשרים לזבח אחר אפי' בלא פסול. א"כ ה"נ א"א לשנותן דומיא דהלחם. אך קשה ממ"נ אי בשקדשו הנסכים בכלי א"כ למה ירקבו הא טעונין לינה ושרפה ואי בשלא קדשו יכול להוציאן לחולין ע"י פדיון. וכמ"ש בסמוך. והרמב"ם כ' פ"ה מה' פה"מ מותר נסכי נזיר יפלו לנדבה ומותר עשירית האיפה של כה"ג ירקב. ופ"ג דשקלים כ' הפריש שקלו ומת יפול לצדקה ע"ש. ולפום סוגיין דינן שוין הן ונראה דפוסק כבבלי פ' בתרא דמנחות דיליף מקרא דמותר עשירית לא הוה קדשי קדשים ועיין שם ברמב"ם:

רבי בא בשם רב מעות סתומין אין בהמה סתומין. עיין בקונטרס וכתבו תוס' ואין לפרש דרב אייריבבהמה דחזיא לנזיר כגון כבשה לחטאת וכבשה לעולה ואיל לשלמים וכמפורשין דקאמר ר"ה היינו שיקריב כ"א כדיניה וקמ"ל אע"ג דלא פי' יקריב כל אחד כדיניה וא"נ דמאי קמ"ל ר"ה מתני' היא רשבג"א הביא ג' בהמות ולא פי' כו' ועוד דמסתמא ממעט נמי ר"ה מעות ולא נסכא דלא חזי להקרבה לכ"נ דאיירי בבהמה דלא חזיא להקרבה וכו' ע"ש שהאריכו ודחקו להעמיד פי' זה. ולענ"ד נראה דר"ה בבהמת נזיר אייריוממתני' לא שמעינן אלא בשהביא ג' בהמות כבש וכבשה ואיל דהוויין כמפורשין דמוכח כן מגוף הבהמות כדאמרינן בבבלי דף כז ע"ב ור"ה בשם רב קמ"ל אפי' הפריש ג' כבשים או כבשות או אילים דאינן כסתומין הואיל וראויין לקרבן נזיר אחר אבל הפריש ג' פרים איכא למימר כסתומין דמיין. ועוד נראה דמתני' איכא לפרושי בתוך ביתו פירש כדאמרי' לקמן פ"ו בירושלמי וקמ"ל רב אפי' לא פירש תוך ביתו הויין כסתומין. ותדע דהא ר' בא דירושל' ור"ה דבבלי תרווייהו בשם רב אמרי אין בהמה סתומין ולקמן בסוגיין פליגי בהפריש שור. גם הא דקאמרי מ"ד מעות אין בהלוה לא ממעט נמי נסכא. אין

נראה כן מסוגיין דהא אמרינן הפריש חמור הרי הוא כמעות ואין לחלק בין חמור לנסכא דבתרווייהו חד טעמא הוא כיון דאינן ראויין אלא לדמי הרי הן כמעות וזה ברור:

יכול לא יצא בקרבן אביו כו'. בבבלי גרסי' קרבנו ולא קרבן אביו יכול לא יצא כו'. כתבו תו' צ"ע ל"ל קרא הא ודאי חטאת שמתו בעליה הא ולמיתה אזלי ומאי האי נמי דקאמר בתר הכי יכול יצא בקרבן אביו מן הקלה על הקלה כו' ע"כ. ונ"ל דסד"א דהלכה דחטאת שמתו בעליה למיתה אזלי אלא כשאין הבן צריך לו אבל כשהבן צריך לו לא דכיון דיורש הוא ה"ל כאלו בעליה עדיין קיימים דמצינו כה"ג בתמורה דכתיב קרבנו בקרבנו הוא מימר ולא בקרבן חבירו ויורש ממיר דקיי"ל כר"מ דמרבה יורש מדכתיב ואם המר ימיר כמפורש ריש תמורה וסתמא דמתני' כר"מ. לכך איצטרך למעט דאינו יוצא בקרבן אביו. וכיון דמצינו דמגלח על נזירות אביו במעות סתומין סד"א אף במעות שאר קרבנות כן הוא לכך איצטרך למכתב קרבנו אחרינא למעט אף במעות שאינו יוצא ונכון הוא:

כשהוא אצל מעות הוא מזכיר סתומין. כ' תוס' דף כח ע"א בד"ה קתני כו' וליכא למדחי הא דתני לעיל דאינו מגלח על בהמת אביו דהיינו במפורשין דא"כ היכי מסיק אבל אינו יוצא במעות אביו שהרי מגלח על מעות אביו והא אין מגלח אלא על מעות סתומין של אביו כדקתני בהדיא במתניתין לקמן ע"כ. לא ידעתי למה ליה לאתויי ראיה ממתני' דלקמן הא בברייתא מפורש שכן הוא מגלח על מעות של אביו בזמן שהן סתומין ולא בזמן שהן מפורשין. לכך נ"ל דט"ס הוא וצ"ל במתניתא. ר"ל בברייתא והמראה מקום הוא טעות. אך טפי ה"ל לאכוחי מדלא חילק בבהמה בין סתומין למפורשין ש"מ דאין בהמה סתומה ואפי' בעלת מום וכדדייק רב ששת בסוגין:

אין עליהן הלכות סתומין בסוף כשהביא מעות כו'. עיין בקונטרס וקשה למה יהיה על הבהמה הלכות סתומין בסוף משהביא הבהמה אפילו ע"י חילול מ"מ מפורשין הן וכ"מ בתוספתא פ"ק דמעילה ובתו' בפרקין ריש דף כו ע"ב. לכך נ"ל דה"ג מעות אין עליהן הלכות סתומין בסוף והיינו טעמא כשחיללן על בהמה מפורשין הן:

הפריש שור כו'. לא ידעתי למה לא ביאר הרמב"ם דין זה ובבבלי דף כו ע"ב כ' תוס' דמפריש שור כמפורש הוא ע"ש. וא"ל מדכתב המפריש בהמה בעלת מום היא כמעות סתומין. שמעי' מינה דתמימה כמפורש' היא דאיכא למימר קמ"ל בעלת מום מקרבנות נזיר וה"ה שור שאינו ממין קרבנות נזיר אף הוא כמפריש מעות וכסתומין דמי וצ"ע:

הלכה ה

דברי הכל היא. כ' הרמב"ם פ"ח מה' נזיר משיזרק עליו א' מן הדמים הותר לשתות ביין. והיינו כר"ש. וכ' הכ"מ טעמו דסמיך אסתם מתני' דהכא דאתיא כר"ש ע"ש. ולפום

סוגיין ליתא דהא ר"י מוקי למתני' כד"ה. אך מדמסיק הבבלי מתני' דלא כר"א ליתא לדר' יוחנן. ואף ר' חזקיה מייתי סייעתא לרבי לעזר. גם דברי ר"י בעצמם תמוהים וכי זו עשה הא אינה אלא ביאור המצוה כל זמן שלא נקרבו כולם עדיין הוא נזיר וצ"ע:

רש"א אפי' אחר מעשה יחידי. וקשה מנ"ל לר"ש הא. גם פשטי' דקרא כרבנן משמע דהא אחר כל המעשים כתיב ואחר ישתה הנזיר יין. ובבבלי סוף פ"ו מצריך הש"ס לרבנן גז"ש דפרש ואחר היינו לאחר כל המעשים וקשה קרא ל"ל וא"ל מדכתיב ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ודרש ר"ש מדלא כתיב על זבח שלמיו ללמד אפילו גילח עיל שלמי נדבה יצא כמפורש בבלי ספ"ו שמעינן מינה דאין הקרבנות מעכבים דמכאן ליכא למילף התרה לשתיית היין דעדיין איכא למימר דאסור בשתיי' עד לאחר כל המעשים. ואפשר לומר כיון דכתיב זאת תורת הנזיר דדרשי' מיניה שאין תנופה מעכבת אע"ג דתנופה כתיב קודם ואחר ישתה אלא ש"מ ואחר היינו אחר מעשה יחידי ועדיין הדבר צ"ע:

מתני' מסייעא לר"ל כו'. וקשה מאי סייעתא הא רבנן מודו דאינו יכול להפר בתגלחת טהרה וי"ל דלישנא דמתני' קשיא ליה דקאמר בטומאה הוא דיכול לומר אי אפשי באשה מנוול' משמע בתגלחת טהרה אינה מנוולת דמותרת ביין הא ודאי כר"ש אתיא. ורבי יוסי בר' בון דייק הכי הא ע"כ לומר דרבי לית ליה הך סברא דניתק מלא תעשה לעשיה דא"כ מאי מהני אמירתו אי אפשי באשה מגולחת וכיון דלית ליה הך סברא א"כ הל"ל אי אפשי באשה מנוולת ומגולחת:

אינה נמסרת לגבוה אלא בשחיטה. וקשה ל"ל הך טעמא לימא בשלמא לאחר שחיטה איכא הפסד קדשים אבל מחיים איכא תקנתא ברעיי' וכה"ג משני הש"ס זבחים פ' התערובות דף עו:

הלכה ו

ואין האשה מגלחת כו'. עיין בקונטרס. וכ"כ הרמב"ם בפי' ובחיבורו. וק"ק ודאי אין הקבלה שאין האשה מגלחת כו' דמסברא אין אדם מגלח על נזירות אביו אלא דקבלה היא האיש מגלח על נזירות אביו והאשה באיסורה קיימא כן משמע בבבלי בסוגין וי"ל דה"ק הלכה זו מדברי קבלה שמעינן מדקאמר איש מגלח כו' ולא קאמר יורש מגלח אלא למעט אשה ודוחק:

למה נאמר איש לענין שלמטן כו'. כ' הרב בק"א וקשה הצרוע שממנו מרבה האשה בקרא דפרימה כתיב ואיש צרוע דממעט האשה כתיב בקרא דטומאה ואיך נרבה מהצרוע טומאה ונמעט מאיש צרוע פרימה ע"ש ונ"ל היינו דקאמר בבבלי דכריתות

פ"ב ת"ל והצרוע הרי כאן שנים א"כ מה ת"ל איש נתקו הכתוב מענין שלמעלה לענין שלמטה וה"פ השתא דכתיב והצרוע שמעינן דשני מצורעי' הם מדפרט הכתו' והצרוע הידוע משמע שיש מצורע אחד דממעי' מפריע' ולא ידעינן מאן הוא לכך כתיב איש ברישא לומר איש הוא המצורע הידוע וזה ברור:

כ"ד דברי' מקולי ב"ש כו'. עמדתי למספר כל הני קולי ב"ש וחומרי ב"ה דתני פ"ד דעדיות ומצאתי שהם כ"ה אך הא דתני ב"ש מתירין הצרות לאחי' וב"ה אוסרין חלצו ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין נתיבמו ב"ש מכשירין וב"ה פוסלין הני תלתא חדא נינהו דחד טעמא אית בהו ואסרין תרי וכדאמרי' דפליגי נמי בהא דאין האיש מדיר את בנו בנזיר הרי כ"ד וכן נראה התם בעדיות פ"ה דר' יהודה ורבי יוסי ורבי ישמעאל פליגי אמ"ד פ"ד דאיהו סובר הנך הן ב"ש לחומרא וב"ה לקולא ולא יותר וכ"כ הראב"ד. וסתם מתני' ר"מ אלא רבי יוחנן פליג וקאמר. משמיה דר"מ כ"ד הן:

הכל מודין שאם יבוא כו'. עיין בקונטרס. ולישנ' קמא קשיא לי דפליג אבבלי דפרקין דמפורש התם דריב"י סובר עד שיגיע עונת נדרים ורבי סובר עד שיביא שתי שערות. ועוד ברייתא דמייתי בסמוך מעשה דרחב"ח מפורש שבדקו אם הביא שתי שערות. ואף דבבבלי מייתי בהך מעשה שבדקו אם הגיע לעונת נדרים הא ודא ל"ק דההיא אליבא דריב"י שנוי' והך דהכא אליבא דרבי וכן מפורש שם בבבלי. ולישנא בתרא נמי קשיא דצ"ל לריב"י עונת נדרים מפסקת נזירות אביו ולהבבלי צ"ל דאינה מפסקת וכמ"ש תוס' שם אליבא דר"ת מיהו לפירש"י ניחא ע"ש וכ"נ עיקר. והרב במ"ל תפס לדעת תו' עיקר. וסוגיין מורה בהיפך. אך קשה לי אס"ד דלד"ה אינו יכול להדירו משהגיע לעונת נדרים א"כ הא דקאמר בסמוך שהביאו לר"ח לבודקו אם הביא שתי שערות הא כבר חל עליו הנזירות שהרי הדירו קודם שהגיע לעונת נדרים וי"ל שרצו לבדקו אם הביא ב' שערות כדי שיפסוק נזירות אביו דהא לרבי אינו יכול להדירו אלא עד שיביא ב' שערות ור"ח קיבל על עצמו הנזירות עד סוף הזמן שקבע אביו. ומ"ש בגליון בפי' מכבר א"נ:

מיחה או שמיחו קרוביו בכל הלשונות כמי שמיחו. הרמב"ם השמיט דין זה. ולא ידעתי למה דודאי י"ל דבעינן שימחה בפירוש מסברא י"ל כן דהא לא מצינו בכל התורה שיהא כח לקרובים בכגון זה ולמה נוסיף לומר דאפילו ברמיזה הרי מחאה והא דאמרינן בקידושין דף יא ע"א ומפדין את האמה בעל כרחי' דאב משום פגם משפחה. הרי מפורש ברמב"ם פ"ד מה' עבדים דכופין את האב לפדות אבל לא בני משפחה ודלא כמ"ש תוס' ע"ש. גם לא ביאר דספק הוא אי בעינן דוקא פסולי עדות או לא. ומסברא יש לומר דבעינן פסולי עדות דוקא. גם שדה אחוזה הנגאלת בקרובים לא מצאתי מבואר מי הן הקרובים

הגואלים אותה. ונראה מדכתיב גבי הנמכר לעכו"ם או דודו או בן דודו יגאלנו משמע דוקא דודו שהוא ראשון בשר או בן דודו שהוא שני בשני והיינו פסול עדות הוא בכלל הגאולה אבל רחוק מזה כגון שני בשלישי לא דזה לאו קרוב מקרי. והא דכתיב גביה או משאר בשרו ממשפחתו יגאלנו משמע אפי' רחוק יותר מבן דודו כבר פי' אונקלוס בתרגומו או מקרוב בשרי' מזרעיתיה. נמצא שזה קרוב מכולן כדאמרי' בבבלי ב"ב דף ק"י ע"ב דבן קרוב יותר מבת ע"ש. ורש"י פי' בקידושין דף כא ע"א בד"ה לקרוב קרוב קודם דגבי שדה אחוזה כתיב ובא גואלו הקרוב אליו ולא פירש הקרוב קרוב קודם כי הכא דפריש דודו ברישא ואם אין לו דוד בן דודו ואי לאו משאר בשרו ע"כ. וקשה הא מדברי אונקלוס שמעינן בהיפך דמקרא זה לא נאמר על סדר הקורבה והרחוק יותר מבן דודו אינו בכלל גאולת הקרובים. ואי קשיא בעבד עברי הנמכר לעכו"ם גופיה מנ"ל דקרוב קרוב קודם יש לומר מיגאלנו יתירא קדריש דתלתא יגאלנו כתיב גבי עבד עברי הנמכר לעכו"ם חד ללמד קרוב קרוב קודם וחד ללמד לבתי חצרים ושדה אחוזה דקרוב קודם וחד ללמד יגאלנו לזה ולא לאחר. ותו' בקידושין שם ע"ב כתבו ושלשה יגאלנו אתי חד לגופיה וחד לבתי חצרים כו' ע"ש ולעני"ד קשה הא לגופיה לא צריך קרא דה"מ למכתב אחרי נמכר גאולה תהיה לו מאחד מאחיו או מדודו או מבן דודו או משאר בשר וגו' אלא כולן לדרשא נאמרו וכמ"ש. וע"ק טפי ה"ל לרש"י לדייק דקרוב קרוב קודם מדכתיב תחלה אחיו והדר כתיב דודו וגו'. ובת"כ פ' בהר תניא מנין שאחיו מאביו קודם לאחיו מאמו שנאמר אחד מאחיו יגאלנו דודו זה אחי אביו בן דודו זה בן אחי אביו או משאר בשרו ממשפחתו מלמד שהקרוב קודם. ונראה דלא פליג התרגום אדרבא מדמפרש משאר בשרו היינו זרעא קשיא ליה ממשפחתו למה לי אלא ללמד קרוב קרוב קודם. וניחא בזה קושית הלח"מ הלכות עבדים פ"ב הלכה ה' וז"ל ויש לתמוה שלא הזכיר דין זה קרוב קרוב קודם בשדה אחוזה ובתי חצרים דהתם ודאי צריך לאודועי' דלא מפרש ביה קרא ע"ש. דהשתא גם בעבד עברי נמי לא מפרש ביה קרא דקרוב קרוב קודם. היוצא מזה שמיחוי הקרובים בנזיר ובגאולת קרובים בעינן דוקא פסולי עדות. ושמעינן מינה נמי דקרובי האם פסולים לעדות מדאורייתא דאינו ממעט קרובי האם לגמרי אלא דאחיו מן האב קודם לאחיו מן האם. אך תמיהא לי אחרי שסופינו לרבות הקרוב קרוב קודם מדכתיב משאר בשרו ממשפחתו א"כ ל"ל קרא שאחיו מן האב קודם לאחיו מן האם דודאי אחיו מן האב הוה קרוב יותר שכן קם תחתיו ליורשו. דהא מהאי טעמא ס"ד דבבלי ב"ב דף קח ע"ב דאח קרוב יותר מן הבן אבל באחי האם לא שייך למימר הכי וכ"מ בבבלי שם דף קי ע"ב. וע"ק בת"כ תניא בשדה אחזה ובא גואלו הקרוב אליו

מלמד שהקרוב קודם וכ' בק"א מלמד שהקרוב יותר קודם לגאולה. וגבי הנמכר לעכו"ם תניא בת"כ מה ת"ל יגאלנו יגאלנו יגאלנו ג' פעמים לרבות כל הגאולות שיהו כסדר הזה. וכתב בק"א היינו לרבות שדה אחוזה ובתי חצרים ואין לומר דקאי על גאולת קרובים עצמן דהא כתיב בשדה אחוזה בהדיא ובא גואלו הקרוב אליו ובבתי חצרים כתיב על שדה הארץ אלא כסדר הזה לענין קרוב קרוב קודם הוא דלא כתיב בשדה אחוזה ע"ש. ואי אפשר לקיים פי' זה בת"כ דהא גם בשדה אחוזה כתיב הקרוב ללמד דקרוב קרוב קודם ולא צריך יגאלנו לרבות שדה אחוזה ובתי חצרים שקרוב קרוב קודם. וע"כ לומר דע"כ מוקי ריבוייא דיגאלנו לבתי ערי חומה ועבד עברי. מיהו הבבלי בקידושין שם ודאי דפליג אח"כ ומוקי קרא דוקא לשדה אחוזה ובתי חצרים כמפורש שם. אך גם על הבבלי יש לתמוה ל"ל יגאלנו הא כתיב הקרוב אליו דמשמע הקרוב קרוב קודם כמפורש בבבלי ב"ב דף קי ע"ב וצ"ע:

מהו שתחול עליו כו'. עיין בקונטרס. וקשה דילמא ה"ק אני איני ורוצה לקבל עלי אלא נזירות אחת או בשביל אבא או בשביל עצמי ולעולם אינו חל על אלא נזירות אחת. ועיין בבבלי ברש"י לכך נ"ל דהכי קמיבעיא ליה הדירו אביו חמשה עשר יום קודם הבאת שתי שערות והדיר עצמו חמשה עשר יום אחר הבאת שתי שערות ופשיט ממעשה דר"ח אס"ד דאין מצטרפין הא צריכין לבודקו כדי שנדע אם כל הימים שנוהג בהם נזירות קודם הבאה או לאחר הבאה דאי אייתי בי מיצעי צריך לנהוג שלשים יום מחדש. וא"ל א"כ מאי מהניא הבדיקה תינח אם שתי שערות מיד ידעינן דגדול אלא אי לא מצא לא ידעינן וי"ל כיון דבדיק ביומא דמשלם א"צ בדיקה ומחזקינן בקטן עד שיוודע שיביא שתי שערות ועיין יבמות ס"פ האשה רבה בירוש' ובבבלי:

מליקת העוף שלו מהו שתיאכל. נראה דסובר ריב"ח הא דמדיר בנו בנזיר לא הלכה הוא אלא מטעם חינוך לכך מיבעיא ליה אמליקתו דקרבנו אינו אלא מדרבנן וכ"ה בבבלי. ומסוגיין נראה דגי' ר"ת עיקר רשב"ל אמר משום ריב"ח. מיהו הלשון משמע קצת דאמור' הוי. ולפום סוגיין משמע דס"ל לריב"ח חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא. וקשה למה לא קשיא ליה קרבנות טהרה איך מביאין הא הוו ספק חולין שנשחטו בעזרה ובמתני' מפורש דאב מביא קרבנותיו כדתנן החטאת תמו' וי"ל ה"ה דה"מ למפרך הכי אלא עדיפא ליה למפרך מיניה וביה. כ' הרא"ש פ' ג"ה וכן ר' יוחנן בנזיר גבי האיש מדיר את בנו בנזיר סובר חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא ע"כ. ואין אני רואה לזה שום הוכחה בגמרא ודאי דלר"ל מוכרחין אנו לומר דסובר חשב"ע לאו דאורייתא אבל לר' יוחנן אין הכרח. ול"נ ראייה ממכלתין בבלי דף ח' דחזקיה ור' יוחנן סברי דלר"י חשב"ע

דאורייתא דאמרי' התם ר' יהודה מתיר. בספק נזירות בדבר שספיקו חמור מודאי. ופ' רש"י ותו' שם דטעמו כיון דאין לו תקנה דמספק אסור להביא קרבנותיו דה"ל חולין בעזרה וכ"כ המפרשים נדרים דף יט. וכן אמר רבא התם. והא דאמר רב אשי נדרים שם ההיא רבי יהודה שאמר משום ר"ט היא ע"ש א"כ אין משם ראיה י"ל סתמא דבבלי ספ"ה משמע דליתא לדרב אשי וע"ש בתו' אלא כו'. ועוד לפמ"ש הר"ן שם בנדרים לא אמר רב אשי אלא בנזיר שמשון אבל באידך מודה דסובר רבי יהודה דספק נזירות להקל. ועוד הא סתמא תנן במס' טהרות ספק נזירות להקל והיינו מטעם דאין לו תקנה דאי אפשר להביא חולין בעזרה. וכ"ת ר"י סובר חולין שנשחטו בעזרה דרבנן אסור לכך אינו יכול להביא קרבן. דהא בסוגיין בבבלי מפורש דריב"י סובר חשב"ע דרבנן ואפ"ה סובר כדי לקיים מצות חינוך דרבנן דחינן הך איסורא דחשב"ע ומביאין קרבנו ואוכלין אותו. מיהו לזה י"ל דוקא הכא הוא דשרי דהם אמרו והם אמרו אינהו אסרו חשב"ע והם התירוהו גבי חינוך אבל בספק נזירות אמרי' לא מעייל נפשיה לספיקא אפילו לעבור באיסורא דרבנן וא"ל א"כ הקילו חכמים אדאורייתא דמדאורייתא הוה נזיר ומכח גזירת חכמים אינו נזיר דאין זה קולת חכמים אלא לאחר תקנתם אמרי' מסתמא לא קיבל על עצמו נזירות. אך דוחק לומר כן דהעמידו דבריהם במקום מצוה וטפי יש לנו לומר דבכה"ג התירו חכמים כי היכי דמצינו שהתירו משום מצות חינוך. וכ"כ המ"ל ה"נ פ"ג הלכה יח בד"ה תו תנן התם כו' למ"ד הקפת כל הראש דרבנן בדבר דליכא תקנתא לא גזרו רבנן ע"ש. לכך נ"ל קסברו חזקיה ור' יוחנן ורבא לרבי יהודה חשב"ע דאורייתא ופליגי אדר' אבהו בבבלי פסחים דף כג ע"ב. והיינו דקאמר התם ב"ק דף עג לימא קסבר ר' יוחנן חשב"ע לאו דאורייתא. ר"ל א"כ קשיא דידי' אדידי'. ועיין בלח"מ פ"ב מה' שחיטה. ובס' ע"י קידושין דף נח ועמש"ל פ"א ה"א:

וישטחו להם שטוח. עיין בקונטרס. בבבלי יומא פ"ח דף עה משמע דהך דרשא אינה אסמכתא. דגרסי' התם תני משמיה דר' יהושע בן קרחה אל תקרי שטוח אלא שחוט מלמד שירד לישראל עם המן דבר הטעון שחיטה א"ל ר' יוסי וכי מכאן אתה למוד שטעון שחיטה והלא כבר נאמר וימטר עליהם כעפר שאר כחול ימים עוף כנף ותניא ר' אומר וזבחת כאשר צויתך מלמד שנצטווה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה כו'. לפום ריהטא קשיא ל"ל לר' יוסי לאתויי קרא דוימטר וגו' הא בקרא מפורש דירדו להם שלוי' וכיון דמר' שמעינן דעופות צריכין שחיטה ממילא אין צריכין לדרשת ריב"ק וי"ל דמקרא ה"א דשלוים היו מין חגבים שאינן טעונין שחיטה אבל מקרא דוימטר שמעינן דשלוים היינו מין עוף וקשיא ליה שפיר. הא מיהת שמעינן

דדרשא גמורה היא דאי אסמכתא היא לא שייך למיפרך קרא ל"ל ועוד אי אסמכתא היא איכא למימר דדריש מתורת משה ואינו צריך למידק מכתובים דשליו מין עוף הוא. אבל אי דרשה גמורה היא קשיא ליה שפיר לדבריך הלכתא ל"ל:

עד כדון בשוין כו'. משמע כל שאינן שוין בכל צד מיבעיא. ומדברי הרמב"ם פ"ח נראה דכל ששוין בנזירות טהרה או טומאה שוין הן. ודייק ליה מבבלי דקאמר אביו נזיר עולם והוא נזיר סתם מאי סתם נזירות גמירין או דלמא ל"ש ואת"ל הכא אידי ואידי נדרות טהרה בעי רב אשי אביו נזיר טמא כו'. ופסיק כאת"ל כדרכו. מ"מ עדיין יש להסתפק דוקא נזירות עולם וסתם נזירות שוין דשניהם מביאין קרבנותיהם לשלשים יום אבל בשאר נזירות יש למיבעיא כדבעי הש"ס בסוגיין:

אשכחית אמר לא דו כו'. כאן מפורש כפירש"י בבבלי בסוגיין. ודלא כמ"ש תו' והרמב"ם דמפרשין דרבנן מודו לר' יוסי. ואני תמה מהרמב"ם ז"ל דדחה. דברי הירוש' בלי טעם דודאי איכא למסמך טפי אמה שמפורש בירושלמי מלסמוך אגירסא מסופקת בבבלי. ועוד דגרסי' בבלי בסוגיין בעי רבא היו לו שני בנים נזירים כו'. לשון זה משמע שכבר היו נזירים בחיי אביהם ואס"ד בשקבלו עליהם נזירות לאחר מיתת אביהן לא פליגי ה"ל למיבעי בכה"ג אלא ודאי אין אחד מודה לחבירו לכך נקט בעייתו אליבא דרבנן וצ"ע:

הדרן עלך פרק מי שאמר בתרא

פרק ה

הלכה א

בש"א. אר"י בא לומר חולין כו'. עיין בקונטרס. וכ"כ הר"ש בתרומות פ"ג. וא"ת טעמא דב"ש אתי לאשמועינן וי"ל גם לב"ה נפקא מיניה לר' ירמיה מודו ב"ה במתכוין להקדיש דהוי הקדש ולר' יוסי אפי' במתכוין להקדיש פליגי ב"ה:

ע"ד דר' יוסי כו'.וקשה א"כ הא דתנן לא אמר כלום אין פירושו שוה דלב"ש הכוונה דהקדש ראשון קיים ולב"ה פי' שאין כאן הקדש כלום וי"ל מ"מ לדברי הכל אין אמירתו כלום. והר"ש פי' דהכא שאני שכיון להקדיש הראשון אלא שהיה סובר שהשחור יצא ראשון. וסיים הרא"פ משא"כ הכא גבי עולה ואמר שלמים לא כיון לשלמים מעולם הלכך אף לב"ש לא אמר כלום ע"כ. ועדיין הדבר דחוק הא מיהת גם גבי שור שחור לא הוציא מפיו מה שהיה בלבו וי"ל הכא מ"מ בשעת ההקדש כיוון גם לזה שהיה בלבו וטעה בזה שסבר אף אם לא יצא השחור מ"מ יהיה שור היוצא ראשון קודש אבל התם בתרומות בשעת האמירה לא כיון כלל לשלמים ויותר מרווח סוגיין אם נאמר לב"ש השחור קדש

דאמרי' כוונתו היה שור שחור שבעדרו שיצא ראשון מכל השחורים יהיה הקדש אלא שטעה בדיבורו ולא פירש כל הצורך וכ"כ תוס' דף לג בד"ה והא הקדש כו' וכ"מ לקמן. פ"ה ה"ב:

בשפתים ולא בלב. כ' הר"ש תרומות פ"ג ובעינן פיו ולבו שוין דכתיב מוצא שפתיך וכתיב לבטא בשפתים וכתיב כל נדיב לב בעינן גומר בלבו ומבטא בשפתיו ודוקא כששפתיו ולבו מכחישין זה את זה אבל לא מכחשי זה את זה מהני בתרומה וקדשים כדדרשינן פרק שבועות שתים שאני גומר בלבו אע"פ שלא הוציא בשפתיו ע"כ. ואני תמה מדבריו אלה דהא מבואר בש"ס ותו' שם דבחולין בעינן שיגמור בלבו ויוציא בפיו פת סתם ואין צריך לפרש פת חיטין דכל שאין הפה מכחישו הוי נדר ולנדבה בגמר לבו סגי אפי' לא הוציא בפיו שום דבר. ונראה שיש חסרון בדברי הר"ש וכצ"ל ודוקא כששפתיו ולבו מכחישין זא"ז לאו כלום כגון שגמר להוציא פת חיטין והוציא פת שעורים אבל לא מכחשי זא"ז כגון שהוציא פת סתם מהני ובתרומה וקדשים אפילו לא הוציא כלום בפיו אם גמר בלבו מהני כדדרשי' פ' שבועות שתים שאני התם דכתיב כל נדיב לב. והרא"פ כתב הגומר בלב להקדיש דבר לגביה חייב אע"פ שלא הוציא בשפתיו אבל אם אין הדבר נגמר בלבו רק מחשבה בעלמא בעינן דוקא בשפתים ולא בלב ע"כ ודא ברותא היא לא שמענו חילוק זה מעולם וכמדומה ששגג בדברי הר"ש הנזכרים ולא עיין יפה בשבועות שם:

ת"ל לבטא. כ' הרא"פ מדלא כתיב בשפתים לבטא שמע לה ע"כ. ואין אני רואה בזה שום משמעות. גם תו' בשבועות שם כ' דאין שום יתור או שינוי בהך קרא. ובבבלי הגי' ת"ל לכל אשר יבטא האדם. ונראה דמלכל דריש אפילו לא הוציא מפיו אלא פת סתם סגי. והא דכתיב. לבטא בשפתים היינו שלא יכחיש בפיו מה שבלבו ולהכי איצטרך נמי מוצא שפתיך. ועמ"ש בחידושינו שם. ובריית דמייתי בסמוך כשהוא אומר מוצא וכו' קשה מאי קאמר הרי במוצא בשפתיו אמור הא מעולם לא נסתפק שמוצא שפתיו מהני. ולשון הבבלי מתוקן. מוצא שפתיך תשמור ועשית אין לי אלא בהוציא בשפתיו גמר בלבו מנין ת"ל כל נדיב לב. ופירושו כמו שכתבתי דמוצא שפתיך איצטריך שלא יכחיש מוצא שפתיו למה שבלבו. וכ"כ הרמב"ם פי"ד מה' מעה"ק. וא"ת אי לאו קרא כל נדיב לב ה"א מוצא שפתיך תשמור אפי' היה בלבו לומר חולין ואמר עולה וכדאמר רבי ירמיה אליבא דב"ש וי"ל סבר הך תנא דסברא הוא דלא מהני דדמיא לאנוס:

מה פליגא במכנס פרוטרוט. כ' הרמב"ם פ"ג מה' שקלים הלוקח מעות בידו ואמר אלו לשקלים או שהיה מלקט מעה מעה או פרוטה וכשהתחיל ללקט אמר הריני מלקט

מעות לשקלי אפילו לקט הרבה נותן שקל והשאר חולין שמותר השקלים חולין וכ' הכ"מ ופסק כר' ביבי דמתני' מסייעא ליה ע"כ. וקשה הא ר' יוסי מתרץ למתני' שפיר דאתיא כב"ה. ור' יוסי הוא מארי' דגמרא טפי מר' ביבי גם בפי' המשנה כ' הרמב"ם באומר אלו הכל מודים שמותרן נדבה ולא פליגי אלא במכנס. וכן פי' אהא דתנן מותר שקלים חולין זהו דעת ב"ה על הפנים שזכרנו ע"ש וכ"פ הר"ב. ואפשר שבחיבורו חזר בו וסובר כיון דר' חזקיה ור' ביבי פליגי אר' יוסי וה"ל תרי במקום חד פסק כוותייהו וכמ"ש בסמוך. כ' הרמב"ם פ"ה מה' פסולי המוקדשין הלוקח מעות בידו או שהי' מלקט ואמר אלו אביא מהם חטאתי המותר חולין. וכ' הכ"מ בירושלמי חילק גבי שקלים בין מכניס פרוטרוט ובין האומר אלו לשקלי ורבינו השוה אותם לענין שאביא מהם חטאת וצ"ע מהיכא יליף לה. וכ' הלח"מ טעמו דפסק פ"ד מה' שקלים כר' ביבי דאמר במכנס פליגי ובאומר אלו שוין שמותרן נדבה וכיון דרישא דמתני' במכנס סיפא שאביא מהן לחטאת נמי בכה"ג ועל דא קאמר שהמותר נדבה כ"ש באומר אלו שהמותר נדבה דהא לרבי ביבי טפי אית לן למימר דהמותר נדבה בלוקח מעות בידו מבמלקט ע"כ. ותימא הא רבי ביבי קאמר באומר אלו לד"ה חולין ועוד הרי הרמב"ם פ"ג מה' שקלים פסק דבאומר אלו הוה חולין וכמ"ש ועד לדבריו הא במתני' תנן שאביא מהן חטאתי חולין ונר' שט"ס הוא וצ"ל דפסק כרבי ביבי באומר אלו מותרן חולין ובמתני' תנן במכנס שאביא מהן חטאת מותרן חולין כ"ש באומר אלו דהא לרבי ביבי טפי אית לן לומר באומר אלו מותרן חולין מבמכנס. אך קשה לי לפמ"ש בקונטרס אין כאן ק"ו דוקא בשקלים באומר אלו חולין דנראה שדעתו להרבות בשקלו ובחטאת אם רוצה להרבות בחטאתו מותר שאין לו קצבה ודאי מותרו נדבה. ונ"ל קושיא זו מעיקרא ליתא דהאומר שאביא מהן חטאתי כאלו פירש דבריו שאינו מפריש אלא כדי אותו קרבן וכ"כ הראב"ד והכ"מ בעצמו שם וזה פשוט וברור:

הפריש שנים סבור שהוא חייב כו'. כתב הרמב"ם פ"ג מה' שקלים המפריש שנים ונמצא שאינו חייב אלא אחד אם בזה אחר זה האחרון לא קדש ואם בבת אחת האתד שקלים והשני מותר שקלים. וכ' הראב"ד בירושלמי אינו כן אלא האחד חולין לפי שהוא או כמי שסובר שהוא חייב ואינו חייב או כמי שהוא אמר הרי אלו לשקלי דלב"ה מותרן חולין ע"כ. ונ"ל שגירס' הרמב"ם כגי' שבשקלים וכמ"ש בקונטרס. וגי' הראב"ד היא הגי' שלפנינו וה"פ אותו השני מה את עביד ליה אי כסובר שהוא חייב ואינו חייב ולא קדש או כאומר אלו לשקלי ויפול לנדבה כדא"ר יוסי לעיל באומר אלו לד"ה נדבה וה"נ בחטאת הפריש חטאת כו' לא קדשה הפריש שתים כו' אותה השניי' מה את עביד לה כסבור

שהוא חייב ואינו חייב ולא קדשה או כאומר אלו לחטאתי דתנן שוין שמותריהן נדבה. והשתא לדידן דקיי"ל כר' ביבי בשקלים אין ספק שהשני חולין דאפי' אי הוה כאומר אלו נמי מותר חולין מיהו בחטאת מיבעיא ליה. וכ"נ מדברי המגדל עוז דגי' הרמב"ם והראב"ד חלוקים ע"ש. ולכך לא השיג אמ"ש הרמב"ם פ"ה מה' פה"מ הפריש שתים וסבור שחייב שתים ונמצא שאינו חייב אלא אחת יביא אחת והשאר לנדבה. דגם לגי' הראב"ד ניחא דמספיקא אזלינן לחומרא ונופל לנדבה. וא"ת לגי' הרמב"ם כמ"ש וכ"כ הכ"מ והלח"מ שם אמאי קאמר השאר לנדבה הל"ל והשנייי' תרעה כבר תי' הכ"מ דקאי אדמי שתים ואם הפריש שתים רועה ודמיו יפלו לנדבה. גם הא דכ' במ' שקלים ואם בבת אחת האחד שקלים והשני מותר שקלים פירשתי שקלים פ"ב ה"ג בתו' שכוונתו השני חולין כדין מותר שקלים וכ"כ הלח"מ ה' פה"מ ע"ש. לפ"ז ליתא להשגת הראב"ד. ונראה שהר"א פירש מדלא כ' הרמב"ם והשני חולין או מדלא כ' סתם והשני לא קדש ש"מ דס"ל שדינו כמותר השקלים שעושין מהן רקועי זהב צפוי לבית קדשי הקדשים כדתנן פ"ד דשקלים. ואינו מוכרח דקמ"ל שבידו להביא איזה מהן שירצה דלענין זה חל ההקדש על שניהם והיינו דאיכא בין הפרישן בבת אחת או בזה אחר זה. ולפמ"ש מתבאר שלא היה בגי' הרמב"ם הא דמסיים בשקלים האיך אתה אומר אלו לנדבה דא"כ לא איפשיטא בעיין א"נ הכי מפרש לה וה"נ בחטאת במפריש דמי הוה כאומר אלו שהמותר לנדבה והכא האיך אומר דה"ל כאומר אלו דהא באלו לד"ה חולין וכר' ביבי. והיינו טעמו דפסק כר' ביבי ועמ"ש בסמוך. והרא"פ בפי' למס' שקלים כ' בזה דברים מעורבבים ע"ש:

במרחשת והביא במחבת. עיין בקונטרס. וכ"פ רש"י והיינו כדקאמר ר"ז בסמוך. וקשה ונשיילי' איך היתה דעתו וי"ל באומר שיודע בשעת ההבאה ידע שנדר להביא במרחשת אבל נשכח ממנו אי הקריבה לפטור נדרו וחזר ממה שאמר תחלה להביאה במרחשת או נדבה אחרת ומספיקא אסרינן לה ואמרינן מה שהביא הביא. אך קשה איך היא נאכלת מספק וי"ל ממה נפשך נאכלת אי חזר בו הרי יצא ידי נדרו כדאמר ר' יוסי ואי לא חזר בו הרי נדבה אחרת היא וא"ת איך מביא שנייי' לצאת ידי נדרו מספק שמא מביא חולין לעזרה וי"ל דמייתי ומתנה כדאמרי' מנחות דף ק"ו. אך קשה מאי מהני חזרתו עד כאן לא פליגי ב"ה ואמרי יכול לחזור בו היינו בשחזר תוך כדי דיבורו אבל לאחר כ"ד לאו כלום הוא. וכ"ש דקשה לדעת הרמב"ם דאמר בהקדש תכ"ד לאו כדיבור דמי ועמש"ל פ"ד ה"א ודוחק לומר שהביאה תוך כדי דיבור במחבת:

סברין מימר אפי' ימים טובים קובעין. וקשה מ"ש ימים טובים משאר ימות השנה אם אמר להקריב ביום זה נימא נמי דקובע ועוד למ"ד אין נדרים ונדבות קרבין בי"ט א"כ ודאי דאין י"ט קובעין:

אפי' כלים קובעין. וקשה מנ"ל דכלים קובעין והא לא דמיא קדושת כלים לקדושת פה כלל דהא פה ודאי עדיף מכלי דאין כלי מקדש אלא דבר דשייך בו כדתנן פ' המזבח מקדש אין כלי הלח מקדשות את היבש ואלו קדושת הפה שייך בכל דבר ועוד הא א"ר יוחנן אין כלי שרת מקדשין אלא לדעת כמפורש בבבלי מנחות דף ז'. והא דאר"פ פ' התודה אף לר' יוחנן כלי שרת מקדשין שלא לדעת היינו דוקא בכה"ג ששחט תודה על שמנים חלות אמרינן מסתמא לא כיון אלא לארבעים כי היכי דליקדשו כלי ואין כלי שרת מקדשים אלא הראוי להם וע"ש בהתודה ברש"י ובדף ז' בתוס':

לשוגג בלא תעשה כו'. עיין בקונט'. והכי מוכח כל הסוגיא דבהא פליגי חזקיה ור"י דלחזקיה עשה שוגג כמזיד בתמורה לענין מלקות דאפי' בשוגג לקי משא"כ בקדשים ולר"י עשה שוגג כמזיד בתמורה דאפי' המיר בשוגג קדשה משא"כ בקדשים אבל לענין מלקות אף בתמורה לא עשה שוגג כמזיד דלא מצינו מלקות בשוגג. ותו' כתבו תמורה דף יז בד"ה גבי תמורה לקי כו' ואית ספרי' דגרסי גבי תמורה קדיש כו' ולגי' הראשונה אפי' בשוגג לקי דגזירת הכתוב הוא יהיה קדש ורבי' ברוך ור"ש משנץ פליגי בה אם יש מלקות בשוגג ע"כ. ואני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא חזקיה ור"י פליגי בפלוגתייהו דר"ב ור"ש. והגירסא בש"ס בדברי חזקיה תמורה לקי כו' ובדר"י תמורה קדיש כו' ואין אנו צריכין להגהת ר"ב ור"ש אלא הגירסאות הישנות נכונות. כ' הרמב"ם פ"א מה' תמורה א' המימר בזדון או שהמיר בשוגג ה"ז תמורה ולוקה כיצד המתכוין לומר תמורת עולה ואמר תמורת שלמים לוקה אבל אם דימה שמותר להמיר והמיר או שאמר אכנס לבית ואמור מדעתי והמיר שלא מדעתו ה"ז תמורה ואינו לוקה. וכ' הראב"ד בפי' אמרו בגמרא כסבור שמותר להמיר והמיר גבי תמורה לקי ובקדשים לא לקי. וכ' הכ"מ דעת הרמב"ם בנתכוין לומר עולה ואמר שלמים לוקה משום דכיון להמיר אבל כסבור מותר להמיר אינו לוקה דהוי כאנוס ובהא פליגי ר"י ור"ל עלה דחזקי' וכן בההיא דר"ש כו' ויש לתמוה למה השמיט ההיא דר' יוחנן באומר תצא זו ותכנס זו ע"ש ובלח"מ שם. ודברי הכ"מ תמוהים דמאי דוחקי' דחזקי' לומר בכסבור מותר להמיר לקי הא אנוס הוא ולאו שוגג לימא בשוגג גמור לוקה אפי' אינו מתכוין להקדש כלל כגון שבא לומר חולין ואמר עולה ושייך שפיר פלוגתייהו ור"ל דבעינן דוקא מכוין להקדיש שום דבר כגון שלמים ואמר עולה או שור שחור שיצא מביתו ראשון כו'. וכדאמרינן

בסוגיין ר' יוחנן כר' ירמיה. ועוד איך אפשר לומר דר"י סובר כסבור מותר אנוס הא מפורש בש"ס תמורה באומר תצא זו ותכנס זו כי' א"ר יוחנן גבי תמורה לקי והיינו באומר מותר כמפורש ברש"י שם והכ"מ מביאו. וע"ק דרש"י פי' בד"ה גבי קדשים אם בעל מום הוא למזבח לא לקי דהא הקדש בטעות אינו הקדש. ש"מ כל דקדיש מילקא נמי לקי ובפ"א מה' איסורי מזבח כ' הרמב"ם דאם דימה שמותר להקדיש בעל מום למזבח קדוש ואינו לוקה. וע"ק שתמה למה השמיט הא דר"י ונהפוך הוא שהרי כרב הא דר"י אלא שכתב בהיפך באומר מותר דאינו לוקה ור"י אומר דלקי. ונראה דגי' הרמב"ם כפי גירסתינו שכתבתי לעיל דחזקיה הוא דאמר בשוגג בתמורה לקי ור"י אמר בשוגג אינו לוקה אף בתמורה אלא דהמימר בשוגג קדש אבל לא בקדשים. וקשיא איך קאמר רבי יוחנן באומר מותר דלקי בתמורה דהא ודאי גרע משוגג. וע"ק לישנא דקאר"י באומר תצא זו ותכנס זו (דאיירי בתמורה) גבי קדשים באומר קדשי' שנפלו בהן מום נאכלין בלא פדיון לא לקי גבי תמורה (אם אומר תצא זו ותכנס זו) לקי וכמה דחוק פי' זה לכל מעיין לכך גרס הרמב"ם באומר תצא זו ותכנס זו גבי קדשים באומר קדשים בלא מום נאכלים בפדיון קדש גבי תמורה לא לקי. וה"פ האומר על בהמה תמימה תצא זו ותכנס בעלת מום זו תחתיה גבי קדשי' כגון שאומר קדשים תמימים נאכלים בפדיון ותהא בעלת מום זו קדושה תחתיה ותהא פדיונה קדש אע"פ שדימה שזה מותר אפ"ה קדשה אע"פ שאין בפדיון זה ממש גבי תמורה אם אמר תצא זו ותכנס זו לתמורה שדימה כל שאין שניהן שוין מותר להמיר לא לקי דזה אנוס הוא וכ"נ גי' רבינו ברוך דלא תיקשי ליה קושית תו' שם בד"ה גבי כו'. וניחא בזה כל הקושיות שהקשו המפרשים לדברי הרמב"ם גם כל מה שהקשיתי למעלה. גם הא דכ' הרמב"ם פ"א מה' איסורי המזבח דין דימה שמותר להקדיש בעל מום למזבח ה"ז קדושה. אע"פ שלא נזכר דין זה בתלמוד ואין זה דרכו של הרמב"ם לחדש חילוקי דינים שלא נזכרו בש"ס:

הקדיש בכור למזבח כו'. וקשה דגרסי' בערכין דף כט ע"א ורבנן אל תקדיש מיבעי' ליה ללאו. ופירש"י שאם מתפיסו לזבח אחר עובר בלאו. וכ"כ הרמב"ם פ"ד מה' תמורה. ומסברא נראה דאין תופס דמים דהא אין פדיון לבכור ולמה יתפוס קדושה לדמי. מיהו י"ל כי היכי דחל עליו הקדש בדק הבית ה"נ חל עליו הקדש לדמי. אך קשה איך נאמר המקדיש לעולה או לשלמים שיחול עליו קדושת דמים גם לישנא דמתני' פ' בתרא דתמורה משמע הכי דתנן התם אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה ומקדישין אותן הקדש עילוי ומחרימין אותן. מדלא תנן שמקדישין אותן לדמי למזבח ש"מ דאין תופסין קדושה לדמי. ועוד ראיה אס"ד אע"ג דלקי תופס

קדושה לדמי תיקשי לאביי ריש תמורה דאמר כל היכא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני. לפ"ז דאע"ג דעובר בלאו אפ"ה אינו קדוש לדמי מאי פריך מר' יוחנן אע"ג דאמר דלא קדיש מ"מ לאו איכא:

אפי' בתמורה לא קדשה. וקשה הא תנן פ"ב דתמורה חומר בתמורה מבקדשים שהקדושה חל על בעל מום קבוע ואין יוצא לחולין ליגזוז וליעבד וקאמר טעמא בגמרא דכתיב לא ימיר רע בטוב וטוב ברע. ורע היינו בעל מום ואם המיר מומר ולוקה. וע"ק אע"ג דאינו קדש מ"מ לקי בתמימה אפילו בשוגג משא"כ בקדשים:

ומחובר הוא למכות. וקשה אמאי לא ילקה וכ"כ הרמב"ם פ"א מה' איסורי מזבח ויליף ליה מהא דתני' בספרי לא תזבח לה' שור או שה אשר יהיה בו מום לרבות בעל גרב כו' וזהו מום עובר הוא ונראה דסובר הש"ס קרא לא אתי אלא לאיסור זביחה אבל איסור הקדשלא. ודלא כמ"ש הכ"מ שם כיון דחזינן דקפד קרא אזביחה ה"ה בלאו דאל תקדישו עובר ע"ש. מיהו הרמב"ן מייתי לישנא דספרא דתניא אשר בו מום אין לי אלא מום קבוע מום עובר מניין ת"ל כל אשר בו מום ובשניהם עובר בכל חמשה שמות הללו בל תקדישו כו' ע"ש. וכ' שם שכן הוא בבבלי תמורה. מיהו בגי' שלפנינו ליתא בבבלי. ונראה שכן היתה גי' הרמב"ם. דלגי' הרמב"ן קשה מה לו להרמב"ם להביא ראיה לאיסורי בעל מום עובר. מדכתיב לא תזבח וגו'. אך גי' הילקוט היא כגי' הרמב"ן ונ"ל דהירושלמי והבבלי פליגי:

מניין בלא תעשה ת"ל לאמר. כ' הרמב"ם פ"ה מה' ערכין המקדיש בהמה תמימה לבדק הבית עובר בעשה. וכ' הכ"מ בתמורה אמרינן דעובר נמי בלא תעשה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו. וכ' הלח"מ האי לא תעשה דמפיק מלאמר דהיינו לא אמור אינו אלא אסמכתא ולהכי כשהקשו פ"ק דתמורה והרי המקדיש תמימי' דאמר רחמנא נדבה תעשה אותו אלו קדשי ב"ה לא הזכיר בדבריו המקשה כלל לא תעשה משום דהוי אסמכתא ע"כ. ותימא הרי מפורש בגמרא דתמורה דהמקשה פריך מלא תעשה דמסיי' בה ותניא המקדיש תמימי' לבדק הבית אע"פ שהיא בלא תעשה מה שעשה עשוי. וא"ל דגירסא אחרת היתה לו איך נפרש קושית המקשה הא בכל הסוגיא לא פריך הש"ס אלא מדבר שיש בו לאו מהני אבל מאיסור עשה אפי' לאו הבא מכלל עשה לא פריך. ועוד בסוגיין מפורש דלאו גמו' הוא ובמזיד לקי ובשוגג לא לקי. והנכון כמ"ש המ"ל דלית הלכתא כר"י אלא כחכמים דפליגי עלי'. וכן כתבתי מגילה פ"ד ה"ג עד שלא היו ספרי הרב מצויין אצלי. ומסוגיין מבואר דחכמים פליגי עלי' דר"י. ויצקת עליה שמן כו'. עיין בקונטרס. ובבבלי מנחות דף ע"ה גרסי' ויצקת שמן מנחה לרבות כל המנחות ליציקה

יכול שאני מרבה אף מנחת מאפה ת"ל עליה שמן. וכ"ה בת"כ. וקשה לפי פירושי איצטריך מנחה לגופיה א"כ מנ"ל לרבות כל המנחות ועוד מיעוטא דמנחת מאפה מנ"ל. וכ"ת הא דדרשינן מנחה לרבות כל המנחות לאו ד"ה היא דרבנן פליגי דגרסי' מנחות ס"א ע"ב רש"א והבאת את המנחה לרבות שאר מנחות ותנא דפליג אר"ש יליף ליה מדכתיב מאלה ולא יליף ליה ממנחה. לאו מילתא היא ודאי כ"ע אית ליה מנחה לרבות כל המנחות אלא מנחה דוהבאת את המנחה איצטרך לת"ק ללמד דאפי' שירייי צריכין הגשה כדאמרי' התם ע"א אלו נאמר והבאת אשר יעשה מאלה הייתי אומר אין לי שטעון הגשה אלא קומץ בלבד מנחה מניין ת"ל מנחה. מנחת חוטא מנין ת"ל את המנחה. וכ"ה בת"כ אלא דגרסי' התם מנין לרבות שאר כל המנחות (פי' מנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת חוטא) ת"ל את המנחה. והא דפרט בש"ס מנחת חוטא לסיים בה ודין הוא כו' ע"ש בתו' בד"ה מנחת כו' ולפמ"ש ניחא תמיהתם:

מודה ר"י בערב כו'. במתני' דערכין תנן וכן היה רשבג"א אף הערב לאשה בכתובתה ומגרשה ידיר הנאה כו'. לפום ריהטא נראה רשב"ג כר"ח דאמר צריך להדיר תנאה. מיהו נראה דרשב"ג כר"י והא דאמר וכן היה רשבג"א כו' לאו לענין הדרת הנאה קאמר אלא כמה דר"י אומר דוקא בהקדש הוא דא"צ להדיר הנאה אבל לא בהדיוט. דאס"ד סובר ר"י אפי' בהדיוט ליתני הדיוט דאין שאלה וכ"ש הקדש. דאי להודיעך כחו דר"א ודאי כחא דהיתירא עדיף. והא דארשב"ג אף הערב כו' מדקאמר אף אין ראיה דכר"א ס"ל אלא ה"ק אף הערב אפי' אינו קבלן צריך להדיר הנאה דסובר ערב דכתובה משתעבד. ולית הלכתא כוותיוה כמפורש בבבלי ב"ב דף קע"ד ברישא דהך דתנן רשבג"א בין ערב בין קבלן אם יש נכסים ללוה לא יפרע מן הערב. דסובר ערב וקבלן שוים וכן היה רשבג"א לענין הדרת הנאה נמי ערב וקבלן שוין. ודלא כמ"ש הנ"י והתי"ט ע"ש. והכ"מ כ' פ"ז מה' ערכין הל' י"ז משום דרשב"ג אתי כר"א דאמר אף משמע דפשיטא ליה בהקדש דחיישינן לקנוני' וקיי"ל כל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ע"כ. ותימא הא ערב כ"ש הוא מהקדש דמסברא אין אדם עושה קנוניא גם יש שאלה להקדש א"כ אי כר"א ס"ל לא שייך אף ועוד מאי ראיה מייתי מהא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו. הא סיים בה חוץ מערב והיינו רישא דהך. וה"ה ערב דסיפא ותדע הא מפורש בש"ס ערכין וב"ב דערב דכתובה לא משתעבד. ודוחק לומר דערב דקארשב"ג היינו קבלן. דהא ערב דתנן ברישא היינו ערב ולא קבלן סיפא נמי וכ"נ מדברי הנ"י שם. וא"ת הא ודאי לית הלכתא כר"י דר"ה דוקא בש"מ אמר אין אדם עושה קנוני' אבל לא בבריא ואי כר"י אפי' בבריא נמי לא י"ל ר"ה לא איירי אלא בשאמר לאחר שהקדיש הלכך

דוקא ש"מ אבל בשעה שהקדיש לעולם נאמן ופלוגתא דר"א ור"י בשעה שהקדיש. והכי דייק לשון המשנה בערכין דתנן המקדיש נכסיו והיתה עליו כתובת אשה כו' משמע שהי' גלוי לכל בשעה שהקדיש שיש עליו כתובת אשה. והשתא ש"מ לד"ה לא חיישינן לקנוניא אבל בריא לר"א אפי' בשעה שהקדיש אינו נאמן וקאי מיעוטא דר"ה בין בשעה שהקדיש בין לאחר שהקדיש ולר"י קאי מיעוטא דוקא אלאחר שהקדיש אבל בשעה שהקדיש אפי' בריא נמי לא חיישינן לקנוניא. ודלא כמ"ש תו' ערכין דף כג בד"ה אלא כו' ובד"ה בשאלה כו'. וא"ת לדעת המקשה דאף בבריא קאר"ה קשיא לר"ה גנובי גנבי למה לך לימא הלכה כר"י י"ל היא גופא קמ"ל פלוגתייהו באדם עושה קנוניא להקדש. מיהו הרמב"ם פ"ז מה"ע מחלק בש"מ בין שאמר בשעה שהקדיש לאחר שהקדיש. ומפרשים דר"ה דוקא בשעה שהקדיש איירי ופסק כוותיה וע"ש בכ"מ ובלח"מ. מיהו דברי הרמב"ם צ"ע שכ' הלכה י"ח וכן אין נאמן לומר אחר שהקדיש מנה לפלוני עלי כו' בד"א בבריא אבל בחולה שהקדיש כל נכסיו ואמר בשעה שהקדיש כו' נאמן ע"כ מדכ' בד"א בבריא שמעינן דרישא וכן אין נאמן לומר אחר שהקדיש כו' בבריא איירי ודוקא לאחר שהקדיש אבל בשעה שהקדיש נאמן א"כ מאי איכא בין בריא לחולה. וכ"נ דעת הראב"ד ודלא כמ"ש הכ"מ ועיין ח"מ סי' רנ"ה בש"ך וצ"ע:

מה אר"י במתנה כו'. בפוסקים לא הזכירו דין מתנה. ונ"ל טעמייהו דמסיק בש"ס בלוקח דא"צ לידור בהנייה מכדי מידע ידע כל חד וחד איכא עליה כתובה אמאי ניזיל נזבון איהו דאפסיד אנפשיה. ודוקא לוקח אבל מתנה דלא שייך הך טעמא צריך לידור אך אין ראיה משם די"ל בלוקח פשיטא ליה דא"צ לידור אבל במתנה מיבעיא ליה. יתדע דהא בסמוך פשיט בבע"ח א"צ להדיר הנאה ובמתנה מיבעיא ליה. ועמ"ש בסמוך:

נישמעינה מן הדא כו'. וקשה איך נפשוט איבעיא דמתנה מבע"ח הא ודאי יש לחלק ביניהם דב"ח איהו דאפסיד אנפשי' משא"כ במתנה ונ"ל דהיינו טעמא דנפק עובדא כרב אחא שאין הטעם משום דיכול לחזור ולגבות אלא משום דאפסיד אנפשיה ויש ליישב בדוחק דה"ק השתא ב"ח דלא שייך עין יפה א"צ להדיר הניי' כ"ש מתנה מאי קאמרת שאני בע"ח דאפסיד אנפשיה דידע שיש עליו כתובה ה"נ בשנתן המתנה ידעו הנותן והמקבל שיש עליו כתובת אשתו ואדעתא דהכי יהיב ליה. ויותר נ"ל דה"ג בעל חוב מאי נשמעינה מן הדא כו'. ובאמת בעיא דמתנה לא איפשיטא ועמ"ש בסמוך:

עבדה לון תכשיטין. ב"ב פ"י הגירסא יחזיר ויעבדינון מטלטלין. ופי' הרא"פ מטלטלין דכתובה לא משתעבדי לבעל חוב ע"כ. ולא ידענא מאי מטלטלי דכתובה דקאמר אי מטלטלי ששיעבד לכתובתה אמאי לא גבי מינייהו ואי במטלטלי שהכניס לשום

בנדונייתה ודאי דגבי' מינייהו. אלא ודאי במטלטלי שנעשו לצרכה והיינו תכשיטין דקאמר הכא גם לא דק להגיה הסוגיא על נכון ולא הרגיש בטעיותיה:

תמן את אמר תצא כו'. וקשה הא ודאי סתרי אהדדי דהא תנן בהסיפא דמתני' א"ל לב"ש אי אתם מודים בזו כו' וקשיא מרישא ונראה הא דאמרי ב"ה אי אתם מודים בו נמי קשה אי דמיא סיפא לרישא מנ"ל לב"ה הא ודאי דב"ש אינן מודים בזו אלא פשיטא שסיפא היתה הלכה פסוקה ביד כל התלמידים וליכא מאן דפליג בה לכן שפיר השיבו ב"ה. לפ"ז ניחא דקושית הש"ס לבאר הסיפא אמאי לא חשו להשיב הא לפום ריהטא נראה דקשיין אהדדי ומתרץ ר' יוסי בר' בון דלא דמיין:

כל עמא מודיי שאין נשאל על תמורתו כו'. וקשה מ"ש שאלה דנקט הא מקרא יהיה קדש שמעינן דהקדש טעות הוי הקדש כמפורש לעיל והא דאין שאלה בתמור' מיניה ילפינן א"כ הל"ל הכל מודי' תמורה בטעות הוי תמורה וכי פליגי בהקדש והרמב"ם כ' פ"ד מה' נדרים ואין נשאלין על התמורה. וכ' הכ"מ דדייק ליה מגמרא דתמורה ע"ש. וטפי הל"ל דיליף ליה מהא דערכין דף כג דאמרי' לר"א הקדש בטעות הוי הקדש הלכך אין בו שאלה:

שור שעומד על האבוס כו'. פשטא דשמעתתא משמע דגם לב"ה בעיא ליה מדפשיט מהא דר' יוחנן. וקשה מ"ש מאומר שור שחור שיצא ראשון ויצא לבן דלא הוי הקדש וי"ל שור שחור ויצא לבן גוף הדבר שרצה להקדיש לא יצא ראשון משא"כ הכא אותו השור שרצה להקדיש עליו' אנו מדיינים ואין שום שינוי בגוף ההקדש אלא בתנועותיו הלכך הוי הקדש ודוחק:

נתכוין לתרום כרי חיטין כו'. וקשה הא מיהת לא גרע מתורם שלא מדעת שאין תרומתו תרומה ומ"ש בקונטרס מדלא הבחין מסתמא היתה כוונתו לכל מה שיהיה קשה א"כ לא הוי בכלל נתכוין לתרום חיטין וע"ק אם גם ביום נתכוין לחיטין אין תרומתו תרומה ה"ל לפרש דאיירי בשלא פירש דבריו ואמר לחיטין מתכוין דאי אומר כן אינן תרומה וע"ק אמאי הוי תרומה גמורה הא אם אמר דודאי לא לכך נתכוין פשיטא דאינו תרומה דכתיב ונחשב לכם תרומתכם דבעינן מחשבה:

שחמתית ונמצאת איגרון אפי' ביום לא עשה כלום. וקשה דגרסי' פ"ב דתרומות כל מין חיטים אחד לכן צריכה אפי' בשחמתית על אגרון ומאגרון על שחמתית. ש"מ דמאגרון על שחמתית הוה תרומה וכ"ש בכה"ג שטעה דהוי תרומה וצ"ע:

הלכה ב

אלא כי נן קיימין בשעתיד לישאל. מסוגיין משמע דלא איירי מתני' בשעבר ודאי וב"ש וב"ה אמתני' קאי. ולב"ש סותר הכל דכיון דאמרי שלא חש ליזהר איכא למיחש שמא נטמא וסתר הכל כדאמרי' בסמוך ולא ניחא ליה לאוקמי בשעבר ומשום קנס קאמרי ב"ש משעה שנשאל דמתני' איירי בשטעה בשוגג שסבור שאין נדרו נדר ואין לקנסו בשביל כך ועיי" לח"מ פ"ד מה"נ. אבל בבבלי בסוגיין משמע דמפרש מתני' דאיירי במי שעבר על נדרו דקאמרי' התם מני מתני' לא ר"י ולא רבנן דתניא מי שנדר ועבר על נזירותו כו' והיינו ברייתא דמייתי בסמוך ופריך התם אי רבנן קשיא נזירות מועטת אי לר"י קשיא נזירות מרובה זו היא גי' רש"י ופי' ע"ש הוא תמוה דודאי לר"י אף בנזירות מועטת קנסינן מיהת אלא די"ל דסובר דלא קנסינן ליה ל' יום שלמים אלא כימים שנהג בהן איסור וכן משמע לשון הש"ס דקאמר דיו ל' יום ולפי' במתני' לא קנסינן ליה כלל בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת א"כ קשיא גם לרבי יוסי נזירות מועטת. ומה שפירש בלישנא בתרא דרבי יוסי מפרש דברי ת"ק דקיימא לן כל במה אינו אלא לפרש ע"ש. קשה הא פליגי בה אמוראי בבבלי פ"ג דסנהדרין ור' יוחנן אומר אימתי לפרש ובמה לחלוק וריב"ל אמר כל מקום שא"ר יהודה במשנתינו אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים. הרי שהתנה ג' תנאים דוקא ר' יהודה ולא תנאי אחריני. ודוקא במשנתינו אבל לא בברייתא וכ"כ תו' עירובין. ודוקא כשבא לפרש דברי חכמים אבל לא תנא אחריו וכ"כ בס' יבין שמועה. וכאן חסרי' כל השלשה דהא ברישא גרסי' דברי ר' יהודה כמפורש בסמוך ובבבלי נדרים דף כ'. ומה שכתבו תו' דהמקשה סובר משעה שנדר היינו מקצת הימים שנדר ע"ש. תימא מי דחקו לפרש כן ואין הלשון סובל פי' זה. גם מ"ש דלר' יוסי נזירות מועטת צריך שלשים יום. קשה הא ר' יוסי מיקל מדר' יהודה ולפירושם בנזירות מועטת ר' יוסי מחמיר מדר' יהודה גם מדאמר ר' יוסי בד"א כו' משמע מפורש דבנזירות מועטת מודה לר' יהודה. לכך נ"ל דגירסת תוספות עיקר אי רבנן קשיא נזירות מרובה אי רבי יוסי קשיא נזירות מרובה והכי פירושא מתני' משמע אע"פ שעבר על נזירותו אינו סותר כלל אלא לעולם מונה משעה שנדר ול"ק לרבי יוסי נזירות מרובה דמתני' נמי איירי בשנשתיירו ל' יום אבל לרבנן קשיא אפי' מנזירות מרובה וגם לרבי יוסי קשיא נזירות מועטת דמתני' משמע שאינו סותר כלל ומשני לרבי יוסי מתני' דוקא בנזירות מרובה איירי ורבנן במשעה שנדר קאמר מתחיל למנות משעה שנשאל:

אבל בנזרו ממועט דיו ל' יום. קשה מאי דיו דקאמר הא נזירות מועטת אינו אלא ל' יום ור' יוסי מחמיר מדר' יהודה לכך נראה דה"ג בד"א בנזירות ממועט אבל בנזירות מרובה דיו ל' יום וכ"ה בבבלי נדרים דף כ':

(**שם**) **אם בשגלגל בתגלחת כו'**. וקשה דלמא איירי בשגלגל בתגלחת שנים ושלשה פעמים ואפ"ה אין קונסין אותו לר' יוסי אלא ל' יום ולמה יגרע לר' יהודה התגלחת משתיית היין:

בעומד בתוך ימי נזירותו כו'. וקשה מאי קמ"ל הא אפי' נטמא או גילח לאחר מלאת אינו סותר וכ"כ הרמב"ם פ"ו מה' נזירות כ"ש שתיית יין אינה סותרת וי"ל ס"ד הא דאין טומאה וגילוח סותרין אחר מלאת היינו דאורייתא אבל מדרבנן סותרין א"נ קמ"ל אפי' שתה ביום מלאת אין קונסין אותו:

ואינון מקבלין מינהון. וא"ת הא לא קיבלו מינהון שהרי השיבו לא השבט קידשו כו' וי"ל ה"ק למה לא השיבו מיניה וביה דלא דמי למעשר תשיעי ואחד עשר שהקדש דוקא בכוונה והנך לא קדשו אלא שלא בכוונה וכ"כ רש"י ותו'. והא דמשני עשירי היה התשובה. לל"ק שפירשתי בקונטרס קשה שאין זה ק"ו הקדש דבעינן דעת לכך בטעות אינו הקדש משא"כ מעשר דלא בעי דעת הלכך בטעות הוי מעשר. ולל"ב קשה שאני עשירי עצמו דלא בעי הקדשו שהרי אפילו לא הקדישו העשירי קדש מעצמו. ונראה דהייינו דאמרי בבבלי ולא היא דהקדש בדעתא דמארי תליא. ולאחר העיון נראה דה"ג עשירין הוו בתשובה. וה"פ אף שהיו יכולין להשיב מיניה וביה השיבו ממקום אחר כדי להראות רוב תשובתן. וכ"ה הגירסא בירושלמי פסחים פ"ו ה"ב. וקראתי עליו מאמר חז"ל דברי תורה עניים במקום א' ועשירים במקום אחר. ותוס' כתבו לא קשה לר"נ למה לא השיבו מיניה וביה די"ל חד מתרי טעמא נקט ע"כ. אף דמשני בסמוך או ייבא כהאי דא"ר נסא כו' מ"מ אין לזה ענין לדברי הבבלי דמשמע דר"נ סליק בקושיא. וכ"נ מדברי הרמב"ם דפסק כרב חסדא. מיהו אין ראיה כל כך מדבריו די"ל כיון דר"ח ורבה בר ר"ה פליגי אר"נ פסק כוותייהו:

הלכה ג

אם בסבור שיש לו ונמצא שאין לו כו'. וקשה הא תנן ומצאה שנגנבה משמע שהבהמה נגנבה ולא מעות וע"ק מאי משיב מעשיר והעני שאני התם שבשעת הנדר היה עשיר משא"כ כאן שגם בשעת הנדר היה עני ונראה דה"ק אם בשלא אמר בפירוש שעל בהמות שבביתו נדר אלא שמצא אח"כ שנגנבה בהמותיו הא ודאי דמי' לעשיר והעני ואין סברא שיפקע ממנו נזירותו בשביל כך בלי התרת חכם ועמ"ש בסמוך:

באומר הריני נזיר על הבהמה שיש לי בתוך הבית כו'. וקשה כיון תלי נדרו בבהמה א"כ אפי' אם עד שלא נגנבה נזר לא יהא נזיר וי"ל דלא מיקרי תולה נדרו בדבר אלא בדבר שבגללו נדר אבל הכא אין הפרשת הקרבנות סבה לנדרו א"נ אם משנגנבה נזר אינו נזיר ואפי' התרת חכם א"צ דהוי נדר בטעות בשעת הנדר שהרי פירש שהוא נודר הואיל ויש לו בהמה בביתו אבל עד שלא נגנבה ה"ז נזיר שבשעת הנדר לא היה שום טעות ומה שנגנבה אח"כ ה"ל נולד. ועל כרחך לומר כן דלא תיקשי מאי פריך בסמוך מעשיר והעני הא ודאי שפותחין בכך שהיה עשיר והעני. דאין זה נולד כמפורש בירושלמי נדרים פ"ט ה"ד ועוני לאו כנולד שהעניות מצויה אלא ודאי דקשיא ליה וכי עשיר והעני תיפקע ממנו נזירותו בלי התרת חכם ומתניתא משמע דא"צ התרת חכם וכ"מ לשון הש"ס דקאמר תיפקע ממנו נזירותו. גם מהא דקמיבעיא בסמוך החזירוה הגנבים בלילה למפרע כו' מוכח דא"צ התרת חכם. דאס"ד ע"י התרה וכי לאחר התרה יחזור לאיסורו הלא כבר נעקר הנדר מעיקרו ואי משום דהחרטה היתה בטעות הלא נדרו בשעת החרטה היה בטעות ורש"י ותו' לא פירשו כן אלא מתני' להתיר ע"פ חכם איירי. ומקשי תו' כל פתחי נדרים ליהוי כנולד ומתרצי' שאני נולד שכיח ע"ש. אף שכן הוא בירושלמי נדרים פ"ט ה"א ותהות לאו כנולד הוא א"ר הילא התהו' מצוה. מ"מ קשה לתירוצם שהרי ידעו שיחרב הבית א"כ שכיח הוא שיחרב בימי נזירותו. מיהו הרמב"ם בפי' המשנה כ' דכולא מתני' איירי בלא התרת חכם ונחום שטעה והתירן ר"ל שאין בנזירותן ממש וא"צ התרה. וחכמים אמרו מי שנדר קודם שנחרב הבית ה"ז נזיר וצריך התרת חכם. לפי שלא הי' נדר בטעות בשעת נדרו והיינו דפריך דה"ל למימר לא הייתם יודעין שהבית עתיד לחרוב א"כ היה נדר בטעות בשעת הנדר ומשני כיון שלא היו יודעין באיזה יום הי' אפשר שינהוג נזירת' בעוד שהבית קיים א"כ לא הוי נדר בטעות בשעת הנדר. וכ"כ רפ"ב מה' נזירות מי שנדר בנזיר והלך להביא קרבנותיו שנזר על דעת שיביא' במלאת ימי נזרו (והיינו כדאמרי' בסמוך באומר הריני נזיר על הבהמה שיש לי בתוך הבית) מצאן שנגנבו אם עד שלא נגנבה הבהמה נזר ה"ז נזיר ואם אחר שנגנבה נזר אינו נזיר שזה נזר בטעות ע"כ. הרי דסובר שא"צ התרת חכם ככל נדרי טעות. ונראה שדעתו היכא שהי' נדר טעות בשעת הנדר אף התרת חכם אינו צריך. אבל אי לא היה טעות בשעת הנדר לרבנן אף התרת חכם לא מהני אי פתח לו פתחו מנולד לפי שלא ניחם על שבועתו והיה רוצה שלא יתחדש לו דבר ויעמוד בנדרו. וכ"כ פ"ו מה' שבועות. אבל לר"א דאמר פותחין בנולד מתיר בכה"ג ע"י שאלה לחכם וכ"כ נדרים פ"ט בפי' המשנה. אבל אי ניחם הוא מעצמו מפני הנולד ונהפכה דעתו מתירין לו וכ"כ פ"ו מה"ש. והא דקאמר בבבלי אמתני' אמר

רבה שטפוהו רבנן לר"א ואוקמיה בשיטתייהו. היינו הא דמשמע מר"א דאמר פותחין בנולד שמע וטעה ודאי נולד כהאי שהיה טעות בשעת הנדר פותחין בו וא"צ התרה אבל הא דפליג ר"א ואמר שפותחין בנולד שלאחר הנדר להתיר ע"י חכם אין הדין כן. וז"ל הרמב"ם בפי' המשנה ומכאן יתבאר שענין מאמר ר"א פותחין בנולד ר"ל שא"צ הפרה ונתבאר מדבר שבא בנדרים שהוא צריך הפרה לדעת ר"א וכבר בארנו זה לשם. ודבריו תמוהים לפום ריהטא. אך לפמ"ש ניחא שכוונתו לומר רבנן פירשוהו לקבלתו (דר"א לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו) ומאמר דר"א שפותחין בנולד שהיה הטעות בשעת הנדר משום נדר טעות שא"צ התרה אבל ר"א בעצמו פי' הדבר שצריך הפרה כשפתח להנודר פתחו מנולד שלאחר הנדר. ומעתה מ"ש הלח"מ פ"ב מה' נזירות שנראה מדברי רמב"ם בפי' המשנה שרבנן לקחו דברי ר"א לעצמן וסברי כמותו דפותחין בנולד כו' וזה מתמיה מאוד שנולד הוי אפי' לאחר שנדר כדאמרי' בנדר מפלוני ונעשה סופר וא"כ נזר עד שלא חרב בה"מ אינו נזיר. ובודאי בחיבורו חזר בו דא"כ מתני כר"א לכך אינו נזיר וכיון דלא קיי"ל כר"א דפותחין בנולד אמאי פסק כמתני' ומ"ש בפי' המשנה צ"ע שדבריו מתמיהין ע"כ. ונהפוך הוא שדבריו מתמיהין. דודאי לא חזר בחבורו מפירושו. ולאו מדברי עצמו אומר כן אלא שכן מבואר מסוגיין כמ"ש. גם דברי הבבלי מתפרשין יפה ופירש"י ותו' דתוקם בסוגיית הבבלי. ותימא איך חשב הלח"מ דר"א בכל מילי אמר שא"צ הפר' הרי סיים ונתבאר מדברי ר"א שצריך הפרה וכ"כ בנדרים. ולדברי הלח"מ סותר דברי עצמו תכ"ד גם פי' כאן סותר פי' בנדרים גם מ"ש הרמב"ם פ"ח מה' נדרים מי שנדר ונלד לו דבר שלא הי' בלבו בשעת הנדר ה"ז אסור עד שישאל לחכם ויתיר את נדרו ע"כ. היינו ע"פ נולד שישאל לחכם ויאמר אלו הייתי יודע הנולד לא הייתי נודר ועתה נהפכה דעתי ואני מנחם על נדרי וזה שכתב ויתיר נדרו כמו שביארנו היינו כמ"ש פ"ו מה' שבועות.. ומה שמקשה הכ"מ שם פ"ו לשיטת הרמב"ם מאי ראיה מייתי הש"ס לר"א ממשה ע"ש. נ"ל דלר"מ דלרבנן תרתי בעינן שיפתח הנודר בפתח דנולד וינחם על נדרו ולר"א פותחין להנודר בנולד וא"צ שינחם על נדרו ומייתי ראיה ממשה שהחכם פתח בנולד שהרי הקב"ה אמר למשה כי מתו וכו' ורבנן אמרי שהיו עניים ואין עניות נולד דשכיח טובאי ומ"ש הרמב"ם בפי' המשנה אלו התיר נחום להם נדרם בהתרת חכם אין מחלוקת שזה מותר. נראה דר"ל שהיה מתיר להם ע"ש חרטת עצמם. אך לשון מתני' משמע שהוא פתח בהנולד א"כ אפי' התרת חכם לא מהני וי"ל סובר הרמב"ם שדין זה אינו טעות דאף לרבנן בכה"ג אם עבר החכם והתיר הוי התרה ועוד אי סובר כר"א אין

לקרותו טועה. הרי ביררת הדברים כשמלה שכל דברי הרמב"ם בפי' ובחיבורו אחת הן ומיוסדים על אדני אמת וצדק:

אר"ז הוה צריך כו'. בבבלי בסוגיין גרס' א"ר יוסף אי הואי התם ה"א להו הכתיב היכל ה' כו' ופירש"י להני דאמרו שנזרו לאחר החרבן כו' איך טעיתם דקאי ולא ידעיתון דליחרוב ע"כ. והקשיתי נדרים פ"ט ה"ד בתו' בד"ה אר"ז כו' וקשה הא הני שנדרו לאחר החרבן משום נדר בטעות התירו ולא בפתח וחרטה. ואף שרש"י פי' במתני' שהתירן ממש בהתרת חכם מ"מ עיקר ההיתר משום נדר בטעות שכבר היה חרב כמ"ש תו' מיהו י"ל דרש"י סובר זה שהיו אומרים דנדר בטעות היה אנן סהדי דשקר ענו בו דודאי ידעו שנחרב א"כ אין כאן טעות אלא כיוונו אף שיהיה הבי' חרב אנו נזירים. וכל זה דחוק. והעיקר כמ"ש בנדרים שם דרב יוסף כר"ז וסתמא דש"ס כר' הילא ע"ש:

הן דצריכא ליה כרבנן כו'. וקשה הא רבנן אמרי דלעולם אין מזמנין עליו עד שיאכל כזית דגן וא"ל ר"י בר אחא הוא דאמר הכי לרבנן אבל ר' ירמיה מספקא ליה אי פליגי רבנן לחומרא וסברי דבעינן כזית דגן או דלמא לקולא דרשב"ג סובר דבירק מזמנין עליו אבל אינו מברך להוציא אחרים ידי חובתן דא"כ מאי קאמר רשב"ג חולק אשמעון בן שטח הא שמעון בא להוציא אחרים ולא סגי דלא אכל ונראה פשיטא ליה לר' ירמיה דרשב"ג סובר אפי' להוציא אחרים סגי באכילת ירק אבל לרבנן מספקא ליה אי פליגי לחומרא וסברי להוציא אחרים בעינן כזית דגן או דלמא לקולא פליגי וסברי דאפי' ירק לא בעי לאכול להוציא אחריה בברכת המזון דכל המחוייב בדבר מוציא אחרים ידי חובתן. והא דאמרינן בירושלמי דברכות פ"ג שניא היא ברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת מי שאכל הוא יברך. היינו כשמעון בן שטח אבל רבנן מפרשי לקרא דוקא מי שאכל כזית דאין אכילה פחותה מכזית הוא יברך אבל אם שבע בפחות מכזית לא יברך. וא"ת מדבעי לר"י אם האוכל ירק יכול להוציא אחרים ש"מ דמודו רבנן דמצטרף אלא דאינו מוציא דאל"כ במאי פליגי וי"ל חדא מינייהו נקט וה"ה דמיבעיא ליה אי מצטרף. וא"ת אי לא אכל כלל איך יאמר ברוך שאכלנו משלו ויש לומר לרבנו ודאי צריך שיאמר ברוך שאכל משלו. והרא"פ פי' בברכות פרק שלשה שאכלו יהבו ליה ואכל והיינו ירק שהרי לא נאמר ביה שנטל ידיו ע"כ. ואין נראה דא"כ למה לא שתה כוסו כדי לברך עליו דעדיף מירק שמברכין עליו מעין ג' ופשיטא הוא כשאמר ינאי שיתנו לו לאכול שגם מים נתנו לו. וכתב עוד על הראשונה במה דס"ל היכא דלא אכל הוא יכול להוציא אחריה שהרי אמר ברוך שאכל ינאי וחביריו הוא שלא כדין ע"כ. וא"נ ודאי מה שאמר תחלה נברך שאכל ינאי לא אמר אלא דרך שחוק והיתול שהרי ינאי כעס על זה ואין

נברך עיקר ברכת הזימון אלא ברוך כו'. גם בבבלי מפורש שאמר היכי אברך ברוך שאכל ינאי. ועוד מה לו להזכיר ינאי לימא נברך שאכלתם משלו וכ"ע על השנייי' שהוא לא אכל אלא ירק ואפ"ה היה מברך בה"מ והוציא אחרים שאכלו פת ומדפליג ר' ירמיה ש"מ דסובר דהשנייי' כדין עשה ופשיטא ליה ולעיל מיבעיא ליה ע"כ. ותימא מנ"ל שלא אכל אלא ירק דלמא אכל פת הבאה בכסנין וקבע סעודתי' עלייהו וצריך לברך המוציא ובה"מ וא"צ נטילה כמ"ש השל"ה. מיהו הט"ז ומג"א כתבו ריש סי' דצריך נטילה. מ"מ עדיין איכא למימר שאכל דבר הצריך לאחריו ברכה מעין ג' וסובר ינאי בכה"ג יכול לברך ברכה מעין ג' וכ"כ הרשב"א בחידושיו. ועוד אם כן ר' אבא היינו כר"י בר אחא בסמוך ומאי קמ"ל ריב"א. ועוד א"כ פשיטא דחלוקין נמי על הראשונה והוה ליה למימר אכולא חולקין או אף על השני'. ועוד דסובר ר' ירמיה שהשנייה כדין עשה דלמא ספוקי מספקא ליה. וכ"ע הן דצריכא ליה הא דמיבעיא ליה אליבא דרבנן דלא שמיע לו איך סבירא ליה אבל לרשב"ג פשיטא ליה דכדין עשה ע"כ. וא"נ מדמיבעיא ליה אם האוכל ירק יכול להוציא אחרי' ש"מ שמצרפין אותו פשיטא ליה קשה מאי קמיבעיא ליה הא ודאי דסברי רבנן דאינו מוציא אחרים דאל"כ במאי פליגי. וא"ל דמיבעיא ליה אי פליגי רבנן מדקאמר לרבנן מיבעיא ליה. משמע מפורש דרבנן פליגי על רשב"ג. וכן משמע לשון הברייתא. וכ"ע דברי חכמים ריב"א ור"י אמרו אין מזמנין עליו עד שיאכל כזית דגן אפי' להצטרף ע"כ. גם זה אינו מחוור שאין לשון דברי חכמים מתפרש כן בכל מקום ועוד מדקאמר בסמוך מתני' רשב"ג משמע דפשיטא דרבנן פליגי. ופירושינו בסוגיא מחוור כשמלה ואין נפתל בלשוניה. ועיי' ביפ"ח פ' מקץ ותראה שדחק הרבה לישבה. ולפמ"ש אין מקום לקושיותיו. והא דקשיא להרשב"א מהא דרב ושמואל (ברכות דף מז) נראה אי גמרי סעודה לא מצטרף איך בירך שמעון לינאי ותי' מסתברא דהא נמי לגרמי הוא דעבדי ע"ש לפמ"ש הן הן דברי ר' אבא דחלוקין על השנייי'. וצ"ל דר' אבא אף על השנייי' קאמר לגרמי הוא דעבד. עוד כ' הרשב"א שם ולענין שנים שאכלו דגן וא' ירק אפי' לאיצטרופי לא עד דאיכא ג' דאכלי דגן וכ"כ הרי"ף וראיה מסוגין דמסיק מתניתא כרשב"ג ורבנן פליגי עליה והא דמקשי בבבלי מרשב"ג דסובר המקשה דלא פליג רשב"ג כדטעה דרשב"ג אף להוציא אחרים אמרה. והא דלא משני חכמים פליגי ארשב"ג משום דבעי לתרוצי ככולהו תנאי וכקושטא דמלתא דאף רשב"ג לא אמרה אלא לאצטרופי ורבנן פליגי עלה אפי' לענין צירוף ע"כ. ואני תמה הא ודאי חלוקין הירושלמי והבבלי בלשון מזמנין דהירושלמי סובר מזמנין פירושו להוציא אחרים לפ"ז צ"ל דרבנן ורשב"ג פליגי דרבנן קאמרי לעולם אין מזמנין עד שיאכל כזית דגן. והבבלי סובר דאיכא

לפרושי נמי מזמנין לשון צירוף ואין הכרח דפליגי רשב"ג ורבנן. אבל להרחיק פלוגתייהו ולומר דרשב"ג סובר דבשלשה האוכל ירק מוציא אחרים ולרבנן אפי' תיצטרופי לא. ודאי רחוק הוא מדעת. והשתא להבבלי דלא פליגי רשב"ג ורבנן הך ברייתא דסוגיין שנים פת ואחד ירק אתיא ככ"ע ומזמנין היינו איצטרופי. ותדע דר' ירמיה קאמר רשב"ג פליג אשמעון בן שטח. ואס"ד מזמנין הינו אצטרופי י"ל דלא פליגי והא דשמעון היינו להוציא אחרים ורשב"ג אצטרופי קאמר כדמשני בבבלי אלא ודאי כדאמרן. והא ליכא למימר דירושלמי אינו מחלק בין אצטרופי להוציא אחרים דהא ר' ירמיה מיבעיא ליה לרבנן אע"ג דמצטרף אי יכול להוציא אחרים. ומעתה מ"ש תו' ברכות דף מח בד"ה תשעה כו' ועוד דא"כ דלרבנן לשלשה מצטרף קשה דר"י אדר"י דהכא אר"י לעולם אינו מוציא עד שיאכל כזית דגן הא מצטרף שפיר אפי' שתה ובירושלמי קאמר ר"י לעולם אין מזמנין עד שיאכל כזית ומשמע אפי' מצטרף אלא ש"מ כאן בעשרה וכאן בשלשה ע"כ לפמ"ש ל"ק ר' יוחנן אהדדי אלא הירושלמי והבבלי בפירושו דמזמנין פליגי אבל חלילה לעשות מחלוקת חדש בין רבנן ורשב"ג ובין שני התלמודיים:

הלכה ד

לשון הפוך הוא. עיין בקונט'. ולישנא בתרא הוא מפי' הרמב"ם. והתי"ט מביאו אלא שצריכין להגיה בדבריו. וסיים בה שפי' זה הוא נגד הגמרא. ולי נראה שאין הדבר כן אלא שהוא מפרש הא דאמר אביי כגון דאמר א"נ לאו פלוני הוא אהי' נזיר כו'. שאין רצונו לומר שזה פלוני אלא ה"ק אין זה איש פלוני ואם זה פלוני הריני נזיר נמצא שדבריו הראשונים הן מה שאמר שאין זה איש פלוני וכשנמצא שזהו איש פלוני הרי נתקיימו דבריו האחרוני' ולא הראשונים וזה כפתור ופרח. והתי"ט לא ירד אל המכוון:

הדא היא דר"ש כו'. אפשר לדחוק ולקיים הגי' שלפנינו וה"פ אינו מביא קרבן ודאי עד שיהיה אבל קרבן מספק מביא. וגי שבקונט' נ"ל עיקר ואיך שיהיה נראה מסוגיין מתני' ר"ש. ואני תמה ממ"ש הרמב"ם שגם לר"י כולן נזירים ע"ש ובתי"ט. הרי מפורש דכר"ש אתיא מתני' וכ"כ תו' וצ"ע:

והא אינון עשר כו'. והתי"ט כתב אבל הא קשיא ארבעה ה"מ למתני הכא בכוי דומיא דרישא ע"ש. ותימא שלא ראה סוגיין דלכך לא קחשיב ארבעה שאחד מהם נזיר ודאי. גם תירוצו אינו עולה יפה דעדיין קשה בברייתא ה"ל למיחשב עשרה ולא שייך כאן דומיא וצ"ע:

הדרן עלך פרק ב"ש

פרק ו

הלכה א

שלשה. עד דלא יתברינה כו'. בקונטרס קצרתי. ועיקרן של הדברים היא בבבלי סנהדרין דף סב. דאמרי' התם גבי שבת דרשינן קרא דועשה מאחת מהנה דה"מ למכתב ועשה אחת מהנה א"נ ועשה מהנה א"נ ועשה אחת אלא למדרש על אחת ועל מקצת מאחת ועל מקצת מהנה ומדסמכינהו להדדי למדרש על אחת שהיא הנה ועל הנה שהיא אחת וגבי ע"ז דרשינן אחת זביחה מאחת מקצת סימן הנה אבות זיבח ונסיך כו' מהנה תולדות אחת שהיא הנה זדון ע"ז ושגגת עבודות הנה שהיא אחת שגגת ע"ז וזדון עבודות ופריך שגגת ע"ז אי אפשר או מזיד הוא או דלאו כלום הוא ע"ש. והשתא ר' יוחנן הכי פריך אי אמרת שאינו חייב על חילוק מלאכות אלא אחת יש כאן אחת כלומר הנה שהיא אחת שאפי' עשה הרבה עבודות בזדון ע"ז אינו חייב אלא אחת ואין כאן הנה כלומר אחת שהיא הנה. מן דתברה בידיה ואמרת לחייב על כל אחת יש כאן היה כלומר אחת שהיא הנה דהיינו זדון שבת ושגגת מלאכות ואין כאן אחת כלומר הנה שהיא אחת שאי אפשר למצוא אלא בשגגת ע"ז וזדון עבודות ובשגגת ע"ז אין כאן איסורא כלל וכיון דליכא לקיומי קרא דמאחת מהנה בע"ז מסתבר טפי לומר דהשתחויה ללאו יצאה מלומר דהוי יצא מן הכלל דא"כ כללא למה לי אלא ללמד שאם עשאן לכולן בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת. והיינו דמסיים בירושלמי שבת ר"פ כלל גדול והיכן בע"ז בעבודתה בעבודות הגבוה בהשתחויי' בעבודתה לחייב על כולהן אחת בעבודת הגבוה לחייב על כל אחת ואחת בהשתחוייה לחייב על מקצתה כן נראה הגי' הנכונה וה"פ בעבודתה הנה שהיא אחת דאף שעשה עבודות הרבה מעבודות שעובדין אותה בהן בזדון ע"ז ושגגות מלאכות אפ"ה אינו חייב אלא אחת. בעבודת הגבוה היא אחת שהיא הנה שאם עשה עבודות הרבה מעבודות גבוה בהעלם אחת בזדון ע"ז ושגגות מלאכות חייב על כל אחת ואחת מאחת ואפי' מקצת אחת היינו שלא השתחוה בפישוט ידים ורגלים אפ"ה חייב. מיהו בירושלמי סנהדרין פ' ארבע מיתות גרסי' אע"ג דרשב"א אומר זיבח וקיטר ונסיך בהעלם אחד אינו חייב אלא אחת מודה שאם עבדה בעבודתה בעבודות גבוה בעבודת השתחויי' שהוא חייב על כל אחת ואחת. לפ"ז נראה דה"פ והיכן בע"ז שיהא חייב על כל אחת ואחת כגון בעבודתה כו'. אך סוף הסוגיא לא משמע אלא כדפירשתי. וא"ת בבבלי שם משמע מ"ד חייב על כל אחת ואחת סובר דקרא דועשה מאחת מהנה לא קאי אע"ז וכדפריך רב יוסף שם וי"ל היינו אי דרשינו השתחוייה יתירא לחלק אבל בסוגיין משמע מאן דמחייב על כל אחת ואחת מקרא מאחת מהנה יליף ושפיר השיב ר' יוחנן. ור'

זכאי סובר כסוגיא דכריתות שיש למצוא שגגת ע"ז א"נ מפרש לקרא כדכתיבנא. וסוגיית הבבלי והירושלמי הפוכות דבירושלמי קאמר ר' זכאי דחייב על כל אחת ור"י קאמר שאינו חייב אלא אחת ובבבלי שם אמרי' ר"ז אמר אינו חייב אלא אחת ור"י אמר דחייב על כל אחת. ובקונט' הגהתי בדר' זכאי והשתחוה. משום דקשיא אמאי יגרע השתחוייה משאר עבודות. בשלמא אי ס"ל דאינו חייב אלא אחת ניחא דסובר השתחוייה אינה בכלל שאר עבודות וכמ"ש רש"י סנהדרין דף סג ע"א וע"ש בתו' אבל לגירסתינו אין חילוק בין השתחוייה לשאר עבודות. מיהו י"ל לפמ"ש לשיטת הירושלמי סובר ר"ז דחילוק מלאכות בע"ז ילפי' מאחת מהנה א"כ צ"ל השתחויי' ללאו יצאה הלכך ל"ג השתחוה בדברי ר' זכאי. ועמ"ש לקמן בסוגיין בד"ה השתחוה כו" ותימא על הרמב"ם ז"ל שכ' פ"ז מה' שגגות חילוק מלאכות דע"ז ילפי' מאחת מהנה א"כ צ"ל דהשתחווי' ללאו יצאה וכדא"ר יוסף סנהדרין דף סב ובהלכות ע"ז פ"ז כ' דהמשתחוה לע"ז חייב כרת וצ"ע:

ובע"ז כלל שהוא בצד הפרט. וא"ת נימא שהכלל מוסיף על הפרט ומרבינן כל מילי כמפורש בבבלי בסוגיין וי"ל דכתיב לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם דמיותר ללמד דכל מיני עבודות בלאו וכ"כ רש"י סנהדרין דף ס' ע"ב:

א"כ והכתיב לא תשתחוה וגו'. וא"ת נדרשנו בפרט וכלל ופרט ונמעט כל דלא דמי לפרט שהוא דרך כבוד ונמעט כל שאינו דרך כבוד ואפי' היא עבודתה וא"ל מדמחייב הכתוב אפעור שעבודתה דרך בזיון דאיכא למימר אף בפעור אינו חייב אלא בעובדה באחת מעבודת פני' ונראה דס"ל כלל ופרט וכלל הוא. דגרסי' בירושלמי סנהדרין פ' ארבע מיתות ר' בון בר חיי' בעי קומי ר"ז לא תשתחוה פרט לא תעבדם כלל לא תשתחוה לאל אחר חזר ופרט פרט וכלל ופרט הוא אין בכלל אלא מה שבפרט ר' בון בר כהנא בעי קומי ר' הילא לא תעשון כן כלל זובח לאלהים יחרם פרט בלתי לה' לבדו חזר וכלל כלל ופרט וכלל והכל בכלל וריב' המגפף והמנשק א"ל לאיזה דבר נאמרה השתחוייה לא ללמד על עצמה שהוא מעשה לאפוקי' המגפף והמנשק שאינן מעשה. כך היא הגי' הנכונה והגירסא שלפנינו מוטע'. שמעינן מהכא כל שיש בה מעשה מרבינן בכלל ופרט וכלל ולא ממעטי' בפרט וכלל ופרט ועדיין הדבר צ"ע:

מכיון שאין את למד כו'. שבת פ"ז ה"ב הגירסא מכיון שאת למד מצדו אפי' כלל במקום אחר את למד. ואינו נכון וגירסא שלפנינו עיקר. וא"ת כל הני פרטי למה לי וי"ל כבר אמרו בבבלי סנהדרין דף סג שלש השתחויות בע"ז למה לי כו'. ועמ"ש בסמוך:

ובע"ז פרט ואח"כ כלל וקשה הא תניא בת"כ תחלת ויקרא (ובבבלי פ"ק דיבמות וכריתות מביא) והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים וטומאתו עליו והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו (דכתיב כל איש אשר יקרב מכל זרעכם אל הקדשים אשר יקדישו בני ישראל) להקיש אליה ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח אף כל קדשי מזבח. והא הכא הפרט תחלה פ' צו והכלל פ' אמור ואפ"ה דרשינן בדבר היוצא מן הכלל. וא"ל התם אין הפרט סמוך לכלל הא אינהו אמרי דאף שכלל ופרט במקום אחד דרשינן בדבר שיוצא מן הכלל. ואף שבת"כ פ' צו נמצא גי' אחרת מ"מ דרשינן דבר שיצא מן הכלל בכה"ג. וכמדומה שנעלם אז הרב בק"א סוגית הבבלי דיבמות וכריתות פ"ק ע"ש. ודוחק לומר דפליגי חבריא אח"כ. גם בירושלמי שבת פ"ז ה"ב פריך מברייתא זו ע"ש וצ"ע:

ופרט למלאכת גבוה. עיין בקונט'. וקשה השתחויה לאו מלאכת גבוה היא שאין עבודת גבוה בכך. וכן מפורש בבבלי דף ס' ע"ב ולמה יצאה זביחה להקיש אליה ולומר לך מה זביחה שהיא עבודת פנים וחייבין עליה אף כל שהיא עבודת פני' חייבין עליה מיתה יצאה השתחוייה לידון בעצמה ופירש"י שאין השתחויה דומה לזביחה שאינה עבודת פני'. ובשבת פ"ז ה"ב כתבתי בתו' שאין השתחויה דומה לזביחה לפי שאין בה מעשה וכן מפורש בירושלמי בש"ס בסמוך. אך חזקיה הוא דקאמר התם הכי ורש"י פי' הברייתא אליבא דר' יוחנן דמוקי לברייתא דמייתי הבבלי סנהדרין דף סה אינו חייב אלא על דבר שיש בו מעשה כגון זיבח וקיטר וניסך והשתחוה דאתיא כרבנן דסברי עקימת שפתיו וכפיפת קומתו הוי מעשה. ודוחק לומר דמ"מ אין למילף השתחואה מזביחה דהשתחואה מעשה זוטא וזביחה מעשה רבא. גם לשון הש"ס שם בסנהדרין משמע כפירש"י. ובירושלמי סנהדרין פ' ארבע מיתות מבואר שהשתחויה מעשה וכמ"ש בסמוך בתו' בד"ה א"ל כו' ע"ש. ומה שכתבתי עוד שם בשבת בתו' בד"ה לצורך כו' דהשתחויה מיקרי עבודת פנים שמשתחוין לגבוה ע"ש נראה מדלא מרבי' אלא זיבח וקיטר וניסך ולא קחשבינן השיר ש"מ דעבודה ממש בעינן:

השתחויה לצורך יצאת כו'. וא"ת כיון דיצאה מיהת ומלמדת על עצמה שחייבין עליה מלמדין הכלל כולו ממנה וי"ל הא דקאמר לצורך יצאה לאו דוקא אלא ר"ל שלא היתה מעולם בכלל א"נ ה"ק אי לאו לא תשתחוה ה"א שאין השתחויה בכלל לא תעבדם והשתא קמ"ל קרא שגם היא בכלל ונפקא מיניה בין שני תירוצים אלו דלתירוצא קמא אי עשה זיבוח והשתחויה בבת אחת חייב שתים ול"ג בדר' זכאי השתחוה דא"כ איך פליג ר' יוחנן ואמר דאינו חייב אלא אחת ולתירוצא בתרא אפי' השתחוה ועשה עבודה אחרת בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת וגרס' בדר' זכאי השתחוה. ועיי' בתו' סנהדרין

דף סג. וכמ"ש לעיל בסוגין בד"ה עד כו'. מיהו קשה ל"ל קרא להשתחויה לצורך עצמה אי ללאו הא ודאי לא גרע השתחויה מגיפוף ונישוק או סך ומנעיל דתנן במתני' דחייבין עליהן בל"ת ואי לכרת הא לא כתוב בהאי קרא דלא תשתחוה ולא תעבדם חיוב מיתה. (ודברי רש"י סנהדרין דף ס' ע"א בד"ה אזהרה כו' צ"ע.) ואם נאמר דמיתורא קדריש חיוב מיתה קשה הא דאמרי' ג' השתחויות בע"ז ל"ל אחת לכדרכה כו'. גם. בסנהדרין דף ס' לא משמע הכי:

ולמה יצאו למעט כו'. וא"ת מנ"ל דלמעט יצאו דלמא לחלק יצאו וי"ל אם אמרינן למעט יצאו ה"ל ככל כלל ופרט דאמרינן אין בכלל אלא מה שבפרט ולא נגרע הכלל בשביל כך אבל אי אמרינן לחלק יצאו אין הכלל שלם א"כ טפי אית לן למימר דדרשינן בכלל ופרט וא"ת תרי מיעוטי חרצנים וזג ל"ל וי"ל הני אצטריכו ללמד אע"פ שאינן ראויין לאכילה חייב עלייהו ולא דייק ליה אלא מדלא כתיב חרצן וזג וכ"כ תו'. והא ליכא למימר דאצטריכו לחייב על כל זג וחרצן שתים וכמ"ש תוס' דהא אמרי' לקמן בסמוך ובבבלי דף לח מדכתיב ענבים לחים ויבשים שמעינן דחייב על כל א' בפני עצמו והיינו לחלק דהא ודאי לחים ויבשים בכלל כל אשר יעשה מגפן היין נינהו. והיינו טעמא דפריך הש"ס ויחלקו ולא יצטרפו ולא קאמר קרא אתי לחלק שחייב על כל א' דזה שמעינן מדכתיב ענבים לחים ויבשים:

והא תני משום ר"א כו' אף עלים ולולבים במשמע. וא"ת הא מתני' דלא כר"א מדקתני היוצא מן הגפן ולא תני הגפן עצמו וי"ל אע"ג דמתני' דלא כר"א מ"מ אין סברא לומר דר"א פליג ארבנן בענין הצטרפות דא"כ ה"ל לפלוגי נמי בהא. אלא דקשיא לי הא לר"א נמי איצטריך חרצנים וזג למידרש ריבוי ומיעוט וממעטינן ממיעוטא שבישתא כדאמרי' בבבלי בסוגיין וי"ל דירוש' ל"ל הך דרשא אליבא דר"א. אך קשה לי להבבלי נימא אליבא דרבנן פרט וכלל נעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבינן כל מילי ופרטא בתרא אתי למעט דלא יצטרפו. וטפי אית לן למימר הכי מלמימר דפרטא בתרא לאו לגופיה אתי אלא ללמוד במקום אחר כמפורש שם. גם מאי דמשני תמן לצורך נכללו כו' קשה נימא דכלל לרבויי עלי' ולולבים קאתי ופרטא למעוטי דלא מצטרפי וצ"ע:

טריפה מנין. וא"ת הא כתיב וטריפה לא תאכלוהו וי"ל האי לא תאכלוהו לא קאי על טרפה רק על חלב דכתיב ברישא. ובז"ר כ' ואפשר דמקשה על שאר מיני טרפיות וממ"ש לקמן יתבאר שנכון כמ"ש. וא"ת הא כתיב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו וי"ל קרא איצטרך ליוצא חוץ למחיצה דומיא דשדה אסור. אך קשה א"כ צריכין לומר בשר היוצא הרי הוא כטרפם ואסור שמעינן מינה דאף טרפה אסורה וי"ל מקרא לא שמעינן אלא

דטרפה ממש הנדרסת מחיה ועוף הטורפים אסורים אבל שאר טרפות לא שמעינן. לפ"ז אפשר לקיים הגירסא נבלה לרבות הטרפה וה"ק מדכתיב נבלה ולא חילק הכתוב בין בבית בין בשדה אף טרפה אין חילוק בין שנטרפה בשדה ע"י חיה או עוף בין שנטרפה בבית וכ"ה במכילת' וברמב"ם פ"ד מהמ"א. מיהו אין לשון הש"ס משמע כן דמדומיא נפקא לן אלא מריבוייא הוא דמרבינן:

שנייא היא שחזר וכלל. וא"ת א"כ כל לרבות טרפה למה לי הא מבשר בשדה טרפה שמעינן וי"ל ודאי אי לא כתיב כל ה"א דאין טרפה אלא דרוסה אבל השתא דכתיב כל שמעינן טרפה לאו דוקא אלא דיבר קרא בהווה וכמ"ש בסמוך וא"ת בשר בשדה טרפה ל"ל י"ל דאיצטרך שלא ילקה על אבר מן החי מטרפה שתים. והרמב"ם כ' פ"ד מהמ"א דמהיקישא דנבלה וטרפה ילפי'. וקשה אף שכן הוא במכילתא מ"מ מש"ס דזבחים דף סט אין נראה כן דקאמרי' התם אמר ר' יהודה טרפה למה נאמרה כו' אלא להביא טרפה ששחטה שמטמאה ומסיק התם כל מקום שנאמר נבלה וטרפה מיותר טרפה לדרשא ובין לר"מ ובין לר"י איצטריכו ע"ש. ולפמ"ש הרמב"ם קשה הא איצטרך טריפה להיקישא. ודוחק לומר דאסמכתא בעלמא היא הך היקישא דבכל מקום משמע דכל טרפיות דאורייתא הן. וכ"נ ממ"ש הרמב"ם פ"ה מהמ"א אע"פ שכל הטרפות הל"מ הן הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוס' החמירו בה. הרי דסובר דכל טרפיות דאורייתא הן אלא שאינן מפורשין דמהיקישא שמעינן. וטפי ה"ל למימר דמכל ילפי' שאר טרפיות וכמ"ש. ואף דהבבלי חולין דף קג פליג אסוגיין לרשב"ל דיליף נמי אבר מן החי מלא תאכל הנפש עם הבשר ע"ש מ"מ בהא לא פליג אי ילפינן שאר טרפיות מכל או מהיקישא ע"ש וצ"ע:

מעתה כיון שחזר וכלל לא יהא חייב אלא אחת. וא"ת א"כ למה פרטן הכתוב וי"ל אי מכללא ה"א דוקא כשאוכל חלב ודם יחד הוא דחייב אבל כשאוכל אחת מהן פטור. אך קשה הניחא לר' יאשי' אלא לר' יונתן דאמר משמע כל א' בפני עצמו עד שיפרוט לה הכתוב יחדיו מאי איכא למימר וע"ק למאי דמשני קרא דכל חלב וכל דם נמי משמע דחייב על כל אחד בפני עצמו הנך פרטי דחלב ודם למה לי ונראה דהפרטים מיצרך צריכי להו. וכן פירש"י פ' חרש לא יאכל כל דם מיותר דכתיבי כמה אזהרות בדם ואיצטריך ליה למעט קטנים וכן חלב נמי איצטריך לשום דרשא:

אמר לון אלו הוה כתיב חלב ודם יאות כו'. ותו' כתבו חולין דף קב בד"ה לר"י כו' שאני התם דכתיב ובשל בוי"ו דקאי אאל תאכלו וה"נ אי הוה כתיב ובשר בשדה וטרפה לא תאכלו היה לוקה שתים ע"כ. וקשה א"כ אי הוה כתיב חלב ודם לא תאכלו לא היה יאות

דעדיין היה חייב שתים. אם לא שנגיה אי הוה כתיב חלב דם לא תאכלו יאות וכן צריכין להגיה בסמוך אי הוה כתיב מחרצנים זג יאות וצ"ע:

והא כתיב וכל משרת ענבים לא ישתה כו'. וקשה הא מהך קרא לא משמע כלל חרצנים וזגים והא דאמרינן לקמן בסוגיין משרת חרצנים מנין ת"ל משרת וכל משרת. היינו לאחר דכתיבחרצנים וזג מפורש בקרא אבל בלא"ה לא הוה מרבינן מכל חרצנים. ונראה דה"ג והא כתיב כל אשר יעשה מגפן היין. דמהאי כללא ודאי מרבינן הכל. אך קשה לפמ"ש לעיל בסוגיין בתו' בד"ה ולמה כו' דאיצטריך חרצנים וזג לגופייהו אע"פ שאינן ראויין לאכילה א"כ מעולם לא היו בכלל ולמה ליה לש"ס למפרך מכללא מהפרט לחודיה ה"ל למפרך וע"ק דאמרי' בבבלי בסוגיין ועד לרבות בין הביניים א"כ מאי משני הא איצטרך ועד ומנ"ל דאתי לאפסוקינהו מיהו הא י"ל מ"מ כיון דאפסוקינהו קרא ממילא אמרינן דחייב על כל אחד בפני עצמו:

מה פליגין כשחלקו בפיו ואכלו כו'. כ' תוס' חולין דף קג ע"ב בד"ה חלקו מן בחוץ פירש"י כזית אבר מהחי חלקו לשנים קודם שיתננו לתוך פיו ואכל זה לבדו ואח"כ אכל חציו השני משמע דאם נתן שני החלקים בפיו ובלען בבת אחת חייב לכ"ע ואין נראה כו' ונראה לפרש דחלקו מבחוץ פטור ואפי' אכלו בבת אחת דבעיא שיהא מחובר בפיו ויהיה עליו שם אבר דהכא חידוש הוא כדפי' בקונטרס ואין לך בו אלא חידושו אבל חלקו בפנים חייב דדרך הוא שנחלק בפיו בשעת לעיסה וכו' ע"ש. ואני תמה אפרש"י הרי בסוגיין מפורש כפי' תוס' דלפירש"י קשה למה קאמר חלקו בפיו פליגי ה"ל למימר נתן שניהם בפיו בבת אחת פליגי ועוד מדפריך א"כ אפי' חלקו בחוץ כו' ש"מ אם הניח שני החלקים בפיו בבת אחת אפי' לר' יוחנן פטור וכמ"ש בקונטרס. ומ"ש תו' דלכך פטור דבעינן שיהא עליו שם אבר כו'. אין נראה כן מסוגיין אלא הטעם דלאו דרך אכילה היא. ותדע דאין הטעם משום חידוש כפירש"י דהא מסיק דאף בנמלה ובערלה ומצה פליגי. גם עיקר פירושו תמיה לן דכתב או דלמא כיון דחידוש הוא דהא גידין ועצמות דעלמא לא מחייב עלייהו והכא מחייב אימא אין לך בו אלא חידושו וכי אכיל ליה בבת אחת חייב ע"כ. וקשה דגרסינן נדרים דף ד' ועוד חידוש הוא לחומרא ופי' הר"ן היכי מייתית מיניה קולא דלא ליקום בבל תאחר וה"נ אמרינן בחולין דף צח חדוש הוא ומחדוש לא גמרינן כו' אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן הרי מפורש כל היכא דחידוש הוא לחומרא כל החומר דאיכא באחריני נותנין ליה א"כ יש לנו לומר באבר מן החי דמצטרפין ככל איסורי תורה. אלא דלא קשיא מידי בכל איסורי תורה אמרינן דמצטרפין שיעורייהו לחצאין תוך כדי אכילת פרס אם אכל כזית בבת אחת יהיה מאותו

המין או ממין אחר אבל פחות מכזית לא הוי דרך אכילה כדאמרינן בסוגיין ועדיין הדבר צ"ע ובמקום אחר הארכתי:

ענבה שחלקה בפיו כו'. עיין בקונטרס. וקשה מאי ענבה דקאמר אי בנזיר שאכל ענבה קאמר מ"ש נזיר משאר איסורי תורה ועוד הא בנזיר בעינן כזית דכתיב לא יאכל ואין אכילה פחותה מכזית ונראה דסובר הירושלמי נזיר חייב על ענבה כשהיא שלימה אע"פ שאין בה כזית. והא דתנן ואינו חייב עד שיאכל ענבים כזית היינו כשאינן שלמין. ולכך נקט ענבים אע"ג דחרצן וזג נמי דאיכא הכי קמ"ל דוקא ענבים שלמים הוא דלא בעינן כזית אבל רסקן בעינן כזית. ונראה דיליף ליה מיתורא דקרא וענבים לחים ויבשים ל"ל הא כתיב כל אשר יעשה מגפן היין בשלמא חרצן וזג איצטריך לפרטא כמפורש בבבלי אבל ענבים קשה אלא ללמד דחייב על ענבים שלמים אע"ג דאין בהן כזית. והא דאמרי' לקמן בהלכה זו דאיצטריך וענבים לחים ויבשים לחייב על זה בפני עצמו כו' מיתורא דלחים יליף וכן משמע לקמן בסוגיין דקאמר אף בצירופי נזיר כן כו' אכל מן הצירופין כזית וענבה חייב שתים. ש"מ דסובר דחייב אענבים משום בריה. ורש"י פי' במתני' והא דקתני ענבים לאפוקי מדר"א ע"כ וקשה תינח למאי דדייק מסיפא אלא למאן דדייק מרישא לא משני מידי דהא ענבים דמתני' מיותר דה"ל למתני ואינו חייב עד שיאכל ממנו כזית דהא ביוצא מן הגפן קאי מיהו הרמב"ם לא חילק בכך אלא סובר אפ' בענבים שלימים בעינן כזית. ונראה שסובר שהבבלי פליג. דגרסי' בירושלמי פ' כיצד מברכין ר' יוחנן בירך אזית בלא גרעינתו משום בריה ואפי' אכל פרידה אחת של ענב או רימון טעון ברכה. ובבלי שם משני ר"י זית גדול אכל. ש"מ דסובר דאין לברך על בריה וכ"כ תו' והרשב"א שה ופליגי נמי בכל איסורי תורה אי בעינן כזית אפי' בבריה דאין אכילה פחותה מכזית או דלמא אף פחות מכזית מיקרי אכילה כשהוא בריה. והשתא הירושלמי הכא לשיטתו. אך תוס' והרשב"א שם מתרצים להשוות התלמודים ע"ש לפ"ז יש לחייב על כל איסורי תורה. ולא מצאתי דבר זה מבואר וצ"ע בהרבה מקומות בש"ס. ולפמ"ש אין אנו צריכין ליתורא דענבים לחים וצ"ע:

א"ל תמן דבר שיש בו איסור וטומאה כו'. וקשה א"כ נמלה נמי לא פליגי בה ר"י ורשב"ל דהא אין בה טומאה דאין מטמאין אלא שמנה שרצים בלבד וי"ל ר"ז פליג נמי אנמלה והא דבעי ר' בא בר ממל בסמוך ממצה נמי פליג אר' זעירא:

מקום שבטלה טומאתו בטלה איסורו. ללישנא בתרא שבקונטרס קשיא הא החלוקה מהני נמי לבטל איסורו שכשהוא שלם מצטרפין הגידים והעצמות ומשחלקו לא מצטרפין ובעינן כזית בשר וכמ"ש הרמב"ם פ"ה מהמ"א וא"ל זהו דוקא למ"ד חלקו

ואכלו פטור כמ"ש הה"מ שם דמה' יליף לה הרמב"ם ע"ש ועלה אנו מדייינים דהא בחלקו מבחוץ אף ר"י מודה דפטור א"כ ה"נ כיון דחלקו מבחוץ מהני לבטל איסורו ה"נ יש לנו לומר אף בחלוקה מבפנים הלכך מחוורתא כלישנא קמא:

מכל מקום לא נהנה חכו בכזית. עי' בקונטרס שהגהתי. והוא הנכון וכן איתא בבבלי חולין דף קג כל שנהנה חכו בכזית אפי' בזה אחר זה חייב. והא דאמרינן לעיל חלקן מבחוץ לד"ה פטור היינו בדבר שאין בו כזית בשר ושלימותו מהני דליהוי כשיעור וכ"כ הרמב"ם פ"ה מהמ"א וזה דלא כפירש"י שם והמג"א כ' בא"ח סי' תע"ה ס"ק ד' ומהרי"ל כ' דיכול לאכול מעט מעט ובלבד שלא ישהא יותר מאכילת פרס אבל ס"ו משמע דוקא בדיעבד יצא אבל לכתחלה צריך לאכול ביחד וכ"מ חולין ספ"ז דצריך לבלוע יחד ע"כ. ותימא אדרבה ספ"ז דחולין משמע דא"צ לבלוע כזית בבת אחת דהא קיי"ל כר' יוחנן דכל שנהנה גרונו כזית סגי ואפי' הקיאו ביני ובין ואיך נאמר דקפדינן שיבלענו יחד בבת אחת ואף דאמר רשב"ל אכילה במעיין בעיא הא לא קיי"ל הכי וכי אמר לכתחלה צריך לעשות כרשב"ל ומאי דאמר שם ס"ו אכל חצי זית כו' דדייק ליה דוקא אכל דיעבד אבל לא לכתחלה לא נקט הכי אלא דלכתחלה צריך להניח הכזית בפיו בבת אחת משום תקלה שמא לא יאכלן תוך כדי אכילת פרס אבל בליעה לא זכר כלל. ולפום סוגיין משמע דאף רשב"ל מודה בשנהנה חכו בכזית. ואין להרחיק פלוגתייהו כל כך להצריך בליעה בבת אחת וזה ברור:

פרודין של רימון כו'. עיין בקונטרס. אך קשה מ"ש ערלה דנקט ונראה דסובר הירושלמי דאף על פירוד אחד חייב בערלה משום ברי' כמ"ש לעיל בד"ה ענבה כו ופריך מה אנן קיימין מאי קמיבעיא ליה פשיטא דלכ"ע אינו כלום דהא נתבטל ברייתו ואי משום דאין הפסד בפירודו דכן דרך לפרדו משום משקה הא היוצא מי הרמון אין בו משום משקה ומשני כי קמיבעי' ליה לר' ניסא כשבלע הפירודין שלם מי אמרינן כיון שיש עליהן עור אין כל פירוד לחודיה מיקרי ברי' או דלמא כיון שכל אחד לחוד קאי מיקרי בריה אך קשה א"כ לא שייכא הך איבעיא בפלוגתא דר"י ורשב"ל. ואפשר בשפירד הרימון תוך פיו קמיבעיא ליה וה"ה דהוה מצי למיבעי בכל איסורים אלא חדא מגו תרתי קמיבעיא ליה אי הוה בריה ואת"ל דהוי בריה מי הוה חילוק בפיו חילוק או לא. והמג"א כ' בא"ח סי' ר"ט ס"ק ג' משמע בחולין דף קיט קטנית אחד מיקרי בריה אע"פ שהרבה גדלים בשרביט אחד ע"כ. וקשה בין לפירש"י בין לפי' תו' אין ראיה משם. רש"י מפרש שרביט היינו הכיס שהקטנית מונחים בתוכו י"ל לכך אינו משני בשרביטין ברי' שאני כיון שאין בה אלא גרגיר אחד לכך לא מיקרי בריה וכ"ש לפי' תו' דשרביט היינו הקלח שהשומרים

דבוקים בו פשיטא דליכא לשנויי הכי שאיו הקלח מיקרי בריה כשאין כל השומרים דבוקים בו ואף דרש"י כתב שם ה"ה דמצי לשנויי בשרביטין בריה שאני היא גופא קשיא דה"ל למידק שאין קטנית א' מיקרי בריה דאל"כ ה"ל לש"ס לשנויי הכי בשרביטין וצ"ע:
טריפה שעשאה נבילה כו'. וא"ת הא קי"ל אין איסור חל על איסור ואיך יבוא איסור נבלה ויחול על איסור טריפה וי"ל סובר הש"ס אע"ג דבעלמא אין איסור חל על איסור הכא שאני דגלי קרא בנבילה אחע"א דכתיב וחלב נבלה אכול לא תאכלוהו ויחול איסור נבלה על איסור חלב וה"ה דחל נמי איסור נבלה על איסור טרפה וכן כתבו תוס' מעילה דף יז ומכות דף טז ע"ש:
ודא מסייעא לר' יוחנן כו'. וקשה א"כ ל"ל לר"י לרבות טרפה מכל נבלה תיפוק ליה טריפה היינו נבלה וליכא למימר לפי הגי' שלפנינו לעיל בסוגיין לא יליף ליה מכל אלא ממאי דטרפה היא נבלה שמעינן טרפה דא"כ מאי לרבות טרפה דקאמר ר"י גם כתבתי לעיל שגי' בקונטרס עיקר וע"ק דמסיים בהך ברייתא אלא להביא טרפה ששחטה שמטמאה כמפורש זבחים דף סט ע"ש. ולר' יוחנן קשיא דלמא איצטרך ללמד דטרפה שנעשית נבלה לוקה שתים ואף שי"ל דטפי אית לן לאוקמי הך קרא בטומאה דאיירי ביה מלהעמידו באיסור אכילה דגם באכילה אייתר לן טרפה כדמסיק התם ומוקי ליה בין לר"מ ובין לר"י לדרשא אחרינא ע"ש גם הא דמסיק ויימר נבילה היא הלשון דחוק. ומה שפירשתי בברייתא זו הוא פי' תוס' שם. והוא דחוק כמ"ש תו' שם והרבה דחק בק"א בת"כ פ' אחרי בפירושה. ונראה דר' יוסי מייתי סייעתא לרבי יוחנן דטרפה מרבינן מכל וה"פ אי סבירא לך כמ"ד טרפה חיה ואין עליה איסורא אלא שאין לה היתר בשחיטה והלא כבר נאמר נבלה דלאחר שחיטה הרי היא כנבלה ואי טרפה אינה חיה והרי היא מיד כמתה ואם תלש אבר ממנה ואכלו חייב עליו משום טריפה הרי היא בכלל נבלה דזה ודאי מרבינן מדכתיב כל נבלה. ואין לפרש הברייתא כפירושי בקונטרס דא"כ מאי קאמר והרי היא בכלל נבלה ויימר נבלה היא שזו נבלה ממש. גם אי מובשר בשדה טרפה ילפי' ערכה לא משני מידי דמהתם לא שמעינן טומאה והבן:
והלא אין לך מטמא כו'. וא"ת דלמא קרא פירושא קמפרש ובכל אשר תרמוש האדמה היינו אותן אשר הבדלתי לכם לטמא והן השמונה שרצים וי"ל דא"כ בכל למה לי. אבל בבבלי מעילה פ"ד דף טז ע"ב דייק מדפתח הכתוב באכילה דאל תשקצו היינו אכילה וסיים בטומאה דכתיב אשר הבדלתי לכם לטמא. והתם ודאי קשיא דלמא קמפרש קרא איזה רמש עובר עליו משום בל תשרצו. ורש"י כתב מכות דף טז ע"ב בד"ה צרעה כו' אבל לא תשקצו כו' לא כתיב בשרץ ואע"ג דכתיב ביה אשר תרמוש האדמה לשון בריות

גדולות הוא ושרץ לשון קטנה ונמוכה שניכרת בהלוכה בקושי ונראה כרוחשת ע"כ. ודברי תימא הרי מפורש כאן ובמעילה דקרא בשרצים איירי ואפי' בכל השרצים. ואף אם נוקי לקרא בשמונה שרצים שמעינן דקרא איירי אפי' בקטנים. וכי תימא שמנה שרצים גדולים הם. מ"מ שמעינן מהכא דאפי' גדולים שרץ מיקריין דהא כתיב אלה הטמאים לכם בכל השרץ השורץ על הארץ וקחשיב שמנה שרצים. ומעיקרא ליתא לקושיתו דאל תשקצו בשמנה שרצים איירי כדמסיק שם במעילה במובדלין דיבר הכתוב ואנן בנמלה קיימינן ועוד לאו דאל תשקצו לאו שבכללות הוא ואין לוקין עליו. וכן משמע שם במכות דגרסי' התם אמר רב אחאי המשהה נקביו עובר משום לא תשקצו. ולא קאמר דלוקה עליו. מיהו נראה דהך דרב אחאי אינו אלא אסמכתא בעלמא וכ"כ במשנה למלך סוף הלכות מאכלות אסורות. אבל לא מצאתי להרמב"ם שמנה לאו דאל תשקצו במנינו וצ"ע: **הרי איברי בהמה טהורין כו'**. ונקשה מאי פריך מאברי בהמה טהורה הא הך קרא לא כתיב אלא בשרצים וע"ק למה לא קיבל ר"י תשובת ר"א וע"ק מאי קאמר ר"ח בר בא מלא תאכל כל נבלה שאני נבלה דטומאתה בכזית וע"ק מאי התיב ר"ח משמנה שרצים הא בהו קיימינן שיהיה שיעור אכילתן בכזית ונראה דה"פ ר"א השיב אי ס"ד דקרא בא ללמד שיעור אכילתן כשיעור טומאתן יש לנו לומר הבדלתי לכם לטמא על כל הכתובין ברישא קאי ואפי' על בהמה והיכא דשיעור טומאתה בכזית אף שיעור אכילתה בכזית והיכא דשיעור טומאתה בכל שהוא כגון אבר מן החי אף שיעור אכילתה בכל שהוא ואנן קיי"ל באבר מן החי דשיעור אכילתו בכזית וה"ה לשמנה שרצים שאין לדמות שיעור אכילה לשיעור טומאה. ולא קיבל ר"י תשובתו וקאר"ח בר בא דלכך לא קיבלה דשאני אבר מן החי דמרבינן ליה מדכתיב לא תאכל כל נבלה דגם אמ"ה נבלה מיקרי והשווה הכתוב כל שיעורי אכילת נבלות להדדי. והשיב ר"ח תשובה אחריתא על ריב"ח דאף בח' שרצים בעינן כזית דתנן מעילה פ"ד דם השרץ והבשר מצטרפין וסובר ר"ח לצירוף איסור אכילה בכזית קאמר דלא שייך צירוף בכעדשה ולא קיבל ר"י תשובה זו דמוקי מתני' בצירוף טומאה ובכעדשה. והא דקאמר בסמוך ומשיבין מן הטהורין על הטמאים ה"ק שאין בהמה בכלל אשר הבדלתי לכם לטמא ולא אקשינהו רחמנא אלא לבל תשקצו ולא צריכין לדר' חייא בר בא ואין אמ"ה בכלל נבלה ומשני וכי לא השיב ר"א מטהורין על הטמאים א"כ ודאי דאיצטריך לא תאכל כל נבלה. ומתוך מ"ש יתבאר לך פי' הסוגיא דמעילה שם שוב ראיתי. להה"מ פ"ב מהמ"א שפי' כן ע"ש והנאני שכוונתי לדעתו:

אכל ה' נמלים כאחת כו'. ותימא וכי האוכל חמשה שיעורים ממין ושם אחד ולאו אחד יהא חייב על כל אחד בפני עצמו וכי מפני שכל אחד בריה יתחייב עליו בפני עצמו.

וגדולה מזו תנן כריתות פ' אמרו לו האוכל נותר מחמשה זבחים בהעלם אחת מהו שיהא חייב על כל אחת ואחת כו' ע"ש וכ"פ הרמב"ם פ"ז מה' שגגות דאינו חייב אלא אחת. ורואה אני שהדברים ק"ו דהא התם קדשים הן ואיכא למילף ממעילה ואפ"ה אינו חייב אלא אחת כ"ש כאן. וע"ק מאי העלם אחת דקאמר הא לענין חיוב מלקות איירי ולא שייך כאן העלם. לכך נראה דגרסינן אכל נמלה אחת חייב עליה חמש משום בריה והכי איתא בבבלי מכות דף טז ריסק ט' נמלים והביא אחד חי והשלימן לכזית לוקה שש חמש משום בריה ואחת משום כזית נבלה והה"מ ריש פ"ד מהמ"א תמה הא אין איסור נבלה אלא במינים הטהורים. והרמב"ם ספ"ב ממ"א כ' ואחד משום כזית מנבלת הטמאים וכ' הלח"מ ולא הבינותי כיון דלוקה משום שרץ המים כו' מאי לאו דשרץ טמא תו איכא ע"ש. והיה נ"ל לומר דזהו לאו דאל תשקצו. אלא שאין לאו זה ברור אצלי וכמ"ש לעיל בסוגיין בתו' בד"ה והלא כו' ע"ש וצ"ע:

רססן ואכלן אינו חייב אלא אחת. וקשה למה לא יהא חייב על כל לאוי דשרצים שנאמר בו אכילה. וכבר הרגישו בזה תוס' שם במכות בד"ה ריסק כו' ע"ש דלא שייך הכא תירוצם דהתם ונראה משנתבטלה אזדא איסור שרץ שבה וחל עליה איסור נבלה. ועמ"ש לקמן בסמוך. גם מ"ש שם וקשה איך יצטרף אותו השלם לכזית נבלות הא אין איסור חל על איסור ע"ש. תימא שלא ביארו דלשיטת רש"י ניחא שכ' בד"ה משום כזית נבילה שכשבולעו הוא מת ומצטרף לכזית נבלה. נראה שמפרש הא דגרסי' התם והביא אחד חי היינו חי ממש (ודלא כמ"ש תו') נמצא ששניהן חלין בבת אחת והכל מודין דחלין שניהם. אע"ג שכבר היה בו איסור שרץ בעודו חי מ"מ אין זה איסור חדש. דאל"כ אף על הריסוקים לא יחול איסור נבילה לשיטת תוס' שכתבו שם דלעולם איסור אכילה דשרץ קאי עלה ואיסור נבלה איסור חדש נוסף בה וצ"ע:

אין כיני אכל נמלה שיש בה כזית חייב שתים. כ' תו' מכות דף טז בד"ה ולא כו' ולא ידענא כיון דנחית להכי למה קאמר רסק נמלה אחת והוא חייב שש לימא בחד דאית בה כזית לוקה שש משום בריה ומשום כזית נבלה ושמא לא שכיח דבחד איכא כזית ע"כ וסוגיין לא משמע הכי ונראה לכן נקט חד והוא לרבותא אע"ג דאין שיעורין שוה דכשהוא שלם אפי' בכל שהוא חייב עליו משום בריה מצטרפין לענין כזית:

כל האיסורין מצטרפין כו' ונמלה חייב שתים. עיין בקונטרס. וקשה הא אמר רב התם אמתני' לא שנו אלא לענין טומאה אבל לענין אכילה טהורין בפני עצמן וטמאין בפני עצמן. ור' אבא קאמר כל האיסורין מצטרפין משמע אפי' נמלה לנבלה טהורה. וכ"ש הכא דאין שיעורן שוין ואפי' לענין טומאה אין מצטרפין כדתנן התם וי"ל אע"ג דנמלה

שיעורא במשהו כדין בריה מ"מ מצטרפת להחמור לכזית דנבלה ואע"ג דטמאין אין מצטרפין י"ל הכא דמצטרפין הנמלה חיה היינו לכזית נמלות שנתרססו א"נ ר' בא כלוי ס"ל דטמאין וטהורין מצטרפין אפילו לענין אכילה אלא שזה דוחה דא"כ הוה לן למפסק כלוי ודלא כרב דה"ל שנים במקום אחד:

כאלו הוא בצל וקפלוט. כ' הרא"פ ערלה פ"ב וקים להו לחכמים שאין בנותני טעם יותר מבצל וקפלוט והכי איתא בגיד הנשה ע"כ. ותימא אף שכן הוא בבבלי הירושלמי ודאי פליג בהא דגרסי' בערלה שם אהא דר' אבהו עד כדון דבר שדרכו להשתער בבצל וקפלוט (כלומר שנותנין בקדירה ממינו כדרך שנותנין מבצל וקפלוט) דבר שאין דרכו להשתער בבצל וקפלוט במה אתה משערו כו' ע"ש. ואס"ד דקים להו כו' לא פריך מידי וכן מבואר בבבלי שם דפריך אדר' אבהו ולשערו בפלפלין ותבלין דאפ' באלף לא בטלין ומשני שיערו חכמים דאין נותן טעם באיסורין יותר מבצל וקפלוט:

ואתיא כהאי דאר"י כו'. תימא מאי ראיה מדר' אבהו לר' יוסי וא"ל דוקא לאיסור משערינן כבצל וקפלוט אבל לענין טומאה לא אלא לעולם בטל דלמא גם לענין טומאה איירי בכה"ג שנתבטל בענין שמועיל גם לאיסור גם במנחות ופ"ג דבכורות מפורש דאיירי שנתבטל ביבש ברוב וצ"ע:

נבלה שביטלה בשחוטה בטל מגעה דבר תורה. ודוקא מגעה אבל במשא מטמאה אם נשא כולן יחד טמא וכ"ה בבכורות דף כג. וא"ת מ"ש אם נגע בכולו יחד למה לא יטמא וי"ל מחמירין במשא יותר ממגע דתניא חולין פ' העור והרוטב דף קכד בנבלתם ולא בעור שיש עליו ב' חצאי זתים יכול אף במשא ת"ל והנושא יטמא דברי ר' ישמעאל רע"א הנוגע והנושא את שבא לכלל מגע בא לכלל נושא כו'. מהשתא לר"י ודאי דמחמירין במשא יותר ממגע אלא אף לר"ע אייתר לן והנושא יטמא דסיפא אלא לאוסופי טומאה בנושא שאין בנוגע ומוקי ליה בהכי שאם נתבטלה הנבלה דליטמא במשא. וליכא לשנויי דמדרבנן מטמא במשא דהא ר' אבא דאורייתא קאמר. ומכאן מוכח דלא כמ"ש תוס' בבכורות שם בד"ה נבלה כו' בסופו ואע"ג דמסתבר דטומאת משא גופא ליתא אלא מדרבנן דהא נתבטל ברוב כו' ע"ש. גם דברי הרמב"ם ספ"א מה' שאה"ט נראין דמדאורייתא מטמא במשא ע"ש וצ"ע:

כל נותני טעם אין לוקין עליהן. וא"ת הא תנן תרומות פ"י כבד אוסרת ואינה נאסרת והא הכא טעמו איכא ולא ממשו וכ"ת כיון שגוף האיסור נבלע בבשר אם כן מאי פריך בסמוך מבשר בחלב הא ודאי כגוף האיסור דמיא דהיינו מוהל היוצא מבשר נבלע בחלב

אלא ודאי כל שאין שם ממשות האיסור אלא בלוע או טעמו לאו כלום הוא וי"ל הא ודאי לכ"ע מדרבנן אסור טעם כעיקר ור' אבהו לא קאמר אלא דאין לוקין עליו מדאורייתא:

הרי בשר בחלב כו'. בבבלי חולין דף קח גרסי' אמר אביי טעמו ולא ממשו בעלמא דאורייתא דאס"ד דרבנן מבשר בחלב מ"ט לא גמרינן דחידוש הוא אי חידוש הוא אע"ג דליכא נותן טעם נמי א"ל רבא דרך בישול אסרה תורה וכ' תוס' וא"ת הכא משמע דאביי טעם כעיקר יליף מבשר בחלב ובפ' אלו עוברין ופ"ג מינין פליגי רבנן ור"ע מר יליף ממשרת ולמר מגיעולי עכו"ם ואביי אייריי בהך סוגיא משמע דידע הך ברייתא וי"ל בתר דשמעה מרבא קיבלה. ובפסחים שם הניחו בתימא ע"ש ול"נ דאביי ה"ק ממתני' מוכח דסובר טעם כעיקר דאורייתא מבשר בחלב גמרי' וצ"ל דסובר תנא דמתני' כר"ע משרת להיתר מצטרף לאיסור ובגיעולי נכרים סובר כרבנן דחידוש הוא דאי אפשר דלא פגמה פורתא. ומ"ש תו' שם דחידוש הוא פי' בקונטרס דשניהן מין היתר זה לבדו וזה לבדו וכשנתערבו אסור ולא כן הוא בפסחים ובפ' ג' מינין אלא דאי תרו להו כולא יומא שרי אע"ג שנבלע החלב בבשר כו' ע"ש. ול"נ שדברי רש"י נכונים דהא דבשר בחלב לא אסר ליה שרייה קולא הוא ואיך נאמר משום דחידוש הוא לקולא אף בשלא נתן טעם יאסור דחידוש הוא דחדש רחמנא גביה הא ודאי לא דמיא למילף חידושא לחומרא מחידושא דקולא וכמש"ל בסמוך לכך פי' דסובר אביי חידוש הוא זה לבדו כו' וזהו חידוש לחומרא. וא"ת הא פרש"י ועוד שדרך בישול נאסרו בלא אכילה קשה למה לא קאמר הש"ס פסחים ונזיר הך חומרא וי"ל דהתם ה"ק מדשרי קרא בבשר בחלב השרייי' ש"מ שאין טעם איסורו משום טעם כעיקר דהא הכא נמי איכא טעם שהרי החלב נבלע בבשר א"נ סובר הש"ס דשרייה מעת לעת דהוה כבוש בשאר איסורי דאורייתא אסור ואפ"ה שרי וניחא לש"ס לשנויי מיניה וביה מלשנויי חידושא אחרינא וזה ברור וא"ת מאי פריך מבב"ח דלמא שאני בב"ח דאסור בהנאה וי"ל הא לאו מילף ממש הוא אלא גילוי מילתא בעלמא אי טעם כאכילה ממש הוא או לא. והא דאמרי' לקמן מיכן אתה דן כו' משמע דצריכין למילף בק"ו זה אינו אלא לרוחא דמילתא ותדע דהא האי ק"ו אינו אלא בכלאי הכרם וערלה כמפורש בבבלי בסוגיין ואנן כל התורה מנזיר גמרינן. והא דמשנינן בבבלי בב"ח חידוש הוא היינו כיון דחידוש הוא אפי' גילוי מלתא לא הוה. והשתא מ"ש תוס' פסחים דף מד ע"ב בד"ה אלא יליף מגיעולי נכרים הקשה הר"י. היכי יליף נזיר מגיעולי נכרים הא נזיר קל מכל איסורי תורה שאין איסורו עולם ותי' דחוק ע"ש. ולפמ"ש ניחא. אך קשה אמאי קאר"י כל נותני טעמים אין לוקין ה"ל למימר חוץ מבב"ח וי"ל:

כל נותני טעם אין איסור והיתר מצטרפין כו'. עיי' בקונט'. כ' רש"י חולין פ' גיד הנשה דף צח ע"ב טעם כעיקר דרבנן והכי שמעינן ליה לר' יוחנן בע"ז כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו והא דילפי' פסחי' פ"ג מנזיר ומשרת ליתן טעם כעיקר ס"ל לאמוראי בתראי דאסמכתא בעלמא היא ולאו מילף הוא דה"ל נזיר וגיעולי עכו"ם ב' כתובים הבאים כאחד א"נ גיעולי עכו"ם חידוש ומשרת להיתר מצטרף לאיסור ע"כ ותו' הקשו מדר"ע מוקי למשרת להיתר מצטרף לאיסור ולקי ש"מ לרבנן דמוקי ליה למשרת לטעם כעיקר נמי דאורייתא ע"ש. נראה דסברי לרש"י אף בנזיר טעם כעיקר דרבנן ותימא הרי מפורש בדבריו דנזיר וגיעולי עכו"ם ב' כתובים ולא שייך לומר ב' כתובים אלא בדבר דאורייתא. אלא ודאי הא דקאמר רש"י אסמכתא בעלמא היא היינו הא דילפי' מנזיר אינו אלא אסמכתא וצ"ע. ומ"ש תו' עוד הא דא"ר יוחנן בע"ז דף סז טעמו ולא ממשו אין לוקין עליו היינו במינו. וקשה הא מפורש בסוגיין דאפילו בשאינו מינו אינו לוקה דאל"כ מאי קאמר חוץ מנזיר הא נזיר בשאינו מינו איירי דהא משרת בשאינו מינו משמע וכדאר"ע ששרה פיתו ביין ובכה"ג אף בשאר איסורין לוקה אלא ודאי כמ"ש. ונראה הא דאמרי' בע"ז לר"י טעמו ולא ממשו אסור ואינו לוקה עליו איכא לפרושי דקאי אהיתר מצטרף לאיסור וכדאמר ר' בא בר ממל בסמוך. מיהו הך שמעתתא בע"ז ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמרה ובפסחים א"ר אבהו בשם ר"י בכל התורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מנזיר. משמע דתרי מימרות הן והך דהכא אטעם כעיקר קאי וכר' זעירא דבסמוך דהך דפסחים כר' בא אתיא. וא"ל אף בנזיר איירי בששרה ענבים בענבים וכדאמרי' לקמן בסוגיין דזה ודאי לא שייך בשאר איסורים ללקות עלייהו אלא משום לאו דמשרת לחודי'. ואני תמה ממ"ש תו' שם בשם הר"י מאוריינש ר' יוחנן ס"ל כר"ע דיליף טעם כעיקר מגיעולי עכו"ם וליכא אלא עשה לכך קאמר דאין לוקין והא דקאמר בירושלמי דערלה אר"י כל נותני טעם אין לוקין עליהן חוץ מנזיר י"ל דבהיתר מצטרף לאיסור איירי והכי איתא בהדיא בפסחים ובנזיר כו' ע"ש. הרי מפורש כאן דר"ז ור' בא פליגי בהאי דר' יוחנן אי איירי בעיקר או בהיתר מצטרף לאיסור מיהו אף ר' בא מודה דטעם כעיקר אסור ולוקה וכמש"ל. ועוד אי ס"ד בגיעולי עכו"ם ליכא אלא עשה הא דגרסי' בפסחים ובנזיר ור"ע טעם כעיקר מנ"ל ומשני מגעולי עכו"ם. וכ' תוס' דטפי מסתבר לאוקמי משרת לטעם כעיקר מלהיתר מצטרף לאיסור ע"ש. קשה מנ"ל לר"ע לאוקמי משרת להיתר מצטרף לאיסור הא איכא לאוקמי לטעם כעיקר וללאו. וקושיא זו קשיא נמי לרש"י שכתב משרת להיתר מצטרף לאיסור וטעם כעיקר דרבנן ואפי' בנזיר. וזה דלא כסברת הש"ס וצ"ע. ומ"ש תו' דאף רש"י מודה דטעם כעיקר ממש דאורייתא ולא איירי אלא טעם כל דהו

קאמר כו' והאריכו להקשות עליו ע"ש ותימא ה"ל להקשות מדבריו אדבריו דל"ל למימר והא דילפי' בפסחים כו' אסמכתא כו'. טפי הל"ל דמשרת לטעם גמור קאתי והכא בטעם כל דהו איירי. אלא ודאי השתא מפרשינן דאיל הוה חמשים ותשעה נגד זרוע בשלה וילפי' מהתם דעד ס' הוה עדיין טעם אבל יותר מזה אין בו טעם ואפי' מדרבנן. והשתא כל הסוגיא אתיא כהוגן. ותו' דחקו בזה לומר דלפעמים יוצא חוץ מרוטב ע"ש א"כ מעיקרא לא ה"ל למילף שיעורא מהתם וצ"ע:

ומה ת"ל וכל משרת כו' אלא שאם שרה כו'. בקונט' הגהתי דלפי הגי' שלפנינו קשה למה לא הביא ראיה מר"ע דמתני' מאי קאמרת דאיכא לפרושי שיש בפת כזית יין וקמ"ל דהבלוע מצטרף א"כ אף מברייתא אין ראיי'. אלא ודאי כמ"ש בקונט' ועיקר סייעתא דמהך ברייתא שמעינן דאף בכל האיסורין טעם כעיקר ודלא כר"ז וכדמסיק. וא"ת כיון דמוקי משרת לטעם כעיקר היתר מצטרף לאיסור בנזיר מנ"ל וי"ל מוכל דריש ליה. וא"ת הך ברייתא תקשי נמי לר' בא נילף כל האיסורין מנזיר לענין היתר מצטרף לאיסור כמו דילפינן מיניה טעם כעיקר וי"ל סובר ר' בא דחטאת ונזיר שני כתובין הן לענין היתר מצטרף לאיסור ואין מלמדין והכי מסיק הבבלי לר"ע. ותוס' כתבו דף לו ע"א בד"ה אין כו' אס"ד דמוכל דריש היתר מצטרף לאיסור מאי פריך לקמן ממאי דהאי משרת להיתר מצטרף לאיסור הוא דאתי לימא אנא מוכל דרשית כו' ע"ש נראה די"ל אף הך ברייתא ד'משרת משרת לטעם כעיקר באו ממשרת גופא יליף דהא איצטרך משרת שחייב אמשרה בפני עצמו וכמפורש בסמוך משא"כ בכל האיסורין אלא מכל יליף ופריך שפיר:

מה שכר שנאמר להלן ברביעית כו'.וקשה דאמרי' בכריתות פ"ב ושכר אין אסור אלא כדי לשכר וכמה כדי לשכר רביעית יין. הרי מתיבת שכר גופיה דרשי' רביעית א"כ מה צורך ללמוד מהתם בגז"ש ונראה דוקא בביאת המקדש דרשי' שכר מידי דמשכר דבהכי איירי דלא ליהוי פרוע ראש אבל הכא איכא לפרושי שכר כמשמעו:

חזרו לומר לא יאכל לא ישתה כו'. עיין בקונט'. ועי"ל כל משרת ענבים לא ישתה וענבים לחים ויבשים לא יאכל כתיבי בחד קרא ומקשינן אכילה לשתייה. והא דלא אמרינן איפכא דכתיב בקרא בתרא מחרצנים ועד זג לא יאכל ולא כתיב שתיה בהך קרא ובקרא קמא כתיב תרי פעמים לא ישתה וחד לא יאכל ש"מ דבעי לאקושי שתיה לאכילה ולא אכילה לשתיה ועמ"ש תו' פסחים דף מג ע"ב בד"ה סד"א כו'. ותוס' בסוגיין פירשו בענין אחר ע"ש ואין לשון הש"ס משמע כדבריהם:

והוא דשריי' בכזית יין. עיי' בקונט'. משמע דסובר ר"ע אין היתר מצטרף לאיסור אלא דסובר אפי' על כזית הבלוע חייב. ויש לדחוק ולומר דאף ר' חנניה מודה דלר"ע היתר

מצטרף לאיסור אלא דסובר דבעינן שיהא בהתערובות כזית יין ואם אכל אח"כ כזית מן האיסור והיתר חייב דבעינן שיהא מעיקרא כדי איסור והראשון נראה. ומדברי הרמב"ם פ"ה מה' נזירות נראה דסובר דוכל משרת אתי דמצרפין כזית בכדי אכילת פרס ללקות עליו ע"ש. ובאמת כולא סוגיא דירושלמי ודבבלי דלא כוותיה ואף אם נאמר דר"ח דאמר והוא דשריי' בכזית יין היינו בכדי אכילת פרס. מ"מ רבנן פליגי אר"ע וצ"ל דסברי דאין לוקין על כזית בכדי אכילת פרס וצ"ע בבבלי דף לה גרסי' א"ר אבהו אר"י כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה משרת זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו כמאן כר' אליעזר דדריש כל א"ה חמץ נמי אין ה"נ אלא לאפוקי מאבייי כו' וכתבו תוספות רש"י פי' ברייתא דמנחות אין לי אלא זית חצי זית מנין ת"ל כל והיינו היתר מצטרף לאיסור עירובו מנין ת"ל כי כל וק' א"כ זעירי מפרש לברייתא כאבייי והש"ס קאמר לאפוקי מדאבייי וע"ק מאי פריך כמאן כר"א כרבנן נמי מצי אתא דנהי דלא דרשו כל כי כל דרשי ומצי למדרש דרשא קמייתא דהיינו היתר מצטרף לאיסור ע"ש שפירושם דחוק מאוד. ונראה ודאי טפי מסתבר לרבויי כזית איסור שנתערב בהיתר מלרבות חצי זית איסור עם חצי זית היתר דכל שיעורי תורה בכזית. והשתא אי לית לן אלא חד ריבוייא לא מרבינן אלא תערובות כזית איסור בהיתר שאין האיסור ניכר בפני עצמו אבל לר"א מרבינן מכל איסור מצטרף להיתר ומכי כל עירובו דהיינו חצי זית איסור שנתערב בחצי זית היתר ואם תאמר גם לר"א נוקי כל לתערובת כזית וכי כל להיתר מצטרף לאיסור ועירובו דר"א מנ"ל וי"ל טפי מסתבר למוקמי כולא ריבוייא בחד גוונא שבשניהם אין בהן כזית איסור ודמיין להדדי דוק והבן:

אבל אם התרה בו משום משרת לא בדא. ביכולה סוגיין משמע דלוקין אלאו דוכל משרת. ובבבלי בסוגיין גרסי' אכל ענבים לחים יבשים וחרצנים וזגים וסחט אשכול של ענבים לוקה חמש. מדלא חשייב שריי' ש"מ דסובר דאין לוקין על משרת. ובסמוך קחשיב נמי שריי' משום משרת. ואפשר לומר דלא פליגי בבבלי והירו' והא דלא קחשיב שריי' י"ל דשייר מיניה כי היכי דשייר שכר וחומץ ואין השריי' בכלל הנך דחשיב. מיהו בסמוך מייתי הש"ס לאו דשרייה ולא קחשיב לאו דחומץ ושכר ונראה דסובר הירושלמי שריי' מיניי הוא כמו הסחיטה שהרי משרת ענבים בענבים מצטרפין כדאמר בסמוך משא"כ חומץ ושכר והרמב"ם כי פ"ה מה"נ נזיר ששתה רביעי' יין ורביעית חומץ אינו לוקה אלא א' כו' ע"ש. ונראה דדייק כן מדלא קחשיב בש"ס שכר וחומץ שוב ראיתי בסמ"ק שלו מכות ר"י מפורש דדייק ליה מדלא פרי' והא שייר שכר וחומץ ע"ש. וחולק אמ"ש תו' דהנך לאו שיור' נינהו אלאו משייר מיניה ע"ש. והרב בא"מ כ' דתו' כ' להדיא

בד"ה ולילקי שש שאין לוקין על חמץ ויין שני מלקיות ע"כ ונהפוך הוא שמפורש שם דלוקין עליו וכ"ה דעת הראב"ד. ומ"ש הא"מ שם הגע בעצמך שאמרה תורה ומשרת וגו' אם שתה רביעית יין ורביעית משרת נחייב שתים ע"ש תימא הלא מפורש בירושלמי שלוקין על יין ועל משרת שתים איך כתב בפשיטות בהיפך וצ"ע. ומה שלא מנה הרמב"ם לאו דמשרת ללאו בפני עצמו דסובר שגם הוא נכלל בלאו דיין וז"ל מצוה ר"ב הזהיר הנזיר משתיית יין וחומץ והיינו שבשרש ערובו מן ענבים והוא אמרו וכל משרת ענבים לא ישתה ע"ש. ואף לפמ"ש בחיבורו משרת לכזית בכדי אכילת פרס הוא דאתי וכמ"ש בסמוך בד"ה והוא וכו' אף זה בכלל לאו דיין הוא. היוצא לנו מזה דלשיטת הירושלמי אייתר לן תלתא לאוין שלא הכניסם הרמב"ם במניינו וצ"ע:

הלכה ב

וחייב על היין בפני עצמו כו'. לשון ראשון שבקונט' הוא פי' תו' ול"ב נ"ל לשיטת הרמב"ם דקמ"ל דאינו חייב אלא חמשה מלקיות וענבים דקחשיב הם שנים לחים ויבישים. וכ"נ דבריו בסמ"ק סי' הנ"ל ותו' לשיטתייהו ועמ"ש בסמוך:

ממשמע שנאמר ענבים אין אנו יודעין שהן לחים כו'. ותוס' כתבו בסוגיין בד"ה ועל זה בעצמו לחים ויבשים קרא יתירא הוא ולכתוב ענבים והוו לחים ויבשים במשמע כו' ע"ש. וסוגיין מפורש שאינו כן וענבים לחים משמע ולא יבשים וכ"נ דבכל המקרא לא קאמר ענבים אלא על הלחים. והא דצריך חזקיה לק"ו נראה דסובר אי לא כתיב אלא וענבים ישתה לא מוקמינן קרא אלא ביבשים:

לחים לרבות את הבוסר. וקשה הא אפיקתיה לחייב ע"ז בפני עצמו כו' וא"ל דסובר השתא וענבים גופייהו מיותר דאיכא למילף בק"ו השתא על היוצא מן הפרי חייבים על הפרי עצמו לא כ"ש ומוקמי' ענבים לחלק ואייתר לחים לבוסר דהא אמרו בספרי אם אמרת כן למילף ענבים בק"ו ענשת מן הדין ת"ל ענבים ללמדך שאין עונשין מן הדין. וא"ל הירושלמי סובר בכה"ג עונשין מן הדין שכבר הוזכר הלאו בקרא דמכל אשר יעשה מגפן היין אע"ג דהוי לאו שבכללות ואין לוקין עליו מ"מ אהני לאו דידיה לענשו מן הדין וכמ"ש בספר הליכות עולם בשם המפרשים ע"ש דהא דרשא זו לחים להביא את הבוסר תניא בספרי. (ומזה תשובה על המפרשים הנ"ל וצ"ע) ונראה הך ברייתא דספרי פליג אדרשא דלעיל לחייב ע"ז בפני עצמו כו'. אך קשה בוסר הא כבר שמעינן מכלל ופרט כמפורש בבבלי ריש פרקין גם בספרי תניא הך ברייתא דדרשי' בכלל ופרט וצ"ע:

לחים לרבות את הסמדר. וא"ת מנ"ל למדרש מחד קרא בוסר וסמדר דהא ודאי סמדר גרע מבוסר דהא פליגי חכמים אסמדר ומודו בבוסר וכ"פ הרמב"ם פ"ה מה"נ. והרא"פ כ'

פ"ק דערלה חדא כרבנן וחדא כר' יוסי ע"ש. ועדיין קשה לר' יוסי סמדר מנ"ל וי"ל סובר ר' יוסי בוסר מכלל ופרט שמעינן וכמ"ש בסמוך ואייתר לחים לסמדר. אך קשה למאי דמוקמי' הך ברייתא כר' יוסי קרא ל"ל דהא קאמר סמדר אסור מפני שהוא פרי ואתרבי מכלל ופרט וי"ל הא דקאמר מפני שהוא פרי לאו פרי גמור קאמר דהא אפי' בוסר אמרי' בבבלי ובספרי דלאו פרי גמור הוא אלא דדמיא לפרי לכך מרבינן אותו מלחים. אבל קשה דגרסי' בירושלמי פ"ק דערלה רי"א סמדר אסור בנזיר מפני שהוא פרי וקשיא אם אסור בנזיר ל"ל פרי אם פרי הוא יהא אסור בכל כו' ע"ש. מאי פריך דלמא ה"ק סמדר אסור מפני שהוא פרי אע"פ שאינו גמר פרי מרבי' ליה מלחים ואי לא הוה פרי כלל היינו ממעטין אותו מפרט כי היכי דממעטינן עלין ולולבין וצ"ע:

והתרו בו משום מכל אשר יעשה כו'. עיי' בקונטרס. ואין לפרש דחדא מילתא קאמר סחטו לשם יין והתרו בו משום מכל אשר יעשה לוקה דא"כ למה לא קחשיב לאו דיין ועוד אפי' לא סחטו לילקי אף מענבים משום מכל אשר יעשה וגו'. מיהו בבבלי בסוגיין פליגי אי לוקה אלאו דמכל אשר יעשה ולרבא הוה ליה לאו שבכללות ואין לוקין עליו ולאביי לוקין:

משום בריה. כ' התוי"ט ומ"ש הר"ב ואין הלכה כראב"ע אלא האוכל מן החרצן והזג אינו לוקה עד שיאכל כזית אע"ג דלשון המשנה משמע דלחלק אתא שאם אכל כזית מן החרצנים פטור כו' נראה שסובר שיש בדראב"ע להחמיר שאם אכל שני חרצנים וזג חייב אע"ג שאין בהן כזית כו' ע"ש ותימא מהתי"ט שלא ביאר מנ"ל להר"ב הא שראב"ע להקל בא ולי נראה שיצא לו להר"ב מסוגיין וא"ת מנ"ל לר' בא הא דטעמו דראב"ע משום בריה ונראה דקשיא לר' בא למה לא מפרש ראב"ע מחרצנים ועד זג לחלק לחייב על כ"א בפני עצמו ואי משום דכתיב ועד והתני בסמוך דאצטריך ועד לרבות השלש שבינתים אלא ודאי טעמו דראב"ע כיון דכתיב חרצנים לשון רבים וזג לשון יחיד לאשמועינן דחייב עלייהו משום בריה שכן דרך ברייתו להיות שני חרצנים וזג. ונראה שכן דעת תוס' במתניתין ע"ש:

להביא את השלש שבינתים. עי' בקונט'. ולפמ"ש בתוס' בסמוך אין ברייתא זו קושי' אלא סייעתא לר' בא. ופי' בקונט' קשה שכ' הלח"מ פ"ה מה"נ סוף הלכה ה' כיון דמפיק ליה לבין הבינים מיתורא דועד אין בו לאו כיון דאתי מדרשא ע"כ אך דברי הלח"מ קשיא להולמם. דא"כ מאי פריך בבלי והא שייר בין הבינים הא תני ואכל ענבים דמשמע אפי' בין הבינים על כרחך לומר לאו דידיה שייר דא"כ לילקי שש וכ"כ תוס' ש"מ שלוקין אלאו דידיה. וא"ל אף שאין לוקין עליו מ"מ ה"ל למיתני בהדי אחרינא די"ל דלא קחשיב

אלא הנך דאית בהו מלקות וצ"ע. ומלשון הירושלמי דקאמר להביא את השלש שבינתים נראה דהא דקאמר הבבלי בין הבינים היינו המאכל שבין חרצנים לזג וקאמר השלש שבין החרצן והזג וכן פירש"י ודלא כמ"ש תוספות דהיינו ענבים קטנים וא"ת היינו גוף הענב ממש כבר תירצו תוספות דאיירי במלקט האוכל מבין החרצן ע"ש:

אף עלין ולולבין במשמע. עי' בקונט'. וקשה לל"ק הא כבר חשיב לעיל בברייתא ללאו מכל אשר יעשה וגו' וללי"ב קשה הא בין הבינים מועד מרבינן ולא מכל אשר יעשה לכך נראה דגרסי' תני בשם ר"א כו' ול"ג והא. וקשיא ליה על דר"א הא כתיב יין ושכר וכמ"ש בקונט' לכך קאמר ר"א כר"י וא"ל דגרסי' והא תני וקושית הש"ס ל"ל עד להביא השלש הא כבר שמעינן מדכתיב חרצנים וזגים וכדדייק בסמוך דהא ודאי לראב"ע אין חרצנים וזג מיותר דהא איצטרך ללמד דבעינן שני חרצנים וזג. אך נראה דיש לקיים הגירסא שלפנינו דתני בברייתא חרצנים וזג להביא השלש שבינתים ולא מועד יליף וקאמר והתני בניחותא שכן תני בשם ר"ל וכדמסיק דלדידיה אייתר חרצנים וזג. וא"ת הא איצטרך חרצנים וזג לחלק וי"ל א"כ ה"ל לכתוב חרצן וזג וכ"כ תוס':

רבי ליעזר כר"י כו'. וא"ת הא אמרינן פי"א דתרומות א"ר פריגודי דקסרין ר"א כר"י ולא רובה מיניה וי"ל סובר ר' פריגודי ר"א מיעט וריבה דריש ומחרצנים ועד זג דריש כראב"ע כדאמרינן בבבלי בסוגיין וא"ת כיון דחרצנים ועד זג לר"א לא הוי פרטא נימא דר"א דריש ליה בפרט וכלל יין ושכר פרט מכל אשר יעשה כלל ונעשה כלל מוסיף על הפרט ומרבינן כל מילי אפילו עלין ולולבין וקושיא וו קשיא טפי על הבבלי ויש לומר היינו ממעטינן מפרט דבר דלא דמי כלל לפרטא דהיינו עלין ולולבין ומרבי' מה דדמי ליה בחד צד דהיינו ענבים שהתליעו שהיו פרי מעיקרא:

אכל חצי זית חרצנים וזגין מענבה אחת כו'. וקשה מ"ש ענבה אחת הא קרא סתמא כתיב מחרצנים ועד זג ומשמע אפי' משתי ענבים וי"ל דמשמע ליה שיהיה הזג משני החרצנים וא"ת מנ"ל דלא מיחייבי רבנן אבריה שלימה דלמא הא דקתני ואינו חייב עד שיאכל מן הענבים כזית היינו בשנתרסקו אבל בשלימים אפי' על אחת חייב וכמש"ל הלכה א' בד"ה ענבה כו וי"ל ודאי אף רבנן מודו דחייב על בריה אלא דסברי שני חרצנים וזג לאו בריה היא:

אכל כזית חרצנים וזגין משתי ענבות כו'. בקונט' פירשתי דאיירי בשיש בכל אחד מהן כזית וקשה ל"ל משתי ענבות הא אפילו מענבה אחת לראב"ע אינו חייב אלא אחת ולרבנן חייב שתים משום חרצן ומשום זג ועוד הא גם לר' יוסי איכא נמי הך חילוקא בין לראב"ע ורבנן ועוד לשון הש"ס משמע שבין חרצנים וזגים אין בהן אלא כזית וא"ל

דאיירי בכזית אחד כפשטא דשמעתא ולראב"ע אינו חייב אלא אחת שהרי אין כאן אלא שני חרצנים ולרבנן חייב שתים אחת משום חרצן ואחת משום זג. ולר' יוסי בכה"ג אף לראב"ע חייב שתים על כל שני חרצנים וזג אחת דה"ל בריה דא"כ הל"ל אכל כזית חרצנים וזגים מענבה אחת לראב"ע פטור לגמרי משום שאין כאן שני חרצנים ולרבנן חייב ועוד כיון שאין כאן אלא כזית אחד מחרצנים וזגין אע"ג שחלוקין הן בלאו מ"מ בעינן שיהיה בכל אחד מהן כזית והא דתנן ומצטרפין זה עם זה היינו ללאו אחד וצ"ע:

הלכה ג

אבל לא סורק. עי' בקונט' וכ"פ הר"ב וכ"נ מדברי הרמב"ם פ"ה מה"נ הלכה י"ד בסופו לא יסרוק במסרק ולא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער ודאי. וכן פירש"י מס' שבת דף נ' ע"ב אבל לא סורק מפני שמשרת שער ודאי. ושם דף פ"א ע"ב סיים בה ומודה ר"ש בפסיק רישי' ע"ש וקשה דלא משמע כן בבבלי בסוגיין דקאמר כולה ר"ש וכל המסרק להסיר נימין המדולדלין קמיכוין וכן פי' רש"י ותוס' דטעמא משום דקמיכוין ולא משום פסיק רישי' ונפקא מיניה שאם התרו בו ואומר שאינו מכוין להסיר שער אלא לחכך במסרק למ"ד דחייב סורק משום דקמתכוין הכא פטור ולמ"ד דהוי פסיק רישי' חייב. ונראה שזהו כוונת תוספות שבת דף נ' שכתבו אבל לא סורק התם מפרש לה כל הסורק להסיר נימין המדולדלות קמיכוין ע"כ נראה דכונת' להקשות אפרש"י וכמ"ש ונראה דמפרשים כל הסורק להשיר נימין המדולדלים קמיכוין וכיון שכן מסתמא אינו סורק אלא בכח והוי ליה פסיק רישי' וזה ברור והריב"ש סימן שצ"ד דחק מאוד בדברי רש"י ע"ש. וראיתי להרב בא"מ שכתב בזה דברים שאינן. גם מ"ש ראיה מדברי תוספות. אינו שכן מנהגם שחולקים וארש"י ואינן מזכירים דבריו. ומ"ש הוא הנכון:

רי"א לא יחוף באדמה כו'. כתב הרמב"ם פ"ה מה"נ הלכה י"ד נזיר חופף על שערו בידו וחוכך בצפרניו ואם נפל שיער אינו חושש שהרי אין כוונתו להשיר ואפשר שלא ישיר אבל לא יסרוק במסרק ולא יחוף באדמה מפני שמשרת את השער ודאי ואם עשה כן אינו לוקה. כ' הכ"מ איבעיא בגמרא מפני שהיא משרת את השער תנן אי מפני שמשרת כו' ואע"ג דלא איפשיטא פסק לקולא משום דספק נזירות להקל ואפי' באדמה המשרת כ' דאינו לוקה משום דאינו מתכוין להשיר וקי"ל כר"ש דבר שאינו מתכוין מותר ומ"מ איכא למידק אמאי פסק כר"י דיחידאה הוא ואפשר סובר ר"י לפרש דברי ת"ק אתא ע"כ. ומה מאד תמוהין דבריו. חדא דקאמר דפסק לקולא תימא אדרבא הרי פסק לחומרא ודלא כש"ס דדבריו משמעין שכל אדמה היא משרת את השער ודאי ואס"ד כמ"ש הכ"מ הל"ל ולא באדמה מפני שמשרת שער ודאי. ועוד דכאן לא שייך לומר ספק נזירות להקל

דהא אין כאן קרבן וכמ"ש התי"ט. גם כבר נחית לנזירות וכמ"ש הלח"מ. ועוד אס"ד באדמה המשרת אינו לוקה משום דאינו מתכוין אפילו לכתחלה שרי לר"ש דאמר דבר שאינו מתכוין מותר דהא מה"ט חופף. ועוד בודאי משיר אף ר"ש מודה דהוי ופסיק רישי' וכדמוכח גמרא דשבת דף נ'. ועוד מנ"ל להרמב"ם דר"י לפרש קאתי וכמ"ש התי"ט ועוד דכתב בפי' המשנה והלכה כר"י משמע דת"ק פליג וכמ"ש הלח"מ. ולי תימא דודאי ר"י פליג דגרסי' בבבלי שבת דף נ' הא דתניא חפין את הכלים בנתר וחול ר"ש היא דאמר דבר שאינו מתכוין מותר ופריך אימא סיפא אבל לא יחוף בהם שערו ואי ר"ש שרי דתנן נזיר חופף ומפספס ופירש"י חופף שערו בנתר וחול. והדין עמו דאל"כ לא פריך מידי. והרמב"ם כ' כאן במתני' לא יחוף באדמה דקאר"י היינו טיט איזהו טיט שיהיה מכל מיני טיט שרוחצין בהם השער כמו הנתר והטיט האדום כו' ע"ש הרי מפורש דר"י פליג את"ק. גם הרשב"א כ' בחי' שבת ופירוש חופף אפי' בנתר וחול ותדע מדקתני רי"א לא יחוף באדמה מפני שמשרת השער. לכך נראה ודאי סובר הרמב"ם דר"י פליג את"ק דסובר אדמה אינה ודאי משרת ופסק כר"י דגמרא דשבת משמע דנזיר ושבת שוין בענין זה. ואמרי' התם א"ר יהודה עפר לבינתא שרי רב יוסף אמר עפר דיסמין שרי אמר רבא עפר פלפלי שרי כו'. ש"מ דוקא הנך שריין אבל נתר וחול אסירי. ואף שרש"י פי' עפר לבינתא כתישת לבינה ע"כ. נראה דסובר חול שרי. כבר חלקו עליו כל הראשונים ז"ל ופירשו עפר לבינתא היינו עפר לבונה וכן כתב רבינו האי גאון והרמב"ם והרשב"א והר"ן. ומהאי סוגיא דשבת איפשיטא נמי איבעיא דנזיר דע"כ לומר שכל אדמה משרת שער וכמ"ש הרמב"ם דאל"כ מאי פריך ממתני' דנזיר חופף לישני כאן. בשבת בנתר וחול כאן בנזיר בשאר מיני אדמה שאינן משירין ור"י פליג אפי' בשאר מיני אדמה דגזר הא מפני הא אלא ודאי כמ"ש. והשתא ניחא הכל. ומ"ש דאינו לוקה הטעם משום שאין מלקות אלא בתער וכמ"ש שם הלכה י"ח ועמ"ש לקמן בד"ה מאן כו' ומהתימא על המפרשים ז"ל שלא הרגישו בכל זה וצ"ע:

גדל פרע שער ראשו. עי' בקונטרס. וקשה הא איצטרך גדל פרע למצות עשה וכ"כ הרמב"ם ריש הל' נזירות מצות עשה שיגדל שער ראשו שנאמר גדל פרע כו' ונראה כמ"ש הרמב"ם בפי' המשנה כתיב גדל פרע ולאחר שנתבאר אצלינו שסתם נזירות ל' יום הרי השער שיגדלו ל' יום נקרא פרע ולכך ימתין ל' יום עד שיהיה לו פרע ואז יתחיל למנות:

עד כדון נזיר טמא כו'. עי' בקונט'. וקשה הא עדיין לא נזכר במתני' או ברייתא דבעי' שמגלח כל שערו. ובבבלי בסוגיין גרסי' אמר מר וכולן שגילחו שלא בתער או ששיירו ב' שערות לא עשה כלום ויליף ליה מדגלי רחמנא גבי נזיר ביום השביעי יגלחנו יתירא

ויליף נזיר טהור מנזיר טמא ומהשתא י"ל דקאי עד כדון כו' אמתני' דנגעים. והא דמשני הכא דקרא יתירא אתי ללמד שחוזר ומגלח. סובר הבבלי דלהא לא צריך קרא דודאי אין סברא לפרש ביום טהרתו היינו הטהרה האחרונה שהיא לאחר המלא' שזו לאו טהרה היא וכיון שהגילוח הוא ביום השביעי וכתיב ונתן שער ראש נזרו תחת זבח השלמים ש"מ שביום הבאת קרבנות טהרה מגלח. ורש"י פי' בפסוק ביום טהרתו ביום הזייתו או אינו אלא ביום השמיני שהוא טהור לגמרי ת"ל ביום השביעי אי שביעי יכול אפי' לא הזה ת"ל ביום טהרתו. לפ"ז לית כאן שום יתור דהא איצטרך ביום השביעי וכ"ה בספרי ונראה דגם בבבלי לא דריש מיתורא דיום השביעי אלא מיגלחנו יתירא קדריש. והספרי סובר דא"צ קרא דחוזר ומגלח לנזירותו כמ"ש בסמוך ומוקי ביום השביעי לגופיה וכמ"ש רש"י:

מיכן שאינו סותר אלא זה בלבד. בבבלי דף' מ'. גרסי' אר"ח ללקות באחת לעכב בשתים לסתור אינו סותר אלא ברוב ראשו בתער ובתער אין במידי אחרינ' לא והתני לרבות כל המעבירין אלא אימא כעין תער תנ"ה נזיר שתלש מירט סיפסף כל שהוא אינו סותר אלא ברוב ראשו ובתער. נראה מדברי הרמב"ם פ"ה וריש פ"ו מה' נזירות דמפרש ובתער דקאר"ח ארישא וסיפא קאי בין לענין מלקות בין לענין סתירה ופריך הש"ס מברייתא דמרבינן כל המעבירין ומשני כעין תער והיינו כדי לכוף ראשו לעיקרו ובתער דתני בברייתא דמייתי מינה סייעתא היינו נמי כעין תער. אבל תו' ובתער ארישא לחוד קאי אבל לענין סתירה יותר אפילו אינו משחית מעיקרו והא דמשני כעין תער היינו שמשחית מעיקרו. ורש"י פירש בלישנא קמא דמייתי סייעתא מברייתא דובתער דוקא ע"ש ואיני רואה ראיה מברייתא דכי היכי דמפרשינן ובתער דקאר"ח היינו כעין תער ה"נ איכא לפרושי לברייתא. ואפשר דסובר סתמא דש"ס דמשני אלא אימא כעין תער פליג אר"ח. אבל תימא לשיטת תוס' דטפי מסתבר לומר דלוקין מלסתור וסוגיין מפורשת בהיפך. גם לשיטת הרמב"ם צ"ל דהירושלמי והבבלי פליגי. לכך נ"ל דס"ד דמקשה ובתער קאי נמי ארישא דלוקין דאל"כ ה"ל לר"ח לפרש דבריו ולחלק בין מלקות לסתירה ומשני אלא הא דתניא לרבות כל המעבירין היינו דוקא כעין תער ושפיר קאר"ח ובתער ר"ל ברישא במלקות בעינן כעין תער ולסתור בעינן תער ממש לכך כללן תרווייהו בחד לישנא א"נ סתמא דש"ס פליג אר"ח כמ"ש רש"י. אך אחרי העיון נראה שהדין עם הרמב"ם דהבבלי פליג שהרי מצריך תער דתגלחת טהרה דטמא וטהור דוקא תער ואפי כעין תער אינו כלום כמפורש בגמרא דף לט ע"ב וכ"פ הרמב"ם פ"ח הלכה ו' ע"ש א"כ אין לחלק בין סתירה למלקות. וא"ת מאי דוחקי' דש"ס לאוקמי תער בתגלחת טהרה ולא

מוקי לקרא לסתירה וכשיטת הירושלמי וי"ל משום דכתיב בתריה עד מלאת וכדאמר ר' ברייתא שם. והשתא דשמעינן מהירושלמי דכל שאינן לוקין עליו פשיטא דאינו סותר א"כ ע"כ לומר כל שאינו כעין תער אינו לוקה ופשיטא. דאינו סותר. ואתיא הך ברייתא דמייתי בבלי דף ל"ט ע"ב נזיר שגילחוהו לסטים ושיירו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו אינו סותר כפשטא ואפי' תוך מלאת. דאע"ג דמלתחת רבי כל שנשתייר כדי לקיים מצות גילוח אינו סותר דאתער או כעין תער קפיד קרא ואזדא לה קושית הלח"מ פ"ה מה"נ הלכה י"א ע"ש:

אבל יסתרו בו שבעה. וקשה הא ודאי סותרין שבעה שהרי בשלא שייר לכוף ראשו לעיקרו איירי וממילא צריך להמתין שבעה ימים שיגדלו כדאמרי' בבבלי דף ל"ט קים להו לחכמים כל ז' ימים אתיא מזיא כדי לכוף ראשו לעיקרו. ודוחק לומר שהירושלמי פליג. מיהו לשיטת הרמב"ם דהא דתגלחת סותר ל' יום היינו שאותן ל' יום אינן עולין כלל כמ"ש ריש פ"ז א"כ ניחא דפריך שאר מעבירין תוך מלאת לסתרו ז' יום שלא יהו נמנין כלל בחשבון ימי נזירותו. וכן נראה בסמוך שזהו החומר בנזיר טהור וכמו שפירשתי שם ועיין לקמן הל' ה' בד"ה חומר בטומאה כו'. וכל זה משמע דלא כשיטת תוס' ע"ש. והלח"מ כ' שם מתני' מסייעא לרבינו דאנן חומר בטומאה מבתגלחת שהטומאה סותרת את הכל כו' ותגלחת אינה סותרת אלא ל'. ולשיטת תוס' קשה ליתני חומר בטומאה שסותרת בין בנזירות מרובה בין בנזירות מועטת ע"ש. ותימא הא גם לשיטת הרמב"ם קשה ליתני חומר בתגלחת שסותרת לאחריו ל' יום משא"כ לאחר ב' או ג' ימים לנזירותו אינה סותרת אלא שני ימים שעברו ושבעה ימים לאחריו ה"נ קשיא בש"ס בסמוך ונראה דתני ושייר וכ"ת מאי שייר דהאי שייר איכא לשנויי שייר למי הא דתני לקמן בפרקין חומר בתגלחת שעשה בה המגלח כמתגלח והטמא לא עשה בו מטמא כמיטמא:

אין תימר לא יסתרו בו ל' יום. וקשה מאי ס"ד שלא יסתרו בו אלא שבעה הא כתיב גדל פרע וכמ"ש לעיל בקונטרס וי"ל לאו מיתורא יליף אלא ממשמעות הענין וכמ"ש שם בתוספות ע"ש:

מה בין נזיר טהור' כו'. וא"ת דלמא באמת אין חילוק ביניהם וי"ל דא"כ מ"ש דכתיב וכי ימות כו' משמע דוקא טומאה סותרת אך קשה הא איכא בינייהו טובא שהטומאה סותרת גם לפניה משא"כ בתגלחת:

וכולן שגילחו שלא בתער כו'. כ' הרמב"ם פ"י מהט"צ וכן המגלח את הנתק לוקה ואינו חייב עד שיגלח בתער. וכ' הראב"ד טעה בזה שהרי אמרו והתגלח בכל דבר וע"ז אמר

ואת הנתק לא יגלח. וכ' הכ"מ ורבינו סובר דוקא היכא דשני קרא בדיבורי' דהמ"ל וגלח וכתב והתגלח מרבינן כל דבר ומ"ש וע"ז נאמר כו' י"ל כלפי לייא אדרבא משם ראיה מדלא כתיב ואת הנתק לא יתגלח משמע דלאו בגוונא דרישא הוא ע"כ. ותימא ודאי סתם גילוח בכל דבר והא דאיצטרך והתגלח הטעם כמ"ש בת"כ והתגלח בכל דבר לפי שמצינו שהתגלחת האחרונה בתער יכול אף זו בתער ת"ל והתגלח והשתא דכתיב והתגלח ודאי מפרשי' לא יגלח דסמיך ליה בכל דבר דומיא דתגלחת הראשונה וזה ברור:

דלמא לא איתאמרית אלא בנזיר טמא בשתי שערות. וקשה לפ"ז צ"ל דלא ילפיינן נזיר טהור מנזיר טמא א"כ גם בנזיר טמא לא מתוקמא מתני' דמנ"ל בתער דוקא דהא תער לא כתיב אלא בנזיר טהור וכדאמר בסמוך וכן מפורש בבבלי דף מ"ב מחכו עליו במערבא מכדי נזיר טמא דבתער מנ"ל מנזיר טהור יליף ליתי נזיר טהור ולילף מנזיר טמא ונראה דסובר הש"ס מדכתיב וגלח יתירא דילפינן דבעינן תגלחת שלמה שלא לשייר כלום ילפינן נמי דבעי תער דשאר מעבירין אינן משחיתין ועוקרין השיער מעיקר ואפילו אי עשאן כעין תער אינן דומין לתער ממש לענין השחתה ואית בהן שיור קצת. א"כ תער בנזיר טמא נמי מביום השביעי יגלחנו יליף. והא דתניא בבבלי ל"ט מה ת"ל תער לפי שלא למדנו לתגלחת האחרונה שיהיה בתער כו' לפום ריהטא קשה מ"ש תגלחת אחרונה דנקט במלתיה ולא תני סתמא תגלחת נזיר ולפמ"ש ניחא דתגלחת טומאה בתער מוגילח שמעינן וצ"ל דסובר הך תנא דלא ילפי' נזיר טהור וטמא מהדדי:

נזיר טהור מגלח לאחר זריקה כו'. וא"ת כיון דקפיד קרא בנזיר טהור שיגלח לאחר זריקה א"כ מאז מתחיל הגילוח ולמה יהיו שערותיו כנשור וי"ל דה"ק כיון דאי לא קרא בין גילוח דנזיר טמא וטהור דבטמא לא נטהר קודם הגילוח ובטהור טהור קודם הגילוח הלכך אין למילף טהור מטמא ומסתבר לחלק בין גילוח טהור וטמא דבטמא בעינן שיהא גילוח בתער דוקא ובטהור אפי' כעין תער יצא ועמ"ש בסמוך:

גילח שלישו לא הספיק כו'. בבבלי דף מ"ב גרסי' בעי אביי נזיר שגילח ושייר שתי שערות צמח ראשו וחזר וגילחן מהו מעכבי או לא. וכ' הרמב"ם פ"ח מה"נ גלח והריח שתי שערות וצמח ראשו כולו וחזר וגלחו כולו עם אותן שתי שערות או שגלח אחת ונשרה אחת ה"ז קיים מצות גילוח. וכ' הכ"מ ותימא למה השמיט האיבעיא דחזר וגילח שתי שערות לבדן דהא לא איפשיטא וי"ל אחרי שכבר כתב חזר וגילח כל ראשו עם אותן ב' שערות קיים מצות גילוח ממילא שמעינן אם לא גילח אלא אותן שתי שערות דלא יצא ע"כ. ומה מאד דחוקים דבריו הלא ידוע שאין דרכו של הרמב"ם לחדש דינים ולהשמיט מאי דמפורש בגמרא. ועוד ה"ל לפרש דספיקא הוא ונ"מ אי ודאי הוא כייפינן

ליה ככל מצות עשה שמכין אותו עד שתצא נפשו ואי ספיקא הוא אין כופין אותו ועוד יש לחלק לכך נראה שהוא מפרש בעייתו דאביי היינו שלאחר שצמח ראשו חזר וגילח כל שערות ראשו עם אותן שתי שערות שהניח וקמיבעי' ליה אי בעינן שיהיה גידול אחד לשערות דהיינו שיהיה זמן גידול כל השערות שוין או לא ואיפשיטא ליה בעיא זו מהא דגרסי' בבבלי התם בעי רבא נזיר שגילח והניח שתי שערות וגילח אחת ונשרה אחת מהו א"ל רב אחא גילח שערה שערה קמיבעיא ליה לרבא (כ' תוס' בתמיה הא ודאי גילוח הוא כיון שבא לגלח שיעור גילוח הוה) אלא אימא נשרה א' וגילח אחת מיבעיא ליה. והא ודאי הא דקאמר רבא וגילח אחת היה זמן מה אחר שגילח כל ראשו ואפ"ה פשיטא ליה לרב אחא דהוה גילוח כיון שהיה שיעור גילוח דהיינו שתי שערות אע"ג שכבר צמחו קצת שאר שערות שגילח מכבר. ולכך כללן הרמב"ם. ותימא מהכ"מ שכ' דסובר הרמב"ם אם לא גילח אלא אותן שתי שערות דלא יצא שהרי גדולה מזו אמר דאפי' לא גילח אלא אחת ונשרה אחת יצא כ"ש אם גילח שתיהן דיצא וא"ת א"כ ל"ל לאשמועינן אם גילח כולו יצא י"ל הואיל והוזכר בעיא זו בגמרא שנאה וקמ"ל דמהך דרבא איפשיטא בעיא זו. וגם ס"ד לחלק ביניה קמ"ל דאין חילוק וזה ברור. וא"ת הא בסוגיין איבעיא לן אם גילח שליש אם צריך לחזור ולגלח כולו אי שליש הנותר לחודו וי"ל להירושלמי מיבעיא ליה ולהבבלי פשיטא ליה:

את אמר בנזיר טהור כו'. בקונט' פירשתי דמיבעיא ליה בנזיר טהור אי שתי שערות סותרות. וקשה הא כבר אסיקנן דלא מדמינן נזיר טהור לטמא לענין עיכוב שתי שערות אם כן מהיכי תיתי לדמותן לענין סתירה וע"ק דמייתי בסמוך סייעתא מהא דאמר רשב"י כשם ששתי שערות מעכבות כו' ובתוספתא פ"ד ובבבלי דף מ' מפורש דאמירות טהרה קאי דת"ק קאמר נזיר שמירט כל שהוא חייב אבל אינו סותר אלא בתער וברוב ראשו ומירט לא שייך בנזיר טמא. ונראה דבנזיר טמא איירי וכ"ת מה סתירה דגילוח שייך בנזיר טמא י"ל אף כל ימי טומאתו אסור בגילוח כשאר נזיר. וגדולה מזו נראה אף בנזיר טמא אם גילח י"ל אף כל ימי טומאתו אסור בגילוח כשאר נזיר. וגדולה מזו נראה אף בנזיר טמא אם. גילח בימי טומאתו סותר ל' יום לא מיבעיא לבבלי דילפינן טמא מטהור לענין גילוח דודאי צריך להמתין ל' יום כימי גידול פרע אלא אף לירושלמי דאמר דלא ילפינן להו מהדדי אפ"ה סותר ל' יום שהרי עדיין נזיר הוא. וכ"מ בסמוך דחייב משום נזיר ומשום מצורע שמע מינה דאף שהוא מצורע חייב משום נזיר. וכן נראה מדברי הרמב"ם סוף פרק ז' מהלכות נזירות. ועיין בבבלי דף ל"ט ע"ב בגמרא ובתוס' וצ"ע:

וגילח מהן פעם אחת כו'. מדקמיבעי ליה בשתי שערות ששייר ש"מ דפשיטא ליה אם גילח כל ראשו פעם אחת ושייר כדי לכוף ראשו לעיקרו לא יצא וכן בדין דהא בעינן תער או כעין תער שמשחית מעיקרו א"כ קשה מ"ש שתי שערות משאר שערות ואפשר כיון דס"ל בכל התורה רובו ככולו והכא בעינן כולו מדכתיב וגילח יתירא איכא למימר כל שקיים גילוח בתער ברובו אם גילח המיעוט אפי' אינו כעין תער יצא והיינו דמיבעיא לר' ירמיה. אך קשה אמאי לא קמיבעיא ליה אם גילח במספרי' דיצא או לא:

הסתירה שלשה וקשה בשלמא ללקות אחת היינו דכתיב ותער לא יעבור על ראשו כל שעבר חייב. וממצורע ליכא למילף כי היכי דחייב על שער אחת כמ"ש בסמוך ה"ה הכא דא"כ לא ליחייב אלא בשאין שם אלא שתי שערות כמצורע כמ"ש בסמוך מיהו למ"ד דון מינה ומינה ניחא. ולעכב שתים דילפינן מנגעים דהתם שתי שערות מעכבין בו לטמאו כדילפינן בת"כ אין שער פחות משתים אלא סתירה שלשה מאי טעמא. ובבבלי דף מ' גרסי' לסתור אותו סותר אלא ברוב ראשו וכתבו תוס' וכולן הן הלכה בנזיר. ולהבבלי אינו מוכרח דאף לסתירה ברוב יש טעם דכל שרוב ראשו קיים איכא לקיים מצות גילוח ביום הבאת קרבנותיו דרובו ככולו ואי משום הך מיעוטא שכבר גילח כל שגדל כדי לכוף ראשו לעיקרו סגי והיינו ז' ימים דמריבוייא וגלח לא מרבינן אלא גילוח כל דהו וכמ"ש בסמוך אבל להירושלמי נראה דצ"ל הלכה היא בנזיר וצ"ע:

משם מצורע. וקשה אדפריך לשמואל מנזיר תיקשי נמי לר' יוסי ממצורע דהא אף במצורע אפילו על אחת הוא לוקה. והכי תניא בספרי אין לי אלא כולו מקצתו מנין ת"ל לשמור ולעשות וכ"מ בבבלי שבת דף צ"ד התולש א' משתי חייב. וא"ל הך ברייתא איירי בשהיו שם שערות הרבה הלכך אינו חייב עד שיתלוש שתים דהא מפורש בבבלי שם א' משלשה ר"נ אמר חייב ור"ש אמר פטור וכתבו תוס' אחת מארבע פטור. וא"ל דוקא בא' פטור אבל בשתים חייב הא נמי ליתא דהא עיקר הטעם משום שעוקר סימני טומאה וכל ששייר שתים אין כאן עקירה דבעינן שהועילו מעשיו וכ"ה בתוספתא וכ"כ הרמב"ם רפ"י מהט"צ:

משום י"ט. וא"ת למה לא תני שבת וי"ל בשבת איכא מיתה ואיו לוקין אלאו דידיה אבל י"ט אע"ג דאית ביה נמי עשה מ"מ לוקין אלאו דידיה:

לאו' אתינן מיתני. וא"ת אמאי לא קחשיב לאו דלא יקרחו דהכי אמרי' בבבלי שבת דף צד וכן לקרחה שתים וי"ל סובר תנא דברייתא דהכא כמ"ד קרחה בכגריס כדאיתא פ"ג דמכות וא"ת הא מיהת איכא למצוא שחייב על קרחה בתלישת שתי שערות כגון שקרח

תחלה כגריס פחות שתי שערות ועתה משלימו לכגריס ויש לומר כיון דמתחלה לא הוי פחות מכגריס לא קחשיב:

מ"ד מפספסין בבריא כו'. נראה דהבבלי לית ליה הא דמחלק ר"ח בין בריא לתש דגרסי' שם שבת ד' כ' הא דתני חפין את הכלים בנתר וחול ר"ש היא דאמר דבר שאין מתכוין מותר ופריך אימא סיכא אבל לא יחוף בהם שערו ואי ר"ש שרי דתנן נזיר חופף ומפספס כו' ע"ש ומאי קושיא לימא כאן בבריא כאן בתש אלא ודאי לית ליה הך סברא ונראה שזהו טעמו דהרמב"ם שהשמיט דין זה ועמש"ל הל' ג' בד"ה רי"א:

הלכה ד

נזיר שהיה שותה כו'. וקשה הני תלתא ל"ל לאשמועינן ליתני יין וממילא אמרינן אף בטומאה ובתגלחת כן ואפשר בכל חדא מינייהו ה"א לאוקמי קרא יתירא דכתיב לחלק כדאמרי' גבי קרחה וכמ"ש בסמוך לכך איצטרך למיתנייהו לכונהו:

מקבל התרייה בדעת הזאת. וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה פ"ג דמכות ע"ש. לפום ריהטא נראה כן מהבבלי דגרסי' שם פ"ג דמכות דף כ' ת"ר לא יקרחו יכול אפי' קרח ד' וה' קריחות לא יהא חייב אלא אחת ת"ל קרחה לחייב על כל אחת ואחת ופריך הני ד' וה' קריחות היכי דמי כו' אלא בחדא התראה מי מחייב כו' ומסיק דסך חמש אצבעותיו נשא כו'. וקשה אמאי לא מוקי בשהתרו בו שיש בקרחה זו כדי חמשה קריחות לפיכך חייב על כל אחת אלא ודאי בכה"ג בכל איסורין לוקה על כל שיעור ולא איצטריך קרחה לרבוייא לכך מוקי לה בסך נשא דלא שייך בשאר איסורי וא"ת אף בנזיר ליחייב בכה"ג דלא חייב בנזיר אלא בתער וכעין תער וכן במצורע. אך קשה לפירש"י שכתב לכך חייב על כל קרחה כיון שנעשו בבת אחת. א"כ האוכל שני זיתי חלב בבת אחת ליחייב על כל אחת דהא בית הבליעה מחזיק שתי זיתים לכך נראה בהיפך דסובר הבבלי בכה"ג שמתרה בפעם אחת על כמה שיעורים לאו כלום הוא שאין כאן דבר המחלקו משא"כ בסך נשא שהאצבעות מחלקות וכ"נ דעת הרמב"ם שלא הזכיר מזה דבר בחיבורו ועיין בתוס' שם ובק"א פ' אמור. והדבר צריך אצלי תלמוד:

הלכה ה

חומר בטומאה כו' דכתיב כל ימי הזירו. עיין בקונטרס. ועדיין תקשי לן איך שמעינן מהך קרא דתגלחת סותר ונראה דדריש הכי קדש יהיה גדל פרע שער ראשו כל ימי הזירו לה' ש"מ כל שאינו גדל פרע אינו בכלל נזיר ואין הימים האלה נחשבין ככלל הנזירות וכדעת הרמב"ם כמ"ש לעיל בתו' בד"ה אבל יסתרו כו':

הוון כעיי מימר בד' כוסות כו' וא"ת השתא דס"ד דלאסור דבר דרבנן קאמר התנא טפי ה"ל למימר ביין דקידושא ואבדלתא וכס"ד דבבלי וי"ל הא פשיטא ליה דהוא דרבנן אלא בארבע כוסות דפסח טעה וסבר שהן דאורייתא:

אלא כדי ליתן סימן לנאקו. כ' הבה"ז בסוף ספרו שהרב מהרי"ב תמה על הרמב"ם שכתב טעם דתגלחת מצורע דחי נזיר משום דימי חלוטו אינן עולין לו ואזדא ליה מצוות עשה דקדש יהיה שהרי או נתבטלה קדושתו. וקשיא תינח ימי חלוטו אבל סימן לנתק אינו אלא בימי הסגרו ועולין כדתנן לקמן במתני' ותירץ דגילוח סימן הנתק בנזיר אינו מעיקרו אלא משייר כדי לכוף ראשו לעיקרו נמצא שאין כאן איסורא ע"ש. וקשה הרימפורש כאן דאיכא איסורא שהרי אני לא סוף דבר כו' ש"מ דתרווייהו בחד גוונא איירי ועוד מי לא עסקינן ששערות ראשו אינו אלא כדי לכוף ראשן לעיקרן וסתמא אמרינן ואפי' היה נזיר מגלח לכך נראה כמ"ש המ"ל ריש פ"ח מהטמ"צ מקרא דדרשינן דדחי דכתיב והתגלח ודרשו בת"כ אפי' נזיר מגלח. וסד"א דוקא לידע סימן הנתק אבל גילוח דטהרה לא דחי לכך איצטרך הדמב"ם לטעמא דידיה. ומ"ש המ"ל שם לטעמא דהראב"ד דעשה ולא אעשה דנזיר קילי דאיתנהו בשאלה לכן נדחין א"כ ל"ל קרא לתגלחת סימן הנתק ע"שדחק הרבה. ול"נ דודאי קרא דוהתגלח איצטריך לדרשא טובא כמפורש בת"כ ומביאו הכ"מ שם והך דרשא לדחות איסורא דנזיר אינו אלא אסמכתא בעלמא א"נ לפמ"ש הרב במ"ל פ"ב מה' נזירות הלכה יג שהבן אינו יכול לשאול על נזרו שהדירו אביו אפי' כשנעשה גדול ע"ש ע"כ איצטריך קרא לכה"ג דליתא בשאלה. הדא היא דתנינן היו מהלכין כו'. וקשה ה"ל לאתויי רישא דמתני' דתנן כה"ג ונזיר אין מטמאין לקרוביהן אבל מטמאין למת מצוה:

הלכה ו

ואינו מביא קרבן אא"כ היה מעורב שמש. בקונטרס פירשתי דקאי אמצורע. ורש"י כ' דקאי אנזיר ועיין בתי"ט. וכן משמע בסוגיין דא"ר יוסי והוא שטבל בשביעי אבל טבל בשמיני נעשה שמיני שביעי ותשיעי שמיני וא"ת מאי קמ"ל ר"י מתני' היא וי"ל היא גופא קמ"ל ואינו טעון הערב שמש דתנן במתני' אנזיר קאי:

בשעת תגלחתו. עיין בקונטרס. וקשה אף דכתיב והזיר קודם אשם מ"מ בתר הבאת חטאת ועולה כתיב משמע דלאחר הבאת קרבנותיו חטאת ועולה הוא דמתחיל למנות והכי אמרינן בבבלי דף יח לרבנן דאמרי דאינו מונה עד לאחר הבאת חטאת ועולה. ואמרי' נמי התם טעמא דריב"י דכתיב וקדש ראשו ביום ההוא דמיותר ביום ההוא אם אינו ענין לשמיני תנהו ענין לשביעי. גם דרשא זו קשיא לי לכתוב רחמנא וקדש ראשו

בתר ביום השביעי יגלחנו ותו לא איצטריך ביום ההוא. ונראה דאיצטריך קרא להסמיך ביום השביעי יגלחנו לקרא דבתרא וביום השמיני יביא שתי תורים לאשמועינן מעיקרא יגלח ביום השביעי ויביא קרבנותיו בשמיני אבל אם יגלחנו ביום השמיני יביא קרבנותיו בו ביום וכדר"ע במתני' והאי יגלחנו מידריש למעלה ולמטה. ועיון ברור הוא. ונראה דלהירושלמי מפרש ריב"י לקרא הכי והזיר לה' ימי נזרו אע"פ שלא הביא אשמו וכ"ש חטאתו ועולתו דהא כל האשמות מעכבות וגילה לן קרא הכא דאינו מעכב כ"ש שאר קרבנותיו ולכך כתיב והזיר גבי אשם ועיין בבבלי תו' דף יט ע"א בד"ה ת"ל כו' ובזבחים דף כג ע"ב כתב רש"י בד"ה כי ימות כו' ואין ראוי לקרבנות טהרה עד שיעברו ימי טומאה ויביא כפרת נזירותו שתי תורים ואשם וימנה וישלים ויביא קרבנות תגלחתו ע"כ וקשה הא לכ"ע ראוי לקרבנות תגלחתו עד שלא הביא עולה ולר' ולריב"י אפי' לא הביא שום קרבן ראוי הוא לקרבנות תגלחתו כמפורש בבבלי דמכלתין דף יח וי"ל וצ"ע:

כל עמא מודה ביום הבאת קרבנותיו. וא"ת מאי קמ"ל ר יוחנן משנתינו היא זו אם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום וי"ל קמ"ל דר"ט קיבל תשובת ר"ע וליכא מ"ד דפליג עליה ועיין בבבלי בסוגיין:

מה פליגין למנות נזירות בטהרה. וקשה אי גם ריב"י מודה דאינו מונה נזירות טהרה עד שיהא ראוי להביא קרבן א"כ הא דתנן פ"ג דכריתות נזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד אמאן תרמיי' דאי בשנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי טומאה אריכתא היא ואף בשנטמא בשמיני וחזר ונטמא בשמיני הרי יצאה שעה שראויה להביא קרבן וכ"ה בבבלי דף יח ואין לומר הירושלמי פליג וסובר אף דמהני שעה שראויה להביא קרבן למנות נזירות טהרה מ"מ אינו מביא קרבן טומאה שני אא"כ הביא קרבנותיו דהא אמרינן בסמוך בברייתא דאם חזר ונטמא בשמיני מביא קרבן על כל אחד וצ"ע:

הלכה ז

ואם גילח על א' משלשתן יצא. כ' התי"ט אתא ככ"ע כדמוכח לקמן ובירו' יליף ליה מן ואת האיל יעשה דיעשה יתירא דה"מ למכתב ועשה את חטאתו ואת עולתו ואת האיל זבח שלמים ע"כ. ותימא הרי מפורש בגמרא בסוגיין דליתא להך דרשא כדמוכח מקרא. אך קשה למה יצא אם גילח על א' משלשתן הא כתיב זאת תורת נזיר לעכב כמפורש במנחות. וכמ"ש תו' דף מ"ו. ואף שכתבתי בקונטרס בגמרא קצת סמך לדבר עדיין קשיא כיון דמן הדין ראוי שסדרן יעכב דכתיב תורת אף שמגלח על השלמים אינו בדין שיקדים דיש לנו לומר גזירת הכתוב הוא לעשות כסדר שכתוב בפרשה. ותי"ט כ' ואי אפשר שיחלוק ר"י בסדור הקרבנות שהרי בפ' כך הם סדורים בעשיי' אלא סובר ר"י

שמגלח אחר שחיטת כולן ע"ש וקשה הא בסוגיין מפורש בהיפך דדריש מואת האיל להקדים עשיה דאיל לכולן. ואף שהתי"ט פירשה להא דריב"ל דקאמר טעמא למה אם גילח על אחת משלשתן יצא. אין נראה חדא לשון הש"ס לא משמע כדבריו גם סדר הש"ס מורה דלא כפירושו ועוד אי מקרא יליף אפי' לכתחלה נמי יקדים ונראה ר"י סובר דמקדים השלמים ומגלח עליהן דסמוכים להדדי ולא אמרי' סדרן מעכב כיון דחזינן דלא קפיד קרא בסדרן שבהבאתן כתיב עולה תחלה וכעשייתן חטאת תחלה אלא ודאי שלמים מקריב תחלה דסמוכים לגילוח והוא הקודם וחטאת ועולה אין סדרן מעכב כדמוכחי קראי. והא דכתבן תחלה ללמד שאם גילח על אחת משלשתן יצא. ור"א סובר כיון דחטאת קודמת בכל מקום יש לנו לומר דסדר עשייה עיקר ומגלח על החטאת והא דהקדים עולה בהבאה ללמד שאם גילח על אחת משלשתן יצא וא"ל לכך הקדים עולה בהבאה לומר שצריך להפרישה ולקרוא לה שם תחלה קודם לחטאת וכמ"ש תוס' זבחים דף צ' אהא דאמר רבא עולת יולדת מוקדם לחטאת למקראה הקדימה הכתוב דהיינו להקדיש תחלה אבל להקרבה חטאת קודמת דהא בקרבנות נזיר אין שם שום הפרשה וכמ"ש בסמוך:

והא כתיב ועשה הכהן את מנחתו ואת נסכו כו'. וא"ת איצטרך ועשה ללמד דוקא איל שלמים טעון נסכים אבל חטאת ועולה דנזיר אינן טעונין נסכים והא דכתיב מנחתו ונסכו איצטריך הוי"ו להא דדרשו בזבחים פ"ק דף ח' ועשה את מנחתו כל זמן שיעשנו הוא קרוי מנחתו ונסכו של זה אע"פ שלא קרבו עם זבחו וי"ל הא כתיב לעיל מיניה והקריב כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים ומנחתם ונסכיהם ש"מ דאף אלו טעונין נסכים. ובמנחות דף צא גרסי' ומנחתם ונסכיהם בעולתו ובשלמיו הכתוב מדבר או אינו אלא אפי' חטאת ת"ל ואת האיל יעשה זבח שלמים ומנחתו ונסכו איל בכלל היה ולמה יצא להקיש אליו מה איל מיוחד בא בנדר ונדבה אף כל בא בנדר ונדבה לאפוקי חטאת דלא. ופירש"י בד"ה איל בכלל היה דהא כתיב ברישא ואיל אחד תמים לשלמים. דכתיב בתריה ומנחתם ונסכיהם אבל הרא"ם פי' ט' נשא בד"ה ומנחתם כו' איל בכלל שאר אילים הטעונין נסכים היה כדכתיב בפרשת נסכים אי לאיל תעשה כו'. וכ"כ עוד שם ודבריו תמוהים דודאי מכללא דפ' נסכים ליכא למשמע איל נזיר שיצא מן הכלל דטעון לחם וכמ"ש רש"י בפסוק ומנחתם ונסכיהם ע"ש ופירש"י ברור דקאי אמנחתם ונסכיהם דרישא. אך קשה מאי פריך איל בכלל היה ולמה יצא דלמא כי היכי דאהדר קרא בעשית חטאת עולה ושלמים ה"נ מיהדר וכתב מנחתו ונסכו וכ"ת מדכתיב מנחתו בוי"ו ולא כתב מנחתם ונסכיהם ש"מ למעוטי קאתי הא לישנא דש"ס לא משמע הכי

ועוד הא איצטרך להך דרשא דפ"ק דזבחים מנחתו ונסכו אפי' אחר זמן וכן מפורש בתו' מנחות שם בד"ה איל בכלל כו' שממילת מנחתו שמעינן שיצא מן הכלל ודרשא דפ"ק דזבחים מוי"ו שמעינן ע"ש. וגם זה קשיא לי דלמא כולא קרא לדרשא דפ"ק דזבחים אתיא. והכי מסתבר דנימא דמנחתם ונסכיהם אף אחטאת קאי דסמיך ליה מלומר דקאי אעולה דכתיב לפני פניו ולא אחטאת דכתיב לפניו. וכן הדין נותן שאף מצורע מגלח ומביא חטאת ואשם וטעונין נסכים אף נזיר כן וכ"ה בספרי. ועמש"ל בתו' בד"ה ואם גילח כו' וצ"ע:

הלכה ח

הביא שלש בהמות ולא פירש כו'. תניא בספרי ועשה הכהן אחד לחטאת שיפרישם הכהן אחד לחטאת ואחד לעולה אין לי אלא הפרשה בכהן הפרשה בבעלים מנין אם מי שאינו רשאי בהקדשתו רשאי בהפרשתו מי שרשאי בקדושתו אינו דין שרשאי בהפרשתו. וזה נראה חולק על רשב"ג. והרמב"ם כ' בפי' המשנה ומה שאמר רשב"ג הלכה כמותו משמע שאין חולק בדבר ונראה שסובר אף רשב"ג לא אמר אלא דיעבד לכך אמר הביא ולא פירש אבל לכתחילה צריך לפרש כדכתיב נמצא דלא פליג רשב"ג אספרי. וכן נראה מלשונו בחיבורו ריש פ"ח וז"ל תגלחת הטהרה כיצד מביא ג' בהמות כבש לעולה וכבשה לחטאת ואיל לשלמים הביא שלשתן ולא פי' הראויה לחטאת תקרב חטאת כו' ע"כ והיינו כמ"ש. אלא דקשיא לי למה לא נאמר שתעכב הפרשה בקרבנות נזיר הא כתיב זאת תורת הנזיר לעכב עמש"ל בתו' בד"ה ואם גילח כו' ואפשר לומר הך דרשא דספרי אינה אלא בקרבנות נזיר טמא ויליף ליה מדכתיב את האחד וגו' שייחדנו לחטאת אבל בנזיר [טהור] סתמא כתיב ועשה הכהן את חטאתו ואת עולתו אך קשה הא גם בנזיר טהור כתיב והקריב כבש בן שנתו תמים אחד לעולה וכבשה אחת כו' נימא שהבעלים צריכין להפריש וכ"ה בספרי זוטא אחד לעולה להקדישה לשם עולה ובגמרא אמרינן אפי' בתוך ביתו לא פירש וצ"ע:

ואם גילח במדינה משלח תחת הדוד.גי' הר"ב היה מגלח במדינה לא היה משלח תחת הדוד שמחוסר לקיחה והבאה ונתינה ע"כ ואני תמה אחרי שהוא מפרש במדינה היינו בירושלים אמאי לא משלח הא בירושלים היו מבשלים שלמים שהרי שלמים נאכלין בכל העיר וכ"כ תו' דף מה ע"ב בד"ה ולא במים כו' והם מפרשים במדינה היינו בגבולין אבל לא בירושלים. ונראה מאן דגורס היה משלא מפ' במדינה היינו בירושלים וגורס נמי היה מגלח במדינה דלכתחלה כך מצותו וקמ"ל בירושלים דוקא היה משלח אבל לא בגבולין. ומאן דגורס ואם גילח במדינה לא היה משלח מפרש במדינה היינו בגבולין

לכך אינו משלח מיהו גי' הירושלמי והרמב"ם אם גילח במדינה היה משלח מפרש במדינה היינו בגבולין ומתני' ר"י היא טהור כאן וכאן היה משלח. וא"ל דבעינן שיגלח במקדש דוקא ששם היו מבשלין השלמים כדתנן פ"ב דמדות וכדכתיב וגלח הנזיר פתח אוהל מועד הא כתוב פתח אהל מועד לאו דוקא וכ"מ ממשנה עצמה דאס"ד פתח אהל מועד דוקא לא ליהוי גילוח כלל ואנן תנן לא היה משלח תחת הדוד אבל גילוח הוי וצ"ע ועמש"ל הלכה י' בד"ה ואם כו':

הלכה ט

או שלקן. כ' תו' פסחים דף לט ע"ב בד"ה לא שלוקין ולא מבושלין משמע דשליקה הוי טפי מבישול דאי לאו הכי הוי זו ואצ"ל זו וכ"מ בכמה דוכתין והא דתנן בנזיר היה מבשל השלמים או שלקן לח הוי זו ואצ"ל זו דקמ"ל בשליקה אינו יוצא מתורת בישול ע"כ. משמע מדבריהם כל מקום דתני שלוק היינו בישול יותר מדאי ופי' הר"ב שם עד שנימוח. וקשה הא אמרי' בת"כ ובחולין פ' ג"ה אין בשלה אלא שלימה ואי נימוח יותר מדאי איך יקח אח"כ הזרוע שלימה וזהו מ"ש נדרים רפ"ו מתני' דהכא קשיא להרא"ש. והרמב"ם כ' ה' נדרים ריש פ"ט ואם אין דרכם לקרות מבושל אלא לבשר שנתבשל במים ובתבלין ה"ז מותר בצלי ובשלוק ע"כ נראה מדבריו דשלוק מיקרי דבר המתבשל בקדירה בלא מים והשתא ניחא הכל הא דקאמר שלוקה אוסרת ונאסרת היינו מטעם שאין שם מים חוזרת ובולעת מדמה. והא דא"ר יוחנן לית כאן נכבשים אלא שלוקים. הטעם כיון שאין שם מים המבלבלים הטעם חוזרת ובולעת טעמה ולא משל אחרים. וזה כלל גדול בתורה וחקרהו ועמש"ל בד"ה ושניהן:

ואח"כ הותר הנזיר כו'. לעיל פ"ד ה"ה כתבתי בתו' בד"ה דברי כו' גם דברי ר"י תמוהים כו' ע"ש לפי מואי דאמרי' בכורות דף כו בגיזה ועבודה פסולי המוקדשין אהדרי למלתא קמייתא קשיא לר"י אלא לפמ"ש תו' ביצה דף יב כל היכא דכתיב היתירא מפורש לא אמרי' דהדר למלתא קמייתא ניחא דה"נ ההיתר מפורש דלת"ק אי לאו דכתב ואחר ישתה ה"א דשרי מיד ועדיין הדבר צ"ע ועמ"ש שם בתו' בד"ה רש"א כו' וצריכין להגיה וכצ"ל וקשה קרא ל"ל תיפוק ליה מדכתיב ונתן כו' וי"ל מכאן ליכא למילף כו':

וקריי' אמר שהצלי קרוי מבושל. נדרים פ"ו ה"א כתבתי אף בלשון המשנה (או ברייתא) צלי קרוי מבושל דתנן הלב קורעו ומוציא את דמו לא קרעו קורעו לאחר בישולו ומותר ופירשו דהיינו צלי. והיינו לשיטת תו' מיהו רש"י פי' פ' כיצד צולין לפי המסקנא בישול ממש תאמר שאני לב דשיעי וכ"פ בחולין הא דתנן לא קרעו אינו עובר עליו היינו באוכל הדם שבתוכו אבל הלב עצמו מותר דשיע ומתני' בלב עוף שהדם שבתוכו אין בו כזית

אבל בבהמה חייב כרת. ותו' הקשו עליו מהא דפ' הקומץ דאמר זעירי דם שבישלו אינו עובר עליו ע"ש ול"נ דרש"י לשיטתו דמפרש הא דזעירי בקפאו באור ובחטאת פנימית אבל בחטאת חיצונית חייב וה"ה בחולין וע"ש ברש"י ובת"י שם:

מה נפיק מביניהון. בנדרים שם כתבתי וקשה הא איכא בינייהו הנודר מן המבושל לר' יוחנן מותר בצלי ובשלוק ולר' יאשיה אסור ע"ש. ועוד קשיא לר' יאשיה תיקשי מתני' דנדרים דתנן מותר בצלי ובשלוק. ונראה קושית הש"ס אינה אלא לר"י דאמר פ"י דתרומות לית כאן נכבשין אלא נשלקין דכבוש הרי הוא כרותח. ש"מ דסובר שלוק הוא פחות מרותח דצלי. א"כ אין לפרש שלוק דתנן בנדרים היינו בשיל ולא בשיל דא"כ קשה השתא צלי לא מיקרי בישול שלוק מיבעיא ודוחק למוקמי מתני' בזו ואצ"ל זו אלא ודאי שלוק דנדרים בבשיל יותר מדאי ופריך שפיר ממתני' דהכא אבל ר' יאשיה סובר דשלוק בשיל ולא בשיל הוא טפי מצלי ופחות מבישול גמור והיינו שלוק דנדרים ושלוק דמתני' דהכא היינו בישול יותר מדאי ול"ק מתני' אהדדי וצלי נמי לא קשיא כי היכי דשלוק שלא בישל כל צרכו ה"נ צלי איירי בצלי שלא נצלה כל צרכו דלא קרי קריי' צלי מבושל אלא שנצלה כל צרכו כצלי דפסח דכתיב אל תאכלו ממנו נא והוא צלי שלא נצלה כל צרכו אבל לר' יוחנן ליכא לשנויי הכי דהא איהו מפרש שלוק בישול יותר מדאי א"כ גם צלי איירי בשנצלה כל צרכו. ואין לומר דלמא לר"י נמי איירי שלוק בשיל ולא בשיל וצלי איירי בשלא נתבשל כל צרכו א"כ מתני' לא זו אף זו קתני דכל שלא נצלה כל צרכו הוי שלוק רותח טפי מצלי דאין סברא דבמשהו שלא נצלה יאבד רתיחתו כל כך שיהיה שלוק שלא נחשב כלל לרותח והשלוק חם ממנו והשתא ליכא לשנויי דאיכא בינייהו הנודר מן מבושל דאיכא לאוקמי מתני' דנדרים בשלוק בשיל ולא בשיל ולא הוה כ"ש מצלי די"ל דוקא צלי אין בני אדם קורין אותו מבושל אבל כל שהוא מבושל אפי' כל דהו קורין אותו מבושל לכך איצטריך למתני שלוק אבל בשיל יותר מדאי אף לר' יוחנן אסור והבן:

ע"ד דר' יוחנן אסור כו'. בש"ע י"ד סי' ר"כ סעיף כ' פסק כר' יוחנן וכ' הט"ז בשם מהר"ל מפראג מכאן ראיה לומר בשמיני עצרת את יום חג שמיני עצרת הזה דהא מיקרי חג ע"כ ויש לדחות ראיה זו נדרים שאני דהולכין אחר לשון בני אדם ובלשון בני אדם מיקרי חג ולא בלשון תורה ע"כ. ומהתימא שנעלם מהם סוגיין שמפורש כמ"ש תוס' ועמ"ש בתו' נדרים שם. גם מ"ש הט"ז שם אבל נ"ל ראיה ברורה מסוטה דף מ"א אי כתב רחמנא בחג הסוכות ה"א אפי' י"ט האחרון כתב רחמנא בבוא כל ישראל ש"מ אף בשל תורה מיקרי חג לכך איצטרך קרא למעוטי וזה ראיה ברורה שאין עליה תשובה ע"כ. ותימא

הרי מפורש ברש"י ר"ה דף ו' ע"ב וביומא דף ג' פז"ר קש"ב רגל בפני עצמו שאין שם חג הסוכות חל עליו וכ"כ תוס' ע"ש ש"מ שאין שמיני עצרת בכלל חג הסוכות א"כ הדרא קושיתו אגמרא לדוכתא ועיין מ"ש הט"ז א"ח סימן תרסח. ובעיקר הקושיא נראה אף דאין שמיני עצרת בכלל חג הסוכות מ"מ היינו מרבינן ש"ע לענין מצות הקהל דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות וסד"א לרבויי מבמועד י"ט האחרון אבל מבח"ה ממעטי' שפיר ועיין בבבלי בסוטה ספ"ז בתו' וא"ל א"כ כתיבן קראי שלא כסדרן יו"ט האחרון תחלה והדר כתיב חג הסוכות דודאי במועד כולל הכל בין יו"ט הראשון בין י"ט האחרון אלא כיון דכתיב בתר הכי חג הסוכות אייתר לן במועד מוקמינן ליה לרבות יו"ט האחרון בכללא דשאר ימי החג א"נ סד"א דקמ"ל דלכתחלה יקרא בי"ט האחרון דלכך קורין כי תכלה לעשר ועשר תעשר לפי שיצא למוצאי שביעית הלכך אית לן לאחר עד יו"ט האחרון שהוא סמוך לימי המלאכה ונכון ועמ"ש בתוס נדרים שם:

פתר לה כר' יאשיה. וקשה וכי פליג ר' יוחנן אסתם מתני' דעירובין והאר"י הלכה כסתם מתני'. וממשנתינו אין ראיה דאיכא לאוקמא כר' יאשיה וכמ"ש לעיל בר"ב מה כו'. ובבבלי עירובין דף ל' מוקי למתני' דהתם באומר כל הזן עלי ומודה ר יוחנן דכל מילי מיזן זיין אבל לא סעיד אלא מידי דמזון והיינו חמשת המינין. ור' יוחנן לא טעמית מזון קאמר. וקרא דמייתי בסמוך לא קשיא לר יוחנן דלשון תורה לחוד ולשון בני אדם לחוד א"נ קסבר ר"י ודאי מזון סתמא לא מיקרי אלא חמשת המינין אבל הכא דכבר כתיב לחם דהיינו חמשת המינין כדאמרי' מנחות פ"ו ע"כ לומר מזון היינו שאר דברים ועמ"ש נדרים שם:

אי בשלה יכול בפני עצמה כו'. בבבלי חולין דף צה ע"ב בשלה אין בשלה אלא שלמה רשב"י אומר אין בשלה חלא שנתבשל עם האיל דכ"ע בהדי איל מבשל לה מ"ס מחתך לה והדר מבשל לה ומ"ס מבשל לה והדר מחתך לה ואב"א דכ"ע מחתך לה והדר מבשל לה מ"ס בהדי איל מבשל להו מ"ס בקדרה אחרת מבשל לה. ופירש"י בד"ה אין בשלה אלא שלמה לא נתפרש באיזה לשון. ותו' כ' רהוי כמו בשל לה למ"ד דגושה ומפיק ה"א כמו שיש לה כלומר כמו שהיא ע"כ. ועדיין קשה מנ"ל לדחוק לשנות הקרי וכתיב וקאמר דאין לו פי' אחר ועוד מנ"ל לרשב"י אין בשלה אלא שנתבשל עם האיל. ועוד קשה לפום פשטא צ"ל הך דרשא דסוגיין שחותכה עד כשעורה היא דעת שלישית. ונראה דה"פ דקשיא ל"ל בשלה ול"ל מן האיל דהא כתיב ואת האיל יעשה זבח שלמים על סל המצות וגו' ונתן על האש אשר תחת זבח השלמים ועליה כתיב ולקח הכהן את הזרוע. ממילא ידעינן דעל איל קאי דביה משתעי קרא ואיירי לאחר שנתבשל האיל דהא כתיב

תחת זבח השלמים. וקאמר דכ"ע בהדי איל מבשל לה דכתיב בשלה ואי לאו קרא ה"א דלא מבשל להזרוע בהדי איל דאסור לבשל חולין עם קדשים. וכתיב מן האיל סובר ר"ש דאתי לאשמועינן שיהיה הזרוע בשעת הבישול מן האיל והיינו שמחתך והדר מבשל ליה ות"ק סובר בשלה אע"ג דמשמע בפני עצמה מ"מ אין הכוונה אלא שתהיה שלמה עם האיל בשעת בישולה דהא כתיב מן האיל אלא שחותכה עד כשעורה כדאמרינן בשמעתין. ואידך לישנא ה"ק דכ"ע מחתך לה והדר מבשל לה דבשלה משמע בפני עצמה אלא ר"ש סובר מן איל אתי ללמד שלוקח הזרוע מן הדוד שבתוכו האיל ש"מ בהדי הדדי מבשל להו ות"ק סובר מן האיל אתי ללמד שתהיה שלמה כמו שהיתה מחוברת לאיל ולא יחתכה לחתיכות קטנות. והכל ניחא בס"ד. ועיין בתו' שם בד"ה דכ"ע כו' בד"ה מר סבר וכו' וא"צ למה שדחקו שם ומקום הניחו לי לפרש סוגיא זו:

עד שהוא מניח בה כשעורה. נראה דהירושלמי סובר כל שאינו מחובר אלא כשעורה הוי חיבור ואינו חיבור. וכ"מ לקמן ר"פ כה"ג שהניח בו כשעורה ואמר מכאן ואילך איני מחוייב לטפל ועמ"ש שם:

התנינן כל המחמץ כו'. וא"ת דלמא אף אינהו לא אמרו אלא בשאינו מינו ומתני' איירי במין במינו כמפורש שם וי"ל דהא במינו אין ניכרכלל תיבולו אלא דאמרי ליה אלו היה בשאינו מינו היה נותן טעם ומתבלו ש"מ דמתבל ביותר ממאתים:

והא תנינן כל המחמץ והמתבל כו'. וקשה האי מתבל היכי דמי אי דקיהיב טעמא א"כ אף בשאינו מינו נמי אסור ואי בדלא קיהיב טעמא אף במינו אינו אלא במאה או במאתים וא"ל תבלין לאו טעמא ממש יהבי אלא שפועלים דבר מה במאכל א"כ מאי פריך בסמוך אריב"ל דאמר כל נותני טעם בששים ממתני' דכל המחמץ דהא תבלין לאו בכלל נותני טעם הן. דוחק לומר דהיינו טעמא דר' יוסי דאמר בסמוך ריב"ל אף בשאר איסורין קאמר ולא חש לקושית רבי שמואל בר יצחק ממתני' וצ"ע ועיין פ"ח י"ד סי' צ"ח:

כל נותני טעמים אחד ששים. פירש"י חולין דף צ"ח ודוקא היכא דבדקיניה ולא יהיב טעמא א"נ היכא דליכא למיקם אטעמא כגון מין ומינו אבל היכא דבדקיניה ויהיב טעמא לעולם לא בטיל ונראה ראיה לדבריו מדמסיק הש"ס הוא בשר בבשר הוא שאר כל האיסורין וקשיא מתני' כל המחמץ כו' וצ"ל כסברת רש"י דאף ריב"ל לא קאמר אלא היכא דלא יהיב טעמא כו' אבל היכא דבדקיניה ויהיב טעמא לעולם לא בטיל וא"ל דריב"ל פליג אמתני' ויליף מזרוע בשלה דלעולם בטל במאה או בששים דהא מזרוע בשלה לא שמעינן אלא בשר בבשר אבל תבלין י"ל דיהבי טעמא. והרשב"א כ' בחי' בחולין שם ומדברי רש"י נלמוד כל היכא דאיכא למיקם אטעמי' אף בס' אין מתירין

עד דטעם ליה קפילא ע"כ. ואין דבריו אלה מוכרחים דהא מסוף דברי רש"י משמע בהיפך דאמר אבל היכא דבדקיניה כו' ולא קאמר אבל בסתמא לא בטיל בס'. אך מהא דמסקינן בסוגיין ובבבלי דריב"ל מזרוע בשילה יליף ש"מ דבסתמא לא סמכינן אששים אלא דוקא היכא דליכא למיקם אטעמא דומיא דזרוע בשלה והשתא שפיר יליף אפי' שאר כל האיסורין:

דאמר ר' אבהו בשם ר"י כל האסורין משערין כו'. וקשה דגרסינן פ"ב דערלה ר אבהו בשם ר"י כל האיסורין משערין אותו כאלו בצל כאלו קפלוט עד כדון בדבר שדרכו להשתער בבצל וקפלוט דבר שאין דרכו להשתער בבצל וקפלוט במה אתה משערו הכמון במה אתה משערו לא כן אמר ר"א כו' במיני מתיקה שנו מיני מתיקה ע"י שדרכן להשתער בבצל וקפלוט משערין אותו בבצל וקפלוט שאר כל האיסורין משערין במינן הכמון משערין אותו במינו. הרי דאף ר"י לא אמר שכל המינין שוין וכ"ש בתבלין. ודוחק לומר דר' יוסי לא ידע להא דר"א במיני מתיקה שנו. והרמב"ם כ' בפי' המשנה פ"ב דערלה לא תאמר שאין נקראין תבלין אלא המרקחת כגון הזנגביל והפלפלין אלא כל דבר שמתבלין בו התבשיל כגון השומין והבצלים כולן נקראים תבלין כשמכוין לתבל בהם ע"כ. וסוגיא דתרומה קשיא דהא מפורש דלא מיקרי תבלין אלא הכמון ודדמיא ליה אבל בצל לא. וכן נראה מדאמר ר"י רואין אותו כאלו הוא בצל ואי לטעמא עביד שיעורו רב ואיך יאמר ר"י לשער כל האיסורין בהן וצ"ע:

ושניהן למדין מזרוע בשלה. כתב הרשב"א בחי' חולין דף צח תמיהא לי כיון דמאיל ילפינן אמאי לא בעינן טפי דהא איכא מיא דבקדרה מבשל ליה ודחק הרבה ומסיק א"נ י"ל בכל ענין התיר הכתוב אפי' בשלו בלא מים ועשאו צלי קדר דליכא מיא ע"כ. ולמ"ש לעיל בסמוך בד"ה או שלקן כו' לדעת הרמב"ם דשליקה היינו בלח מים תנן באיל היה מבשל את השלמים או שלקן ש"מ שהיה מבשלן בלא מים ושפיר משערינן בששים ובמאה:

את מוציא את הזרוע מן העצמות. כ' הר"ש פ"ה דתרומות לפי הירושלמי עצם הזרוע נמי מצטרף עם האיל לבטל בשר הזרוע וליכא אלא מאה בין הכל ופליג אבבלי פ' ג"ה דקאמר למ"ד במאה בשר בהדי בשר משערינן משמע דאפי' עצמות דהיתר אין מצטרפין. ושמא איידי דנקט בשר בזרוע נקט בשר באיל ולאו דוקא ע"כ וכ"כ הרא"ש פ' ג"ה בשמו. ולא ידעתי מאי מספקא ליה איך תיסק אדעתין שפליגי הירושלמי והבבלי בדבר רחוק כזה בשיעור כל העצמות ואל תאמר שמועטים הם שהרי הבשר שבזרוע הוא מועט וכמ"ש הר"ן שם בזרוע יש עצם הרבה ובשר מועט שהכתף אינו בכלל זרוע. וכבר

אמרנו שהעצמות בהדי בשר הם ששים נגד בשר ועצמות שבזרוע ע"כ לומר שהעצמות שבאיל הם חלק שלשים שבאיל לפחות. והשתא דאתיא להכי נראה דמ"ד מאה סובר שאף העצמות שבזרוע מצטרפין להיתר דאל"כ למה לא קאמר בשר בהדי בשר ועצמות כדאמר לאידך מ"ד אלא ודאי דלא נטעה לומר בהדי עצמות של איל לחודא כמו לאידך מ"ד וכאן אף עצמות שבזרוע מצטרפין להיתר ועמ"ש בסמוך:

טינופת של תרומה מהו שתצטרף עם החולין כו'. הדא אמר כו'. כ' הרא"ש פ' ג"ה ותימא לי כיון דטינופת של תרומה מצטרפת עם החולין להעלות התרומה אמאי תני בברייתא אין טנופת של תרומה מצטרפת עם התר מה לאסור את החולין לישמעינן רבותא טפי דמצטרפין עם החולין להעלות את התרומה אלא ודאי מתוך הברייתא משמע דאין טנופת של תרומה מצטרפת לא לאיסור ולא להיתר וכן מדתני אבל טנופת של חולין כו' משמע דוקא של חולין אבל לא של תרומה ע"כ. ולי קשה עוד דהל"ל בקצרה טנופת של תרומה מצטרפת עם החולין דה"ל רבותא ולא היה צריך להאריך. וביותר יש לתמוה שזה ג' פעמים איתא סוגיא זו בירושלמי כאן ופ"ה דתרומותו פ"ק דערלה ותמיד מסדר בעיא דרב ביבי אהך ברייתא ואיך נאמר דברייתא פשיטא דאין מצטרפין לכך נראה דבעיא דר"ב היא בשניכר טינופת של תרומה לעצמו כעצמות שבזרוע ומיבעיא ליה מי מצרפין אותו לחולין וברייתא איירי בשאינו ניכר לעצמו וקליפין דא"ר הונא נמי איירי בשנפרדו הקליפין מן האיסור וניכרין לעצמן. ופ"י דתרומות גרסי' ר"ח בשם חנינא הירק והקליפין והמים מצרפין א"ר זעירא ואיסור מתוכן אר"ה קליפי איסור מעלין את ההיתר ופי' הר"ש ואיסורו מתוכו כלומר דאין משערין ביצה האסורה אלא לפי האוכל שבתוכה חוץ מן הקליפה ע"כ. וכמה רחוק הוא פי' וה ממשמעות הש"ס. ולפמ"ש ניחא דקאר"ז הא דמצרפין קליפות האיסור דוקא כשנפרד האיסור מתוכן שהקליפות ניכרים לעצמן אבל בלא"ה אין מצרפין. וראיה מבוררת מהא דגרסי' פ"ה דתרומות תני טינופת של תרומה כו' הדא אמרה טנופת של תרומה מצטרפת עם חולין להעלות את התרומה סאה תרומה שנפלה למאה אין אתה מוציא זונין טנופת שבה לפחות ממאה את מוציא זונין טנופת שבה. ולשיטת הרא"ש תימא איך מייתי הא דר"ה בין הנך שתי ברייתות הא פליגי אדר"ה אלא כמ"ש דבברייתא בתרייתא קאמר דאף פסולת תרומה מצטרפת ודוקא כשהוא מוציא הטנופת שבתוכה אבל כשלא הוציא מתוכה אין מצטרפת. ודע אף שחילוק זה דבר חדש הוא לגודל החומר שבו דבר נאה ומתקבל הוא:

הדא אמרה טנופת של תרומה כו'. כ' הרמב"ם פי"ג דתרומות אין פסולת התרומה מצטרפת עמה לאסור החולין אבל פסולת דחולין מצטרפת עם החולין להעלות התרומה

וכ' הראב"ד יותר מזה אמרו בירושלמי פסולת התרומה מצטרפת עם החולין להעלותה וכ' הכ"מ מדאמרי' פ' ג"ה למ"ד עצמות האיסור מצטרפות עם האיסור עצמות ההיתר עם ההיתר ש"מ דפליג אירושלמי ועוד בירושלמי גופא במחלוקת היא שנויה ע"כ. ודברי תימא הן הא ודאי הרמב"ם אינו סובר כהך מ"ד דהא פסק פסולת התרומה אינה מצטרפת ודוחק לומר דסובר כאידך מ"ד בשר בהדי בשר ובשר דקאמר הש"ס לאו דוקא כמ"ש הר"ש מיהו עצמות דחולין מצטרפין אבל לא עצמות איסור מצטרפות לחולין שלא להרחיק פלוגתייהו דמנ"ל לחלוק על הירושלמי בלי טעם הא ודאי מצטרפות כמ"ד במאה ס"ל גם הא דקאמר בירושלמי במחלוקת שנויה אינו דאין חילוק בפלוגתייהו בין הבבלי לירושלמי וצ"ע:

כל מה שאסרתי לך כו' וא"ת הא הכא במין במינו איירי ובכל איסורין אינו אסור אלא ברובו וי"ל קסבר חזקיה טעם כעיקר דאסר רחמנא צריכין מאה ואחד אפילו במינו ובזרוע בשלה התיר הכתוב אפי' במאה. וילפינן זרוע בשלה הכי מדאיצטרך קרא לאשמועינן דשרי במאה עם הזרוע ש"מ דבמקום אחר מאה אסור וא"ת א"כ מנ"ל דסגי במאה ואחד דלמא בעי יותר וי"ל מסברא ברובא בטיל הלכך אין לנו להחמיר ביותר מק"א. ונראה הא דאמר רבא שם אברייתא דתני זהו היתר הבא מכלל איסור לא נצרכא אלא לטעם כעיקר דבקדשים אסור הכא שרי כחזקיה ס"ל דבזרוע אינו אלא ששים או מאה עם הזרוע וה"ק לטעם כעיקר דאמר רחמנא בקדשים אפי' במינו ובעינן ק"א הכא שריבמאה ופריך הש"ס התם וליגמר מיניה דטעם כעיקר שרי בקדשים ומשני גלי רחמנא בחטאת כל אשר יגע בבשרה יקדש ופריך מאי חזית דגמרית למין במינו מחטאת לאיסורא ליגמור מהאי מזרוע בשלה להיתירא דטעם כעיקר במינו שרי ומשני היתירא לא מצית למגמר מיניה דחידוש הוא שמבטלין איסור לכתחלה כדפירש"י ופריך א"ה למאה וששים נמי לא לגמור דחידוש הוא ויהא מין במינו שרי לגמרי וקרא דחטאת למין בשאינו מינו הוא דאתי ומשני אין ה"נ דאיכא לאוקמי קרא דחטאת למין באינו מינו אם כן מסברא מין במינו ברובו מדאורייתא ועיקר איסורו ילפינן מהכא. וגבי איסורא ליכא חידושא ושפיר ילפינן מדאיצטריך קרא להיתירא ש"מ דבמקום אחר אסור עד ק"א. והשתא ניחא הא דמקשה הש"ס ולגמור מיניה ולא משני לחומרא גמרינן. ועמ"ש תו' שם. וא"ת הא ליכא יתורא להיתירא דהא איצטרך קראלגופא לאשמועינן דמבטלין איסור לכתחלה וי"ל מדכתיב ולתח את הזרוע בשלה מן האיל ולא כתיב ממנו יליף דבעינן שיהא האיל שלם(ועמש"ל בד"ה אי) ודוקא בכך התיר קרא ולא בפחות ממנו שמעינן דקפיד קרא אטעמא אלא כאן התיר במאה וילפינן מיניה בעלמא טעם כעיקר

אסור אפי' במין במינו וקרא דחטאת עליה נמי קאי ומהכא שמעינן אף בשאינו מינו דעולה בק"א. והא דאמר רבא פ' התערובות מין במינו ברובא. לא אמר אלא בחולין אבל בקדשים אף במינו בששים. ואף דשמעתתא זו מרפסן איגרא ידעתי כי המעיין ימצא מרגוע וישמע חכם ויוסיף לקח ועמש"ל הלכה א' בד"ה כל כו':

דאמר רב בנזיר שיש לו ותני כן כו'. אדרבא איפכא מסתברא כל שיש לו אין תנופה מעכבת וכל שאין לו תנופה מעכבת וכדר"ז דאר"ז כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת ומשמע בכולא תלמודא דבבלי שאין מי שחולק על ר"ז בזה וי"ל סובר רב שאני נזיר דחזינן שהקיל הכתוב בטהרתו דאפי' אחר מעשה יחידי הותר לשתות ביין כו ואם נאמר מי שאין לו כפים תנופה מעכבת א"כ לא יהיה לו טהרה עולמית. אך קשה מכדי רב כמאן אמרה לשמעתתיה כת"ק דמתני' דאמר אחר מעשה כולם הותר הנזיר לשתו' יין כו' והיינו ר"א כמפורש בבבלי דאי ר"ש השתא תגלחת לא מעכבי תנופה מיבעיא ולת"ק לא הקיל הכתוב בנזיר הדרא קושיא לדוכתא נימא איפכא מי שיש לו אין תנופה מעכבת וכו' וי"ל רב אליבא דר"ש אמר לשמעתתיה וגז"ש אחר אחר לא בא אלא להקל וכתיב זאת תורת דמרבה קרא דבר המעכב מוקמינן ליה לתנופה דכתיב בתר קרא דאחר התגלחו ודוקא בשיש לו אבל אין לו אינו מעכב דכל מאי דאיכא להקל מקילינן וכמ"ש ולפ"ז אין צריכין לכל מאי שדחקו רש"י ותוס' כלישנא אחרינא דף מ"ו ע"ב ע"ש ותוס' כ' שם ע"א דלפום סוגיא דבבלי קשיא מתני' דהקומץ דתנן התם שני מינין שבנזיר מעכבין וה את זה ומסקי דמתני' פי' שני מינים היינו שהתגלחת מעכבת השלמים ע"ש שדחקו הרבה. והרמב"ם כ' פ"ח מה"נ נזיר ממורט א"צ להעביר תער ואע"פ שאין לו שער ואין לו כפים ה"ז מקריב קרבנותיו וישתה כו'. וכ' הלח"מ דבריו סותרין זה את זה שבפ"ה מה' מחוסרי כפרה כתב מצורע שאין לו בוהן אין לו טהרה עולמית ובבבלי קאמר ר' פדת ב"ש דאמר נזיר ממורט אין לו תקנה ור"א דאמר אין לו בהן אין לו תקנה אמרו דבר א' ע"ש ול"נ הך סוגיא דנזיר לא אזלי אלא אליבא דר"א דאמר אסור ביין עד לאחר כל המעשים וה"ק והתניא נזיר ממורט כו' ומדאמרי ב"ש נזיר ממורט אין לו תקנה מסתמא אף ר"א סובר כוותיה כדאמרי' לקמן ר"א שמותי הוא מתלמידי ב"ש והיינו דר' פדת דאמר ב"ש ור"א אמרו דבר אחד דשניהם דרשי זאת תורת לעיכוב וקאמר מאי ר"א דגבי נזיר אין הכרע לר"א דדריש זאת תורת אלא מואחר דריש אחר כל המעשים מהו תנופה לא מעכבא כמו בשאר קרבנות וקאמר מדסובר אין לו בהן אין לו טהרה עולמית ש"מ דדריש זאת תורת המצורע בין שיש לו בהן בין שאין לו בהן אבל ר"ש לא דריש זאת תורת כלל ואף וכן יעשה לא דריש לעיכוב דכולא

פרשתא אלא מיתורא דכן יעשה קדריש עיכובא ומוקי ליה אשני מינין שבמנחה והם חלות ורקיקין שמעכבין זה את זה. והא דמוקי לקרא בשני מינין היינו טעמא דכתיב בפ' נזיר ואת האיל יעשה זבח שלמים על סל המצות ש"מ כן יעשה אהך דכתיב גביה יעשה קאי. ובשלמים ליכא למימר עיכובא דהא איכא גז"ש דאחר אחר אלא ש"מ לשני מינין שבמנחה דמעכבין קאתי. והשתא ל"ק קושית תוס' מנחות דף י"ט ע"א בד"ה ואמר רב כו' דודאי ידע המקשה ריבוייא דוכן יעשה אלא הוה מוקי ליה לחדא מילתא דהיינו שני מינין לכך לא פריך ממתני'. ומעתה דברי הרמב"ם נכונים דפסק בנזיר כר"ש דדריש גז"ש דאחר וזאת תורת וכן יעשה לאו לעיכובא אתיין לכולא פרשתא אלא לשני המינין ומצורע שאין לו בהן אין לו טהרה עולמית דבעינן קרא כדכתיב כדאמרינן בבלי סנהדרין דף מ"ה. ותוס' כ' סנהדרין שם בד"ה אין לו בהן כו' ויש תימה היכי דייק מהכא דבעי קרא כדכתיב דלמא שאני התם דכתיב תהיה דדרשינן מיניה לעכב כל מילי ע"כ ונראה ודאי מתהיה לא שמעינן אלא לעכב היכא דמצי לקיומיה אבל אין לו פטור אלא טעמא דת"ק מדכתיב זאת תורת המצורע ודרשינן מיניה בין יש לו בין אין לו כדאמר בסמוך וש"מ דסובר ת"ק בכל מקום בעינן קרא כדכתיב דאל"כ נימא בין יש לו בין אין לו אינו צריך כל מילי וממעטינן מאי דמסתבר אלא ודאי כמ"ש והדברים עתיקין וארוכים במקום אחר ועי' תי"ט סוף נגעים:

והתני תורת המצורע בין שיש לו כו'. וקשה אמאי לא פריך מברייתא דמייתי בבבלי זאת תורת הנזיר בין יש לו שער בין אין לו שער וע"ק לישני קרא קמ"ל בין יש לו בין אין לו שוין ומקשינן אין לו ליש לו מה ליש לו צריך מתן בהונות אף אין לו צריך כיון דאינו יכול לקיים אין לו תקנה וי"ל קושיא השנייה סובר הירושלמי כיון דאין לו ואי אפשר לו לקיים המצוה טפי מסתבר לומר דמקשינן יש לו לאין לו דשניהן אינן מעכבין. והא דכתיב תהיה לעיכובא לא קאי אלא אארבע מינין כדתנן במנחות דף כ"ז אבל לא אשאר דברים ונ"ל הטעם דסובר תורת ריבוייא הוא בין יש לו בין אין לו ודרשינן מתהיה עיכובא לארבע מינים דכתיבי בחד קרא דכתיב ולקח למיטהר שתי צפרים חיות טהורות ועץ ארז ואזוב ושני תולעת. ומרבינן מתורת שאר דברים שאינן מעכבין. ותוס' כתבו מנחות שם בד"ה ארבעה שבמצורע כו' תימא דלא חשיב הזאות שבמצורע שמעכבין זו את זו וי"ל דתנא ושייר כו' ע"ש. ולפמ"ש ניחא. ואף שרש"י שם ע"ב מייתי ת"כ דקאמר ז' הזאות שבמצורע מעכבות זו את זו תנא דמתני' לא ס"ל הכי. גם לשון הת"כ איכא לפרושי דלא יחלוק אמתני' ע"ש. גם קושית תוס' סנהדרין דף מ"ז שהבאתי בסמוך איכא לשנויי כמ"ש:

הלכה י

ואם גילח על שלשתן כו' עי' פי' בקונטרס. וכן הוא לשון הר"ב בפירושו מדתנן ואם גילח משמע דוקא בדיעבד אבל לכתחילה לא והיינו ששוחט תחלה את השלמים ומגלח עליהן. ודלא כמ"ש התי"ט משנה ז' דסובר הר"ב ששוחט שלשתן תחלה ואח"כ מגלח על השלמים ע"ש גם מ"ש הר"ב משנה ח' היה מגלח במדינה בירושלים ואע"ג דכתיב פתח אהל מועד לאו דוקא כו' וכתב התי"ט והא דדרשינן לעיל בשלמים הכתוב מדבר תרווייהו שמעינן מינה ע"כ ותימא לסברתו דסובר הר"ב שהיה מגלח על שלשתן תחלה ואח"כ היה מגלח על השלמים קשה ל"ל פתח ללמד דבשלמים הכתוב מדבר מהיכי ס"ד שמגלח על קרבן אחר הא קראי כסדרן כתיבי וצ"ע ועמש"ל בד"ה ואם:

הלכה יא

רי"א סותר כל קרבנותיו בבבלי אמרי' הנ"מ דקתני וחכ"א כו' ש"מ ומעשה נמי פ' וכ' תוס' בד"ה סותר כו' כדפירש במתני' דייק נמי בברייתא דבקרבנות איירי כו' ע"ש. והדבר תימא הרי אין שום שינוי בין מתני' לברייתא דמייתי א"כ הך ברייתא ל"ל ונ"ל דה"ג ותביא שאר קרבנותיה ותטהר מפני שנזרק עליה אחד מן הדמים וכ"ה בתוספתא. ודייק שפי' דפלוגתייהו אינה אלא בקרבנות ואז סגי בטעם דמייתי מפני שנזרק כו' אבל אין ס"ד דר"א סובר דחמורה טומאה זו מכל טומאו' דלאחר מלאת אין טעם זה מספיק:

נזיר ממורט בש"א צריך להעביר כו'. כ' הרמב"ם פ"ח מה"נ נזיר ממורט א"צ להעביר תער על ראשו כו' וכ' הכ"מ שיש לתמוה דב"ה אמרו צריך להעביר תער ע"ש שדחק הרבה. ול"נ שהיתה גירסת הרמב"ם כגירסת הירושלמי בה"א אינו צריך ובל"ק גרסי' בדרבינא מאי צריך לב"ש צריך ואין לו תקנה ובל"ב גרסי' מאי אינו צריך לב"ה אינו צריך אין לו תקנה ופסק כלישנא קמא ומה מאד אני תמה על הכ"מ ולח"מ שנעלם מהם סוגיא דיומא פ' היציאו לו ששם מפורש כגירס' הירושלמי וכתבו תוס' שם שהסוגיות הפוכות ע"ש ולולי גירסת הש"ס דיומא היה נ"ל להגיה הברייתא שם בש"א אינו צריך ובה"א צריך ואמר רבינא כשאמרו ב"ה צריך כו' כי היכי דתיקום שפיר הא דמסיים בה ופליגא דרבי פדת. מיהו גם ברייתא דאין לו בהן יד מהופכת הלכך יפה כתבו תוס' שסוגיו' אלו מהופכות. ואין ספק שעל סוגיא דיומא סמך הרמב"ם. גם בסנהדרין נראה שהיא עיקר וזה ברור:

הדרן עלך פרק שלשה מינין

פרק ז

הלכה א

כה"ג ונזיר כו'. גירסת הבבלי אינן מיטמאין בקרוביהן אבל מיטמאין למת מצוה. וגירס' שלפנינו עיקר וכ"כ תוס' ע"ש ולא ידעתי למה לא הביאו ראיה מהירושלמי והתוי"ט לא הזכיר מזה דבר. והא דפליגי ר"א וחכמים פירשתי בקונט' ה"ה כהן הדיוט וכ"פ הר"ב וכ"כ תוס' אך נ"ל שיש לחלק בין מי שקיבל האיסור על ידי אדם ובין איסור תורה לכך דוקא בכהאי גוונא פליגי חכמים דעדיף מנזיר שאיסורו מן התורה וע"י אדם דהא בקבלה הדבר תלוי משא"כ בכהן הדיוט ועמש"ל בד"ה ומודים כו'. ובד"ה הגע כו':

הרי הוא בכלל כהן הדיוט. בבבלי בסוגיין גרסינן על כל נפשות מת לא יבא במה הכתוב מדבר אי ברחוקים ק"ו ומה כהן הדיוט שמיטמא לקרובים אסור ברחוקים כה"ג שאסור בקרובים א"ד שאינו מיטמא לרחוקים אלא בקרובים הכתוב מדבר. וכ' תוס' וא"ת הא אי לא כתיב לאביו אין כאן ק"ו ע"ש. ונראה דה"ק ודאי איסורא דכה"ג בקרובים שמעינן לרבנן מק"ו מנזיר וליכא למימר כהן הדיוט יוכיח שאין קדושתו אף ע"י אדם וכמ"ש בסמוך. אלא דקי"ל אין עונשין מן הדין ואיסור שמעינן אבל לא מלקות מ"מ ק"ו מיהת איתא ושמעינן מק"ו דכה"ג הוא בכלל אזהרת כהן הדיוט ברחוקים:

אית דבעי כו' לא יטמא בעל בעמיו כו' וקשה ברייתא זו שנויי' בת"כ ושם ילפינן מת מצוה מדכתיב לנפש לא יטמא בעמיו ולא יטמא בעל מוקי ליה לדרשא אחריתא וע"ק ממ"נ אי אית ליה דרשא דלאביו דכה"ג בעמיו ל"ל דכ"ש הוא ואי לית ליה דרשא דלאביו מנ"ל דכה"ג מטמא למת מצוה דודאי ליכא למילף כה"ג מכהן הדיוט לקולא ונ"ל דאיצטריך בעמיו לטעמו של דבר למה מטמא לאשתו אע"פ שאין זו אלא קורבה דשאר אפ"ה מטמא לה כיון שהיא ג"כ כמו מת מצוה אבל לא מת מצוה ממש כמ"ש תוס' יבמות דף כט ע"ב. מיהו אי ילפינן מלנפש הדרא קושיא זו ג"כ לדוכתא:

כי קללת כו'. וא"ת מנ"ל למדרש מיניה מת מצוה דלמא לגופיה שלא להלין הנהרג ואי מהיקישא קדריש עדיין מת מצוה מנ"ל דלמא קרא ללא תעשה קאתי כדאמרי' בבבלי פ' נגמר הדין אר"י מנין למלין את מתו עובר בל"ת שנא' כי קבור תקברנו וא"ל כיון דמצוה לקבור את המת כדכתיב כי קללת כו' שיש זלזול המלך אם אינו קוברו א"כ ה"ה מת מצוה עדיין תיקשי לן דיו לבא מן הדין להיות כנדון כל שיכול לקרוא לאחרים קודם הלילה לא הוי מת מצוה ולקמן בסוגיין תניא איזהו מת מצוה כל שהוא צווח ואין בני העיר באים ואפשר כל שהוא הולך וקורא בני אדם לקברו אינו מת מצוה ואין החוב

מוטל עליו לקוברו מיד וכ"כ הרמב"ם פ"ג מה' אבל אם כשיקרא אחרים עונים אותו אין זה מת מצוה אלא יקרא לאחרים ויבואו ויעסקו בו. ועי' בהרא"ש הלכות טומאה:

מנין את מרבה סייף שנהרג בו כו'. סנהדרין דף מו ע"ב פרש"י בד"ה ת"ל קבור מריבויא משמע ליה דאף עץ בעי קבורה עוד פי' שם אהא דאר"י כל המלין את מתו עובר בל"ת ה"ג ת"ל כי קבור תקברנו מריבויא דריש כל המתים. ומסוגיין משמע דכולן מריבויא דתקברנו קדריש אבל כי קבור איצטרך לגופא למצות עשה וא"ת הא איצטרך תקברנו שיקברו אלו עמו אם כן שאר מתים מנ"ל ויש לומר שקולין הן ויבואו שניהן וכן מוכח בסמוך דדרשינן מתקברנו כמה דרשות:

מיכן שאינו נעשה מת מצוה עד שיהא ראשו ורובו. וא"ת הא אמרי' בסמוך תקברנו כולו ולא מקצתו וי"ל כיון דאיכא רובא ה"ל ככולו:

תני רי"א אין אדם כו' אבל אדם מיטמא על עצם כשעורה מאביו. כך פסק הרי"ף ותמה עליו הרמב"ן והרא"ש וז"ל הבבלי דף מג אר"ח אמר רב נקטע ראשו של אביו אינו מטמא לו שנא' לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר מיתיבי לה יטמא לה הוא מטמא אבל אינו מטמא על אבר מן החי מאביו אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה מאי מחזיר על עצם כשעורה למימרא דאי מחסר פורתא (ופי' רש"י ותוס' ה"נ כי חסר מאביו מיטמא לו וקשיא לר"א) לא ההיא ר"י היא דתניא ר"א כו' אבל מיטמא לאבר מן המת מאביו והא תני כהנא בדראב"י שמיטמא על שדרה וגולגלת של אביו האי נמי ר"י היא ורב דאמר כהאי תנא דתניא מעשה באביו של ר' צדוק כו' ובא ושאל את ר"י וד' זקנים ואמרו לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר. וכתב הרא"ש ויש לתמוה לכאורה דברי הרי"ף אינן לא כר' יהודה ולא כר"א דהא אף ר"י לא קאמר אלא בחזרה ואם נדחוק דהרי"ף בחזרה איירי לא יתכן לפסוק כיחידאה נגד ר"י וד' זקנים ועוד כי עשו מעשה ועוד ה"ל לפסוק כרב ועוד בדאורייתא אזלינן לחומרא ע"כ. והנה קושיא הראשונה נ"ל דל"ק כלל דלפום ריהטא קשה מאי פריך הש"ס מברייתא אבל מחזיר הוא על עצם כשעורה דלמא ה"ק אם נחתך דבר מאביו לאחר מיתה חוזר עליו וא"ל בעינן לאביו שיהא שלם בכל אבריו הרי כתב הרא"ש שם שאם נחתך מאביו בחיים אבר שאינו מת בו ומת קרינן ביה לאביו ומיטמא לו ה"נ איכא למימר אם נחתך ממנו אבר כזה לאחר מיתה אף רב מודה דמיטמא הוא לו ע"י חזרה. וגדולה מזו יש לומר כשהוא מטמא לאביו חוזר אפי' על עצם כשעורה מן החי ועמ"ש בסמוך ועי' בב"י סוף סי' שע"ג. ועוד קשה לשון הש"ס דקאמר לא ההיא כו' מאי לא דקאמר לכך נ"ל דה"פ מעיקרא מקשה מברייתא אבל מחזיר הוא כו' וסובר דה"ק אבל מיטמא הוא על עצם כשעורה מאביו

המת כלומר מחזיר לקוברו אפי' הוא לבדו ומשני מאי מחזיר דקאמר היינו כי מחסר פורתא לאחר מיתה חוזר עליו לישנא אחרינא (לא הוא ר"א לישנא אחרינא) ההיא ר"י היא כלומר מחזיר היינו מחזיר לקוברו ולא תיקשי לרב להך ברייתא אתיא כר"י ורב כד' זקנים וכדמסיק. ומעתה שפיר נוכל לומר דפסק הרי"ף כר' יהודה אך עדיין קשיין שאר קושיות שהקשה הרא"ש. ונראה דגירסת הירושלמי עיקר וגרסי' בבבלי ר' יוסי היא וקי"ל ר' יוסי נימוקו עמו ואע"ג דארבע זקנים פליגי סמכינן אספרים חיצונים דליתא להך ברייתא דתניא שמחות פי"ב אראב"צ כך א"ל אבא בשעת מיתתו בתחלה קברני בבקעה ולסוף לקוט עצמותי ותנם בארזים ואל תלקטם בידך שלא יהו בזוים עליך וכן עשיתי לו נכנס יוחנן ליקט ופרס עליהם את הפרקסל ונכנסתי וקרעתי עליהם ופירסתי את הסדין ונתתי עליהם חפורים יבשים וכשם שעשה לאביו כך עשיתי לו ע"כ. הרי אי לאו שלא יהיה עצמות אביו בזויות עליו מותר לכהן ליטמא להם וראב"צ שהי' כהן כמפורש בבבלי טימא לעצמות אביו שהרי פרס הסדין עליהם והא ודאי מעשה רב הוא שהרי טימא עצמו ומעשה דבבלי לאו מעשה רב הוא שאינו אלא חומרא בעלמא בשב ואל תעשה ועוד לפי הגירסא שבבבלי דגרסי' בברייתא דד' זקנים ר' צדוק ודאי ברייתא דשמחות פליגי דהא דקאמר כשם שעשה לאביו כו' א"כ פסקו של הרי"ף נכון וברור הוא. וז"ל הרמב"ם פ"ב מה' אבל אין הכהן מטמא לאבר מן החי מאביו ולא לעצם מעצמות אביו וכן המלקט עצמות אביו אינו מטמא להן אע"פ שהשדרה קיימת. וכ' הראב"ד הרב אינו פוסק כן ע"כ. לא ידעתי למה עזב צדיק דרכו לחלוק על הרי"ף שכל דבריו בנוי' על אדני הקבלה וכמ"ש הרמב"ם בעצמו בהקדמתו לפי המשנה. ואני תמה מהרא"ש שפסק ה' טומאה שאינו מטמא לאביו אלא כשהוא שלם ובפסקיו למס' מ"ק פ"ק הביא הא דראב"צ להלכה. גם הטור כ' סי' שע"ג דבעינן דוקא שיהא שלם ובסי' ת"ב כתב הא דראב"צ. והרמב"ם נשמר מזה וכתב שאינו מטמא לעצמות אביו וצ"ע כללו של דבר פסק הרי"ף נראה ברור להלכה. הא ר' יוסי ור' יהודה ראב"י ר' צדוק וראב"צ כולהו פליגי על ארבעה זקנים והנך הן מארי הש"ס טפי מנהון. ומקום הניחו לי לקיים דברי חכמים בפרט בפי' דברי הבבלי בנזיר. רי"א כשם כו' כך מיטמא על אבר מן החי מאביו. וא"ת לר"י לה יטמא ל"ל וי"ל אף ר"י לא קאמר שמטמא לאבר מן המת אבל בחייו לא ומעשה דיוסי בן. פכסס אתיא ככ"ע:

אבל אם היו צריכון לו כו'. כ' הרא"ש ריש הלכות טומאה פי' אם היו צריכין לו אפי' יותר מחילופי חילופיהן ואם היו מכירין אותו דקרי ותני לא יספיק בזה אלא מיטמאין עד השיעור שהוא שיתא אלפא גברא. ואם היה כבודו לכן דהוה מתני לאחרים לא בדא דלית

ליה שיעורא והכל מיטמאין לו. והנשיא כבודו לכן. לשון בעיא הוא כלומר והנשיא אע"ג דלא מתני ומהו שיטמאו לו כל הכהנים ע"כ. מדבריו נראה הא דקאמר הש"ס שצריכין אמת קאי ול"נ דאמתעסק קאי וכמ"ש בקונט'. ובבבלי פ"ב דכתובות גרסי' מבטלין ת"ת להוצאת המת בד"א בשאין עמו כל צרכו אבל בשיש עמו כל צרכו אין מבטלין וכמה כדי צרכו רב אמר תריסר אלפי גברא ר' יוחנן אמר ששים ריבוא כנתינתה כך נטילתה וה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא. וכ' רש"י ותו' ממילא שמעינן מאן דלא קרי ולא תני אין מבטלין אם יש לו מתעסקין כדי קבורה ע"ש. וקשה מנ"ל הא דלמא ה"ק וה"מ דסגי בהך שיעורא אפי' למאן דקרי ותני אבל מאן דמתני לית ליה שיעורא ונראה מדאר"י כנתינתה כו' ש"מ הא דקאמר כמה כדי צרכו בקרי ותני איירי אבל בדלא קרי ותני לא מיבעיא ליה כמה כדי צרכו דודאי לא בעינן יותר מצרכי קבורה. וז"ל הרמב"ם פי"ד מה' אבל מבטלין ת"ת להוצאת המת בד"א בשאין לו כל צרכו אבל יש לו כל צרכו אין מבטלין ובת"ח עד ששים ריבוא מבטלין ואם היה למד לאחרים אין לו שיעור אלא הכל מבטלין לפום ריהטא קשה למה הקיל בת"ת בקום ועשה לומר דמבטלין עד ס' ריבוא למאן דקרי ותני הא איכא אמוראי טובא התם דפליגי ואחרי העיון בדבריו נראה שהחמיר בדבר שכ' דלא מיקרי קרי ותני אלא ת"ח והוא כל ששואלין אותו דבר הלכה בכ"מ אבל אינש אחרינא לא. ודייק ליה דמתני דומיא דקרי ותני מה קרי ותני הרבה עד שאומר הלכה בכ"מ אף מתני איירי במופלג בחכמה והא דמוקי להא דקרי ותני בת"ח היינו מדאר"י כנתינתה כך נטילתה ואי בקרי סתם וכי משום דקרי נשיוייה נטילתו לנתינת התורה אבל אי איירי בת"ח ניחא שהוא בקי בכל התורה אפי' מסכת כלה. ואני תמה שלא הרגישו הפוסקים בדבריו. דא"כ היה להם להשמיט דין זה דהא אין ת"ח בזמן הזה ועי' סי' ש"מ ש"ך ס"ק י"ו. וביותר קשה מ"ש הריטב"א ומביאו הש"ך סי' שס"א האידנא אין לך אדם מישראל דלא קרא או שנה ע"ש והא ודאי פליג אהרמב"ם ואיך נדחה דבריו מפני דברי הריטב"א גם לא הביא דברי הרמב"ם ונראה שלא עיין יפה. ונראה גדולה מזו הא דקאמר ומתני לית ליה שיעורא היינו מי שהוא רב גדול ומופלג בדורו ובחכמה יותר משאר העם דדינו כרבן של כל ישראל שכולן חייבין בכבודו כמ"ש הש"ע י"ד סי' רמ"ד ס"י והיינו דקאמר בסוגיין בשאין כדי כבודו אבל אם היה כבודו לכן כלומר בחייו היו הכל חייבין בכבודו אף הכל חייבין להתעסק עמו במותו. ולפ"ז פי' הראשון בקונט' עיקר. ומ"ש הרא"ש ואם היו מכירין אותו דקרי ותני כו' עד השיעור המפורש פ"ב דכתובות שהוא שיתא אלפי גברא ע"כ תימא הך שיעורא אינו שם אלא תריסר אלפי גברי ושית אלפי שיפורא וגי' הב"י כדברי הרא"ש שית אלפי שיפורא. וגם

זה ליתא דרב הוא דקאמר התם הכי ור' יוחנן פליג ואמר דבעינן ששים ריבוא וכ"כ הרמב"ם והטור וצ"ע:

והנשיא כבודו לכן. כתב הרא"ש לשון בעיא הוא כלומר הנשיא כבודו לכן ואפי' דלא מתני ומהו שיטמאו לו כל הכהנים ואמרי' פסחים פ' אלו דברים דחייבין כל ישראל והכהנים ליטמא לו והיינו דאמרינן פ' הנושא אותו היום שמת ר' בטלה הכהונה ע"כ. ומשמע דחדא קאמר מיבעי ליה נשיא דלא מתני אם הוה כבודו בכך דלית ליה שיעור' מיטמאין לו כל הכהנים או לא. וכתב הב"י ולפ"ז אין חילוק בין מת מצוה ולמת בין קרוביו לעולם הכהנים מטמאין לו (דומיא דנשיא וכדמסיק) עד שיהא שם כפי השיעור וא"כ כל מאן דמתני מיטמאין לו כל הכהנים ויש לתמוה שלא ראיתי נוהגים כן ועוד דא"כ מאי רבותיה דאכריז ביום שמת ר' בטלה הכהונה הא כל דמתני דינא הכי ועוד האי מיבעיא ליה בסמוך תלמיד מהו שיטמא לרב ע"ש. והלח"מ כ' כ"ג מה' אבל. דהרא"ש ה"ק תרי בעיי נינהו נשיא דלא מתני והוא מת מצוה מי הוה כבודו לכך ולית ליה שיעורא ומיטמאין לו כל הכהנים והדר מיבעי' ליה את"ל במת מצוה הוי כבודו לכך אם אינו מת מצוה מהו דאל"כ למה כפל הש"ס הדברים ע"ש. והא דכ' דתרי בעיי נינהו ודאי שכן הוא דהא ברכות פ"ג לא הוזכר שם הך בעי' דכבודו לכך אלא תאמר סתמא מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא. אלא דעדיין קשיא אי הוה מיבעי' ליה באת"ל ה"ל לאתויי גם בעיא קמייתא בברכות. לכך נראה דה"פ והנשיא כבודו לכן ומיטמאין לו הכל דאיבעי' לן מהו שיטמא כהן לכבוד הנשיא ופשיט דמיטמאין. ש"מ דהנשיא כבודו לכך. וכן הדין שהכהנים מיטמאין לכל מאן דמתני מיהו בעינן שיהא ת"ח ומופלג בדורו וכמ"ש בסמוך בד"ה אבל כו'. ומעתה ליתא לכל הקושיות שהקשה הב"י ובעיא דבסמוך תלמיד לרב מהו שיטמא היינו בשאינו ת"ח. ונראה שזו הוא דעת ר"ח כהן שכתבו תו' פ' הנושא בשמו שאמר אלו הייתי כשנפטר ר"א הייתי מטמא לו דאמרי' יום שמת ר' בטלה כהונה. וכ' הב"י שם ויש לתמוה הא ר"א לא היה נשיא ושמא הי' סובר דגדול הדור כנשיא ע"ש. ולפמ"ש ודאי כן הוא דמתני היינו גודל הדור ור"א ת"ח וגדול בדורו היה. וכל מ"ש האחרונים דבזמן הזה אין ת"ח לא שייך בר"א דכולהו איתנהו ביה. ועי' במהרי"ו סי' קס"ג. והא דמקשים אר"ח כהן דמביא ראיה שהכהנים מטמאין לנשיא מהא דאמרי' בסמוך אכריז ר' ינאי ואמר אין כהונה היום כמ"ש תו' כתובות פ' הנושא ולא מייתי ראיה מש"ס דפסחים פ' אלו דברים דאמרי' דמיא נשיא ומטמאין ליה כל ישראל והכהנים נראה דלק"מ התם איכא לפרושי נשיא היינו מלך כדכתיב אשר נשיא יחטא וטעמא

רבה אית ביה דכתיב שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך אבל מהא דר' ינאי דייק שפיר ועמ"ש בסמוך בד"ה תני כו':

אכריז ר' ינאי אין כהונה היום. כ' הראב"ד פ"ה מה"נ והכהנים בזמן הזה טמאי מתים הן ועוד אין עליהן חיוב טומאה והמחייבם עליו להביא ראיה ע"כ. וקשה הרי כל הסוגיא מפורשת דאסורים לטמא דהא ר' בזמן הזה היה וכן כל הנך דבסמוך. אך לדברי האומר שהיה אפר פרה בימי האמוראים ניחא מיהו נראה דאף הראב"ד לא קאמר אלא שאין עליהם חיוב מלקות אבל איסורא דרבנן מיהו איכא ולכך כתב הרי"ף ה' טומאה דמדרבנן מיהת טומאת כהנים נוהגת בזמן הזה ודלא כמ"ש המל"מ הל' אבל פ"ג ע"ש. מיהו ר"מ להראב"ד האידנא מותרים הכהנים לטמא לכל מצוה בטומאה דאורייתא דהא טומאתם דרבנן היא:

אם בחייהן כו'. כ' הרא"פ אם בחייהן של נשיא אינו מטמא לו אם עומד במקום טומאה אסור לילך אצלו לכבודו אע"פ שאז עיקר כבודו אפ"ה אסור כ"ש לאחר מותו שלא ניחוש לכבודו להטמא לו וזו היא אחותו לא עדיפא היא מהנשיא עצמו כמת מצוה וכל העולם חייבין בכבודן וחשו להם חכמים יותר מבחייהם ואחותו כבודו היא. ע"כ. וא"נ דמאי ק"ו הוא זה קרובים יוכיחו שבחייהם אין מטמאין לכבודם ולאחר מיתתן מיטמאין להם ואף הנשיא מיקרי כדכתיב אביהן של ישראל כדכתיב אבי אבי רכב ישראל. גם מ"ש שעשאו להנשיא כמת מצוה אינו כן אלא משום שהוקש כבודם לכבוד המקום ועדיפי מכיבוד אב ואם. הלכך אין לזוז מפי' שבקונט'. ונ"מ טובא לדינא. וראיתי להרב בשדה יהושע שכתב שני פירושים בשם הרמב"ן ומהרש"ס והשיב עליהם ובסוף כתב כעין פירושינו אלא שדחק הרבה בדברי ר' נסא ע"ש ואין צורך אלא כמ"ש:

מהו שיטמא לכבוד רבו. כתב הרא"ש איבעי לן בירושלמי אי כהן מטמא לכבוד רבו ולא איפשיטא הלכך לא יטמא. וקשה לפי שיטת הפוסקים דמבטלין ת"ת למאן דמתני להוצאתו לכבודו ולית ליה שיעורא ואפילו נאמר שמועה זו לא נאמרה לענין טומאה וכמ"ש בסמוך בד"ה והנשיא כו' ולקמן מסיק מותר לטמא אפי' בטומאה דאורייתא לתלמוד תורה והשתא ק"ו דמטמא לכבודו וכעין ק"ו זה מפורש בבבלי מגילה דף ג'. ואפשר לומר הירושלמי סובר דאין מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת אפי' לית ליה שיעורא והבבלי סובר דאין מיטמאין לתלמוד תורה אלא בטומאה דרבנן כמו שכתב הרא"ש פרק ב' דכתובות אם כן ליכא למפשט בעיין:

ר' יוסי נטמאו לו תלמודיו. כך הגי' פ"ג דברכות וא"ת הא אמרי' בסמוך ר' יוסי אסר ליה ואיך עברו תלמידיו אדברי רבן וי"ל דאסר ליה סבר שרוצה לטמא מפני שהוא חמיו

הלכך התיר רבי חמא לטמאות מפני שהוא רבו וכמ"ש בקונטרס. אלא דקשיא לי לפ"ז שפיר איפשטא האי בעיא דלטמא כהן לכבוד רבו דהא אף ר' יוסי מודה לר' חמא. וזה דלא כהרא"ש שכתבתי בסמוך וצ"ע:

למה אכלתם בשר כו'. וא"ת הא כשהיו אוננין עדיין לא נטמאו א"כ מאי קאמר ר' מנא למה נטמאתם ויש לומר לאחר הקבורה אמר ר' מנא שטעו באחת ודלא כש"י ומכאן נראה ראיה למ"ש הרמב"ם פ"ג מהלכות אבל נשיא שמת הכל מיטמאין וכן אוננין עליו. וכ"מ ירוש' חגיגה פ"ב ה"ג ע"ש:

ר"י הוה יתיב ומתני כו'. כ' בש"י קפשיט דספק הוא אם מטמא שר"י לא אמר מידי משמע שהרשות בידו ומתיר ור"נ לא עבר תחת הכפה וכן ר' כהן פירש משמע שאוסרין וריב"א כעס ולא ידעינן אם מפני שמתיר והוה ספיקא ולא מיטמא. ומהרש"ס אמר שר"י מתיר לכתחלה ותימא למה לא אמר להם ליטמא ללמוד להם הלכה למעשה ע"ש. וכ"פ הרא"פ. וכמה רחוקים דבריו מן האמת מ"ש שהרשות בידו ותמה על מהרש"ס. נעלם ממנו דברי הרא"ש פ"ב דכתובות שכתב והאי דירושלמי ס"פ בתרא דכלאים ה"פ אין מדקדקין במת בבבל"מ כהן שיושב בבה"מ וטומאה מאהלת עליו אין מצריכין לצאת דסבר דמותר לטמאות לת"ת ומייתי עלה עובדא דר' יוסי ובגמרא דילן פליגא דלא שריא אלא בח"ל ובבית הפרס אבל טומא' דאורייתא לא ע"כ. הרי מפורש כמ"ש מהרש"ס. ומדר"נ אין שום ראיה דלא איירי כלל בהולך ללמוד ולא מייתי הכא אלא משום דר' כהן שלא עבר וביטל מלימודו ונסתפק מאיזה טעם כעס. דמדר' יוסי שמעינן הלכה ואין מורין כן ואי הוה כעס ריב"א משום ביטל ת"ת צ"ל דפליג אדר' יוסי וכל זה ברור דלירושלמי הלכתא מטמאין לת"ת אפי' בטומאה דאורייתא ולבבלי דוקא בטומאה דרבנן כמ"ש הרא"ש שם:

תני מיטמא הוא כהן ויוצא לח"ל כו'. בבבלי ע"ז פ"ק ד' יג גרסי' כהן מטמא בח"ל לדון ולערער עמהם כשם שמטמא בבה"ק ס"ד טומאה דאורייתא היא אלא בבית הפרס דרבנן ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה. וכ' תו' דוקא ללמוד תורה ולישא אשה דמצות חשובות הן אבל שאר מצות לא ובשאלתות כ' הנך דקילין וכ"ש שאר מצות ע"כ. וקשה הא בסוגין מפורש דה"ה לשאר מצות גם רישא דברייתא דבבלי מפורשת בהיפך דקתני לדון ולערער עמהם. ונראה דקשיא לתו' למה הפסיק באמצע הברייתא ותני כשם כו' וכך היא שנויה בתוספתא שם. גם למה לו לשנות שנית ומטמא גבי ללמוד תורה. לכך מפרשינן הא דתני ומטמא ללמוד תורה היינו אפ' טומאה דאורייתא כדמוכח בסוגיין וכמ"ש בסמוך בשם הרא"ש ונראה שזו היא דעת ר"ח הכהן שכתבתי לעיל בד"ה והנשיא

כו' דכבוד תורה חמור מת"ת ותו' כתבו כתובות פ' הנושא אדברי ר"ח הכהן ואין נראה לרבינו שכמדומה לרבי' דהתם מיירי בטומאת הפרס דרבנן אבל דאורייתא לא ע"כ נראה דלא קאי אירושלמי דכולא סוגיא איירי בטומאה דאורייתא דאף לת"ת מטמאין בטומאה דאורייתא כמ"ש לעיל בד"ה ר"י כו' בשם הרא"ש ע"ש. אלא קאי אהבבלי דסובר אף לת"ת ולישא אשה שהן מצות חשובות לא התירו אלא טומאה דרבנן. וכן היא דעת הרא"ש שם דהבבלי אוסר בטומאה דאורייתא והא דהפסיק באמצע הברייתא כדי לסיים בה פלוגתא דר"י. נמצינו למדין לדעת תו' דע"ז ור"ח כהן מותר לטמאות אפי' בטומאה דאורייתא לת"ת ולישא אשה ולתו' דכתובות ולהרא"ש לא התירו אלא בטומאה דרבנן וכ"כ הרמב"ם פ"ג מה' אבל. ועמ"ש לעיל בתו' בד"ה אכריז כו':

אבל אמרו לא יצא כהן ח"ל כו'. הרמב"ם השמיט דין זה. ונראה טעמו שגם בבבלי פ"ק דע"ז השמיטו סיום זה מברייתא ונראה שאף משום ספק יוצא ועדיין הדבר צ"ע:

מהו שיטמא כהן לנשיאת כפים. פי' רש"י והרא"פ כהן שהיה בבהכ"נ ששם מת והגיע זמן נשיאת כפים. אם מותר לישא כפיו ולהשהות שם או צריך לצאת ע"כ לא ידעתי מי הכניסם לפרש פי' דחוק זה ואי משום הא דקאמר בסמוך כל כהן שעומד בבה"כ ואינו נושא כפיו עובר בעשה משמע להו דאין כאן עשה אלא לעומד שם. ואינו כן דודאי לעולם יש מ"ע לנושא כפיו אלא שאם אינו בבה"כ אינו עובר וכ"מ דברי הרמב"ם. ופי' בקונ' נכון וא"ת הא כהן מטמא לכל המצות וי"ל דוקא בטומאה דרבנן וכי קמיבעי' בטומאה דאורייתא א"נ דוקא נשיאת כפים קמיבעי' לי' דהיא מצות הכהנים ובטומאה מחלל כהונתו ודאי איכא לספוקי אי דחי אי לא א"נ מיבעי' אי אמרי' דוקא הנך מצות דחמירי כדעת תו' או הנך קילי וכ"ש אחרינא כדעת השאלתות כמ"ש בסמוך מיהו הך תירוצא ליתא דהא תני נמי עיבור החדש כו' מאי קאמרת שאני הני דמצוה דרבים נינהו הא נשיאת כפים נמי מצוה דרבים היא:

וסבר מימר שמצות עשה כו'. עיי' בקונט'. וא"ת מ"מ כיון דמצוה דרבים היא יש לנו לדחות עשה דטומאה דה"ל עשה דיחיד וכיון דעשה ליכא אף ל"ת ליכא דעשה דוחה ל"ת וי"ל דלאו עשה דרבים היא שתדחה עשה אחריתי אלא היכא דרבי' זוכין במצוה כי הא דר"א שחרר עבדו אבל הכא אע"ג דרבים נהנים בה שמתברכים מ"מ אינן מצווין עליה. ועיין ברא"ש פ"ג דמ"ק גבי אבילות די"ט האחרון שדעת הר"י דכה"ג מצוה דרבים היא ובה"ג חולק:

איתוניה ואנא מלקי ליה כ' המג"א א"ח סי' קנו שמע דין ונראה לו שהלכה כך מותר לאמרו בשם אדם גדול כי היכי דליקבלו מיניה. עירובין דף נא ופסחים דף קיב. ובמס'

כלה איתא האומר דבר בשם חכם שלא גמרו ממנו גורם לשכינה שתסתלק וב"ה ברכות דף כז ע"ש בתר"י וצ"ע ע"כ. ונראה ההיא דפסחים ל"ק אלא לפירש"י אבל לפי' רשב"ם ניחא דהכי אמרינן שם הרוצה שיחנק יתלה באילן גדול ופירש"י אם בקשת לומר דבר שיהיה נשמע לבריות ויקבלו ממך אמור בשם אדם גדול. אבל הרשב"ם פי' אם תרצה לומר דבר שישמע לבריות ויקבלו ממך למוד בפני רב ואמור שמועותיו בשמו ע"כ. גם לפירש"י י"ל דלא איירי בדבר הלכה אלא בשמועות והגדות. והאי דעירובין ל"ק דרבה א"ל ברייתא בשם ר' יוסי כי היכי דליקבלו מיניה ויסמוך עליו ור' יוסי נימוקו עמו. י"ל אחר שסמך עליו גילה לר' יוסף דלאו ר' יוסי אמרה אלא סתמא תניא. א"נ דוקא הלכה שאומר מעצמו ותלאה ברבו הוא דאיכא איסורא אבל בשנאמרה סתמא ותלאה באחד החכמים ליכא איסורא אך קשה ליה דגרסי' ברכות דף מג ע"ב ר"פ איקלע לבי ר"ה בריה דרב איקא אייתו לקמייהו שמן והדס שקל ר"פ ובריך אהדס ברישא והדר בריך אשמן א"ל לא סבר מר הלכה כדברי המכריע א"ל הכי אמר רבא הלכה כב"ה ולא היא לאשתמוטי נפשיה הוא דעבד ופירש"י בד"ה ולא היא לא אמר רבא הלכה כב"ה אלא ר"פ איכסיף לפי שטעה והשמיט עצמו בכך ע"כ ובהא דר"פ תרתי איתנהו ביה שאמר דבר בשם רבו שלא אמרו גם דבר שאינו אמר. ונראה דמשום כך לא גרס הרי"ף סיומא דמילתא ולא היא לאשתמוטי הוא דעביד ופוסק כרבא כמ"ש תו' שם אבל לרש"י קשיא. וכד מעיינינן נראין דברי רש"י דגרסי' ברכות דף כז רב צלי של שבת בע"ש והוה מצלי ר' ירמיה בר אבא אחורי דרב כו' ופריך ור"י היכי עביד הכי והאר"י אמר רב לא יתפלל לא כנגד רבו ולא אחורי רבו ותניא ר' אלעזר אומר המתפלל אחורי רבו והנותן שלום לרבו כו' והאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה שתסתלק מישראל ע"כ. ויש לדקדק דפריך תחלה מרב והדר פריך מברייתא אף די"ל שרוצה לפרוך תחלה מרב רבו מ"מ דוחק הוא לכך נראה דסובר רש"י שאינו רוצה לפרוך מהך ברייתא תחלה דר"א אמרה ויחידאה היא. גם הך מלתא דתני בה והאומר דבר שלא שמע מפי רבו גורם לשכינה כו' לית הלכתא כוותיה. ואף שנהג כן כדאמרינן יומא דף סו לא שהפליגן ר"א בדברים אלא שלא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם ולגרמיה הוא דעבד. ומה שפירשו תר"י והאומר דבר שלא שמע מפי רבו ר"ל שלא שמע ממנו ואומר אותו בשמו. לא פירשו כן אלא לפי גירסת הרי"ף שגורס תניא ר"א בן חסמא אומר המתפלל אחורי רבו כו' אבל לגירסת רש"י פירושו כמ"ש. נמצא כל דברי רש"י קיימין. ורש"י לשיטתו והרי"ף לשיטתו ולרש"י לקה לגבילה הואיל וטעה ולהרי"ף לקה על שאמר דבר שלא שמע:

אמר לון על נשיאת כפים שלא שאלתון כו'. וא"ת דלמא אכילה שאני אם ילכו לביתם יבטלו מלימודם בהליכתם ובחזירתם וי"ל על האכילה עצמו כעס שהיה להם להמתין מלאכול עד אחר גמר הלימוד ומצינו כיוצא בו בר"א שדרש ביו"ט וכעס על היוצאין לאכול כדמפורש בבבלי ביצה ריש פ"ב:

עוד היא צריכה לר"י. נראה דסובר רב שמואל דאין ספק דמצות כיבוד דאורייתא דוחה מצות טומאה דרבנן אבל הדבר הזה ספק אצלי דלא דמיא מצות כיבוד לשאר מצות דאפי' מצוה דרבנן אינה דוחה שגם האב חייב במצוה דרבנן והדבר צ"ת והרא"פ הגיה ללא צורך. גם הכא ובבבלי קידושין מפורש דלא כהגהתו:

הדא אמרה ואפי' בטומאה שהיא מדבר תורה. בבבלי ברכות ד' יט ע"ב מפרשינן לה בלאו דלא תסור ודוקא מצוה דרבנן אבל לא דאורייתא. ונראה דלא פליגי דלפי מסקנת הבבלי דוחה אף טומאה דאורייתא. דגרסינן שם ת"ש ולאחותו מה ת"ל לאחותו הוא דאינו מטמא אבל מטמא הוא למת מצוה ואמאי לימא אין חכמה ואין תבונה נגד ה' ומשני שאני התם דכתיב ולאחותו וליגמר מיני' שב ואל תעשה שאני ופירש"י אבל מטמא למת מצוה והוא כבוד הבריות ודוחה דבר תורה. וכ' תו' בד"ה שב ואל תעשה שאני וא"ת ונילף מנזיר וכה"ג דקום עשה הוא שמטמאין למת מצוה כו' ונראה מנזיר לא גמרינן שכן ישנו בשאלה וכן מכהן מה לכהן שכן לאו שאינו שוה בכל ע"כ שמעינן מזה דטומאת כהן ילפינן שפיר א"כ אף הא דאמר גדול כבוד הבריות שדוחה ל"ת אטומאת כהנים קאי דדוחה אפי' טומאה דאורייתא וא"ת הא דמיבעיא לן לעיל מהו שיטמא כהן לכבוד רבו או לכבוד אביו ואמו תפשוט לן מהכא דדחי וכ"ת הכא שאני דכבוד הרבים הוא הא ממת מצוה גמרינן לה ומת מצוה כבוד דיחיד הוא וכ"ת אף מת מצוה כבוד הרבים הוא שהכל מתבזים כשבן אדם מונח בלא קבורה דא"כ קשיא מאי פריך הבבלי שם ממת מצוה אהא דאר"י אמר רב כלאים פושטן אפי' בשוק דלמא שאני כלאים שאינו אלא בזיון דאחד משא"כ מת מצוה דהוא בזיון דרבים וכ"ת דוקא מת מצוה שהוא בזיון הוא דהותר לכבוד הבריות אבל לטמא לרבו או לאביו שאינו אלא לכבודן ואי מימנעי ליכא בזיון לא דא"כ אף לילך בדרך הטמא לכבוד הרבים אינו אלא כבוד ולא בזיון ואפ"ה פשיט ממת מצוה דשרי וי"ל הכא אירי שהולך עם הרבים בבואו לדרך הטמא רוצה לפרוש מהם ודאי דאיכא בזיון משא"כ ברבו ובאביו. ונראה לכך תני בברייתא היו שני דרכים מתאימות אח' טהורה ורחוקה כו' שאז ניכר הבזיון לכל למה אינו הולך עמהן בדרך הקרוב אלא לבזותן ואין הכל יודעין שיש טומאה בדרך הקרובה:

אין שואלין הלכות בפני מטתו של מת. בקונט' פירשתי משום לועג לרש. ובש"י כ' דא"כ מאי איריא הלכה ומאי איריא בפני מטתו של מת אפי' מקרא ובבה"ק אסור כדתניא בבבלי ברכות פ"ג ע"ש. ונראה דהכא איירי שאין המת עמו במחיצה אחת אלא שהמקום גלוי והולכי' ללותו אסרינן לשאול הלכה אפי' חוץ לארבע אמות דשאילת הלכה אוושא מילתא טובא ואית בי' משום לועג לרש משא"כ במקרא ודוקא בפני המת אבל אם מחזיר פניו מותר לשאול והכי תניא ר"פ מי שמת ובאונן שאוכל בבית אחר או מחזיר פניו דנראה כלועג לרש והא דאמרי' כד הוה רחיק כו' היינו דמספקא להו אם אפי' בפניו דוקא תוך ד' אמות הוא דאסיר אבל חוץ לד' אמות שרי או דלמא כל בפניו אפי' חוץ לד"א אסור ושתי הסברות כתבן הטור י"ד סי' שד"מ וע"ש בב"י ולפמ"ש א"צ למה שדחק שם ופשטא דסוגיין משמע כהפוסקים כל שהוא חוץ לד"א שרי אפי' לשאול בהלכות וכן ראוי להורות:

והא ר' יוחנן שאל לר"י כו'. מכאן נראה ראיה למ"ש תו' תרי ר"ש בן יהוצדק הוו חדא קודם ר' יוחנן האי דהכא שהרי מת בימי ר' ינאי רבי' דר' יוחנן וחדא תלמידו דר"י כמפורש בבבלי סנהדרין פ' זה בורר:

הקדיש עולתו לבדק הבית. עיי' בקונט' והוא כפי' תוס' תמורה דף ל"ג ולפרש"י שם בעיא דר' יוחנן אם הקדש בדק הבית חל על קדשי מזבח או לא א"נ אי חל דאורייתא או דרבנן ע"ש. והרא"פ כ' הקדיש עולתו שהפריש עולה ואח"כ אמר זו לב"ה והפריש אחרת תחתיה אי תוספת דמיה כו' ע"ש ואין דבריו מחוורים דל"ל הפרשה אחרת גם שאר דבריו א"נ ומ"ש בקונט' עיקר. ומסוגיין ראיה למ"ש הב"י בשם הרמ"ה שאומרים לפני המת דברי תורה שהן לכבוד המת ומה שהוא מענין המת דאל"כ מה להש"ס להזכיר מה היתה שאלת ר' יוחנן לר' ינאי:

אמר כד הוה מסקין ליה לסדרא. עיי' בקונ'. ובש"י והרא"פ כ' לאחר שנשלם ההספד מכל וכל אז שאיל. הנה אין פירוש' זה עולה יפה ללישנא דש"ס דא"כ מאי מסקין ליה קאמר הש"ס גם קשה כיון דטעם איסורו מפני שנראה כלועג לרש אין חילוק בין קודם ההספד לאחר ההספד. מיהו בש"י לשיטתו אזיל דלית ליה טעמא דלועג לרש וכמ"ש בסמוך בד"ה אין כו' ופי' הטעם משום חשש שיתעצלו בהספד אבל הרא"פ שפי' הטעם משום לועג לרש לא ה"ל לפרש דלאחר ההספד שרי ודבריו סותרים זא"ז. ובברכות הגי' נימר כד הוה רחיק או כד הוה מסקין ליה לסידרא וגי' שלפנינו נראית יותר דבסמוך לא קאמר אלא חד שינוי' ומחלק בין רחוק לקרוב משמע דשם היה ברור לו דהמעשה היה קודם שהעלוהו לסידר'. ונראה שהביאוהו לבה"כ או לבה"מ שכך היה מנהגם כמ"ש

בסוגיין לעיל בקונט' (וכן הוא מנהג בני איטליא כאשר ראיתי בחיבור') ומשבא לשם היו לומדים כדאמרי' לעיל ר' יוסי הוה יתיב ומתני כו'. ומעתה אין צורך לכל מה שהאריך בש"י בזה ע"ש:

הכתפים אסורים בנעילת הסנדל שמא יפסוק כו'. בבבלי סוטה דף מ' גרסי' רבנן אמרין מהכא אין הכהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן מאי לאו משום כבוד הציבור א"ר אשי לא התם שמא נפסקה לו רצועה בסנדלו ויתיב למקטריה וחביריו מברכין ואמרי בן גרושה או בן חלוצה הוא לכך הלך וישב לו ע"כ. משמע במקום דליכא למיחש לכך כגון שבניו נושאין את כפיהם או שנראה לכל דמחמת הסנדל הוא שרי לעלות בסנדל ולא קאמר הטעם כדאמר הוא שמא יתעכב מן המצות וליכא למימר שהבבלי חולק שהרי כל הפוסקים מביאים דברי הירושלמי להלכה ואין לומר דהכא שאני שהרבה עומדים שם לזכות במצוה זו כדתנן נושאי המטה וחילופיהן כו' וכשמתעכב אזדא ליה מצותו משא"כ בכ"ג ימתינו עליו דא"כ מאי קאמר גזרה שמא יאמרו עליו שהוא בן גרושה כיון דממתינים עליו תו ליכא למיחש למידי:

שדה כרם ושדה זרע קוברו בשדה זרע כו'. באבל רבתי תניא בין שדה זרע לשדה אילן קוברו בשדה זרע בין שדה אילן לשדה כרם קוברו בשדה אילן. והטי"ד סי' שס"ד כ' בין שדה זרע לשדה אילן מפנה לשדה אילן. וכ' הב"י אינו יודע למה השמיט רבינו בין שדה אילן לשדה כרם ואולי לא היה בנסחתו. ושמא מפני שבירושלמי היא שנויה במחלוקת נסתפק לו ולכן לא פסק בה ע"כ. ותימא על הטור דפסק דלא כמאן שהרי באבל רבתי מפורש בין זרע לאילן קוברו בשדה זרע גם הירושלמי צ"ל דסובר כן דאי מ"ד דסובר כטור א"כ מאי מספקא ליה בין שדה כרם לאילן פשיטא דקוברו בשדה אילן דהא פשיטא ליה בזרע וכרם קוברו בזרע ואי בזרע ואילן קוברו באילן כ"ש בכרם ואילן דקוברו באילן. ותימא על הב"י שלא הרגיש בכל זה. גם מ"ש שנסתפק מפני המחלוקת שבירושלמי ליתא וצ"ע. והרמב"ם כ' פ"ח מהט"מ שדה זרע ושדה כרם קוברו בשדה זרע שדה אילן ושדה כרם קוברו בשדה כרם מפני אהל הטומאה ע"כ השמיט הא דתני באבל רבתי בין זרע לאילן שקוברו בזרע. דמלתא דפשיטא הוא מכרם וזרע שקוברו בזרע כ"ש אילן דעדיף מזרע כדמסיק. ופסק כמ"ד כרם ואילן קוברו בזרע. דסתמא דברייתא כוותיה אתיא דתני דין דזרע וכרם ולא תני דינא דאילן וזרע אלא ש"מ דכ"ש הוא וכמ"ש. א"נ סובר דהך חששא דהכשר בצורה אינה אלא גזרה דרבנן כמפורש בבבלי פ"ק דשבת דף יז וטומאת אהל ומאן דפליג אפשר שסובר ב"ש דאמרי הבוצר לגת הוכשר דאורייתא קאמרי וכוותייהו קיימא לן:

החליף רבי אימי בשם רשב"ל עובר משום לא תטמא את אדמתך. מהכא משמע שאין דין זה נוהג אלא בא"י ולא בח"ל. וקשה על הטור והש"ע י"ד שהביאו דין זה שאינו נוהג בזמנינו. והרמב"ם השמיט דבר זה. נראה שסובר שנוהג אף בח"ל ואין דרשא זו אלא אסמכתא בעלמא וכמדומה שראיתי לאחד מהראשונים שכתב בזה. ועמ"ש האחרונים שם בשם רש"ל:

בשעת דוכן שנינו. הרמב"ם השמיט דין זה. והמ"ל מביא דברי הירושלמי פ"ג מה' אבל. ונראה טעמו של הרמב"ם לפום מאי דקיי"ל חביבה מצוה בשעתה כמפורש ספ"ו דמנחות שהרי אברים ופדרים זמנן כל הלילה ודוחין שבת. ה"נ כאן חביבה מצות קבורת מת מצוה שהיא עכשיו ממצות דוכן שהיא לאחר זמן. והירושלמי אפשר דפליג וע' במנחות שם:

מודין חכמים לר"א כו'. עיין בקונטרס הגהתי ועוד אפשר להגיה בענין אחר. מודין חכמים לר"א בכהן הדיוט ונזיר שיטמא כהן הדיוט ואל יטמא נזיר ומודה ר"א לחכמים בכהן שהוא נזיר ונזיר שיטמא נזיר ואל יטמא כהן וה"פ נזיר יש בו שתי מעלות שמביא קרבן וקדושתו ע"י בני אדם וכהן הדיוט אין לו אלא מעלה אחת שקדושתו קדושת עולם לכך מודים חכמים שיטמא כהן הדיוט ואל יטמא נזיר אבל כה"ג אף הוא עלתה לו בשתים שקדושתו קדושת עולם ובאה לו קדושה יתירה דכה"ג ע"י בני אדם שבחרו בו. ומה שמודה ר"א הוא פשוט ועמש"ל בר"פ בד"ה כה"ג כו':

הגע עצמך שהקדישו אביו מרחם. כ' התי"ט במשנתינו בשם בנו מהר"ש שהקשה אף בנזיר יש מי שקדושתו קדושת עולם כגון שהדירו אביו מרחם ותירץ הוא שאין האב יכול להדיר בנו עד שיגיע לחינוך ע"ש. והנה הקושיא מפורשת כאן ומבואר שאין תירוצו אמת אלא העיקר כדמשני הש"ס זו תורה כו'. ובס' א"מ והון עשיר הביאו ראיה דיש נזיר מרחם כדגרסי' לעיל פ"ד ה"ו תני בנזר מרחם כו' ע"ש. ואין דבריהם נכונים בזה חדא דקשה לשון הש"ס דלפירושם הל"ל נזיר מרחם ואנן בניזרי תנינן הא אין עליך לפרש אלא כדפרשתי בקונטרס שם ועוד לפירושם צ"ל שתנא דברייתא מפרש לשון המשנה ואין זה מדרך הברייתא. גם שאר דברי בעל הון עשיר א"נ ע"ש:

זו תורה כו'. עמש"ל פ"א ה"ד בתו' בד"ה יצאה כו' ועמ"ש הרמב"ם פ"ק מהט"מ ה"י:

אתיא דר"א כב"ש. וא"ת וכי לית להו לב"ה תדיר ומקודש מקודש עדיף או שוין דאייתי ראיה ועוד ברכת היין תדירה כו' כמפורש בבבלי פ' א"ד וי"ל סברי ב"ה אין זה מקודש מחבירו דמאי קדושתיה דברכת היום ששם שבת עליה שחובה לשבת היא באה אבל ברכת היין אף בחול היא באה אטו קדושת שבת לברכת היום אהני ולברכת היין לא אהני

בתמיה וכ"ה זבחים דף צא. אך למאי דקיי"ל תדיר ומקודש שוין הן כמפורש מנחות פ' התכלת קשיא משנתינו מה השיבו חכמים לר"א הא נזיר מקודש הוא וכהן תדיר. והכי ה"ל למתני כה"ג ונזיר יטמא מי שירצה מהם וי"ל כהן קדושתו קדושת עולם א"כ קדושתו עדיפא וה"ל תדיר ומקודש מיהו קשה מאי דוחקיה לומר ר"א כב"ש האאפילו כב"ה מצי אתיא דע"כ לא קאמרי ב"ה התם תדיר עדיף משום דכי היכי דאהני קדושת שבת לקדושת היום מהני נמי לברכת היין אבל תדיר ומקודש י"ל מקודש עדיף וכ"ת ה"ק מדברי ב"ה אין הכרע אבל מדברי ב"ש מוכח דמקודש עדיף דאס"ד תדיר עדיף למה אמרו מברכין על היום ואח"כ על היין הא אף לב"ש אין הכרע דאיכא למימר אף ב"ש סברי תדיר ומקודש שוין והתם מברך על היום ואח"כ על היין שהיום גורם ליין שיבוא וכבר נתחייב בקדושת היום עד שלא יבא היין וכדקאמרי ב"ש התם טעמייהו. והכי מסתבר דאס"ד סברי ב"ש שקדושת היום מקודש טפי מהיין ומקודש עדיף למה לא אמרו נמי הך טעמא דמקודש כי היכי דאמרי הנך טעמא אחרינא. ומבבלי ברכות ר"פ אלו דברים נראה דפליג אסוגיין דקאמר שם והלכה כדברי ב"ה פשיטא דהא נפקא בת קול ומשני אבע"א קודם בת קול כו' ע"ש. ולפום סוגיין י"ל סד"א עד כאן לא פליגי ב"ה אלא משום דהתם איכא נמי תרתי שהיין גורם ותדיר כמפורש שם בבבלי בברייתא וכיון דקדושת היום מקודש א"כ התם תלתא והכא תרתי קמ"ל הלכה כב"ה דאין לקדושת היום קדושה טפי מהיין לב"ה ודלא כב"ש. אלא ודאי סובר דלדברי הכל אין קדושה באחד יותר מחבירו וצ"ע:

מ"ד יטמא נזיר עולם כו'. וקשה מנ"ל דפליגי דלמא מ"ד יטמא נזיר עולם אייריי בנזיר שנזר נזירות הרבה לשלשים יום יותר מימי חייו דאית ביה תרתי שתגלחתו וקרבנותיו מרובין ומ"ד יטמא נזיר נזירות אייריי בשלא נזר אלא לחמש שנים וכמ"ש בקונטרס וי"ל:

הלכה ב

ויביא את קרבנותיו. כתבו תו' ל"ג במתני' ויביא קרבנותיו וכן מוכח בגמ' דמיבעיא ליה מתני' מני דא"כ פשיטא דרבנן היא. וכ"כ התי"ט ע"ש. וז"ל הבבלי איבעיא להו עד שיטהר בשביעי קאי עד דעביד הערב שמש ומני ר"א היא א"ד בשמיני קאי עד דעביד הערב שמש ומני ר"א היא א"ד בשמיני קאי ומאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו מני רבנן היא ת"ש מדקתני סיפא מתחיל ומונה מיד הא רישא מאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ומני רבנן היא דאמרי נזירות טהרה עד שמיני לא חיילא. ופירש"י בד"ה א"ד מאי עד שיטהר דקאמר עד שיביא קרבנותיו דפירושא קמפרש ע"כ. הרי מפורש דגרסי' במתני' ויביא קרבנותיו ואפ"ה שפיר מיבעיא ליה דאף דמפרשינן עד שיטהר בשביעי

ה"ק עד שטבל וגילח מתחיל למנות נזירות טהרה ויביא קרבנותיו בשמיני. וכ"כ תוס' דף נ"ד וצ"ע. והא דקאמר הש"ס עד דעביד הערב שמש פירש"י דהיינו שביעי ומיעל שמיני. נראה דמפרש אף לר"א אינו מתחיל למנות עד השמיני אלא דמתחיל למנות אע"פ שלא הביא קרבנותיו דעיקר טהרה הוא בשביעי דהיינו הערב שמש ולרבנו אינו מתחיל למנות עד שיביא קרבנותיו וה"ק אף בשמיני צריך טהרה דהיינו הבאת קרבנותיו. וזה תימא דא"כ מאי פריך ליתני גם ברישא מתחיל למנות מיד. הא אי תני הכי ה"א שמתחיל למנות בשביעי לכך תני עד שיטהר שאינו מתחיל למנות אלא לאחר הערב שמש דשביעי דהיינו שמיני. וא"ל דלאו דוקא קאמר רש"י ומיעל שמיני וסובר דלר"א מתחיל למנות מיום השביעי וכ"מ ממ"ש רש"י בד"ה מדקתני סיפא כו' ע"ש תיקשי לן ממ"ש רש"י דף י"ח ע"ב בד"ה מתחיל ומונה לנזירות טהרה מיד כיון שהגיע שמיני ואפי' לא הביא קרבנותיו דברי ר"א. הרי דסובר לר"א אינו מתחיל למנות עד יום השמיני וצ"ע. ותו' כתבו לר"א מתחיל למנות משביעי ע"ש וקשה מאי קאמר עד שיטהר בשביעי קאי עד דעביד הערב שמש. הלא לר"א מונה שביעי והיינו קודם הערב שמש. ומה שדקדקו תו' דף יח דלר"א על כרחך בשביעי מתחיל למנות דאל"כ כי נטמא בשמיני אינו סותר אלא יום אחד אינו מביא קרבן טומאה לר"א דאמר לא בו ביום כו' ע"ש נראה דאין משם ראיה כל כך דאף דאינו מתחיל למנות אלא משמיני דכתיב וקדש ראשו ביום ההוא דהיינו ביום הבאת קרבנותיו מ"מ גם השביעי יום טהור מיקרי וקרינן ביה והימים הראשונים דשני ימים שהיה טהור בהם אזדו ליה. מיהו בין לרש"י בין לתו' סוגית הגמרא קשיא. ואפשר שלא היה בגירסת תו' עד דעביד הערב שמש ודוחק וצ"ע ולולי דבריהם היה נראה דלר"א אינו מתחיל למנות עד יום השמיני ואפי' לא הביא קרבנותיו. והא דפשיט מסיפא הכי קאמר אס"ד דלא קאי עד שיטהר עד שיביא קרבנותיו ה"ל למתני ברישא אינו מתחיל למנות מיד ההיפך מסיפא עד שיטהר ל"ל אלא אשמיני קאי ועד שיטהר אקרבנותיו קאי והבן:

דהא פשיטא לון כו'. בבבלי גרסי' אמתני' על כזית מן המת מגלח כולו לא כ"ש לא נצרכה אלא למת שאין עליו כזית בשר ועדיין אני אומר על אבר ממנו מגלח על כולו לא כ"ש אלא כדאר"י בנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין ה"נ בנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין. ובחולין פ' גיד הנשה מפורש ר"י אמר למלתיה אקושיא קמייתא וקאמר הש"ס דבסתמא אין בו כזית בשר כל שלא נתקשרו אבריו בגידין(וכ"כ תו' חולין שם) ומיהו בירושלמי דנזיר משמע איפכא כיון דאין בו כזית בידוע שלא נתקשרו אבריו ע"ש. ותימא הא לפי המסקנא אמר ר' מנא שגם נפל שאין בו כזית פעמים שנתקשרו איבריו וכמ"ש

בקונטרס. וכ"ת לדעת ר' מנא שיש נפל שלא נתקשרו איבריו ויש בו כזית ונפל שאין בו כזית ונתקשרו איבריו דאל"כ לשאול תנייתא וכ"ש קמייתא לאו מילתא היא ודאי אין דרך לשאול כן דהא לא ידע מה יתרץ ואפשר שלא יתורץ קושיתו אקמייתא לכך שאל לו כסדר. והא דקאמר בסמוך ואיבעי למשאל תרתיהון כו' דרך צחות קאמר אי מצא עצמו מחוייב בדבר לשאול תרי שאלות ה"ל למשאל תנייתא בקדמיתא. ועוד אף אם נאמר שאין הכרח בדבר גם הבבלי איכא לפרושי הכי ר' יוחנן לא אמר אלא על הראשונה בנפל שלא נתקשרו איבריו לא מהני כזית אבל כולו מטמא ה"נ סיפא איצטרך דמוקמי' רישא בנפל שלא נתקשרו איבריו אע"ג דאבר ממנו לא מטמא כולו מטמא ופירוש זה נראה בעיני ברור וצלול. מיהו הא ליכא לשנויי דגם בבבלי גרסי' כדאר"י בנפל שאין בו כזית ה"נ בנפל שלא נתקשרו אבריו דא"כ קשיא סוגיא דחולין פ' ג"ה דר"י אמר אקמייתא בנפל שלא נתקשרו אבריו בגידין והתם אי אפשר להגיה. אך קשה מאי פריך השתא אבר ממנו מטמא כולו לא כ"ש. הא אי לא תני כולו ה"א נפל אינו מטמא כלל ואפי' כולו והא דתני כזית ואבר איצטרך לאשמועינן כזית אע"פ שאינו אבר ואבר אע"פ שאין בו כזית מטמאין להא מדתנן אמו יושבת עליו ימי טוהר שמעינן דהוה ולד וכדאר"י בסמוך. ובבבלי בסוגיין משני עוד רבא אמר לא נצרכא אלא לרוב בנינו ולרוב מנינו שאין בהן רובע עצמות. והרמב"ם כ' ריש פ"ז מה"נ על אלו הטומאות הנזיר מגלח עליהן על הנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין ועל רוב מנין העצמות אע"פ שאין בהן רובע ועל רוב מנין כו'. וכ' הלח"מ על הנפל ואפי' לא נתקשרו אבריו כי' כר"י דמוקי מתניתין הכי ואע"ג דרבא אוקמוה ברוב בנין ורוב מנין ופסקה רבינו בסמוך סובר רבינו לענין דינא לא פליגי ע"כ וקשה מנ"ל להרמב"ם דלא פליגי דממתני' ליכא למשמע אלא חדא מינייהו ועוד לישנא דרבא דאמר לא נצרכא כו' משמע דמתני' לא אתיא לאשמעינן אלא הא דידיה ולא דר' יוחנן ונראה דסובר הרמב"ם ר"י לא אמר שמעתתיה אמתני' דהכא אלא אמתניתין דאהלות כדמוכח בש"ס כמ"ש תוס' בסוגיין. וקשיא ליה למה לא קאמר תי' אמתני' דנזיר אלא ודאי מתני' דהכא מסתבר לאוקמי כדרבא דאתי לרבויי רוב בנין כו' אבל מתני' דאהלות ליכא לאוקמי בהכי שהרי מפורש שם ועל רוב בניינו כו' (וכ"כ תו' בסוגיין) לכך מוכרח ר"י לאוקמי מתני' דאהלות דאתי לרבויי נפל שלא נתקשרו אבריו. ומעתה א"צ למ"ש תו' לר"י תני ושייר במתני' רוב בנינו ורוב מניינו אי ס"ל דנזיר מגלח עליו ע"כ דאף ר"י מודה לרבא לכך אמר שמעתתיה אההיא דאהלות. וכ"ת א"כ צ"ל דתנא ושייר נפל לכ"ע וי"ל השתא דשמעינן דנפל וולד הוא ודאי דנכלל בכלל מת דתנן במתני'. אך דברי הרמב"ם והתו' תמוהין לי דאינהו קאמרי רוב בנין או רוב מניין

מטמאים באהל אע"פ שאין בהן רובע. ואלו פ"ב דאהלות תנן ורוב בנינו ורוב מנינו של מת מטמאין אע"פ שאין בהן רובע. ופי' הרמב"ם בעינן שיהו שניהם יחד רוב בנין ורוב מנין. וכן מוכח מרישא דתנן רובע עצמות מרוב בנין א' מרוב מנין. ש"מ בעינן שיהא בו רובע וגם רוב מנין או רוב בנין. וראיתי שכבר הרגיש בקושיא זו הרב בכ"מ פ"ב מהט"מ ותירץ שמצא גירסא אחרת בפי' המשנה פ"ב דאהלות ע"ש. וכ"נ עיקר שגם במשנתינו מפורש בפי' הרמב"ם כל שיש בו רובע אע"פ שאין לו רוב מנין ולא רוב בנין מטמא באהל.. וכ"פ הר"ש באהלות. ורוב בנין או רוב מנין דתנן היינו שיהא בו יותר מעצה אחד וכ"פ הרמב"ם פ"ק דעדיות. ומ"ש הכ"מ שם קשיא להרמב"ם הא דאמרינן בסוגיין אר"י יכולני לעשות דברי ב"ש וב"ה כאחד כו' ע"ש. ומפי' פ"ח דעדיות מבואר דליתא לדרבי יהושע ומשנים ושלשה דאמר ב"ש היינו משנים ושלשה בני אדם ובה"א מן גוית אדם אחד ומשני עצמות ושמאי אמר אפילו מעצם אחד. וא"ת תיקשי קושית הכ"מ הלכה ח' דפסק שדרה או גולגולת ובגמרא היא בעיא דנא איפשיטא. ומ"ש הרי"ק כיון דשמאי אמר בהדיא או שדרה או גולגולת לא שבקינן מאי דאשכחן בהדיא כו' ע"ש. דברי תימא הם הא הש"ס לא רצה לסמוך אסברא זו איך נאמר דהרמב"ם סמך עלה ועוד הא לא אמרה שמאי בהדיא אלא ר"י רצה לפרש כך וליתא לפירושו. ול"נ דטעמו דהרמב"ם מדגרסי' דף נ"ב ע"ב בעי רמי ב"ח רוב עצמות מן שדרה וגולגולת מאי כו' משמע דסובר ודאי דשדרה וגלגולת חמירי אלא מיבעי ליה לענין רובע ע"ש. א"כ אין לנו להרחיק פלוגתייהו ולומר דאף בשדרה וגלגולת בעי ב"ה שתי עצמות. ויותר נ"ל דדייק ליה מהא דאמר שמואל אפלוגתייהו דב"ש וב"ה פ"ב כמה חסרון בשדרה וכן לטרפה ולא קאי אלא אשדרה ש"מ דאף בטומאה שדרה או גולגולת מטמאין באהל. וכ"כ רש"י חולין דף נ"ז ע"ב. ודלא כמ"ש תו' בכורות ופ"ק דעירובין. כ' הר"ש פ"ב דאהלות ותימא למה לא משני כגון מת שנשרף ושלדו קיימת דאמרי' פ' המפלת דכזית ממנו לא מטמא כו' ע"ש. ונ"ל ודאי לפמ"ש תו' נדה שם דטומאה זו אינה אלא מדרבנן אין מקוה לקושיא זו. אלא גם לפי סברתו דרבי יוחנן דייק מר"א לרבנן איכא לתרוצי דהש"ס בעי לאוקמי משנתינו דנזיר אף כר"א ולדידיה רובע מאפר שרופין מטמא כדתנן פ"ב דאהלות. וממתנ' דסוף פרקין משמע דרישא כר"א. ועוד היא גופא מנ"ל דרבנן מטמאין בשלם אע"פ שאין בו רובע דלמא רובע מיהא בעינן. וע"ק לפי' זה צ"ל הא דא"ר יצחק שאם אין שלדו קיימת פתחים קטנים נמי טמאים כר"א ס"ל דאל"כ אין כאן שום טומאה בהוצאת אבר אחד כמ"ש מהרש"א ותימא הוא כיון דרבי יוחנן כרבנן ס"ל למה דחק למידק לאידך גיסא ומוקי לדר' יצחק כר"א וצ"ע. ועיין סנהדרין דף נב ע"א בתוס':

ועוד מן הדא כו'. וא"ת מאי ראיה איכא מהא דר"י וי"ל דדייק דלא מוקי ר"י למשנתינו בנפל שלא נתקשרו איבריו דא"כ איך ס"ד לומר שאין נפלים דבר תורה אלא ודאי מתני' איכא לאוקמי ברוב בנין או ברוב מנין וכדרבא כמ"ש בסמוך. אך קשה מאי מספקא לי' לר"י הא כתיב במת בנפש האדם ודרשי' איזהו מת שהוא בנפש של אדם הוי אומר זה עובר שבמעי אשה. ורבי ישמעאל דמטהר היינו משום דהוי מכוסה וכתיב כל אשר יגע על פני השדה אבל מגולה ליכא למ"ד דטהור כמפורש פ' בהמה המקשה. ועוד הא תניא בת"כ (ומביאה הרי"ף והרא"ש) לבנו ולבתו יכול אף בנפלים ת"ל לאביו ולאמו מה אביו ואמו בני קיימין אף כל כו'. ש"מ דנפלים מטמאין מיהו הא איכא לתרוצי דקמ"ל קרא בנפלים ליכא מצוה לעסוק בהן משא"כ בבני קיימין ודוחק:

מדרשות אמינא דרוש וקבל שכר. כ' הרא"ש פ"ב דאהלות כל השיעורין הלכה למשה מסיני הם ובת"כ אסמכו אקרא וקאמר שכן תחלת ברייתו בכזית. וכ"כ הרמב"ם פ"ב מהט"מ. ותימא שברפ"ב כ' הנפל אע"פ שלא נתקשרו איבריו מטמא. והיינו אפי' בפחות מכזית ש"מ שתחלת ברייתו הוא פחות מכזית וכמפורש בסוגיין וצ"ע מיהו גם סוגיין קשיא אף בנפל י"ל שהיה מתחלה כזית אלא שנחסר במעיה אפ"ה טמא כיון שהוא שלם:

בשר המת שנתק והמוהל שקרש. ונראה שקרש דקאמר קאי אף על הבשר. ומכאן ראיה לפירש"י בפרקין דף נ' והמוהל שהרתיח דתני היינו שקרש ודלא כפי' תו' שהרתיח היינו באור ע"ש. והא דקאמר התם שמא כיחו וניעו הוא. נראה דר"ל שמא מי בשר הוא. והרמב"ם כ' ה"ב מהט"מ איזו נצל זהו בשר המת שנימוח ונעשה ליחה והוא שתקרוש כו' ע"ש לא ידעתי למה השמיט המוהל שיצא. ובמ"ל כ' שם ורבי' כ' לא קרשה אילו מטמאה שמא כיחו וניעו הוא. וקשה הל"ל ה"ז ספק ויהיה דינו ככל ספק טומאה ואולי סובר דנצל אינו מטמא אלא בודאי ואין בו טומאת ספק והדבר צ"ת ע"כ. ומסוגיין נראה דמן הסתם יש בנצל מי בשר הילכך אינו מטמא עד שיקרש:

אי מה הנבלה אם נסרחה טהור כו'. וקשה בשלמא נבלה דמעיקרא הויא ראויה לגר וכשנסרחה אזדא לה טומאת אכילה הלכך אף טומאת משא אין לה כשנסרחה משא"כ טומאת המת דמעיקרא אין לו טומאת אוכלין אף כשנסרח בטומאתו קאי עיין חולין דף ע"א וברשב"א שם:

מעתה אין נצל כר"י כו'. וא"ת אף דטומאת בשר שניתק אין לו מ"מ טומאת אהל יש לו וי"ל אף מוהל אינו יוצא אלא לאחר שנסרחה בשר ועי"ל ר"י סתמא קאמר יש לו נצל משמע אף טומאת בשר שניתק יש לו. אך קשה הא שיעורין הלכה למשה מסיני וכיון

דכזית נצל הלכה א"כ פשיטא דלא ילפינן מת מנבלה לענין זה וי"ל כזית נצל אינו הלכה אלא חכמים אמרו שהנצל בשר הוא ושיעורו בכזית כשאר בשר:

אף המת אין לו רקב. בבבלי פ' דם הנדה גרסינן תניא רי"א בשר המת שיבש טהור מלטמא בכזית אבל טמא טומאת רקב. וא"ת הא מלא תרווד רקב ודאי הלכה הוא א"כ ליכא למילף רק מנבלה וי"ל היינו דמשני לא למד מנבלה אלא בשר ולא עצמות ודוחק:

או בקבר אפי' בקבר של אדם הראשון. נראה סובר ר' ינאי שאין עכו"ם מטמא אפילו במגע דכתיב וכל הנוגע בעצם אדם וכתיב ואתנה צאני צאן מרעיתי אדם אתם אתם קרויים אדם ואין א"ה קרויים אדם. מיהו כשהוא שלם מטמא דלא מעטינהו קרא אלא מעצם. לכך קאמר דבא הכתוב לרבות קברו של אדם הראשון שנקרא אדם דכתיב האדם הגדול בענקים. ואני תמה ממ"ש תו' יבמות דף סא בד"ה ממגע כו' דהאי בעצם אדם דרשינן בנזיר לענין אהל ע"ש. אף דאמרו בעצם אדם זה רובע עצמות אינו אלא אסמכתא בעלמא כמ"ש תו' בנזיר. ועוד האי מבעצם דרשינן ולא מאדם. ותו' כ' בפרקין דף נד בד"ה או בקבר כו' וצ"ע לרבנן דר"ש דלא דרש' אתם קרויים אדם או בקבר ל"ל ע"ש. ול"נ דכ"ע דרשי אתם קרויים אדם אלא דהכא פליגי רבנן משום דכתיב או בקבר לרבות קבר שלפני דיבור ש"מ שאפי' עכו"ם מטמאים באהל ואדם לשום דרשה. והא דתני ר"מ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לוים וישראלים לא נאמרו אלא האדם לרבות עכו"ם שעוסק בתורה הרי הוא ככה"ג. מה"א דהאדם קדריש לרבות עכו"ם ואיצטרך אדם לאשמועינן הא דכתיב ושמרתם את חקותי ואת משפטי אשר יעשה וגו' לא קאי אלא אישראל דעכו"ם העוסק בתורה הי' חייב מיתה וה"א דהאדם לרבות עכו"ם העוסק בשבע מצות דידהו כמפורש סנהדרין פ' ארבע מיתות. ומעתה אין צורך למה שדחקו תו' בפרקין וביבמות דף ס"א ועיין היטב:

מלא תרווד אחד נטל הקב"ה ממקום המזבח כו'. גרסי' בבבלי סוטה דף טו ע"ב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן איסי בן יהודה אומר לרבות שילה נוב וגבעון ובית העולמים ופירש"י ל"ג שילה ונוב וגבעון אלא בית העולמים דשילה משכן הוא ונוב וגבעון לא היו משקין בהן סוטות אבל בית העולמים צריך ריבויי' שלא נאמר משכן דוקא ולא מקדש וה"ג בספרי. וכ' תו' וקשה ל"ל קרקע לרבות בית העולמים הא מפורש פ"ב דשבועות מקדש איקרי משכן ע"ש. ונ"ל דאמרי' פ"ב דסוטה למה עפר דכתיב כי עפר אתה ואל עפר תשוב ונראה לכך צוה הכתוב שיקח מקרקע המשכן ששם המזבח ומשם נברא. וכ"ת יקח מעפר המזבח שאין מקום המזבח שבמשכן הוא המקום שמשם נברא האדם שהרי היה נוסע ממקום למקום אלא על מקום מזבח בית העולמים קאי שמשם

לקת תרווד עפר. והשתא אי לא כתיב קרקע לרבות בית העולמים שיקח מכל קרקע המקדש סד"א בבית העולמים יקח מקרקע המזבח דוקא שזהו המקום שנברא משם. ונראה דלכך נקרא האדם יציר כפיו של הקב"ה לפי שמלא תרוד היינו מלא פיסת היד כדלקמן ועיין כתובות פ"ק דף ה':

אלא לק"ך שנה כו'. נ"ל דזהו פירושא דקרא לא ידון רוחי באדם לעלם שבשקם בו הרוח הנה הוא עדיין בשר ואין זה רצוני אלא הבשר יתקיים עד ק"כ שנה ואח"כ יחזור למוצאו הראשון שהוא תרוד מלא רקב. והגימ"ל שבשגם מקום קו"ף כמנהג אותיות גיכ"ק שדרכן להתחלף. ואין צורך לכל מה שדחקו המפרשים בזה:

וחכ"א מלא היד הגדולה. עיין בקונטרס. מיהו בבבלי מפורש מקשרי אצבעותיו ולמעלה ומלוא פיסת היד חד שיעורא הוא. וגרסי' התם וחכ"א מלא חפניו. וטעות נפל בבבלי דצ"ל תניא דלאו מתניתין היא. ובסמוך נראה כפירושי בקונטרס מלא היד היינו פיסת היד דהא רבי הראה תרווייהו בידו. וגרסי' תו בבבלי דף נא אמר עולא אין רקב אלא הבא מבשר גידים ועצמות. והרמב"ם השמיט דין זה והלח"מ הרגיש בזה וכ' ולא ידעתי טעמו. ול"נ דסובר לפי מאי דאמרי' שם תני עולא בר חיננא מת שחסר אין לו רקב. אף הא דקאמר עולא אין רקב אלא הבא מבשר וגידים ועצמות היינו שיהא באותו חתיכה שהרקב בא ממנו בשר וגידים ועצמות אז כל הרקב שממנו מטמא יהיה מכולן או מאחד מהם. ולית הלכתא כוותיה אלא בעינן שיהא שלם בשעת קבורה אבל א"צ שיהא הרקב מכולן כמ"ש. ועיין בתו' נדה דף כו ע"ב. ועמ"ש בסמוך בד"ה נחתכה. ומ"ש הרמב"ם דבעינן מלא חפנים לא ידעתי מנ"ל דמשמע דלא בעינן אלא מלא חפינה אחת דהא תני ישנו מקושרי אצבעות ולמעלה משמע דביד אחת איירי. ועמ"ש בסמוך:

אבל נקבר בכסותו כו' זהו עפר קברות כו'. כ' תו' נדה דף כט ע"ב בד"ה מלא תרווד יעוד. פ"ה כגון שנקבר בכסותו וא"נ לרשב"ם דבתחלה כ"ע מודו דדבר אחר נעשה לו גלגילין ונראה דהכא איירי שנקבר ערום כו' ע"ש. ותימא הרי מפורש כאן שדברי רש"י עיקר. ואין מקום לתמיהת הרשב"ם דשיעורין הלכה וכך היא ההלכה לענין מלא תרוד נעשה גלגילין וכשיש בו עוד אין הגלגילין מטהרין אותו. וכ"ש לפמ"ש הרמב"ם פ"ג מהט"מ שטומאה זו דרבנן אף זה משיעורי דרבנן. ודלא כמ"ש הכ"מ שם ונ"ל דאיירי בנקבר ערום בארון של שיש וכ"פ הר"ש ופשוט הוא דאל"כ אין לו רקב ע"כ. וממ"ש נתבאר דרש"י פליג וסוגיין מסייעתו גם לשון הרמב"ם מורה כן שכ' מצא חפנים ועוד מעפר הנמצא תחת המת או מעפר הנמצא בקבר ואין ידוע מה טיבו כו' ה"ז מטמא ע"כ ואי בנקבר ערום בארון כו' למה קאמר הנמצא בקבר ועוד למת אין ידוע מה טיבו מאי

ספיקא דידיה א"ו כמ"ש. ואין קושיא בדבריו כמ"ש הכ"מ ע"ש וכן מפורש בתוספתא פ"ב דאהלות. גם סוגיין לקמן מבוארת שעפר קברות היינו בשלא נקבר ערום:

תמן אין כל אחד כו'. גרסי' בבבלי דף נא ארשב"א אר"א שני מתים שקברו זה עם זה נעשה גלגילין זה נזה מתיב ר"נ רקב הבא משני מתים טמא אמר רבא שקבר זה בפני עצמו וזה בפ"ע והרקיבו ועמדו על תרוד מלא רקב וכ' או' תימא למה נקט ועמדו על מלא תרוד או רקב שלא נשתייר כלום וי"ל לרבותא נקט אע"ג דליכא אלא תרוד אחד דאיכא השתא רקב מן העקב כו' ע"ש. ותירוצם תימה הא אין דבר זה ברור שבא הרקב מן העקב כמ"ש הם בעצמם שם ועוד פשיטות דאיבעיא דהתם אינה מבוררת. ולפום סוגיין נראה דה"פ רבא תרתי קאמר או שקברן זה בפני עצמו וזה בפ"ע אע"ג שהיו יותר מכמה תרוודין חצי תרוד מזה וחצי מזה מצטרפין או שקברו יחד אלא שאין בכל א' מלא תרוד בפ"ע מצטרפין כמפורש בסוגיין. א"נ רבא סובר דתרתי בעינן שיקבור כל אחד בפ"ע ושלא יהא בכל אחד בפני עצמו מלא תרוד אבל תרוד משני מתים אע"פ שקברן זה בפ"ע וזה בפ"ע אין מצטרפין. והראשון נראה יותר:

נחתכה רגלו מארכובה ולמעלה כו'. גרסינן בבבלי דף נא בעי ר' ירמיה רקב הבא מן העקב מהו כו' מסוגיין נראה כפירש"י דאיבעיא דר"י אם גם רקב ממקום שאינו עושה טריפה גמירי א"ד דוקא ממקום שעושה אותה טרפה בעינן. ודלא כמ"ש תו' שם דאעקב ממש קמיבעיא ליה ע"ש גם לישנא דבבלי הכי משמע דקאמר דלמא דרך עקב קאתי. והרמב"ם השמיט בעיא זו. נראה דסובר בעיא זו אינה אלא לעולא אבל למאי דקיי"ל דבעינן שיהא שלם בכל איבריו מכל הגוף הוי רקב. ועמש"ל בד"ה וחכ"א כו' מיהו בסמוך משמע כל שנחתך מארכובה ולמטה שלם מיקרי וי"ל ר' יוחנן דא' בסמוך כמה יחסר כו' פליג אהך בריית' וצ"ע:

הגע עצמך שניקב וושטו כו' וא"ת מאי קושיא הא כמה יתסר קאמר ממילא ידעינן דלא קאי אניקב הוושט וי"ל דהכא קאי אכל מיני טרפיות ותלה הדבר במידי דמית מיניה משמע דגם אניקב הוושט קאי לכך שינה הלשון. מיהו בבבלי נדה דף כ"ג ע"ב מפורש בהיפך דגרסינן התם איזהו גוף אטום רבי אומר כדי שינטל מן החי וימות וכמה ינטל מן החי וימות רבי זכאי אמר עד ארכובה רבי יוחנן אומר עד טיבורו. ונראה שהבבלי סובר כיון דקאמר רבי כדי שינטל ש"מ בעינן חסרון הניכר אבל נקיבת הוושט אינו בכלל. והא דקאמר התם רבא וושטו נקוב אמו טמאה לידה וושטו אטום טהורה. כרבי נמי אתיא. והדבר מוכרח. ועמ"ש לעיל כ"ד ה"א בתו' בד"ה הילוכי כו' צ"ע:

והא תני נטל ממנו עפר כו'. עי' בקונטרס וקשה איך אפשר לאוקמי הך ברייתא דטומאת תלולות משום רקב הא תני רישא דהך (ומביא' הר"ש) התלולות טמאות מפני שהנשים שם קוברות נפליהן ומוכי שחין את איבריהן וגבי מוכי שחין לא שייך רקב כמ"ש בסמוך וביותר קשה למאי דמשני דהך ברייתא לרשב"ג קשיא רישא רבנן וסיפא רשב"ג. וא"ל הך ברייתא לא מיתנייה ביה ר"ח ורבי אושעי' דבבבלי כתובות פ"ב דף כ' משמע דרבי חנינא הוא דאמר טעמא דתלולות משום שהנשים כו' ומוכי שחין את זרועותיהן. דהתם ה"ק אר"ח טעמא מאי תלולות טמא משום שהנשים כו'. וכדתני בתוספתא. עד חמשים אזלא איהי לחודא טפי דברא איניש בהדה. ולפום ריהטא היה נראה לומר דל"ג בדר"ח ומוכי שחין זרועותיהם דא"כ טפי מחמשים אמה נמי ניחוש. ואף שי"ל גם מוכי שחין אין הולכין יותר מחמשים אמה לחודן וכ"כ המהרש"א לשון הש"ס לא משמע כן דא"כ הל"ל עד נ' אמה אזלי אינהו לחודייהו טפי מדברין איניש אחרינא בהדייהו מדנקט כולא מילתא באשה משמע דאשה קאי ונראה דסובר ר"ח דמוכי שחין אין הולכין אפילו עד חמשים ואיכא חששא עד חמשים משום נפלים לכך קאמר אף בנשים אין לחוש ביותר מחמשים ודלא כמהרש"א:

וירדו בשיטת ר"ש. ויותר נראה דגרסינן וירדו בשיטת ר"ע. דרשב"א היה חבירו של רבי. טרפון וז"ל הכריתות חלק ימות עולם שער א' ואלו הן חביריו של ר"א הגדול רבי טרפון רבו של ר"ע ור"י הגלילי ורשב"א ע"כ. והא דקאמר ר"ט רבו של ר"ע קשה דבבבלי כתובות פ"ט דף פ"ד מסיק ר"ע חבירו של ר"ט היה. לפ"ז י"ל שהיה נמי חבירו של רשב"א אבל ר"ש שהיה תלמידו של ר"ע ודאי לא הוה רשב"א אומר עליו שירדו במתניתין בשיטתו. ובתוספתא תני סתמא ואינו מזכיר שום תנא. וניחא לן בהכי דברי הבבלי בפרקין דף נג ע"א דגרסינן התם והא רבא הוא דאמר לא נצרכא אלא לשדרה וגלגולת שאין בהן רובע עצמות בתר דשמעה מר"ע. מה מאוד דחקו תו' להגיה דברי הש"ס ע"ש. ולפמ"ש ה"פ והא רבא הוא דאמר מתני' בשדרה וגלגולת שאין בהן רובע דאס"ד אין שדרה וגלגולת שאין בהן רובע ל"ל למיתני שדרה וגלגולת הא כבר תנן רובע עצמות מטמאין. א"כ מאי דייק ממתניתין ליתני כו' ומשני שדרה כו' מעיקרא הוה סבר שדרה וגלגולת דמתניתין בשלימין דוקא הוה קשיא ליה ל"ל למתני שדרה וגלגולת הא כבר. תני רובע עצמות אלא ודאי יש שדרה וגלגולת שאין בהן רובע אבל השתא דשמע מר"ע שדרה וגלגולת דמתני' אפי' במפוזרין הדרן לקמייתא אין שדרה וגלגולת שאין בהן רובע ואיצטריך לאשמועינן שדרה דאפי' מפוזרין מטמאין משא"כ ברובע וכמ"ש בקונטרס. ודייק הכא כיון דאין שדרה כו' שאין בהן רובע ליתני על רובע הבא מן שדרה

וגלגולת דמרישא ליכא למשמע מידי דמפוזרין היינו טעמא שהקבר מצרפן לעשותן שלימין אבל רובע הבא מן השדרה לא. אבל אי איירי מתני' בשדרה וגלגולת שאין בהן רובע ל"ק ליתני נמי רובע הבא כו' דמסברא איכא למימר הכי כיון דשלימה מטמאה באהל אפי' אין בה רובע חסרה מטמאה ברובע. וא"ת מעיקרא מאי קשיא ליה לירושלמי ל"ל שדרה דמרובע שמעינן. הא במתני' תנן ועל חצי קב עצמות ולא רובע וי"ל מתני' דאהלות קשיא ליה דהתם תנן רובע עצמות מטמא באהל ותנן נמי השדרה והגלגולת ודברי תו' דף נ"ג ע"ב בד"ה אמר רבא תמוהים דאיך קאמרין אין שדרה שאין בה רובע ובשלימין איירי א"כ שדרה וגלגולת באהלות ל"ל ודוחק לומר איידי דמתני' דהכא נקט להו וצ"ע:

שהקבר מצרפן כו'. פסחים דף פא ע"ב פירש"י בד"ה שהקבר מצרפן. כו' דכתיב או באהל וכ' תו' וא"נ לר"י דלמא קרא מיירי בקבר מכוסה. ומשום אהל ע"ש. והכא משמע דלאו משום אהל הקבר מצרפו. ודברי רש"י תמוהים דהא במכילתין לעיל דף ל' ובבבלי דף נד או בקבר זה קבר שלפני דיבור וצ"ע:

מקצתן אומרים כו' בקונטרס הגהתי חצי לוג לנזיר ועושי פסח. כתב הרמב"ם ריש פ"ו מהק"פ בד"א בשנטמא בטומאה מן המת שהנזיר מגלח עליהן אבל אם היה טמא בטומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליהן שוחטין עליו בשביעי שלו אחר שיטבול ויזה עליו וכשיעריב שמשו אוכל פסחו וכ' הראב"ד לא מצאתי לזה שורש אף אם סברת עצמו היא כיון שאלו אכל קדש בטומאה זו אין חייבין עליה כרת ולא קרבן אם הוה וטבל דין הוא שלא ידחה מפסחו. וכ' הכ"מ ר"ל לדעתו אף בטומאות שהנזיר מגלח עליהן אם טבל והזה שוחטין עליו אלא אף לסברת הרמב"ם דין הוא בטומאות שאין הנזיר מגלח עליהן לשחוט עליו ע"ש. ודבריו תמוהים שאין זו השגה אלא מפרש דברי הרמב"ם וזה תימא חדא איך יפרש דבריו אחר שכתב שאין להם שורש. ועוד הרי כתב הראב"ד פי"ח מה' פסולי המוקדשין ה' י"ד שאין חילוק בין קודם הזאה וטבילה בין לאחריה ואין הדבר תלוי אלא בהערב שמש. לכך נראה שהרמב"ם מסוגיין למד לחלק בין עושי פסח לשאר קדשים וסובר ט"י מטומאות שאין הנזיר מגלת עליהם אינו משלח קרבנותיו משא"כ בפסח אבל ט"י מטומאה שהנזיר מגלח עליהן אף מפסח נדחה וע"ז השיג הראב"ד שאין לפירושו זה שורש בגמרא אדרבה לפמ"ש שם בסמוך טמא מת בשביעי לאחר שהזה וטבל ט"י הוה שוחטין וזורקין עליו ואין חילוק בין טומאה לטומאה ובין פסח לשאר קרבנות א"ו בזה חליק עושי פסח משאר קדשים דטמא בשאר טומאות עושה פסחו אפי' ביום ראשון לטומאתו דאתי עשה דכרת דפסח ודוחה ל"ת דטומאה שאין בה כרת וכן

לענין אכילת פסח ויש ט"ס בדברי הראב"ד וכצ"ל ואפי' לא הוה וטבל דין הוא כו'. ונ"ל שדעת הרמב"ם בטמא לא אמרינן כן. דאל"כ קשיא לשיטתו דאין שוחטיו וזורקין על טמא מת בשביעי שלו אף לאחר שטבל והא אין איסור כרת באוכל קדשים אז כמ"ש הרמב"ם פי"ח מה' פסולי המוקדשין והאוכל קדשים אחר שטבל קודם שהעריב שמשו לוקה ואינו חייב כרת. מיהו אין זו ראיה גמורה דעל ביאת מקדש מיהת חייב כרת כמ"ש פ"ג מה' ביאת המקדש כל הטעון ביאת מים מד"ת חייב כרת על ביאת המקדש ואפילו לאחר שטבל עד שיעריב שמשו. אך היא גופא קשיא לפמ"ש הכ"מ פי"ח מה' פסולי המוקדשין ה' י"ג לכך פטור האוכל קדשים בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה דמקשינן קדש למקדש מקיש נמי מקדש לקדש שלא יתחייב על ביאת המקדש לאחר שיטבול קודם שיעריב שמשו ועמש"ל. וע"ק הא מפו' בסוגיין לתרומה ולקדשים רביעית הרי דאפילו בטומאות שאין הנזיר מגלח עליהן אסור בקדשים מיהו הא יש לתרץ דבקדשים יש בהן לאו ובעושי פסח מותר לכתחלה. ודייק להרמב"ם פירושו מדכתיב והאיש אשר הוא טהור ובדרך לא היה וגומר ונכרתה הנפש ההיא. וקשה לר"ע דאמר איזהו דרך רחוקה מאסקופת העזרה ולחוץ והא דכתיב ובדרך לא היה היינו שהיה בעזרה א"כ והאיש אשר הוא טהור ל"ל כיון שהוא בעזרה פשיטא שהוא טהור אלא ודאי קמ"ל קרא אפילו טמא שיכול לכנוס לעזרה פטור מלעשות פסח ואיזהו זה טמא בטומאות שאין הנזיר מגלח עליהן שפטור על ביאת המקדש אפ"ה אינו עושה פסח. אבל מקרא דטמא לנפש ליכא למידק מידי דאיצטרך לאשמועינן איש נדחה ואין ציבור נידחין בטומאת מת. והראב"ד סובר והאיש אשר היא טהור איצטריך לאשמועינן דרך רחוקה לטהור ואין דרך רחוקה לטמא דקפיד רחמנא בטמא על האכילה. כדאמרי' בבבלי פסחים דף צג ע"ב. ומ"ש רש"י שם בד"ה לדידי כו' דהא יכול לשלח קרבנותיו ע"כ. קשה הא טמא מת אינו משלח קרבנותיו וי"ל וע"ש בר"פ מי שהיה:

הלכה ג

אבל הסככות כו'. ע' בקונטרס והרמב"ם פי' סככות צלליי' אם היתה טומאה תחת ענפיהם ועבר הנזיר תחת אלו הענפים וכו' ע"ש. נראה דסובר סתם סככות ופרעות אין אהל שלהם אהל מעליא מדאורייתא כדאמרי' נדה דף ס הלכך אפי' עבר הנזיר תחת הסכך שהטומאה תחתיו אינו מגלח שהטומאה אינה אלא מדרבנן אבל כשיכול לקבל מעזיבה יש בו טומאה דאורייתא כמ"ש הרמב"ם פי"ג מהט"מ. וברמב"ם פ"ז מה"נ יש ט"ס וצ"ל אי שהאהיל עליו ועל הטומא' שריגי' וכו':

אהל ורובע עצמות. ע' בקונטרס ונראה דפי' שני עיקר דבבבלי דף נג ע"ב מסיק דרובע עצמות תני סיפא לאשמועי' דמגלח על מגעו ועל משאו ורביעית דם תני לאשמועינן דאינו מגלח על מגעו ועל משאו. וקשה מאי דוקיא לומר כן א"ו מדתני רביעית דם ואהל של רובע עצמות ש"מ ברביעית דם אף על מגעו ועל משאו אינו מגלח אבל רובע עצמות דוקא על אהלו אינו מגלח אבל על מגעו ועל משאו מגלח. וא"ל מדנקט אהל באמצע דייק הכי דהא הך תנא לא קפיד אסדרא ברישא תני תחלה חצי קב עצמות והדר תני חצי לוג דם ובסיפא תני איפכא. וכ"ת א"כ קשיא לא ליתני רביעית דם כלל וממאי דתני אהל של רובע עצמות שמעינן אבל רביעית דם כלל לא י"ל סד"א תני רובע עצמות וה"ה רביעית דם. מיהו הא י"ל ר"י ורשב"ל פליגי בהנך שני פירושים ע"ש בגמרא. ומ"ש רש"י שם בד"ה אי לא כו' אבל על מגעו מגלח וכגון דלא איקמח איקמוחי ויש בו עצם כשעורה ע"כ. תימא לזה לא צריך משנה יתירה דהא מפורש ברישא עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ועוד רובע הקב ל"ל וצ"ע:

סככות ופרעות תורה הן אצל תרומה וקדשים. כ' הרמב"ם פ"ג מהט"מ לפיכך אני אומר כל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אינה דין תורה ע"כ וכ"כ שם פ"ה ותימא הרי מפורש כאן שהן תורה וי"ל אדרבא מסוגיין ראיה לדבריו דהא דא"ר יוחנן שהן תורה היינו ללקות עליהן כדמפרש ר' ירמיה בסמוך וכבר קמו דברי ר' ירמיה בתיובתא מברייתא דר"י צידנייא דהלכתא היא כמ"ש בסמוך בד"ה תני כו' ע"ש א"כ אינן תורה. אך קשה מלשון הש"ס משמע ברייתא דרבי יוסי ל"ק אלא לרבי ירמיה אבל לא לרבי יוחנן וצ"ע ועמ"ש לקמן בד"ה ולמה כו':

אם לשרוף אפילו על ספק דבריהן שורפין. וא"ת קמ"ל ששורפין אותה עם טומאה דאורייתא וי"ל כשהוא טמא אפילו בטומאה קלה אין איסור בהוספתה כדתנן פ"ק דפסחים הוסיף ר"ע שמדליקין שמן שנפסל בנר שנטמא בטמא מת. מיהו עדיין צ"ע אם מותר לטמא קדש שטמא מדרבנן בטומאה דאורייתא:

תני רבי יוסי צייידנייא כו'. וקשה הא מתניתין היא זו לקמן בפרקין ולמה ליה לאתויי ברייתא. גם אר' ירמיה קשה וכי לא ידע משנתינו. ועוד מאי ראיה מייתי מביאת מקדש לתרומה וקדשים ונראה דגרסינן חייבין על טומאת מקדש וקדשיו. וכן מפורש בתוספתא פ"ה. ומכאן למד הרמב"ם שהאוכל קדשים בטומאה שאין הנזיר מגלח עליה פטור ודלא כמ"ש הכ"מ ועמש"ל בד"ה מקצתן כו':

רובדי אילן כו' עיי' בקונט'. וא"ת היינו סככו' ופרעות דתנן במתניתין שאין הנזיר מגלח עליהן י"ל מתניתין בטפח הוא דלא הוי אהל אבל ארבע על ארבע דה"ל מקום חשוב הוי

נמי אהל חשוב וכה"ג נמי אמרינן בבבלי סוכה וכמ"ש בסמוך. ויש מי שפירש רובדי אילן מצבת אילן. ואין הסוגי' מוכחת כן גם הבבלי סוף חולין משמע כפירושי. והכי תנן ביומא על הרובד הרביעי שבעזרה:

תחת מעי הגמל כו'. כ' הר"ש פ"ח דאהלות משנה ב' תימא אמאי לא חשיב אהל הא אף ר"י דאמר לעיל אהל שאינו עשוי בידי אדם לא הוי אהל מודה במלא אגרוף כמפורש פ' הישן. ולמ"ד התם טעמא דשורים מפני שהרועי' מגיני' תחתיהם ניחא דבגמל אין מגיני' ולאידך נמי י"ל הא דמודה ר"י במלא אגרוף דרבנן הלכך אינו מגלח כיון דלא הוי דאורייתא אבל לרבנן מגלח דמדאוריית' הוי אהל ע"כ. ותימא הא מפורש שם לכך לא היו מביאין דלתות שמא יוציא ראשו ויטמא בקבר התהום ואס"ד דאין אהל שוורים אהל מדאורייתא מה זו חששא דר"י הלא אם יהי' שם טומאת התהום יטמאו ודאי ע"י שוורי' מדאורייתא מה שאינו כן ע"י דלתות לא יטמאו אלא כשיוציאו ראשן. ועוד כיון דאין תקנ' בשוורי' לטומאת התהום שוורי' ל"ל וא"ל כיון דאין אלו אלא תקנת חכמים הם אמרו דליהוי אהל דהא מיהת לא הועילו כלום בתקנתם ונ"ל ודאי מדאורייתא הוי אהל אלא הלכה היא בנזיר שאינו טמא לגלח עליו. ותדע דהא תני ברישא דהך תוספת' וכן עדר בהמה חיה ועוף כו' אין הנזיר מגלח עליו ובמתני' פ"ח דאהלות תנן ועדר בהמה הוי אהל אלא ודאי כמ"ש ועמ"ש בסמוך וצ"ע:

ולא כל דבר שנראה להגן. וקשה אדרבא כל שהוא להגן הוי אהל וכל שאינו להגן אינו אוהל כמפורש בבבלי ריש פ"ב דסוכה וי"ל ה"ק כל דבר שנראה להגן ואינו עשוי להגן ממש אע"ג דלשאר דברים מיקרי אהל לענין נזיר אינו אהל ואינו מגלח עליו כמ"ש בתו' בסמוך. והיינו דאמר חזקיה טהרו מתי' דסובר דאין חילוק בין אהל נזיר לשאר אהלים:

המת בבית כו'. עיי' בקונט'. ויש ליישב הגירסא המת בבית כו' הנזיר מגלח שהבי' קטן ונגרר אחר הטרקלין ור' מנא פריך אם אהל הבית אהל הוא להמשך המת תחת הטרקלין ה"ל נמי אהל לחוץ בפני הטומאה שהנזיר ודאי לא נגרר אחר הטרקלין ואם אינו אהל כלל אפי' להמשך תיפקע הטומאה כלומר תהא בוקעת ועולה אבל מן הצדדין טהור ולפי פי' זה יש לגרוס בדר' מנא אם אהל הוא להמשך יהא אהל לחוץ:

טומאה מחצי כותל ולחוץ כו'. עיי' בקונט'. והר"ש כ' פ"ח דאהלות אתוספתא דפרקין דתני טומאה שהיא נתונה תחת הכותל אפי' מחצה על מחצה אין הנזיר מגלח עליו פי' מחצה על מחצה דתנן לעיל פ"ו כותל שבין ב' בתים מחצה על מחצה שניהן טמאין ע"כ ותימא א"כ מאי אפי' דתני בברייתא. אלא ודאי כמ"ש בקונטר' דאיירי בכותל המשמש את הבית וקאמר בתרומה וקדשים הוי אוהל לטמא אבל בנזיר בעינן דוקא שתהא

מחציו ולפנים וכולא תוספתא זו בכה"ג איירי ע"ש. מיהו ר' יוחנן פליג אהך תוספתא וקאמר דאפי' מחציו ולחוץ טמא וכ"ש מחצה על מחצה. אך ללישנא בתרא שבקונ' ל"ק תוספתא לר"י:

רוב בנינו כו'. בבבלי דף נ' פריך על המת ל"ל אמר רבא לא נצרכה אלא לרוב בניינו כו' שאין בהן רובע. וא"ת תיקשי לר' יאשי' על המת ל"ל וי"ל ר' יאשי' כר' יוחנן ס"ל דמוקי למתני' בנפל שאין בו כזית כדאר"י לעיל ה"ב וכ"נ בבבלי שם דר' יוחנן לית ליה דרבא ע"ש בתוס' בד"ה רבא כו':

ולמה לא יעלו. וא"ת א"כ קרא כי טמא נזרו ל"ל וי"ל קושיתו אינו אלא אימי ספירו של מצורע שהדין נותן שיעלו כדמסיק וקרא אתי לטומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה וטומאתן תורה היא לתרומה וקדשים כדא"ר יוחנן בסמוך שמלקין עליהן. וכל זה קשיא להרמב"ם פ"ג מהט"מ שכ' שאין טומאתן תורה. והרי מקרא מן התורה שהן טמא מיהו י"ל למסקנא לא קשיא דאיכא למימר קרא כי טמא נזרו לא קאי אלא אימי ספירו וימי גמרו של מצורע ועמ"ש לעיל בד"ה סככות כו'. א"נ סובר הרמב"ם איצטרך כי טמא נזרו למעט תגלחת שאינה סותרת הכל כדאמרי' בבבלי דף מד:

עד כדון בימי ספירו כו'. תימא השתא ימי ספירו שאין מטמאין משכב ומושב אין עולין ימי גמרו שמטמא משכב ומושב מיבעיא ועוד הא גם ימי גמרו הם של העברת תער לכך נראה דה"ג עד כדון ימי גמרו ימי ספירו מנין וה"פ דלמא קרא לא אתי למעט אלא ימי חלוטו שמטמא משכב אבל ימי ספירו עולין אע"ג דקרא סתמא כתיב מ"מ ימי ספירו איכא למשמע בק"ו מימי הסגר כדאמרי' בסמוך. וגרסי' בסמוך בדר' יוחנן מה ימי המת אין עולין אף ימי ספירו אין עולין והא דאמר בסמוך והכא את עביד ליה החלט ר"ל ימי ספירו שהן לאחר ההחלט:

מה ימי המת שבעה אף ימי הסגר שבעה תימא הא מקרא מפורש הוא והסגירו הכהן שבעת ימים. והיה נראה להגיה אף ימי החלט שבעה ר"ל אין הכהן רשאי לטהר מתוך ההחלט פחות משבעה ימים. לפ"ז אין צורך לעיל להגיה דה"ק עד כדון בימי ספירו בימי גמרו אבל ימי הסגר שעולין מנ"ל הא איכא למילף מק"ו מימי ספירו וקאר"י בשם ר' ינאי שמקרא משמע שאין עולין שהוקשו למת ור"ל לא קיבל דבריו דהכא מקשינן ימי הסגר למת ובסמוך מקשינן ימי החלט למת. אך קשה עלי לפרש כן שלא מצינו בשום מקום שלא לטהר מתוך ההחלט פחות משבעה ועוד איך נאמר שר' ינאי פליג אמתני'. ונראה דה"ק אף ימי הסגר שבעה אינו רשאי לטהר מתוך ההסגר פחות משבעה. והכי תנן פ"ג דנגעים אבל בתחלה ובסוף שבוע. ופי' הרמב"ם שאינו מטהרו אלא בתחלת ראייתו או

בסוף שבעה וכ"כ פ"ט מה' נגעים. ודבר זה מקרא לא ידענו ואמר רבי ינאי לכך הוקש למת לומר מה ימי המר אינן פחותין משבעה אף ימי הסגר אינן פחותין משבעה וזה ברור ונכון. חולין דף ז' ע"ב פירש"י אל נא תהי כמת במרים כתיב. נראה דר"ל לא תימא דלמא לכך חשיב מצורע כמת לפי שצריך לישב בדד לכך פירש האי קרא במרים כתיב עד שלא ידע משה שתסגר:

הלכה ד

אלא על שני שנגע בראשון. הר"ש פ"ק דאהלות אחרי שכתב כל הסוגיא כאשר היא לפנינו פירשה וז"ל וזהו פירושו על הראשון אדם שנוגע במת או כלים שנגעו במת והכניסן למקדש ומשום מכניס כלים נקט לשון על דהמכניס כלי טמא למקדש כדאיתא שני שנגע בראשון. מה טעם כלומר ולמה הוא פטור אם נכנס למקדש וכן המכניסן למקדש למה אינו חייב ודריש ליה מקרא ואיש אשר יטמא ולא יתחטא משמע דלא מיחיב אלא הטעון חיטוי ופריך מאדם הנוגע בכלים הנוגעין במת בטמא טומאה חמורה ובעי הזאה ור"י פטר כולהו לבד מראשון ומשני ר' אבון טומאת איש באיש השני פטור ממ"נ דלא בעי חיטוי ומפרש הש"ס מילתיה דר' אבין דה"ק מאחר דאדם באדם השני פטור אדם בכלים נמי פטור אע"ג דבעי חיטוי כיון שהוא שני ומסיק ר"י והוא שטבל לא מיפטר שני אא"כ טבל דקלשה ליה טומאתו ואדם בכלים דבעי הזאה לאחר שטבל בשביעי שלו מיפטר כמו שמדקדק מדר' דאמר כל הטמאין בטומאתן עד שיבואו במים ושמא פליג אדר' יוחנן דאמר דלא חילק ומשמע לר' יוסי דעל הראשון חייב אפי' טבל בשביעי שלו כיון דמחוסר הערב שמש דדומיא דפטר בשני מחייב בראשון ע"כ. הנה מ"ש על הראשון אדם כו' ר"ל על השני שנגע בראשון דנקט אע"ג דאינו חייב אלא הראשון בלבד אמר שני על האדם המכניס הכלים שנגעו במת שהן הראשון זהו עיקר כוונתו אף שיש ט"ס בדבריו מ"מ כך מבואר מדבריו. ותימא ל"ל על שני כלל הל"ל סתם אבל על ביאת מקדש אינו חייב אלא על הראשון. ועוד מאי נגיעה שייך במכניס כלים וע"ק הא דקאמר הש"ס מילתיה דר' אבין כו' מיותר לפירושו. ועוד מה קאמר ר' אבין בטומא' איש פטור הא הך קרא ואיש אשר יטמא בחיובא איירי ולא בפטור. ומ"ש ושמא פליג כו' ר"ל או דפליג ר' יוסי אר' יוחנן דלא חילק בין טבל או לא טבל משמע דסובר לעולם אינו חייב אלא על הראשון בלבד בלא טבל או דמשמע ליה דר' יוחנן איירי בשטבל לכך קאמר דוקא על הראשון חייב אבל לא על השני אבל בשלא טבל מודה ר' יוחנן דחייב גם על השני ולא פליג ארבי יוחנן. אך קשה כיון דסובר שכל זמן שלא העריב שמשו טמא מיקרי לענין ביאת מקדש אף שני נמי חייב דהא ולא יתחטא עליה נמי קאי

דהא שניהם טעונין הזיה שלישי ושביעי. והכ"מ פ"ג מה' ביאת המקדש כ' אסוגיין וז"ל וה"פ אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון דהיינו אדם באדם שנגע במת אבל שלישי דהיינו הנוגע במי שנגע בנוגע במת פטור דכתיב ואיש אשר יטמא ולא יתחטנו כו' וכיון דשני אינו טעון חיטוי דאינו טמא אלא טומאת ערב הנוגע בו אינו חייב על ביאת המקדש וה"פ דקרא ואיש אשר יטמא במי שטעון חיטוי ולא יתחטא ונכרתה אבל במי שאינו טעון חיטוי פטור. התיבון הרי אדם הנוגע בכלים שנגעו במת טעון חיטוי שבעה א"כ הנוגע בו חייב הרי אפי' שלישי חייב ושני ר' אבין בטומאת איש באיש ולא טומאת אדם בכלים. וסד"א דסובר ר' אבין אדם בכלים אינו חייב לכך פירש ואמר מילתיה דר' אבין אינו חייב אלא על הראשון בלבד כו' כלומר אלא על הראשון שנגע במי שטמא במת עצמו אבל הנוגע בשני והיינו אדם באדם שנגע בכלים שנטמאו במת אע"ג שהוא אב וטעון חיטוי פטור דומיא דאדם באדם שנגע במת שהנוגע בו פטור ע"ש. וכמה רחוק פי' זה מן הסוגיא שבסמוך דא"כ למה לא פריך לכולם לר"י ולרבי אבין מברייתא דר' זריקא ולמה הקשה דוקא אר' אילא. גם לשון הגמרא אינו מסכים לפירושו. גם דוחק לפרש קרא במי שנטמא במי שטעון חיטוי שהרי לא הוזכר בקרא שום רמז מזה וסתמא כפשטא ולא יתחטא אחיטוי דג' וז' כתיב דומיא דרישא הוא יתחטא. ולענ"ד פירושי בקונטרס הוא הנכון ובסמוך יתבארו דברי הרמב"ם:

והוא שטבל כו'. משמע אם טבל תו לא חייב על ביאת המקדש. וא"ת הא תנן פרה פי"א כל הטעון ביאת מים מדברי תורה אם בא אל המקדש בין לפני ביאתו בין לאחר ביאתו חייב ויש לומר היינו דוקא בטמא טומאת ז' אבל אדם באדם לא ואפי' לפני הערב שמש פטור. ור' יוסי לא קאמר אלא לר' אבין אבל לר' יוחנן אף שני בעי הערב שמש ועיין בסמוך:

אמר ר' אילא הוא עצמו שנגע במת חייב. כ' הר"ש כלומר חייב אדם הנוגע בו אבל כלים הנוגעים במת פטור אדם הנוגע בהן ופליג אר' יוחנן דפוטר בכל שני. אמרה ואמר טעמא. ר' אילא אמר דבר זה והוא עצמו פי' הטעם דכתיב ואיש אשר יטמא כו' דוקא באיש הנוגע במת חייב הכתוב מדבר בו ואע"ג דפשטי' בחיובא דראשון איירי מיתורא דאיש דריש הכי. ופריך כלים ואדם וכלים ליחייב המכניס כלים שניים למקדש דהא מטומאת איש קאתיין ומשני כיון דאותו איש מכלים קאתיא לא מיחייב. ומסיק ר' זריקא דיש תנאים בעלמא חלוקים על ר' אילא כדמפרש כלי שכולו מן דבר המקבל טומאה אם נגע בו מתחייב ומי הוא חייב לא אדם הנוגע בו בתמיה אלמא פליג על ר' אילא ומשני לעולם לא פליג וחייב דקתני היינו אדם הזורקו למקדש ופריך אם כשנזרקו וכי

על זה שנינו על רחיצת גופו ענוש כרת ועל בגדיו בארבעים אלא ודאי הנוגע איירי והדר מסיק מתניתא מסייעא לתנייא קדמייא דהיינו ר' יוחנן משום ר' ינאי ור' יוחנן גופיה דוחה סייעתא זו ע"כ. וקשה מנ"ל שר' אילא מחייב הנוגע באדם שנגע במת דלמא לא מחייב אלא הראשון ולא פליג אר' יוחנן לפי פירושי לעיל. ואי משום דקשיא ליה א"כ צ"ל לר' אילא כלים שנגעו במת אינו חייב עליהם י"ל לא אתי למעט כלים עצמם אלא שני שנגע בראשון אפי' אדם באדם ותדע דהא קאמר הש"ס ר' אילא כדר' אבין והא ר' אבין לא קאמר אלא הראשון בלבד. ועוד היא גופא קשיא מנ"ל למעט מקרא כלים באדם דטמאים טומאת ז' דלמא לא אתי קרא למעוטי אלא כלים בכלים שאינן טמאין אלא טומאת ערב אבל אדם באדם אע"פ שאינו טמא אלא טומאת ערב חייב אבל כלים שיש בהן טומאת ז' פשיטא דחייב מק"ו דאדם באדם וע"ק דוחק לומר דראב"י אייתי ראיה לר' יוחנן ואיהו גופיה דחיה לה. והכ"מ בסוף דבריו (שכתבתי בסמוך) כ' ואע"ג דאמר ר' אילא הוא עצמו שנגע במת חייב כלומר אבל הנוגע במי שנגע במת פטור כבר הביאו ברייתא החולקת עליו וכיון דת"כ דר' יוחנן הכי נקטינן. וברייתא דת"כ דר"י ה"פ ראשון דהיינו הנוגע במת שהנזיר אם נגע במת מגלח עליו חייבין עליו על ביאת המקדש כלומר הנוגע באותו ראשון ונכנם למקדש חייב שני דהיינו הנוגע במי שנגע במת שאם הנזיר נגע בנוגע במת אינו מגלח עליו אין חייבין עליו על ביאת המקדש כלומר הנוגע באותו שני שנכנס למקדש פטור ע"כ. ותימא למה נד מפירוש הר"ש בדברי ר' אילא הרי כל הסוגיא מפרש כן דקאי אנוגע בראשון או בשני וע"ק מאי קאמר כיון דת"כ דר"י הכי נקטינן. הא ר' יוחנן דחי סייעא זו וע"ק לפירושו דת"כ אדר"י קאי ותיובתא אדר' אילא. אין מקום לראיה זו דמנ"ל דקאי אמי שנגע בראשון שדבר זה חסר מן הספר הא פשטא דברייתא סיוע לר' אילא דאמר שאין חיוב אלא על הראשון. גם אין הבנה לדחיית ר' יוחנן. והר"ש שכ' שברייתא סיוע לר' יוחנן היינו לפירושו דר' יוחנן לא חייב אלא על הראשון אבל פי' הכ"מ קשה סוף דבר כל דבריו אלו תמוהים. וז"ל הרמב"ם איזהו טמא שחייב כרת על המקדש כל שנטמא בטומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה או שיגע באדם או בכלים שנטמאו באותן הטומאות שהנזיר מגלח עליהם שהרי הוא שני לראשון שנגע במת או שנטמא בשאר אבות הטומאות. כללו של דבר כל הטעון ביאת מים מן התורה חייב כרת על ביאת המקדש ואפי' אחר שטבל עד שיעריב שמשו אבל המתטמא בטומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אע"פ שהוא טמא טומאת שבעה ה"ז פטו' על ביאת מקדש ע"כ. נראה שמפרש הירוש' כמ"ש בקונט' ופסק כר' יוחנן דאמר דאינו חייב אלא על שני שנגע בראשון בין אדם בין כלים וטעמו דר' יוחנן דאף שני טמא מיקרי בתורה

דכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא. אע"ג דבגמרין מרי' טעמו דר"י מדכתיב ואיש וכו' כל הטעון חיטוי וכו' היינו למאי דס"ד דר"י לא קאמר אלא אאדם הנוגע בכלים וכמ"ש בקונט' ולמסקנא הך טעמא איפריך לה דא"כ איכא שלישי ור' אבין ור' אילא ברייתא דר' זריקא קשיא להו. וברייתא דמייתי לסיוע דר' אילא כבר שני לה ר' יוחנן. ולא שבקינן לדר' יוחנן ור' ינאי למיעבד כר' אבין ור' אילא. ומ"ש הראב"ד בהשגות שם או ליגע באדם כו' שיבוש הוא זה שאין הנזיר מגלח על מגע כלים שנגעו במת וכן אינו חייב על מגען על ביאת המקדש ע"כ. ודאי לפום סוגיין אין זו השגה כלל דחלוק טומאת נזיר מביאת אמקדש לענין זה והא דתני כל טומא' כו' כבר פירשה ר"י דוקא לטומאות הפורשות מן המת אין חילוק ביניהן. אלא דקשיא ליה למה לא הקשה כן על אדם הנוגע באדם שנגע במת דהא ודאי אין הנזיר מגלח עליו שהרי אינו טמא טומאת שבעה וקרא כתיב וטהרו ביום השביעי וגו'. ואפשר שסובר שיש לפרש או שיגע באדם בחיבורן ודוחק:

א"ל אי בשזרקו כו'. כ' הרמב"ם פ"ג מה' ביאת המקדש המכניס שרץ וכיוצא בו במקדש אף שהכניס אדם טמא למקדש ה"ז חייב כרת שהרי טימא מקדש ה' אבל הזורק כלים טמאים למקדש אפי' היו כלים שנגעו במת פטור מכרת אבל חייב מלקות שנא' ואם לא יכבס. מפי השמועה למדו על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדיו לוקה ארבעים. וכ' הראב"ד ומאחר שעל כיבוס בגדים אין בו כרת המכניס כלי טמא למקדש למה ענוש כרת לכן אני אומר הא דאמר שמואל המכניס שרץ טמא למקדש חייב מלקות. כתב הכ"מ יש לתמוה הא דברי רבינו הן דברי ת"כ ורבינו מפרש הא דשמואל במכניס אדם טמא שרץ ע"ש. ואני תמה על תמיהתו הרי כוונת הראב"ד מבואר שאין כוונתו להשיג בזה אלא דקשיא ליה דשמואל דקאמר סתם המכניס טמא שרץ למקדש חייב משמע אפילו כלי אמאי כי היכי דאינו חייב כרת על כיבוס בגדים אף המכניס כלי טמא אין לחייבו כרת לכך קאמר שמואל חייב מלקות קאמר ולפ"ז מ"ש הרמב"ם או שהכניס אדם טמא למקדש חייב כרת. אינו מחוור דמשמואל אין ראיה דחייב מלקות קאמר והיינו שכתב בסוף דבריו וצריך לדקדק אחריו. והרמב"ם סובר דיש לחלק בין הטומאה עצמה בין טומאת בגדים. ומ"ש אבל הזורק כו' אפילו היו כלים שנגעו במת פטור מכרת. דייק כן מסוגיין דמאי פריך רבי זריקא גם התרצן למה ליה לדחוקי לוקמי הך ברייתא בכלים שנגעו במת אלא ודאי דאין חילוק וזה מסכים לפירוש בתרא בקונטרס. עוד כ' הרמב"ם שם יראה לי שאינו לוקה אלא על בגדים שהן אב הטומאה אבל בגד שהוא ראשון אם הכניסו למקדש אינו לוקה כתב הראב"ד והלא טמא שרץ אינו אב הטומאה וחייב סוף דבר צריך לדקדק אחריו. וכ' הכ"מ אינו יודע מה דקדוק שייך בזה כו' ע"ש ועמ"ש בסמוך

ואין ספק שכוונת הראב"ד למ"ש המ"ל מצינו אוכל נבלה שהבגדים ראשון וחייב עליהם ע"ש. ונראה ראיי' הרמב"ם מהא דאמרי' בבבלי עירובין דף ק"ד לא דכ"ע פטו' כו' וזו היא גי' הר"ח וקשיא ליה קושי' תוס' בד"ה לא כו' מ"ט דמ"ד בהמיינו הא בהמיינו איכא איסו' דאוריי' ע"ש א"ו בגד שהוא ראשון אין בו איסור דאורייתא ומבגדים שהטמא לבוש אין ראיה דכגופו חשבינן להו:

הדרן עלך פרק כהן גדול

פרק ח

הלכה א

שני נזירין כו' ואיני יודע כו'. בבבלי פריך ואמאי כל ספק טומאה ברה"י מסוטה גמרינן מה סוטה שנים אבל הכא תלתא נינהו ב' נזירים והעד הרי תלתא וה"ל ספק ברה"ר וטהור אמר רבה בר"ה באומר ראיתי טומאה שנזרקה ביניכם ע"ש. וא"ת מאי פריך ספק טומאה ברה"ר טהור מפני שאי אפשר לישאל על הרבים וה"ל כאין בו דעת לישאל וכמ"ש בתוספתא דטהרות פ"ו ותלתא כיחידים דמיין שהרי הם יכולין לישאל וי"ל דז"ל התוספתא שאלו את בן זומא מפני מה ספק רה"י טמא א"ל מה סוטה רה"י אף שרץ רה"י ומפני מה ספק רה"ר טהור א"ל מפני שהצבור עושין פסח בטומאה בזמן שרובין טמאים ואם טומאה ודאית התירוהו ק"ו לספק טומאה רשבג"א מפני מה ספק רה"י טמא וספק רה"ר טהור מפני שאפשר להשאל על היחיד ואי אפשר להשאל על הרבים. ומתני' אזלא לבן זומא כדתנן בסיפא דמתני' ונראה לדינא לא פליג רשב"ג אבן זומא דסתם רבים שלשה כדדרשינן ימים שנים רבים שלשה אלא דבן זומא יליף דרה"ר טהור מציבור וקשיא ליה לרשב"ג א"כ נימא דוקא ספק טומאת מת הוא דטהור ברה"ר דומיא דציבור בפסח שלא הותרו אלא במת אבל לא שאר טומאות לכך קאמר שיש טעם אחר לחלק ביניהם וא"ת ל"ל לבן זומא למילף היתירא דרה"ר מפסח תיפוק ליה ספק טומאה מהיכא קילפינן מסוטה מה התם רה"י אף כל רה"י וי"ל אי לאו דמצינו היתירא במקום אחר אין סברא לחלק בין רה"י לרה"ר. ומכאן נראה דאף רשב"ג סובר דילפינן ספק טומאה מסוטה ולא קאמר אלא טעמא לחלק בין רה"י לרה"ר. והרמב"ם ריש פט"ז מהאה"ט כ' טעמא דבן זומא. והראב"ד כ' בתוספתא עוד טעם אחר מפני שאפשר להשאל כו'. והיינו טעמא דרשב"ג. וכ' הכ"מ שיש לגמגם אטעמא דרשב"ג דהא ג' הם רבים והרי הם יכולים להשאל ע"ש. וממה שכתבתי יתבאר לך דאף רשב"ג מודה דג' הם רבים ולא קאמר אלא דיש טעם לחלק הלכך בעינן דוקא דומיא דסוטה ותו' כ' בסוגיין בד"ה קאמר כו' וא"ת

א"כ יביא כל אחד קרבן טומאה ודאי דכל ספק טומאה ברה"י שורפין עליה תרומה ע"ש. וקשה מאי ראיה מייתי מהא ששורפין עליה תרומה הא תנן טהרות פ"ד על ששה ספיקות שורפין את התרומה על ספק בית הפרס כו'. וזו ודאי לאו דאורייתא. ובדברי הרמב"ם שם מפורש שאין טומאת ספק אלא מדרבנן שכתב שאיסור כל הספיקות מדבריהן כמו שביארנו (פ"ט מהט"מ) ומפני מה החמירו חכמים בספק רה"י כו' ע"ש ואף שרבו החולקים על הרמב"ם וסברי ספק טומאה דאורייתא מן התורה להחמיר מ"מ הכל מודים שאין להביא קרבן לעזרה על הספק וזה ברור. והא דאמרו בבבלי נדה דף ג' ורבנן אמרי כי סוטה מה סוטה ספק היא ועשאוה כודאי ה"נ ספק ועשאוה כודאי. היינו שחכמים עשאוה לספק ברה"י כודאי לחומרא ושריפת תרומה תלויה אין בה איסור דאורייתא שכבר אין לה תקנה. וכ"נ מדברי הרמב"ם פי"ט מה' פסולי המוקדשין וצ"ע. כ' הרמב"ם פ"ט מה' נזירות אבל אם היה עד זה עמהן בחצר הרי שניהן טהורין כיון שהן שלשה הרי הן רבים ורבים ברה"י ספק טהור. והראב"ד כ' דוקא אם נפל הספק על שלשה הוא דהוי כרה"ר אבל אם אין השלישי בכלל הספק מיקרי רה"י ע"ש. ונראה הראב"ד לשיטתו שסובר טעם ספק ברה"ר טהור מפני שא"א להשאל על הרבים הלכך בעינן שיהא השלישי בכלל הספק. והרמב"ם לשיטתו מפסח למדין ועיקר הענין תלוי שיהיו שם שלשה דהא אפי' השלישי טהור גמור עושה בטומאה אם השנים טמאים הם הרוב. ונראה ראיה לדעת הראב"ד מהא דאמרי' נדה דף ה' כשחברותיה נושאות אותה במטה. ואמאי טמאה הא ה"ל רה"ר וכ"כ תוס' סוטה ונדה ע"ש ולפמ"ש לק"מ שהנושאים ודאי לאו טמאים הן ואין וה בכלל הרבים. ותו' כתבו סוטה פ' כשם דף כ"ח ע"ב בד"ה ברה"ר כו' מסוגיין שמעי' דשלשה ה"ל כרה"ר וקשה מהא דתנן נדה פ' האשה שלשה נשים ישינות במטה ונמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות אמאי כיון דאיכא ג' ה"ל כרה"ר ולק"מ דלא דמיא לסוטה דאפשר דלא נגע וטהור אבל התם דאחת מהן ודאי טמאה ואיך נטהר כולם ע"כ ותימא הא הכא נמי אחד מהן ודאי טמא ואפ"ה פריך הש"ס כיון דהן שלשה יביאו שניהם קרבן טהרה. ולפמ"ש תוס' בסוגיין ספק טומאה ברה"ר טהור לא ילפינן מסוטה ע"ש קשיא טפי ונראה לבן זומא ניחא דיליף ספק טומאה ברה"ר מציבור בפסח לאו ק"ו גמור היא. שהרי אפי' למ"ד טומאה הותרה בציבור אסורין לאכול קדשים בטומאה חוץ מפסח וכדאמרינן ספק טומאה לטהר מתירין לו לאכול בקדשים אלא ודאי דה"ק מצינו שהיקל הכתוב בטומאת הרבים וכמ"ש לעיל בסמוך. ולפ"ז י"ל דשאני התם שהאחת ודאי טמאה גם איפשר שכולן טמאין שמכל אחת יצא טפת דם

כחרדל בכה"ג ברה"ר טמא א"נ התם כיון דכולן מיהת טמאי מגע נדה הן הלכך מטמאין כולן בטומאת נדה עצמה וצ"ע:

אבל אם מכחישין לא בדא כ' תוס' בד"ה שני נזירי' כו' צ"ל שהן שותקין שאם היו מכחישין אותו לא היה נאמן כדאמרי' בקידושין עד א' בהכחשה מי מהימן ע"כ. וקשה מה להם להביא מהא דבקידושין הא מתני' היא רפ"ג דכריתות עד אומר אכלת והוא אומר לא אכלתי נאמן ופ"ה דטהרות תנן הכי גבי טומאה:

רב יהודה בשם רב כיני מתני' כו'. נראה פלוגתא פלוגתייהו דרב ור"י בטעמא דמתני' דגרסי' כריתות פ"ג דף יב ע"א איבעיא להו טעמא דרבנן משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה עדים או דלמא משום מגו דאי בעי אמר מזיד הייתי פטור כי אמר נמי לא אכלתי מהימן. וכה"ג איכא לספוקי בדר' יהודה כמפורש שם בתו'. רב סובר טעמא דמתני' ודר' יהודה משום מגו א"כ ליתא להך ברייתא דתני בה ומודים חכמים לר"י דודאי אין פלוגתא בין ר"י לחכמים ור' יוחנן סובר טעמא דמתני' משום דאדם נאמן על עצמו והכי דייק לישנא דמתני' דטהרות. וחכמים פליגי וסברי מטעם מגו יש לפטרו אבל היכא דליכא מגו לא ונ"מ בטומאה חדשה כמ"ש בקונט' וכמפורש שם בכריתות הלכך ל"ג במתני' וחכמים אלא ר' יהודה לחוד ולפ"ז גרסי' בסמוך לא אמרו חכמים אלא בטומאה ישנה כו' והיינו סייעא לדר' יוחנן דבהא פליגי ועמ"ש בסמוך:

מפני טומאת נזיר כו'. וקשה הא למאי דא"ר גוריון בסמוך לא אר"י אלא בטומאה ישנה צ"ל דבהא פליגי אם א"ל אכלת קדשים בטומאת הגוף והוא אומר לא נטמאתי לרבנן לא מצי לתרץ דיבוריה מדקאמר לא נטמאתי ולא קאמר לא אכלתי משמע דמכחישן ואומר לא נטמאתי מעולם ור"י סובר גם בהא מצי לתרץ דיבוריה לא עמדתי בטומאתי אלא טבלתי וכן פירשו שם תוס' לדרבינא ע"ש א"כ מאי פריך ויודון בטומאה. וע"ק מדמשני מפני טומאת נזיר משמע ר"י אף בטומאת נזיר פליג דליכא מגו ור' גוריון קאמר דלא אר"י אלא בטומאה ישנה. ולפי מה שכתבתי בתוס' בסמוך שיש להגיה בדר' גוריון ולא אמרו חכמים כו' ניחא. וא"ת לפי גירס' זו צ"ל דפליגי הבבלי והירושלמי וי"ל לפי' רש"י שם ניחא ע"ש. והרמב"ם כ' פי"א מה' שגגות היה טמא וא"ל שנים נכנסת למקדש והוא אומר להם לא נכנסתי נאמן ואינו מביא קרבן שאם ירצה יאמר מזיד הייתי א"ל שנים טמא היית כשנכנסת למקדש ובפנינו נטמאת וידעת שאתה טמא אע"פ שהיה בין טומאה זו שמעידין בה ובין כניסתו למקדש ימים רבים שאפשר לו שיאמר כבר טבלתי הואיל והכחיש את העדים וא"ל לא נטמאתי מעולם הרי אלו נאמנים ומביא קרבן על פיהם אם הביאוהו שנים לידי מיתה החמורה ק"ו שיביאוהו לידי קרבן הקל

שהרי הכחישן. וכ' הראב"ד סוגי' שלנו לדעת החכמים דאתו לה משום מגו אבל רי"א אדם נאמן על עצמו אפי' מכחיש להו בפי' נאמן וקפסיק ר"נ הלכתא כר"י ואר"י אפי' ר"י לא אמרה אלא בינו לבין עצמו פי' שלא יאכל קדש בפני העדים שמעידין עליו ולא יגע בטהרות של אחרים. וכ' הלח"מ הרמב"ם מפרש כפי' תוס' שכתבתי בסמוך דאף ר' יהודה לא אמר אלא בטומאה ישנה ואפי' אמר לא נטמאתי יכול לתרץ דבריו דוקא כשאינו מכחיש להו בפירוש אבל מכחיש להו בפירוש מודה ר"י דנאמנים והרמב"ם בבבא דסיפא איירי בשמכחיש בפירוש ואומר לא נטמאתי מעולם ע"ש ודבריו תמוהים חדא שאין לשון הרמב"ם משמע כדבריו ועוד שכ' הרמב"ם ספט"ו מהאה"ט שני עדים אומרין לו נטמאת והוא אומר טהור אני הוא נאמן ע"י עצמו. שינה רבינו לשון המשנה פ"ה דטהרות דמייתי הש"ס בסמוך דתנן התם הוא אומר לא נטמאתי חכ"א אדם נאמן ע"י עצמו אלא ודאי דסובר באומר לא נטמאתי אע"ג דאינו מכחישו בפירוש העדים נאמנים וזה ברור. ונראה שגי' הרמב"ם בש"ס דכריתות ת"ש והתודה כו' א"ל ע"א אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור כו' ומודה ר"י לחכמים בחלבין כו' ודייק לן הך גירסא שכך היא שנויי' בתוספתא דכריתות פ"ב. ומהשתא דברי הרמב"ם מבוארים היטב ושינה לשון המשנה דטהרות דאתיא כרבנן ור"נ אמר הלכה כר"י. והא דא"ר גוריון לא א"ר יהודה אלא בטומאה ישנה נמי כוותיה דייקא. אך הא דקאמר בסוגיין ויודין ליה משמע דגי' הבבלי נכונה. והכ"מ כ' שם בה' שגגות וזה שאמר רב יוסף לא אמרה אלא בינו לבין עצמו כו' ה"פ לא אר"נ הלכה כר"י לענין קרבן אלא לענין טהרות שנגע בהם בלבד ואף זאת לעצמו דוקא הוא דנאמן לאכלם אבל אחרים לא והוא עצמו ג"כ אסור לאכלם בפני אחרים שלא יזלזלו בטהרות ע"כ. דברי תימא הם איך יעלה על הדעת שהרמב"ם מפרש כן ולא ביאר דין זה כלל. ועוד לדבריו אפי' אמר לא נטמאתי לעצמו מותר ואין זה נכון אבל פירושו ואמיתתו מבואר ברמב"ם פט"ו מהאה"ט וז"ל ב' עדים אומרין לו נטמאת והוא אומר טהור אני הוא נאמן ע"י עצמו ואעפ"כ אין אומרין לו עסוק בטהרות אלא אם עשה טהרות הרי הן טהורות ויחוש לעצמו. הרי שמפרש הא דאר"י לא אמרה ר"י דנאמן אלא בינו לבין עצמו אבל אין אומרין לו עסוק בטהרות ולעצמו נמי יחוש ולא יגע בטהרות עד שיטבול וזה ברור. והר"ש כ' פ"ה דטהרות תוספתא ב' אומרים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי טהור ואין אומרים לו עסוק בטהרות אלא יחוש לעצמו פי' יחוש לעצמו דלגבי אחרים אין מועיל מה דקאמר לא נטמאתי משמע דלהך תנא לית ליה דמתרץ דיבוריה דלגבי אחרים נמי היה לו להועיל אלא קסבר אדם נאמן על עצמו ע"כ.

נראה דלא ס"ל כפי' תוס' דלדידהו אף לר"י הטעם משום מגו ואפ"ה אמר רב יוסף דאינו מועיל לאחרים:

ויודון לי בתרומה. וא"ת מאי איכא בין תרומה לביאת המקדש. וי"ל התם מצי לתרץ דיבוריה לא נכנסתי שוגג אלא מזיד אבל בתרומה מ"מ חייב לשלם קרן כדין אוכל תרומה מזיד. אך קשה א"כ מאי קשיא ליה לכך לא הודו חכמים לר"י דאינו יכול לתרץ דיבוריה:

בשפחה חרופה מאי אית לך כו' וקשה מנ"ל דפליגי חכמים אר"מ בשפחה חרופה. וגדולה מזו גרסי' בבבלי כריתות דף יב ע"ב אר"ל מודה ר"מ לחכמים בשפחה שנים אומרים לו בעלת והוא אומר לא בעלתי מהימן דאי בעי אמר להו לא גמרתי ביאתי ותו אמרי' התם א"ר ששת מודה ר"מ לחכמים בנזיר שא"ל שנים נטמאת והוא אומר לא נטמאתי פטור דאי בעי אמר נשאלתי על נזירי. ואפשר דקושי' הירוש' דהל"ל ומודו חכמים לר"מ בשפחה חרופה ובנזיר כי היכי דאמרי' ומודים חכמים לר"י ואי איתא לסברת הבבלי הל"ל ומודה ר"מ לחכמים וא"ל דאמרי' בסמוך לרשב"ל יכול לומר אונס הייתי בבעילה ובבבלי ארשב"ל הטעם מפני שיכול לומר לא גמרתי די"ל חדא מתרתי קאמר מיהו בבבלי ר"פ הבא על יבמתו משמע דאין שייך אונס כשפירש בבעילה דאמרי' התם אמר רבא אין אונס לערוה שאין קישוי אלא לדעת ואף די"ל רבא ה"ק אם אנסוהו עכו"ם שיבא על הערוה ויודע שאי אפשר לו אם לא יתקשה חייב למסור עצמו דאין קישוי אלא לדעת וכ"כ תוס' שם אבל איכא אונס ע"י כשפים. מ"מ סוגי' דהתם לא משמע הכי דא"כ איכא אונס ביבמה ע"י כשפים ע"ש. ועמ"ש יבמות פ"ו ה"א בתו' בד"ה עד כו' אדברי הלח"מ פ"ט מה' שגגות:

בנזירות מה איתי לך כו'. וא"ת אמאי לא משני שיכול לומר נשאלתי על נזרי כדמשני בבבלי וי"ל סובר הירוש' כמ"ד נדר ברבים אין לו הפרה א"כ יכול לומר מודים חכמים לר"מ כשנזר ע"ד הרבים שאינו נאמן לכך משני שיכול לומר תנאי היה בלבי. ומדסתם הבבלי משמע דלעולם מודה ר"מ לחכמים בנזיר ש"מ דסובר אף נדר שהודר ברבים יש לו הפרה. והכי קי"ל. וכ"ת עדיין קשה לא ה"ל לסתום דהא קי"ל נדר על דעת רבים אין לו הפרה י"ל הא מסקינן גיטין פרק השולח הני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו הפרה והתרת נדר נזירות מצוה דהא חוטא מיקרי:

תנאי היה בלבי כו'. וקשה דתניא בתוספתא (ומביאה הר"ש טהרות ספ"ה) אמרו לו נדרת והוא אומר תנאי היה בלבי אינו נאמן משהגיעוהו אמר תנאי היה בלבי נאמן א"ל נדרת והוא אומר לא נדרתי משהגיעוהו אמר תנאי היה בלבי אינו נאמן ופירש הרמב"ם פ"ב מה' שבועות משהגיעוהו היינו. משהעידו עליו שנשבע או נדר אומר תנאי היה

בלבי אינו נאמן. והכא בודאי איירי שהעידו עליו שנדר א"כ אינו יכול לתרץ דבריו עוד לומר לא נדרתי אלא בתנאי ודוחק לומר הך ברייתא אתיא כר"מ דעדיין תיקשי לן דברי הרמב"ם דהא איהו פוסק כחכמים וכמש"ל. ואין סברא לומר דפליג אהירושלמי מיהו לפי' הר"ש ניחא שכתב משהגיעוהו היינו שא"ל דברים וסימנים שלא היה יכול להעיז פניו ולהכחישו ע"כ. וכאן איירי בשלא חזר מדבריו כלל. ואף לסברת הרמב"ם י"ל שאני התם שא"ל מעיקרא ואח"כ רודה לדבריהם ואמר שתנאי היה ואינו מתרץ דבריו הלכך אינו נאמן. והא דקאמר בסמוך תנאי בדברים ואין תנאי בשבועות. קשה הא נדר ושבועה שוין דבעינן פיו ולבו שוין א"כ כי היכי דמהני תנאי בנדר דנזיר ה"נ ראוי דליהוי מהני בשבועות וצ"ע:

תחול עלי נזירות אחרת. וא"ת ל"ל שיחול עליו נזירות אחרת נימא לאחר שאטמא יתבטל כל נזירותי וי"ל כיון דאומר לא נטמאת הנה הוא צריך להביא קרבנות נזיר טהור ואי לאו דקאמר שכך קיבל שתחול עליו נזירות אחרת היה אסור להביאן. אך קשה ממ"נ אם הוא ממתין להביא קרבנות נזירות טהרה כפי זמן נזירתו מעת שאמרו שנטמא וכדי טהרתו א"כ ל"ל לומר שכך התנה מתחלה שתחול עליו נזירות אחרת הא בידו לקבל עליו נזירות אחרת מזמן ההוא ואי בשאינו ממתין א"כ איך הוא מקריב קרבנותיו הא מכחיש את העדים. ואם נאמר דמטעם מגו דאי בעי אמר הכי נאמן השתא נמי נאמן ניחא. אבל כבר הקשו תו' כריתות דף י"ב ע"א בד"ה או דלמא כו' אפירוש זה ומסקי דהטעם דמתרץ דיבוריה וכ"נ מדברי הרמב"ם וצ"ע:

הא כל כו'. עי' בקונטרס ועוד יש לפרש ואתיא כי האי דא"ר בא כו' כלומר שיכול לומר סבור הייתי שאין זו שבועה ומסיק הא כל הדברים אינו יכול להתנות והיכי מצי להתנות ולומר בתנאי שאין זו שבועה:

מה דר' יוסי כו'. עי' בקונטרס. ולשון הש"ס ועיקר עדותו לא בע"א הוא משמע שבא להוכיח חומרא מיניה אע"ג שעיקר העדות בע"א אפ"ה כיון שבאו אח"כ שנים להעיד על חיובו נאמנים וכן מפורש ברמב"ם בה' נזירות ושגגות ומעתה אין מכאן שום פשיטות לאיבעיא דהתם. מיהו גם לפירושי בקונט' האיבעיא וגם הפשוטות דחוק. לכך נראה דה"ג באיבעיא שם בסוטה ר' בון בעי חמותה שאמרה אני ראיתי שנסתרה אח"כ בא ע"א ואמר אני ראיתי שנטמאת מי מהני עדות חמותה דה"ל עד האומר ראיתי שנטמאת ככל ע"א המעיד על הטומאה אחר עידי סתירה ונאמן לפוסלה כתובתה או דלמא כיון שעיקר העדות דהיינו הסתירה הוא ע"י חמותו שוב אין עד הטומאה נאמן. וה"נ מיבעיא לרבי יהודה בשמע מעוף הפורח. ופשיט שפיר מרבי יוסי ור"י ונראה הנך בעיות אליבא

דר"א ריש סוטה דאמר משקה ע"פ ע"א. והשתא ניחא שהשמיט הרמב"ם דין חמותו ועוף הפורח. ועמ"ש סוטה פ"ו ה"ב בד"ה פלוני כו':

ממה דרבי מנא כו'. עמ"ש בסוטה שם בתוספות בד"ה ממה כו':

א"ל במי שחבירו מבקש לו כו'. בתוספתא ספ"ה תניא אהא דאר"י יבקש לו אחד מן השוק כו' ל' יום הראשונים ול' יום האחרונים אסור לגלח ולשתות יין וליטמא למתים אם גלח כו' סופג את הארבעים הוא עצמו על הראשונים חייב ועל האחרונים פטור:

נראה דצ"ל אינו סופג כו' דכן משמע לשון הברייתא. וסיפא דהך סייעתא להגהתי בקונט':

עד כדון כו'. משמע בשהתרו על זה בפני עצמו וע"ז בפ"ע אף ר' יוחנן מודה שאין לוקין עליו. וקשה מהא דגרסי' יבמות פי"א ה"ז הכה את זה וחזר והכה את זה פטור ר"ח בעי לית הדא קשיא לר' יוחנן דפליגי בשני י"ט של גליות רי"א מקבלין התריי' על הספק רשב"ל אמר אין מקבלין אר"א תמן אפשר לך לעמוד עליו כו'. הרי דסובר הש"ס אף בהתרו על כל א' בפני עצמו נמי סובר ר' יוחנן דלוקין גם פסחים ירוש' פ"ה ה"ד משמע מפורש דפליגי ר"י ור"ש בכל התראת ספק ע"ש. גם הא דמשני ר"ח תמן אפשר לך לעמוד עליו כו'. ודאי פליג אסוגיין דהא הכא אי אפשר לעמוד עליו ואפ"ה אמרי' לר' יוחנן הוי התראה ואפשר לדחוק ולומר דה"פ עד כדון בשהתרו בו על אחד מהן בפני עצמו אבל הותרו על שניהן כאחד כלומר בכל נזירות בפני עצמו מיהו הא דקאמר בסמוך א"ל זו לעכשיו וזו לאחר זמן משמע דבעינן שיהא שניהן בבת אחת וצ"ע. גם הרמב"ם השמיט דינים אלו ובפט"ו מה' סנהדרין פסק כר' יוחנן דהתראת ספק שמה התראה. ועמ"ש בתו' יבמות שם:

כל ימי נזרו כו' ליין לטומאה ולתגלחת. לאו מכל ימי נזרו שמעינן הנך תלתא אלא מתלתא כל דמייתרו מרבינן דימים שלאחר מלאת כלפני מלאת כו' מכל ימי נזרו מרבינן יין ומכל ימי הזירו מרבינן טומאה ומכל ימי נדר נזרו מרבינן תגלחת וכ"ה בבלי דמכלתין דף י"ד. ורש"י כ' בדף ט"ו בד"ה אם גילח ושתה יין וניטמא למתים סופג את הארבעים אלמא דגמרי ימי ימי לרבות ימים שלאחר מלאת ע"כ. ולא ידעתי מאי זו גז"ש הלא מכל ילפינן כדמשמע סוגיא דהתם וצ"ע:

ציבור שנטמא כו'. עי' בקונט' שהגהתי כדאיתא בפסחים. אך קשה לי למה מייתי מתני' דכל הטומאות כו' ה"ל למייתי ראיה מנזיר גופיה ומרישא דמתני' דתנן אבל הסככות כו' על אלו אין הנזיר מגלח וללישנא בתרא שבקונט' קשה הא אף בנזיר איכא קרבן לכך נ"ל להגיה דאין כאן מקומה אלא ביחי' שנטמא בספק רה"י בפסח דקא"ר יוחנן

משלחין לדרך רחוקה אע"ג שאינו יכול לכנוס לעזרה בטומאה מ"מ בטומאה זו שאין בה חיוב כרת אפשר שיכנוס לעזרה לכך משלחין אותו לדרך רחוקה ואתי' כי האי דתנן כל טומאה כו' שאין הנזיר מגלח עליה כדאר"י בסמוך אף אין חייבין עליה על ביאת המקדש ועמ"ש בסמוך:

משלחין אותו לדרך רחוקה. וא"ת אף אם אינו בדרך רחוקה למה לא יעשה פסח שני הא אנוס הוא שאסור לכנוס לעזרה ועוד לא יהא אלא מזיד עושה פסח שני מיהו למ"ד אין השני תקנתא דראשון ניחא הך קושיא בתרא וקושי' הראשונה י"ל להוציא נפשיה מספק כרת משלחין אותו לדרך רחוקה:

יטמא טומאת התהום כו'. וקשה הא תניא בתוספת' דפסחי' (ומביא' רש"י שם) אמרו לו קבר התהום עמך בבית ונודע לו עד שלא הביא קרבנותיו מביא קרבן טומאה ע"כ ש"מ דלטומאה ודאי' משוינן לה שהרי מביא קרבנות טומאה. שהרי דאיירי עד שלא הביא פסחו א"כ ל"ל לשלחו בדרך רחוקה גם במתני' דפ' בתרא תנן אם עד שלא גילח אף טומאת התהום סותר לכך נראה שהגי' שבפסחים שם עיקר ניטמא טומאת בית הפרס משלחין. אותו בדרך רחוקה. שטומאה זו דרבנן היא:

אלא לחומרין. בפסחים פ"ז ה"ו כתבתי בתוס' בד"ה תני כו' כ' הרמב"ם פ"ז מהק"פ יחיד שנטמא בספק רה"י ה"ז ידחה לפסח שני כשאר טמאי מת וציבור שנטמא בספק רה"י יעשו כולו בטומאה. וקשי' לי הא דאמר אף ר"ה לא אמר אלא לחומרין ע"ש. ואפשר הרמב"ם מפרש רבי יוחנן אמר יעשו בספיקן כלומר יעשו הפסח בטהרה אף שהן ספק טמא ור"ה אמר יעשו בטומאה לאו שיעשו בטומאה אפי' בכלים טמאים וכן שאר טמאים יעשו עמהם בטומאה אלא אלו יעשו בטומאה אפילו בכלים טמאים ממ"נ דהשתא מיהו רוב הציבור טמאים אבל שאר טמאים אל יעשו עמהם ומסתייעא כי זה דהא גם בנזיר אר"י שאינו מגלח תגלחת הטומאה ש"מ דלנזיר טהור מדמי ליה דאל"כ אין לו תקנה לעולם שהרי אינו יכול לנהוג נזירות טהרה עד לאחר תגלחת הטומאה אלא שעדיין ה"ל להרב לבאר דבריו גם מהא דגרסי' שם דף כ"ה תני ר"ה יעשו בספיקן משמע כפי' בקונטרס וכמ"ש שם. גם תימא שלא ביאר הרב דין זה בהלכות נזירות וצ"ע:

ישראל ערל מזין עליו כו'. עמ"ש פסחים פ"ח ה"ח בתוס' בד"ה ערל כו':

כמ"ד בי"א מלו כו'. נראה הנך תנאי פליגי בפלוגתא דר"י ור"א. דגרסי' בירושלמי סוטה פ"ז ה"ג על דעתי' דרבי יהודה מאה ועשרים מיל הלכו באותו היום שעברו את הירדן ע"ד דר' אלעזר לא זזו ממקומן נמצא לר"י שהלכו מהלך רב בו ביום ודאי לא נמולו בו ביום ולר"א ודאי נמולו בו ביום. ובעיקר דיוקא דר"א קשה אפי' למ"ד בעשירי מלו מוכח

שפיר ערל מקבל הזאה דאף בעשירי אי אפשר לומר שהיה שלישי שלהם דא"כ ה"ל שביעי שלהם בע"פ ואין שוחטין וזורקין על טמא מת בשביעי שלו ותניא טבלו ומלו ועשו פסחיהן בטהרה כמפורש בבבלי יבמות פ' הערל. מיהו כל זה לשיטת הרמב"ם שכתב ריש פ"ו מהק"פ טמא מת שחל ז' שלו להיות בע"פ אע"פ שטבל והוזה עליו נדחה לפסח שני אבל הראב"ד שם פליג וסובר ששוחטין עליו. ולהרמב"ם י"ל ודאי סוגיא זו אזלא למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ דסובר נמי שוחטין על טמא מת בשביעי שלו ואיהו כרב ס"ל דאמר אין שוחטין על טמא שרץ (ודברי הכ"מ שם צ"ע) אך לישנא דש"ס בבלי קשה דא"ר יוחנן ערל מקבל הזאה שכן מצינו באבותינו כו' בעשירי לא מלו משום חולשא דאורחא הזיה אימת עביד לאו כשהן ערלים. משמע מפורש דשוחטין על טמא מת בשביעי שלו. ורב ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וי"ל:

הלכה ב

אכל בקדשים לאחר ס' יום כו'. כ' תוס' דף נה משמע ביום ס"א אוכל בקדשים וכן הוא לשון התוספתא ואוכל בקדשים מיד לאחר ס' וקשה הא תנן לעיל פ"ג מי שנזר ב' נזירות מגלח הראשונה ביום ל"א והשניה ביום ס"א וא"כ לא היה אוכל בקדשים עד יום ס"ב שהוא יום הבאת קרבנותיו וי"ל כיון דתנן אם גילח ביום ל' יצא ש"מ מדאורייתא מגלח ביום ל' והכא משום אכילת קדשים הקילו בשני תגלחות הראשונות ולפ"ז אוכל ביום ס' גופיה דהא תנן לעיל אם גילח השניה ביום ס' חסר אחת יצא ע"ש שדחקו מאוד בזה. ועי' בתי"ט. ול"נ בתגלחת הראשונה שיש שם שני ספיקות ספק תגלחת מצורע וספק תגלחת נזיר טמא ובשניהן א"צ להמתין יותר משבעה אלא משום ספק נזיר טהור צריך להמתין ל' דה"ל תרי נגד חדא הלכך אוקמוה אדאורייתא ומגלח ביום ל' אבל תגלחת השניי' אין לספק בנזיר טמא שאם טמא היה כבר יצא בתגלחת הראשונה אלא שהוא ספק תגלחת מצורע וספק נזיר טהור דה"ל חד נגד חד הלכך צריך להמתין עד יום ל"א שהוא יום ס' ומביא קרבנות מצורע ביום ס"א. ומתחיל למנות מיום ס"א אבל מיום ס' לא אע"ג דתנן לעיל יום ל' עולה לכאן ולכאן הכא שאני שאם הוא תגלחת מצורע ה"ל יום התגלחת בכלל ימי ספירו שאין עולין לו שכל זמן שלא העריב שמשו אסור בתשמיש הלכך אינו מתחיל למנות עד יום ס"א ומגלח תגלחת שלישית ביום צ"א ותגלחת רביעית ביום קכ"א ואז מותר לשתות יין כו' ולכך תנן ומותר לשתות יין לאחר ק"כ יום. והתי"ט כ' בד"ה ושותה כו' וקשה כיון דמגלח ביום ס איך נאמר שמנינו מתחיל מיום ס"א הא תנן לעיל אותו יום עולה לכאן ולכאן ודחק מאד ע"ש. ואני אומר אגב חורפי' לא דק דלא דמיא תגלחת מצורע לתגלחת נזיר וכמ"ש והוא נכון וברור:

ושותה יין וכו' כ' הר"ב ועדיין הוא אסור לשתות יין דשמא מוחלט היה ותגלחת מצורע אינו עולה לו לתגלחת נזיר טהור ולא לתגלחת נזיר טמא ע"כ. וכ"כ הרמב"ם בפי' המשנה. ותימא הא אם מוחלט היה עדיין לא מנה כלל לנזירותו דהא ימי גמרו וימי ספירו אינן עולין לו לא לנזירות טהור וטמא והכי הל"ל שימי צרעתו אינן עולין לימי נזרו. וכ"כ תוס' זבחים וסיימו ותגלחת צרעתו אינו עולה לתגלחת נזרו. גם הרמב"ם כ' בפי' המשנה זאת ההלכה צריכה לששה עיקרי' כו' העקר השלישי שימי ספירו וימי גמרו אין עולין לנזירות והעקר הרביעי שאין אדם מגלח תגלחת אחת ותעלה לו לנזירו ולצרעתו. ותימא העקר הרביעי ל"ל. ואף דנפקא מיניה אם נטמא בספק בתחלת נזירותו והזה ושנה אבל עדיין לא גילח מפני שהוא ספק ואח"כ נולד לו ספק צרעת תוך ימי נזירותו אע"ג דכבר מנה שבעה לנזירות טמא אפ"ה לא מהני תגלחת הראשונה לטומאה ולצרעתו. מכל מקום להלכה זו א"צ עקר זה שהרי הרמב"ם מוקי לה בשנטמא בסוף שלשים וכתבתיהו לקמן בד"ה כיצד כו'. גם אתוס' קשיא דהא אינהו מוקי לה דשתי הספיקות של טומאה וצרעת אירעו לו מיד בראשון לנזירותו. ואם נאמר דימי ספירת טומאה עולין בימי ספירו וימי גמרו ניחא דקשיא יעלה לו תגלחת השנייה לנזרו ולצרעתו והוצרכו לומר דאין תגלחת אחת עולה לשניהן. אך אין הדעת סובל לומר כן דודאי כך ההלכה שאין עולין כלל לא לטהור ולא לטמא דהא לפי האמת אין תועלת בדבר כיון דאין תגלחת אחת לשתיהן ותגלחת מצורע קודם ממילא צריך להמתין ז' ימים בין תגלחת לתגלחת וצ"ע:

איזהו מוחלט בספק שנים כו'. כ' תוס' דף נ"ה וספק טומאת צרעת דספק הוא לו אם פרחה בו צרעת ממש אם בוהק הוא. ותימא הא מפרש בגמרין דספק דמתני' בשנים שנתחלפו כו' וכן עיקר. דספק שכתבו תוס' לאו ספק הוא שהטומאה והטהרה תלויה בכהן וכל זמן שלא אמר הכהן טמא בטהרתו הוא וכיון שהכהן מסופק לעולם בטהרתו הוא אבל כשנתחלפו ודאי הטמא בטומאתו. ובזבחים דף ע"ו כ' תוס אהא דתני ר"ח בסמוך ספק מצורע טמא פירוש מוחלט ספק מצורע טהור פי' שטהר כבר אבל מצורע ודאי היה פירוש בחד גברא איירי שיש בו כל ספיקות הללו ע"כ. נראה שמפרשים שהספק בחד גברא אם הוא מצורע טמא או טהור וכמ"ש תוס' כאן. ודבר תימא הוא וכמ"ש בסמוך וא"ל שכוונתם דמתניתין בחד גברא איירי ולא בשנים דודאי אי אפשר לפרשה בענין אחר דהא תנן ושותה ביין לאחר ק"כ יום וצ"ע:

כיצד א"ל נזיר טמא אתה צא ומנה שבעה כו'. משמע שנטמא ונצטרע בספק מיד ביום הראשון וכ"כ תוס'. ולדעתי אין זה מוכרח שאף אם נטמא ונצטרע בספק תוך ימי נזירותו

נמי כך דינו. והרמב"ם כ' ריש פ"י מה"נ לפיכך מי שנזר שנה אחת והי' בכל השנה הזאת ספק מצורע וספק טמא מת או שהיה בה ספק מצורע ובסוף השנה נטמא בספק ה"ז מונה ז' ימים ומזה בשלישי ושביעי ואינו מגלח בשביעי ואינו יכול לשתות יין ולהטמא למתים אלא לאחר ד' שנים. ודבריו תמוהים משמע ספק מצורע בעינן שיהא מתחלת השנה ואיני יודע שום חילוק בין ספק מצורע לספק טמא ואפי' שניהם אירעו בסוף שנה צריכים ד' שנים. ומדברי הראב"ד נראה שמפרש הא דכ' הרמב"ם ובסוף השנה נטמא בספק היינו בסוף שנה ממש ביום התגלחת הראשונה אחר התגלחו. ובאמת כך נראה מדבריו שהרי סיים בה ומזה בג' ושביעי ואינו מגלח בשביעי. ואי ס"ד שכבר מנה ג' וז' בשנה הראשונה א"כ בשביעי הוא מגלח. וקשיא ליה א"כ בג' שנים וז' ימים סגי ליה דהא ז' ימים אחר תגלחת הראשונה ודאי יכול לגלח שנית דאי לאו מצורע ולאו טמא היה כבר גילח נזירת טהרה בראשונה דהא אם גילח ביום מלאת יצא ועכשיו לאו נזיר הוא ואי מצורע היה הרי תגלחת הראשונה עלה לו לתגלחת מצורע הראשונה וכבר ספר לו שבעת ימים בין תגלחת ראשונה לשניה כדין מצורע. ואי לאו מצורע אבל טמא היה וכיון שנטמא סוף שנה סתר הכל כדין הנטמא ביום מלאת ודאי שיכול לגלח עתה כדין נזיר טמא. מיהו אח"כ צריך להמתין שנה תמימה דשמא מצורע היה ושתי תגלחת הראשונות היו לטהרת מצורע ועכשיו מונה נזירותו ומגלח וממתין עוד שנה דשמא תגלחת השלישי' של נזיר טמא היה ונראה שזהו כוונת הראב"ד בהשגה אלא שצ"ל אלו נטמאו בסוף שנה ממש. וזהו טעות סופר דמוכח ומ"ש ודבריו אינו כו' ר"ל דאם נטמא תוך ז' ימים האחרונים צריך ד' שנים ואיזה ימים יותר לתשלום השבעה ימים. ונסתלקו כל תמיהותיו של הכ"מ. והלח"מ כ' שם לתרץ דברי הראב"ד והאריך מאוד. ודבריו אינן אלא תמה דודאי אם נטמא תוך ז' ימים האחרונים שבסוף שנה אסור לגלח עד אחר הזאת ג' וז' דשמא נטמא וסתר הכל ואסור לגלח אף בימי טומאתו וזה דבר מבואר מאד ודבריו צ"ע. ומה שפירשתי דברי הראב"ד הוא נכון וברור וז"ל הרמב"ם בפי' המשנה וכשהוא ביום אחרון מן הל' כולם ספק טמא וכמו כן היה באלו הל' יום כולם ספק ממוחלט:

מביא עולה כו'. מלשון וסדר התוספתא משמע שמביא תחלה עולת בהמה ואח"כ שתי ציפרים ואח"כ חטאת העוף ואח"כ מגלח כדרך המצורעין. וכן בדין שעולת בהמה היא קרבן נזיר טהור והיא הראשונה שנזיר ודאי הוא וצריך להביא קרבן זה והשאר ספק. וקרבן זה צריך להביא קודם הגיליח שאם טהור הוא אסור בגילוח עד שיזרוק עליו (אלא) אחד מן הדמים וכמ"ש בקונט' ואח"כ מביא שתי ציפרי דרור שאם מצורע היה צריך להביא ציפרים קודם הגילוח ואח"כ מביא חטאת העוף שהוא קרבן נזיר טמא שדינו

לאחרו דהא מגלח בשביעי ומביא קרבנותיו בשמיני אך קשה למה מביא חטאתו ואח"כ מגלח ה"ל לגלח קודם ואח"כ יביא חטאתו דאע"ג דתנן אם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום מ"מ לעולם צריך להקדים הגילוח ואח"כ מביא קירבנו וצ"ע:

וטעון מתן בהונות. בקונטרס הגהתי וסמיכה וכ"ה בבבלי יכ' תוס' נדה דף ע' ע"ב בד"ה וסמיכה ונסכים פי' בקונטרס דבאשם ליכא סמיכה כדאמרינן במנחות פ' שתי מדות ולא עיין בה דתנן כל קרבנות היחיד טעונין סמיכה חוץ מבכור ומעשר ופסח ואלו אשם לא מפיק. ובפ' כל הפסולין פליגי אי סמיכת אשם מצורע דאורייתא או לא אבל לכ"ע סמיכה בעי ע"ש. ונראה הא דכ' רש"י דבאשם ליכא סמיכה אאשם מצורע קאי דביה משתעי דאע"ג דבעי סמיכה דרבנן מ"מ נפקא מינה בין סמיכה דאורייתא לדרבנן דאלו סמיכה דאורייתא בכל כחו וסמיכה דרבנן באקפויי ידא וקמ"ל דסומך בכל כחו כשלמים והא דלא מפיק במתני' דשתי מדות אשם מצורע י"ל כיון דמדרבנן מיהו בעי סמיכה לא קחשיב. וכה"ג כ' תו' זבחים דף ל"ג בד"ה סמיכה כו' ע"ש. אלא דהיא גופא קשיא מנ"ל לחלק בין אשם מצורע לשאר אשמות לענין סמיכה וצ"ל דלא ילפינן משאר אשמות כיון שאינו בא אלא להכשיר. וכ"כ רש"י זבחים שם בד"הסמיכת אשם כו'. ודבר זה מהא דפ' שתי מדות שמעינן דאמרי' שם לענין נסכים חטאת מצורע לכפר ואשם מצורע להכשיר בעינן תרי קראי ולא ילפינן אשם מצורע מחטאת א"כ ה"נ ליכא למילף. אע"ג דכתיב כחטאת כאשם ואמרי' פ"ק דזבחים מה חטאת טעון סמיכה אף אשם טעון סמיכה היינו שאר אשמות אבל לא אשם מצורע. ותו' כ' זבחים דף ל"ג בד"ה איפוך כו' קשה הא אמרי' פ"ק דיבמות לפי שיצא אשם מצורע לידון בדבר חדש לידון בבוהן יד ורגל יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח ת"ל כחטאת כאשם הוא לכהן מה חטאת טעונה כו' נימא מה חטאת טעונה סמיכה ומתן דמים ואימורים למזבח אף אשם כו' ע"כ ותימא הא ודאי ליכא למילף סמיכה מהך היקישא דהא כתיב כי כחטאת האשם הוא לכהן וכן מפורש לקמן פ' איזהו מקומן דצפון ליכא למילף מהך היקישא אלא דוקא מתן דמים ואימורים דבעי כהונה אבל שחיטה דלא בעי כהונה לא מיבעי צפון. והא דמשני התם מדכתיב האשם לומר כשאר האשמות יהיה. דוקא צפון ילפינן מיניה דכתיב בהדיא בשאר אשמות אבל סמיכה דלא כתיב באשם אלא מהיקישא דכחטאת כאשם ילפינן ליכא למשמע מהאשם מדלא כתיב כאשם. וכן מפורש בתו' פ' איזהו מקומן שם בד"ה אי אקשי כו' ע"ש. ומ"ש תוס' פ"ק דזבחים דף י' ע"ב בד"ה הרי אומר כחטאת כאשם באשם מצורע כתיב ע"כ. דברי תימא הם שהרי במצורע כתיב כחטאת האשם ולא כאשם. ואף אם נדחקו ונאמר שגירסתם בגמרא כחטאת האשם הרי מבורר שגירסא מוטעת היא

דהא מסיק שם דף יא לרבנן האי כחטאת כאשם ל"ל לומר לך מה חטאת טעונה סמיכה אף אשם טעון סמיכה הרי דכל מילי ילפינן מהך היקישא ובדף נ' אמרי' דליכא למילף צפון מהך היקישא וכמ"ש וצ"ע וא"ת תיקשי מר"ש למ"ד סמיכה דאורייתא וי"ל בכדי נקט סמיכה כמ"ש תו' נדה שם בד"ה וסמיכה כו' ע"ש:

ומונה ל' יום ומביא קרבנותיו שלמין. כ' תו' זבחים דף ע"ו תימא למה לא הזכיר בקרבנות תגלחת רביעית חטאת שהרי ודאי נזיר היה ועדיין לא הביא חטאת בשום פעם וכי היכי דמביא עכשיו שלמים יש לו להביא גם החטאת ע"ש. ותימא על תמיהתם שהרי מבואר כאן שאין הכוונה על השלמים. אלא שעכשיו הוא משלים כל קרבנות טהרה שיש לו להביא והיינו החטאת והשלמים. וה"ה הוה מצי להתנות בתחלה על החטאת עוף שמביא אם נזיר טהור או טמא אני יהיה חטאתי אלא שאין תנאי בחטאת א"נ דא"כ לא הוה מצי להביא חטאת בהמה לטהרתו בסוף וזה מבואר מאוד. וכ"כ הרמב"ם פ"י מה"נ ומביא בתגלחת רביעית קרבן נזיר טהור שהן שלש בהמות חטאת עולה ושלמים:

כיצד עושין לו כדברי בן זומא כו'. פירושי בקונטרס הוא מדברי תו' זבחים ומנחות שם. ותימא מאי שייטא פלוגתא דב"ז ור"י דמתני' הכא הא ודאי אף ר"י מודה בזה לבן זומא. אבל האמת עד לעצמי דתני לדברי בן זומא לאפוקי חכמים דפליגי עליה וסברי דאין תקנה לספק זה וכדא"ר יוחנן בסמוך זו דברי בן זומא אבל דברי חכמים כו' וזה ברור:

אבל דברי חכמים לעולם הוא בחלוטו כו'. וקשה הא ודאי כלו ימי חלוטו כשהביא ציפרים ונעשה לו כדין מצורע ביום טהרתו והכי הל"ל לעולם הוא בימי ספירו כו' וטובא איכא בינייהו בין ימי חלוטו לימי ספירו וי"ל ודאי שאין עליו חומרת ימי חלוט ולא קאמר לעולם הוא בחלוטו אלא לענין זה שאסור בקדשים עדיין כמו שהיה בימי חלוטו. אך קשה מ"ש דפליגי בנזיר שנצטרע בספק בכל ספק מצורע איכא נמי הך פלוגתא אי אשם מעכב או לא וי"ל באמת פלוגתייהו דבן זומא וחכמים בכל ספק מצורע. והיינו דתניא בתוספתא לדברי בן זומא כלומר דפליג בספק מצורע וסובר דיש לו תקנה אשם אינו מעכב. והרמב"ם פ"י פוסק כבן זומא וסיים בה אבל האשם והעולה אינן מעכבין לא בתגלחת הטומאה ולא בתגלחת הצרעת. וכתב הראב"ד אינו כן שהאשם לד"ה מעכב מלמנות נזירות טהרה ובגמ' מקשה והא בעי אשם ומשני ר"ש היא כו' ע"ש ולפ"ז לרבנן דפליגי אר"ש אין לזה תקנה כדאמרי' בסוגיין. ובכ"מ ולח"מ דחקו מאוד לתרץ ע"ש. והמעיין בסוגיין יראה שאין דבריהם מחוורין. ונראה בבבלי מסוגיין פריך והא בעי אשם ומשני ר"ש היא דאמר למחרתו כו'. וקשה כיון דלית ליה תקנה אף רבנן מודו. וכן משמע זבחים דף ע"ו ע"א היכא דלית ליה תקנתא מודו רבנן. אע"ג דהתם קאי אחתיכות שכבר

נתערבו ולמה לא יאכל מהן ביום הראשון הא איהו לא קעביד מידי לפוסלו אדרבא הוא מתקן כל מאי דאפשר ואין זה מביאן. מ"מ אין לחלק והיינו דאמרי' ס"ל מי שהיה טמא דף צ"ח ע"ב ורבנן דאמרי אין מביאין קדשים לבית הפסול היכי עבדינן לפסח שנתערב בבכורות בשלמא אשם אית ליה תקנתא ברעיי' אבל בכור לית ליה תקנתא ע"ש ברש"י ומאי פריך דלמא סברי חכמים דלית להו תקנתא אלא ירעו עד שימותו דאין מביאין קדשים לבית הפסול. אלא ודאי הא דאין מביאין אינו אלא חששא שמא יוותר ומשום הך חששא אין דוחין מצוה דאורייתא. ופריך ורבנן דפליגי אר"ש דמתני' דאמר חבורת כהנים יאכלו ש"מ דאית להו תקנתא אחריתי דאל"כ אף רבנן מודו דעבדין כר"ש והכא נמי איך נדחהו לאדם זה מכמה וכמה מצוה דאורייתא. וביותר קשה לרבי יוחנן דקאמר דברי חכמים לעולם הוא בחלוטו וכו' משמע דאין לו תקנה עולמית והא ודאי דחינן הא דאין מביאין מקמי פסח דהוא עשה שיש בה כרת ואי לא יחריב אשמו אסור בפסח. וגדולה מזו כ' תו' פסחים דף פט ע"א בד"ה הני מילי כו' ותימא וכי בשביל דשמא יהיה נותר יכנס לידי ספק כרת כו' ע"ש כ"ש הכא דאיכא ודאי כרת. וכ"ת התם בעידנא דמביא לידי ספק נותר מקיים עשה דכרת משא"כ כאן שהרי כ' תו' פסחים דף נט ע"א בד"ה אתי כו' עשה דחמיר כגון פסח דוחה עשה דקיל אפילו לא מקיים עשה דחמירבעידנא דמיעקר עשה דקיל ע"ש. וי"ל דה"נ קאמר לעולם הוא בחלוטו עד שיניף האשם דהיינו עד הפסח שאו עשה דכרת דחי ליה. אך קשה אף שאר מצות כגון קרבנות דנזיר טהור ואכילת קדשים וביאת המקדש ראוי שידחה ספק שמא יוותר. וא"ל הא דמשני הבבלי ר"ש היא ר"ל דעבדינן הכא כר"ש דמייתי ומתני כיון דלית ליה תקנתא דהא מפורש בתוספתא לעיל דפליגי חכמים אר"ש בספק זה. והמחוור כדעת הרמב"ם שהאשם והעולה אינן מעכבין לרבנן ור"י בנו של ריב"ב פליג וסובר אשם מעכב. והא דפריך והא בעי אשם הכי קאמר ובריית דתניא בה דבעי אשם ר"ש היא א"נ למ"ד אשם מעכב פריך א"כ לא יהא תקנה לספק מצורע ומשני ר"ש היא ורבי ישמעאל כר"ש ס"ל א"כ יש לו תקנה ע"י תנאי וזה עיקר. וא"ת מנ"ל להרמב"ם דאשם אינו מעכב אדרבא מסתמא. יש לנו לומר דמעכב כדאמרי' מנחות פ"ק דף ה' אר"פ שאני הלכות מצורע דכתיב בהו הויה הלכך סדרו מעכב כ"ש דכל הכתוב בו מעכב וי"ל כפרה שאני דתניא ת"כ פ' מצורע ועשה הכהן את החטאת וכפר מה ת"ל לפי שנאמר והעלה הכהן את העולה ואת המנחה המזבחה יכול יהי כולם מעכבים אותו ת"ל ועשה הכהן את החטאת וכפר מלמד שהכפרה בחטאת ע"כ. וניחא נמי הא דהוה קשיא לן מהא דתניא מנחות שם הקדים חטאתו לאשמו לא יהא אחר ממרס בדמו אלא תעובר צורתו ותצא מבית השרפה. וכ"פ הרמב"ם פ"ק מה'

מחוסרי כפרה. א"כ איך יקריב חטאת בלא אשם ולפמ"ש י"ל דוקא אסדרו קפיד קרא אבל אי לא הקריב עולה ואשם כלל אינו מעכב ור' ישמעאל סובר מקשינן אשם לחטאת דכתיב כחטאת כאשם. ולית ליה לחלק בין מכפר למכשיר עמש"ל בסוגיין בתו' בד"ה וטעון כו' ובק"א כ' ואשם בכלל חטאת הוא לענין זה שחטאתו ואשמו מעכבין והכי משמע פ' משקלי עלי ע"כ נראה דדייק מדלא הזכיר הת"כ אלא העולה והמנחה וליתא דדוקא בעולה ומנחה איכא למטעי דמעכבין כיון דכתיב בהו כפרה אבל גבי אשם לא כתיב כפרה. ועיקר כמ"ש דוקא חטאת הוא דמעכב אבל לא אשם ועולה ומנחה. ומ"ש ככ"מ שם בד"ה ומ"ש שהעולה אינה מעכבת היינו עולת העוף שמביא המצורע עני ונזיר טמא ותמיה לי אע"פ שאינה מעכבת למה לא יביאנה ויתנה עליה ע"כ ותירץ הלח"מ לא הצריכו להביא ולהתנות בדבר שאינו מעכב ע"כ. ותימא לי הרי מפורש בדברי הרמב"ם שמתנה על עולת המצורע שאומר אם מוחלט הייתי הראשונה חובת מצורע וזו חובת נזירות טהרה הרי שמביא עולת מצורע ומתנה. ולא קשיא להכ"מ אלא על עולת נזיר טמא. וכן מבואר בדבריו שבלשון יחיד הוא שונה אותה. ודלא כמו שהבין הלח"מ שגם על עולת מצורע קשיא ליה. ובאמת קושיא גדולה היא מה יחסר לו לשון התנאי אחרי שאינו צריך להוסיף להביא עולה בשכבר הוא מביא ארבע עולות ומ"ש הלח"מ אמאי לא קשיא ליה מאיל השלמים דנזיר אמאי לא מייתי ליה בתגלחות הראשונות ע"כ דברי תימא הן הא שלמי נזיר צריכין לחם ובלחם אי אפשר לעשות תקנה כמ"ש תוס' מנחות דף ק"ה ע"ב בד"ה ונאכל כו' ע"ש גם מ"ש תו' זבחים דף ע"ו ע"ב ועוד א"כ בשלמים ה"ל למיתני תנאי או למיהוי שלמי נדבה או שלמי נזיר לענין מורם מהן דבהאי חזה ושוק ובהאי זרוע בשלה ע"כ דברי תימא הן דהא משום זרוע בשלה אין שלמים יכולים לבוא על תנאי דהא זהו היתר הבא מכלל איסור הוא כדאמרינן לעיל פ"ו ואי שלמי נדבה הן אסור. ועוד משום לחם וכמ"ש. ואפשר לומר דר"ל א"כ בשלמים נמי ה"ל למיתני ובשלמי נזיר אי אפשר להתנות כדכתיבנא ואיך תני דמייתי שלמים בתגלחת האחרונה ודוחק וצ"ע. מיהו בעיקר הדין שכ' הרמב"ם שאומר אם מוחלט הייתי ראשונה חובת מצורע כבר תמהו עליו הא אין למצורע עולה בתגלחת ואיך יקדימנה קודם חיובו דכ' הכ"מ וי"ל הא דאין המצורע מביא קרבנו אלא אחר תגלחת השניה היינו החטאת אבל העולה אף אם יביאנה קודם תגלחת שניה אין בכך כלום ע"כ. ואין לזה שום טעם. ואף שלפום ריהטא היה נ"ל שיש לו ראיה מהא דפסחים דף נט אמר רבא שאני עולת מצורע דרחמנא אמר והעלה הכהן את העולה שהעלה כבר. אבל דחוי' היא דהתם לא קאמר אלא אם העלה ביום הבאת קרבנותיו העולה קודם לחטאת עלתה לו דסד"א תהיה כתיב לומר שסידורו

מעכב כמ"ש לעיל בחטאת מ"ל בעולה אין סידורו מעכב וכ"כ תו' שם אבל להקריבה קודם זמנה זו לא שמענו והלח"מ כ' שהרמב"ם כתב פי"ח מה' מעה"ק וכן מצורע ששחט חטאתו ואשמו תוך ימי ספירה פטור שעדיין לא נראו בעלי קרבנות אלו לכפרה אבל אם שחטו עולותיהן בחוץ בתוך ימי ספירה חייבין שהעולה דורון היא והחטאת והאשם אין עיקר הכפרה לכך כתב רבינו דעולה דתגלחת הראשונה עולה לעולה דסוף ימי הספירה דהוי כאלו הקריבה תוך ימי הספירה דבדיעבד הוי קרבן ע"ש שהאריך ותימא הרי כוונת הרמב"ם מבוארת כיון דהבעלים אינן בני כפרה אינן מתקבלים בפנים חטאתו ואשמו לא לחובה ולא לנדבה הלכך אין חייבין עליהן משום שחוטי חוץ אבל עולה דדורון הוא אם מקריבה בפנים תוך ימי הספירה אע"פ שאינו עולה לשם חובה דורון מיקרי הלכך חייבין וכ"פ רש"י זבחים פ' בתרא אבל שתעלה לחובה לא. והרמב"ם בעצמו שפי' המשנה זבחים שם פ' שאם הקריב העולה אחר שהקריב החטאת חייב אבל לא תוך ימי הספירה הלכך נראה שטעות נפל בספרים ובמקום עולת מצורע צ"ל עולת נזיר טמא וניחא הכל ואין להאריך וצ"ע:

למה לא מצינו כו' דתנינן תמן כו'. וקשה מאי ראיה מייתי ממתני' התם איכא תקנתא ברעייה משא"כ כאן וי"ל ודאי הירושלמי לית לי' לחלק בין ישלו לאין לו תקנה וכמ"ש בסמוך ולא קשיא ליה אלא על האשם שלא ידחה וכמ"ש בקונטרס:

ויעשו לו תקנה ליינו. עיין בקונטרס וקשה ממ"נ אי ס"ל לאחר ימי ספירו אע"פ שלא הביא קרבנו מונה נזירותו דהלכה כך נתקבלה ימי ספירו אין עולין אבל ימים שלאחריהם עולים א"כ מאי תקנה היא ודאי שחובה לעשות כן ואי סובר שאין עולין עד אחר הכפרה א"כ אין כאן תקנה דנראה שסובר ימים שלאחר הספירה עולין אלא כיון שמחוסר כיפורים הוא אינו יכול להביא בעצמו קרבן נזיר לזה קאמר שיעשו לו תקנה שישלח קרבנו ע"י שליח וא"ר יוסי נזיר אינו יכול לשלח קרבנותיו כדכתיב וגילח כו' וקשה הגילוח עצמו אינו מעכב ואיך נאמר שאם אינו ראוי לבא אל אהל מועד לגלח לא ישלח קרבנו ודוחק לומר ראוי לגילוח בעינן וכדר"ז כל הראוי לבילה כו'. ובבבלי פסחים אמרי' ערל וטמא משלחין קרבנותיהם נראה דפליג אירושלמי דסובר נזיר אינו משלח קרבנותיו. ונראה דבהא פליגי הבבלי מוקי לקרא וגילח הנזיר פתח א"מ אשלמים כמפורש במכלתין פ"ו א"כ ליכא קרא למעוטי קרבן נזיר והירושלמי מוקי קרא למעוטי נזיר שאינו משלח קרבנותיו וכדא"ר יוסי. והלח"מ כ' פ"י מה"נ בד"ה אבל כו' החטאת והאשם הן עיקר כפרה היינו דאינו מתכפר לו אף אם לא הקריב האשם אבל מ"מ אינו מעכבו לאכול בקדשים ע"כ. ותימא הא כתיב בקרבנות מצורע וכפר עליו הכהן וטהר

ש"מ כל זמן שלא כפר לא טהר. גם לישנא דש"ס הכי משמע מחוסר כיפורים אסור בקדשים. ולפמ"ש בסמוך א"צ לדברי הרב וצ"ע:

רבי ירמיה פשיטא ליה במצורע שנזר פליגין כו'. כ' הרמב"ם פ"י מה"נ ושערו בכל תגלחת ספק אסור בהנייה מספק ששער נזיר שנצטרע מותר בהנייה ע"כ. ומפרשיו לא הראו לנו מקור דין זה והדבר ברור שמסוגיין למדו. אך בדבריו יש ט"ס וצ"ל ששער נזיר שנצטרע אסור בהנייה והיינו כדר' ירמיה וכמו שהגהתי בקונטרס. מיהו קשה ל"ל הך טעמא ששער נזיר שנצטרע אסור. הא אפי' יהא מותר הכא אסור דבכולהו איכא לספוקי שמא תגלחת נזיר טהור הוא אם אינו לא מצורע ולא טמא הראשון הוא תגלחת נזיר טהור ואם אינו מצורע אבל טמא השנייה הוא דנזיר טהור ואם מצורע ואינו טמא השלישית הוא דנזיר טהור ואם מצורע וטמא הרביעית הוא דנזיר טהור וצ"ע:

תגלחת מצוה מהו כו'. וא"ת הא תנן סוף נגעים שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה נזיר ומצורע כו'. הרי דתרווייהו מצוה נינהו וי"ל קסבר הש"ס הקפת כל הראש לא שמיה הקפה הלכך קרי לנזיר לגבי מצורע רשות דהא אפי' לרשות בעלמא מותר לעשות כן משא"כ תגלחת מצורע דהא איכא השחתת הזקן. וכ"מ בסמוך דלא פריך אלא אסיפא דמתני' דקעבר מספק משום בל תשחית אבל אספק דרישא ל"ק ליה. דהקפת כל הראש לא שמיה הקפה ועיין בבבלי ריש פרקין. וכ"מ מהא דמשני בסריס ש"מ דאהקפת הראש ל"ק ליה. ובבבלי פ"ו דף מ' משמע נמי דתגלחת מצורע לגבי נזיר מיקרי מצוה ע"ש בתוס':

וחש לומר שמא כו'. עיין בקונטרס. וקשה איך אפשר שתהיה תגלחת נזיר קודם תגלחת מצורע הא ימי גמרו וימי ספירו אין עולין לו א"כ עדיין לא מנה ימי נזירותו וי"ל איכא לאוקמי ביום מלאת נזירותו אירע לו ספק צרעת וספק טומאה דהשתא כבר כלו ימי נזירות. ועמש"ל בד"ה כיצד אך קשה הא איכא נמי ספק טומאה שסותרת את הכל א"כ אין כאן ימי נזירות טהרה כלל. וי"ל. קסבר אחר שספר לו המצורע שבעה יוכל למנות נזירות טהרה. אך קשה איך יעלה על הדעת להקדים תגלחת נזירות הא אין הנזיר מגלח אא"כ נזרק עליו אחד מן הדמים ובסמוך אמרינן כל זמן שאין הנזיר ראוי לבוא אל אהל מועד אינו ראוי להקרבה. ודוחק לומר סתמא דש"ס פליג אר' יוסי וצ"ע:

מתני' אמרה כן כו' עיין בקונטרס וקשה מאי סברא היא זו הא אף תגלחת מצורע אינה מעכבת וז"ל הרמב"ם פי"א דפרה תגלחת המצורע וטבילתו אינן מעכבין מיהו הכ"מ שם מסיק שט"ס הוא וצ"ל וטבילתו מעכבין. אך פ"י מה"נ כ' הרמב"ם בד"א שמגלח ד' תגלחיות בשהיה קטן או אשה אבל האיש אינו מגלח מספק לא תגלחת הטומאה יצא

תגלחת צרעת שמא טהור הוא ונמצא מקיף פאת ראשו שלא במקום מצוה לפיכך אינו מגלח אלא תגלחת טהרה בלבד שאין ד' תגלחיות אלו לעכב אלא למצוה. וכ' הלח"מ שסובר תגלחת מצורע אינו מעכב וראייתו מריש פרקין ע"ש. ואין משם אפי' כמו ראיה. והדבר ברור שכוונת הרמב"ם הואיל והן ספק אין דוחין מצוה דאורייתא. ולשיטתו אזיל שכ' פ"ט מהט"מ אבל כל הספקות בין בטומאות כו' אינן אלא מד"ס. והלח"מ כ' דאי אפשר לומר כן חדא דתגלחת טומאה ונזירות אפי' ודאי לא מעכבי ועוד אי ודאי מעכבי ספק למה יאכל בקדשים ע"כ. ואיני מבין הלא אין הכוונה שודאי מעכב אלא כללא כייל מפני שהם ספק אינן מעכבים ומספק אוכל בקדשים שאכילתן מצות עשה ודחייה הספק ועמש"ל בד"ה אבל וזה ברור ועיין במ"ל פ"ח מה"נ:

אלא כדאר"י כו' נוטלן מלמטן למעלן אסור וקשה אי ס"ד מלמעלה למטה אין בו השחתה א"כ אף במצורע לא יצא דהא חזינן דקפיד קרא אתער דוקא משום דאית ביה השחתה כמפורש בבבלי פ"ז א"כ ה"נ בעינן שיהא מלמטה למעלה ואפשר דאית ליה שום מיעוטא בהשחתה. ולא ידעתי שום חילוק בשערות כי אם בציצין הפורשין כמפורש בבבלי שבת פ' המצניע:

טמא ודאי ומוחלט ודאי. כ' הרמב"ם פ"י מה"נ טמא ודאי ומצורע ודאי לאחר שיטהר מצרעתו מגלח תגלחת הראשונה ומזה בג' ובז' מגלח ראשו וזקנו בז' והיא תגלחת שנייה של מצורע ומביא קרבנותיו בשמיני ואוכל בקדשים וסופר ז' ומגלח תגלחת טומאה ואח"כ סופר ימי נזירות שלימה ומביא קרבן טהרה ושותה ביין למה סופר ז' שאין ז' ימי הטומאה עולין בז' ימי הספירה שבין תגלחת ותגלחת של מצורע. הנה מ"ש שמזה בג' וז קודם תגלחת המצורע היינו מטעם שאם עדיין טמא בטומאת המת אינו ראוי לבוא אל פתח אהל מועד ואינו יכול להקריב קרבנות מצורע אא"כ ראוי לבוא אל פתח א"מ. גם טמא מת אינו משלח קרבנותיו וא"ת למה לא כתב בנזיר מא שמביא קרבנותיו בשמיני והא אין מונה נזירות טהרה עד שיקריב כמ"ש פ"ו וי"ל הרי מפו' שם ואם גילח בשמיני מביא קרבנותיו בו ביום ואף זה כן. מיהו ממ"ש בסמוך שאין ז' ימי הטומאה עולין כו' משמע שזה למגלח בז' דמיא. וע"ק מאי קשיא ליה למה סופר ז' הא אין תגלחת עולה לצרעתו ולטומאה כמ"ש שם ואין בין תגלחת לתגלחת פחות משבעה ימים כמפורש בבבלי פ"ו וכמ"ש הלח"מ שם וכן א"ר אבא מרי בסמוך וצ"ע:

הדרן עלך שני נזירים

פרק ט

הלכה א

העכו"ם. אמור אף הכא כן. כפי' השני שבקונטרס נראה דלשון הש"ס הכי משמע וכן משמע בבבלי בסוגיין בני ישראל נוזרין ומקריבין קרבן ואין עכו"ם נוזרין ומביאין קרבן יכול לא יהו נוזרין כלל תלמוד לומר איש אמר אי משום קרבן לאו מהכא נפקא ליה אלא מהתם לעולה פרט לנזירות. ש"מ אי לאו דכתיב איש היינו ממעטין מבני ישראל שאין נוזרין כלל. והיינו דקשיא לתו' וז"ל וא"ת כיון דעכו"ם אמעיטו לגמרי מנזירות א"כ ל"ל לעולה פרט לקרבנות נזירות ר"ל כיון דמסיק איש כתיב איידי דכי יפליא קשיא לא לכתוב איש ולא איצטרך לעולה. והרב בס' א"מ כ' לא ידעתי מאי קשיא אי לאו לעולה ה"א בני ישראל אתי לקרבן נזירות לחוד כו' וכ"מ מנחות דף עג ע"כ. ולפמ"ש מבואר דליתא. ומ"ש דכן משמע במנחות. אף דפשטא הכי משמע. רש"י לא פי' כן שכ' בד"ה אי מהתם מאשר יקריבו לה' לעולה ה"א קרבן נזירות הוא דלא ליתי חטאת עולה ושלמים אבל נזירות חלה עליו קמ"ל כי יפליא שאי' נודרין כלל דאפי' נזירות לא חל עלייהו כלל. אך בזה דברי רש"י תמוהין דודאי מעולם לא עלה על דעת שיהו העכו"ם מביאין חטאת שחטאת לכפרה ואין לעכו"ם כפרה ואף שלמים טעונין תנופת בעלים ואין נכרים מניפין כמפורש מנחות דף סא ע"ב. ונראה לכך ממעט מלעולה קרבן נזירות דס"ד עולה לחוד יקריב ודי בה דהא תנן אם גילח על אחת משלשתן יצא. והשתא ניחא דלא תיקשי לר"ע דמוקי לקרא לעולה שאין מביאין אלא עולה כמפורש במנחות שם מנ"ל שאין העכו"ם נוזרים אלא דר"ע סובר איש לאו דרשא היא ומבני ישראל ממעטינן הכל. וכ"נ מדברי הרמב"ם דבפ"ג מה' מעה"ק פסק כר"ע ופ"ב מה"נ כתב העכו"ם אין להן נזירות שנאמר דבר אל בני ישראל. ש"מ דמבני ישראל לחוד ממעטינן הכל. והתוי"ט מייתי דרשא דלאביו ולאמו לא יטמא ע"ש וקשה הא לא קאי הכי כמפורש בש"ס וצ"ע: **שניא היא דכתיב וכפר עליו כו'**. וא"ת הא וכפר עליו גבי נזיר טמא הוא דכתיב ואימא קרבן נזיר טמא לית להו אבל נזירות אית להו וי"ל מסתברא כל שאינו ראוי לכל דיני נזירות אין הנזירות חל עליו. בבבלי משני אמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא ועכו"ם אין להם טומאה דכתיב והזה הטהור על הטמא כל שיש לו טהרה כו' ראב"י אמר כל שיש לו נחלה יש לו טומאה כו' א"ה עבדים נמי לא. וכ' תו' וה"ה דאשינוייא קמא מי שיש לו טהרה יש לו טומאה פריך ע"כ. וקשה מנ"ל דעבדים אין להן טהרה ואי משום דכתיב לעדת בני ישראל אין למעט מיניה אלא עכו"ם אבל עבדים דאיתקשו לנשים כי היכי דנשים מקבלים הזאה אף עבדים כן וה"ה שמקבלין טומאה דאיתקשו להדדי.

ואל תשיבני ממ"ש תו' פ' החובל דף פח דלא ילפינן לה לה מאשה אלא לחומרא א"כ הזאה מנ"ל שכבר אמרנו דמקשינן טהרה לטומאה וכיון דילפינן להו לחומרא שמקבלין טומאה ממילא ילפינן נמי הזיה ועוד דוקא קולא להקל בעבד משאר ישראל הוא דלא ילפינן אבל במאי דשוה לישראל ילפינן אפילו לקולא וכ"מ שם בתוס' ע"ש. ויש להביא ראיה דעבדים מקבלין טומאה דגרסינן בספרי זוטא פ' מטות ואתם תנו אין לי אלא אתם מנין לרבות גרים נשים ועבדים ת"ל אתם ואתם. הרי מפורש דעבדים מקבלין טומאה והזיה וכ"מ בז"ר וא"ת הא דפרי' פ"ק דערכין דף ג' הכל מתטמאין במת לאתויי מאי ומשני לאתויי קטן. אמאי לא קאמר לאתויי עבדים כדקאמר התם בזימון וי"ל כיון דפשיטא דנשים מתטמאין ה"ה עבדים אבל קטן ס"ד למעוטי דכתיב איש כמפורש שם. ואף שלא מצאתי כעת דבר מבואר בזה מ"מ נראה כמ"ש ולא פריך הש"ס אלא לראב"י דאמר לאביו מיעוטא א"כ טפי יש למעט עבדים שאין להן חייס כלל. ודברי תוס' י"ל. וא"ת א"כ בני ישראל ל"ל וי"ל אי לאו יכפר עליו ה"א בני ישראל למעוטינהו מקרבן אבל לא מנזירות דכתיב איש והיינו כפי' השני שבקונטרס והא דאמרי' בבבלי ואימא טהרה הוא דלית ליה כו' ה"פ דילמא והזה הטהור כו' מיבעיא לרבות כהנים שהן המטהרים שיש להן טומאה אבל למילף מיניה כל שאין לו טהרה ולמעט עכו"ם מנ"ל:

אינו אלא כפורע חובו. וקשה מאי פרעון הוא זה כיון שגם הוא מקבל על עצמו להיות נזיר לכך נראה דהא דאמר מה שאמר. זה עלי היינו שהוא מקבל על עצמו להקריב קרבנותיו של נזיר זה לכך קאמר שאינו אלא כפורע חובו. והא דקאמר בסמוך אלא כשאמר העכו"ם הריני נזיר כו' ה"ק א"כ ס"ל שהעכו"ם חל עליו נזירות דאל"כ לא שייך ניזור ואינך ממעט אלא שאינו מזיר וזה אף ישראל אינו יכול לעשות א"כ בני ישראל מאי ממעט. ותו' כ' לעולה איצטריך למעט שלא יביא העכו"ם קרבנות נזירות כדי לפטור ישראל נזיר מקרבנותיו וקשה הא מפורש בסוגיין שזה אינו אלא כפורע חובו. ודוחק לומר שסוגיין אזלא אליבא דר"ע דאיצטריך לעולה למעט שאר קרבנות וכמ"ש בסמוך ותוס' כתבו אליבא דר"י הגלילי דהא מיהת סברא איכא. והתו' הניחו הדבר בצ"ע:

עכו"ם אין להן היתר חכם. וא"ת מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור וי"ל כבר כתבו תוס' סנהדרין דף נ"ט בדבר שהוא מצוה לישראל לא שייך לומר מי איכא מידי כו'. והיתר נדרים מצוה כדא"ר נתן כל הנודר כאלו בונה במה והמקיימו כאלו הקריב קרבן:

ואחת שחילל את השבועה. עי' בקונטרס וקשה אף כר' יוסי מצי אתיא דקרא מעיד שלא הותר לו שבועתו משום אדם ומצינו הרבה מקראות כיוצא בזה וא"ל דהא דא"ר

יוסי העכו"ם א"צ היתר חכם היינו ברצונו הדבר תלוי לבטל שבועתו א"כ אין כאן נדרים ור' ירמיה קאמר שהנדרים חלים עליו:

ויכוף את אשתו כו'. וקשה הא הכא הוי כאומר הנייתך עלי שאינה רוצה לשתות יין או שאסרה עליה הנאת עצמה וי"ל ס"ד דמקשה כיון שמנוולת עצמה בנזירות כדתנן לעיל פ"ד ה"ל כאומר' הנייתה עליו וכי היכי דכופה ומשמש' ה"נ יכול לכופה שלא תנוולה עצמה. וניחא נמי מה שהקשתי נדרים פי"א ה"א בד"ה ויכוף כו' ולוקמי מתני' בשאמרה הנייתך עלי אם ארחץ. דסובר הש"ס רחיצה כהנייתו היא שלא תהא מנוולת:

שנייא היא דכתיב כי נזר כו'. וא"ת א"כ נימא דקרא אתי למעוטי עבדים שאין להן נזירות וא"ל היקישא הוא דהוקשו עבדים. לנשים הלכך מוקמינן מיעוטא רק לכפיי' דהא קרא לא משמע הכי אלא שאין להן נזירות כלל וטפי יש לאוקמא קרא בכולא. וי"ל דכתיב ואמרת אליהם לרבות עבדים כדאמרי' בבבלי בסוגיין. אך קשה דגרסי' בהוריות פ' כהן משוח אשר נשיא יחטא יכול נשיא שבטים כנחשון ת"ל ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו ולהלן הוא אומר למען ילמד ליראה את ה' אלהיו מה להלן נשיא שאין עליו אלא ה' אלהיו אף כאן נשיא שאין עליו אלא אלהיו. א"כ אף בנזיר נאמר שאין נזירות נוהג אלא במלך דלכל ישראל יש אדון אחר עליו דהיינו מלך אעכ"ל דוקא התם דכתיב נשיא דרשינן כן שאין אדון עליו כו' אבל במקום דלא כתיב נשיא לא דרשינן כן ונראה זהו טעם הבבלי דלא מייתי הך קרא וצ"ע:

כפפו רבו וניטמא מהו שיביא קרבן טומאה. עיי' בקונט'. וללישנא בתרא צ"ל דאיבעיא היא לר' יוסי דסובר מחאה לדבר אחד הוה מחאה לכולן דלר"מ ע"כ איירי שכפאו רבו ליטמא ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה פשיטא כו'. וא"ת לא יהא אלא אנוס דמביא קרבן טומאה כדאמרי' בפ' שני נזירים ובבבלי כריתות פ"ב וי"ל דשאני הכא שכן הדין שיטמא ואין כאן נזירות ולא קרבן דכתיב וכפר על הנפש אשר חטא והרי לא חטא משא"כ באנוס מכל מקום טימא ראש נזרו וצריך כפרה:

מהו שיסתור. וא"ת במאי קמיבעיא ליה אי בשיצא לחירות אפי' השלים נזירותו ולא גילח צריך למנות מתחלה כדתני בתוספתא בפרקין וכ"כ הרמב"ם פ"ב ואי בשלא יצא מאי נ"מ הרי הרב מוחה בנזירותו וי"ל בשנתרצה הרב אח"כ מיבעיא ליה אם צריך למנות מעיקרא או משלים נזירותו וסגי וקשה כיון דמסיק דאינו סותר כל זמן שהוא אצל רבו למה יסתור בשיוצא לחירות וז"ל התוספתא עבד שנזר והשלים נזירותו וגילח ויצא לחירות יצא ידי נדרו נזר ולא גילח ויצא לחירות לא יצא ידי נדרו. ונראה שגם וזה הל' היא בנזיר שאין הימים שנהג בעבדות מצטרפין לימי החירות אלא בעינן או כולן בעבדות

או כולן בחירות וגילוח דתני היינו הבאת קרבנותיו כהאי דתנן נזר שגילח כו'. והרמב"ם כתב נזר והשלים נזירות וגילח ולא ידע רבו ואח"כ יצא לחירות כו' ע"ש נראה שסובר אם כפהו הרב ימים הראשונים נופלים וצריך למנות מחדש הלכך אם כבר הביא קרבנותיו אמרי' מסתמא ניחא ליה להרב במאי דעביד גם מה לעשות לו עוד אבל כל שלא הביא קרבנותיו אפשר להרב למחות לכך מתבטלים כל הימים שכבר נהג נזירותו. והראב"ד כ' אין לזה שרש אלא בשכפאו רבו עד שלא גילח לומר שמביא קרבנותיו ומגלח. וכתב הלח"מ קמ"ל דלא תימא כיון שיצא לחירות נתבטל נזירותו ע"ש. ותימא הל"ל סתם יצא לחירות משלים נזירותו וכדתנן מתני' וזה הוי רבותא טפי לפי' הראב"ד במתני' ועוד מסיפא שמעינן דתני מונה משעה שנטמא ש"מ שאין החירות מבטל הנזירות והאי בשכפאו איירי כמ"ש בסמוך וצ"ע:

פשיטא דא מילתא כו' מביא קרבן טומאה. בקונטרס פירשתי דאמתני' קאי וקשה מהיכא פשיטא ליה עד דאיבעיא ליה אהיכא קאי ועוד מאי דוחקא לאוקמי מתני' בשנטמא וכ"ש לפי' הרמב"ם במתני' ועוד מעיקרא פשיטא ליה שמביא קרבן טומאה ובסוף מסיק שמונה לנזירות ונראה דאהא דתני בתוספתא סוף מכלתין קאי דתני ניטמא ויצא לחירות מונה משעה שנטמא. וכצ"ל פשיטא דא מילתא נטמא ואח"כ יצא לחירות מונה משעה שנטמא מהו כו' אין תימר בשכפפו מונה משעה שנטמא וה"פ ומיבעיא לן במאי איירי הך ברייתא אי בשכפאו אמאי ימנה משעה שנטמא הא אינו סותר כלל כדאמרי' בסמוך ואי בשלא כפאו למה תני ויצא לחירות הא אפי' בעודו תחתיו צריך למנות משעה שנטמא. והראב"ד כ' ובנטמא ויצא לחירות מפרש בירושלמי אפי' בשכפאו רבו ונ"ל בשכפאו בשנטמא אבל בשכפאו עד שלא נטמא הרי רבו כופהו שיטמא למה יסתור והכי איתא בירושלמי ע"כ. מדבריו נראה שגירסתו היתה כהגהתי. וקשיא א"כ מאי דוחקיה דר' יוסי למימר שלא תאמר כו' הא איצטרך לאשמועינן כיון שכפאו לאחר שנטמא הויא סתירה ועוד ל"ל שיצא לחירות אפילו בעודו תחתיו כה"ג סותר דלא שייך ביה לומר את הוא שגזרת כו' דהא הרב לא גרם הטומאה וצ"ע. והרמב"ם פ"ב מה"נ כתבה לתוספתא זו הלכה יט. והלכה יח כתב נדר עבדו בנזירות ואמר מופר לך יצא לחירות וחייב להשלים נזירותו שהעבד כופין ואין מפירין ואם הפר יצא לחירות. וכ"כ בפי' המשנה. והיה נ"ל לומר דסובר הרמב"ם כפיי' מבטלת הנזירות כל זמן שהוא עבד ואפי' מתרצה הרב אח"כ אינו כלום דה"ל כאומר הריני נזיר כשאצא לחירות ולישנא דמתני' הכי משמע אלא דקשיא א"כ מאי קמ"ל אם נטמא מונה משעה שנטמא הא אפי' לא נטמא נהג מקצת משיצא מתחיל מראש דכל מה שמנה קודם הכפיי' לאו כלום

הוא. ואפשר קמ"ל דלא אמרי' הטומאה גורמת לבטל הנזירות כולו וכדא"ר יוסי. אך פי' הרמב"ם תמוה לי למה יצא לחירות בשביל שהיפר לו והרמב"ם ה"ע רוצה לדמותו להא דגיטין עבד שהניח תפילין בפני רבו יצא לחירות ע"ש ואיני מבין ראיה זו דהתם נוהג בו מנהג ישראל אמרי' סתמא שחררו אבל הכא הפרה לא מהני כלל במשוחרר כדאמרי' חכם שאמר בלשון הפרה לא אמר כלום ועוד הא בעינן דעת הנודר או בפתח או בחרטה ונראה שזה כוונת הר"ב בפי' המשנה. והטור והש"ע י"ד סי' רס"ט כתבו עבד שנדר נדר שכופין אותו לעבור עליו כגון שנדר שלא לאכול בשר כו' ע"ש וקשה הא בנדר עינוי נפש א"צ הפרה אלא שהנדר אינו חל עליו כלל. ועיין בלח"מ ה"ע שם ואין דבריו מחוורים דמה לנו להוסיף בדברי הרמב"ם בזה ולהרבות המחלוקת וצ"ע:

עבד שאמר כו' כופו לנזירות. עי' בקונט'. דאין לפרש רבו כופו שיעבור על נזירות אפי' לאחר שיצא לחירות דהשתא אם נדר מיד וככהו רבו וביטל נדרו מהני הנדר שכשיצא חייב לקיימו כ"ש בכה"ג שחייב לנהוג נזירות לאחר שיצא לחירות. לשון הש"ס קשה מאי כופו לנזירות הא גם אם הוא שותק אינו נזיר שהרי אין הנזירות חל עד שיצא לחירות ומהיכי תיתי לומר לכפות הרב להוציאו לחירות כדי שיקיים מצוה אחת דא"כ אין כאן עבד דכשהוא עבד אינו חייב אלא במצות הנשים וכשהוא בן חורין חייב בכל המצות:

עבד כופו לנזירות ואינו כופו כו'. בקונטרס פירשתי אינו יכול לכופו שיעבור על נדרו. וזו היא שיטת רבא בבבלי בסוגיין אבל אביי פליג ומפרש שא"צ דכתיב להרע או להטיב מה הטבה רשות אף הרעה רשות יצא להרע לאחרים שאין הרשות בידו. ובברייתא שם תניא ת"ר למה רבו כופה לנזירות אבל לא לנדרים ולערכין וכ' תו' לאביי האי לא לערכין לא הוי דומיא דלא לנדרים דלערכין לא מהני מראת הרב ע"ש ואני תמה הרי הדבר ברור שט"ס הוא האי אבל לא לערכין דהא בדאבי גרסי' וא"צ לכפותו לנדרים וא"צ לכפותו לשבועות. ובברייתא לא נזכר שבועות. אלא ודאי שהגירס' אבל לא לנדרים ולא לשבועות וכ"ה בתוספתא וכ"ה בסוגיין וכ"ה ברא"ש נדרים סוף פ"י וכן עיקר אך קשיא לי דכל הפוסקי' פסקו כאביי וכ"פ הרא"ש שם ורבא פליג עליה וקי"ל כרבא לגבי אביי לבר מיע"ל קג"ם. ואפשר כיון דסתמא דש"ס פריך ארבא פוסקי' כאביי ואין זה בכלל הני שית א"נ רבה גרסי' וצ"ע:

מה אנן קיימין כו'. בבבלי בסוגיין מפרש פלוגתייהו לר"מ לא ישתה כי היכי דליהוי ליה צערא ולר"י ישתה כי היכי דלא ליכחוש. משמע דמפרש שעבר מכנגד פניו ועדיין לא כפה אותו רבו אבל תוספתא אתיא כסוגיין דגרסי' התם ואין שותין אלא בפניו אבל לא שלא בפניו ר"א עבד שא"ל רבו הוי שותה יין ומטמא למתים ה"ז שותה יין ומיטמא

למתים בין בפניו בין שלא בפניו זו היא הגי' הנכונה. והשתא שפיר קאמר הש"ס מה אנן קיימין דקאי אתוספתא זו. וסוגית הבבלי תמוה דקאמר לימא בדשמואל קמיפלגי כו' ע"ש. לפירש"י קשה מ"ש שמואל דנקט הא אף רב ור"י סברי המפקיר עבדו יצא לחירות ולא פליגי אלא אי צריך גט שחרור או לא כמפורש גיטין פ' השולח. ולפי' תו' קשה מדמשני דכ"ע אית להו דשמואל משמע דהלכתא כוותיה וכ"כ תוס' בכמה מקומות וכל הפוסקים פסקו דלא כוותי'. והרמב"ם פסק פ"ב מה"נ דלא ישתה כר"מ ותמהו עליו הא קי"ל הלכה כר' יוסי לכך נראה דה"ג לא דכ"ע לית להו דשמואל. וה"פ דהש"ס אלא מ"ד ישתה לית ליה דשמואל ודרב אלא המפקיר אינו יוצא לחירות דבגיט' דחירות' תליא מילתא וסוף דמיהדר לגבי רבי' ור"מ סובר אע"ג דיוצא לחירות צריך מיהת גט שחרור הלכך לא ישתה כי היכי דליהדר גביה וליטול מיניה גט שחרור. והשתא הלכתא כר"מ דהא כולהו אמוראי פליגי אדר' יוסי וצ"ע:

הלכה ב

בין כך ובין כך כו'. עיי' בקונט'. והר"ב פי' הא דגמרי שאין טומא' התהום סותר' דוקא אם נודע' אחר התגלחת. לפ"ז מצי לאוקמי מתני' אף כרבנן דאע"ג שאין התגלחת מעכב מ"מ הכי גמירי דטומאת התהום סותרת אא"כ נודע לאחר הגילוח והתי"ט כ' מדברי הר"ב משמע דלרבנן הוא דקאמר הכי דלר"א לא איצטרך לגמירי אלא טעמיה משום דס"ל בעלמא חגלחת מעכב ע"כ. וא"נ דהא טומאת התהום הלכה היא בנזיר ואי לאו דגמירי דנודע קודם הגילוח אף טומא' התהום סותרת לא היינו יודעים כלום. וכ"כ תוס' דף סג ריש ע"א ע"ש ואף די"ל לר"א הכי גמירי דסותרת אא"כ נודע לאחר טהרתו. היינו הך ולא קפיד הר"ב בדבר. אך קשה אי לרבנן נמי סותרת אא"כ נודע אחר הגילוח מיהו הא דתניא תוספתא דפרקין (ומביאה רש"י פסחים פ' כיצד צולין) נודעה משהקריב קרבנותיו אינו סותר אמאן תרמיי' דהא אף לרבנן סותרת עד לאחר הגילוח. גם מ"ש התי"ט אהא דפי' הרב שם בפסחים נזיר שנודע לו בטומאת התהום לאחר שהביא קרבנותיו א"צ להביא קרבן טומאה ע"כ דבריו שלא בדקדוק אי כר"א הל"ל לאחר הגילוח ואי כרבנן הל"ל אחר שנזרק עליו אחד מן הדמים ע"כ. ולדידי דברי התי"ט תמוהים הלא דברי הר"ב מדוקדקים דהא מפורש בבבלי פסחים דף פא ע"ב דאפי' נודע לו קודם זריקה אינו סותר. לכך כ' הר"ב דבהקרבה תליא מילתא. וכ"ה לשון התוספתא והא דתנן רש"א כיון שנזרק עליו אחד מן הדמים הותר הנזיר לשתות יין כו' משמע דוקא נזרק. הא לא נזרק לא. ודאי שכן הוא שאסור ביין עד אחר זריקה דבעי' מעשה יחידי דהיינו זריקה אבל נודע לו טומאת התהום אחר שחיטה א"צ להביא קרבן טומאה וזורקין הדם אע"ג שנטמא

בטומאת התהום. אך תו' כ' בסוגיין דף סג ע"א בד"ה מאן תנא כו' תימא פ' כ"צ אמר מר בר רב אשי טומאת התהום מרצה אפי' נודע לו קודם זריקה ואמאי הא קודם זריקה לרבנן מעכבת כקודם גילוח לר"א והכא משמע דבר המעכב סותר לכ"ע וי"ל בפסח איירי שאין שם גילוח ולכך מהני השחיטה דכל העומד ליזרק כזרוק דמי אבל תגלחת מצוה בפני עצמה היא ע"כ לפ"ז עדיין קשיין דברי הר"ב. שכ' בנזיר בהבאת קרבנותיו הדבר תלוי. מיהא נראה שהר"ב תופס עיקר תי' השני שכתבו תו' טומאת התהום מרצה אף קודם זריקה אבל לא על התגלחת. דתי' הראשון קשה טובא חדא מאי דוחקי' דמר בר רב אשי למוקמי מתני' דפסחים כמ"ד כל העומד לזרוק כזרוק דמי ועוד אס"ד שחיטה איקרי מעשה א"כ אפי' נשחט עליו אחד מכל הקרבנות יהא מותר לשתות יין ולהטמא למתים דהא ר"ש הוא דדריש ואחר ישתה הנזיר יין אחר מעשה יחידי כמפורש בבבלי דף מו ונאמר שחיטה הוה מעשה יחידי דר"ש הוא דאמר כל העומד לזרוק כזרוק דמי ועוד הא מר בר ר"א אמתני' דפסחים קאי ועלה קאמר לא תימא נודע לו לאחר זריקה כו'. ומתני' בנזיר ועושה פסח איירי ואיך יסתום דבריו כל כך ועוד מדפריך הבבלי פסחים על מר בר ר"א מהא דתני לנזיר ועושה פסח טהור דמשמע להבא ש"מ דנודע בו לפני זריקה מרצה הרי מפורש דאף בנזיר לפני זריקה מרצה. ודוחק לומר דנקט להבא משום עושה פסח ולא משום נזיר וראיתי שבס' א"מ הרגיש בזה. ואף לפמ"ש בסמוך להבא טהור היינו שמותר להקריב קרבנות בטומאה אין לומר דבנזיר נקט לשון להבא שמותר להקריב שאר קרבנות בטומאה דנראה פשוט אף דטומאת התהום אינה סותרת ומותר לשתות יין אחר שנזרק עליו אחד מן הדמים מ"מ אסור להקריב שאר קרבנותיו עד שיטהר כדתנן לעיל ס"ו מי שנזרק עליו אחד מן הדמים וחכמים אומרים אינו סותר ולכשיטהר יביא שאר קרבנותיו וכתבו תוס' והר"ב אבל זבחים שהקריב משנטמא ודאי סותר דקרא קפיד שיהיו קרבנות נזיר כולן בטהרה ועמ"ש לקמן בסמוך והדברים ברורים. והא דגרסי' בבבלי פסחים דף פא אמר מר בר ר"א ל"ש אלא שנודע לו לאחר זריקה דכי איזריק דם שפיר אזדריק אבל נודע לו לפני זריקה לא מרצה מיתיבי המוצא מת מושכב לרחבו של דרך לתרומה טמא לנזיר ועושה פסח טהור וכל טמא וטהור להבא הוא. ה"פ מדתני טהור משמע אפי' לאחר שנודע לו הוא טהור והא ליתא דהא טמא ודאי הוא אלא שהציץ מרצה על מה שנקרב ולא על להבא אלא ודאי בשנודע לפני זריקה איירי וקאמר טהור הוא להבא לענין זה שזורקין עליו את הדם. וא"ל בנזיר נקט לשון להבא שמותר לעשות שאר קרבנותיו בטומאה כיון שכבר נזרק עליו אחד מן הדמים בטהרה. דאחר שכבר גמר טהרתו למה יביא קרבנותיו בטומא' וכמ"ש בסמוך. ונראה שזה כוונת תו' שם בד"ה אלא

כו' ע"כ איירי לפני זריקת שום דם דלאחר שנזרק אחד מן הדמי' אפילו טומא' ידועה אינה סותרת וכיון שאין כאן עוד סתירה מהיכי תיתי להתיר בטומאת התהום שיקריב שאר קרבנות בטומאה דהא ריצוי דטומאת התהום אינה אלא שאינו סותר. והמהרש"א כ' שם אדברי תו' וצ"ע ממתני' כיון שנזרק אחד מן הדמי' אינו סותר בטומא' ידוע' ה"ל להקשות אלישנא קמא ע"ש. ותימא הא ודאי לישנא קמא קמ"ל אפילי נטמא תוך מלאת בטומא' התהום ונודע לו אחר זריקה אבל אם נטמא בטומא' ידועה תוך מלאת אפי' נודע לאחר זריקה הזבח פסול. ולפי מה שהבין בדברי תוס' ה"ל להקשות אדבריהם דלא דמי' כלל ואין מקום לדבריהם ומהא דבעי רמי בר חמא בסוגיין דף סג ניטמא בתוך מלאת כו' ע"ש אין להוכיח דאף בטומאת התהום בעינן שנטמא לאחר הזריקה דהא ודאי אם נודע לאחר הזריקה אינו סותר בטומאת התהום. ואף רש"י שפירש בעיא דרב"ח אפילו נודע לאחר הזריקה הא מפורש בדבריו דרב"ח מתני' לא שמיע ליה. ובאמת פירושו דחוק דלא שמיע לרב"ח מתני' דפסחי' ונזיר. ופי' תו' דנזיר עיקר (ואף שיש לי פי' אחר בגמ' דנזיר אין להאריך כאן) מ"ש המהרש"א עוד שם לר"א אע"ג דתגלחת מעכב מ"מ גילח קודם זריקת שום דם אינו סותר בטומאת התהום ע"כ דברי תימא הם דהא בטהור לגמרי תנן גילח על זבח פסול תגלחתו פסולה ש"מ אם גילח קודם שחיטת הזבח תגלחתו פסולה כ"ש בטמא שתגלחתו פסולה. ועיקר קושיתו לאו כלום דודאי מר בר רב אשי לא קאמר אלא אליבא דרבנן דעלה דמתני' דפסחי' קאי דאתיא כרבנן דלר"א לאו בריצוי ציץ תליא מילתא דהא אין הציץ מרצה על התגלחת כמ"ש תו' שם בפסחים וכן מפור' בסוגיין דף סג ע"א בד"ה מאן תנא כו' ע"ש והרמב"ם כ' פ"ו מה' נזירו' ואם עד שלא נודע לו שנזרק עליו אחד מן הדמים נודע לו שהוא טמא בטומא' התהום סותר הכל. וכ' הכ"מ ויש לתמוה דפוסק דלא כמסקנא דמר בר רב אשי ואפשר שטעמו מדאר"י מתני' ר"א היא דאמר תגלחת מעכב א"כ ה"נ לרבנן שזריקת הדם מעכב מלשתות ביין ה"נ דסות' וכ"כ תו' ע"ש. ותימא א"כ תיקשי מתני' למר בר ר"א דהא ע"כ צריך לאוקמי מתני' כר"א או שיאמר מתני' ככ"ע דאף רבנן סברי דקודם גילוח טומא' התהום סותר' דהכי גמירי וכרבא א"כ קשיא פשיטא כמאן אמר לשמעת'. ותו' כתבו דבריהם בדרך קושיא אבל לא שתהא סברא קיימת והלח"מ תי' דעת רבינו לא אמר מר בר אשי אלא בפסח דליכא תגלחת אבל לא בנזיר לכך בנזיר תלה הדבר בזריקת דמי' ובפ"ו מהק"פ כ' מי שעבר בדרך ומצא מת מושכב לרוחב הדרך כו' ה"ז טהור לפסח ושוחט ואוכל את פסחו הרי כ' שם דאפילו קודם זריקה מרצה וכ"כ פ"ד מה' באה"מ אלא ששם כ' שמרצה בדיעבד ובפסח כ' ששוחט לכתחלה וכבר דקדק כן הכ"מ שם ע"כ. ודבריו תמוהים הרבה. חדא

הרי סוף פ"ט מה' נזירו' כ' הרמב"ם מת שהי' מושכב לרוחב הדרך כו' ועבר שם נזיר ה"ז טהור ע"כ א"כ תיקשי דידי' אדידי'. אלא ע"כ לומר ספ"ט לכך הוא טהור דמת מושכב הוי ספק כמפורש בדבריו שם א"כ גם מפסחי' ל"ק שהרי גם שם מפורש בדברי הרמב"ם דוקא בספק טמא שוחט ואוכל אבל נטמ' בודאי בטומא' התהום כ' מי שעשה הפסח בחזקת טהור ואח"כ נודע לו שהי' טמא בטומא' התהום אינו חיי' בפסח שני ע"כ. ועוד כבר אסיקנן לעיל שיש לדקדק הרבה אתירוץ תו'. ומ"ש הכ"מ עוד פ"ו מה"נ דשייך למיתני לשון להבא בנזיר אחר שנזרק עליו אחד מן הדמי' לענין לזרוק עליו שאר דמים ולגלח ע"ש תימא הא אין היתר בדבר אלא שהציץ מרצה ולמה להתי' להקריב בטומאה שאינ' צריכה הרי יכול להמתין עד אחר הזאת שלישי ושביעי ולהקריב שאר קרבנותיו ועמש"ל. ואפשר שהרמב"ם לישנא דמתני' דפסחים פ' כיצד צולין נקט דתנן הפסח שנזרק דמו כו' מפני שאמרו הנזיר ועושה פסח הציץ מרצ' כו'. וכל זה דחוק. ונראה דקשי' עוד לשיטת הרמב"ם פ' מהק"פ דברייתא דתניא מצא מת מושכב לרחבו של דרך כו' אירי שנטמ' בספק בטומאת התהום הלכך טהור אפילו לשחוט עליו לכתחל' אבל בשנטמא בודאי אסור לשחוט לכתחלה. א"כ מאי פרי" הש"ס למר בר ר"א מהך ברייתא הא מר בר ר"א בטומאת ודאי אירי דהא קאי אמתני' וגם מצריך ריצוי הציץ ובריית טהור לגמרי קאמרי. לכך נראה דסובר הרמב"ם בתר דמייתי הש"ס סיפא דהך ברייתא דתני בד"א במהלך ברגליו כו' דמוכח דבספק אירי וכמ"ש הכ"מ פ"ו מהק"פ הדרינן לקמיית' דלישנא קמא דמר בר ר"א עיקר ודוקא נודע לו לאחר זריקה הציץ מרצה אבל לפני זריקה לא מרצה. ולכך השמיט הא דמר בר ר"א בלישנא בתרא ותפס עיקר לישנא קמא ותירוץ זה נ"ל עיקר ונכון וברור. גם בבבלי פסחי' דף פ' ע"ב משמע הכי דמוקי רב שילא לרישא דמתני' הפסח שנזרק דמו כו' דאירי אפילו נודע לו קודם זריקה ומציעתא נטמא הגוף אירי לאחר זריקה ואי סיפא נטמא טומאת התהום נמי לפני זריקה אירי קשיא רישא וסיפא בלפני זריקה ומציעתא לאחר זריקה. ועמ"ש בירושלמי בתו' פסחים פ"ז ה"ז בד"ה מתניתא כו'. ועמ"ש בסמו' בתו' בד"ה קל כו' ובד"ה עובד כו':

נמצא משוקע כו'. כ' הרמב"ם ספ"ו מה"נ ירד להקר טהור עד שידע שנגע. וכ' הלח"מ בד"ה נמצא כו' כיון דרבינו פוסק פ"ו מהק"פ היכא שהאהיל ודאי בטומאת התהום טמא א"כ היכא שירד להקר ל"ל שנדע שנגע הרי ודאי האהיל במערה כו' ודוחק לומר דאירי הכא במערה פתוחה ואין לה אהל ע"כ. ואין כאן קושיא כלל שהרי מבואר פ"ו מהק"פ דאם נטמא ודאי בטומאת התהום אינו טהור לגמרי אלא מהני ליה טומאת התהום שיהא הציץ מרצה. ועמ"ש לעיל בסוגיין בד"ה בין כך כו'. גם מאי דנ"ל דוחק דמתני'

איירי במערה פתוחה. הרי בסוגיין מבואר דמתני' איירי בפתוחה. ומהתימא שלא עיין בסוגיין וצ"ע:

טעמא דר"א וגילח הנזיר כו'. וקשה לר"א ל"ל קרא דשער ראש נזרו הא סתמא דקרא כר"א משמע דלאחר כל המעשים כתיב ואחר ישתה הנזיר יין ור"ש מגז"ש דאחר אחר יליף דאף זריקת אחד מן הדמי' מתיר כמפורש בבבלי דף מ"ו ע"ש. ור"א דלית ליה גז"ש ודאי דגילוח מעכב. וצ"ע:

מניין לספק קבר התהום. וקשה למה קאמר ספק הא מתני' איירי בשנטמא בודאי בקבר התהום כמפורש בבריית' בבבלי בסוגין ובפסחי' דאיירי בשאין לו מקום לעבור אלא שיאהיל על הטומאה וי"ל ספק הוא אם הוא קבר התהום דאף כמו שנמצא עכשיו הוא קבר התהום אפשר שידע אדם בטומאה זו עד שלא נתכסית מעין כל אדם. והרמב"ם כ' ספ"ו מהק"פ ספק קבר התהום טהור לכתחלה אבל ודאי צריך ריצוי ציץ ודוקא אחר זריקה (ועמ"מ בסמוך בד"ה בין כו') מיהו סוגיין אי אפשר למוקמי בהכי דלספק ברה"ר דטהור לא איצטרך קרא. ועיי' בלח"מ ספ"ט מה' נזירות:

מה לכם בגלוי. בקונ' כתבתי ב' לשונות. ובבבלי פסחים פליגי בה ר"י ור"ל ור"י הוא דיליף מלכם ור"ל יליף מהיקישא דדרך. ונראה דירושלמי מדרך הוא דיליף דלקמן בסוגיין קאמר לכם איצטרך ללמד דעובד מרצה בטומאת התהום. ואף דבבלי מסיק דהנך דרשות אסמכתא בעלמא נינהו וטומאת התהום גמרא גמירא לה א"כ אייתר לכם לעובד. מיהו בירושלמי בסמוך לא משמע הכי כמ"ש בסמוך בד"ה קל כו'. ולקמן בסוגיין בד"ה הא נבילה כו':

קל שאתה מיקל ביחיד שאם נתוודע לו לפני זריקה כו'. בבבלי פסחים דף סא ע"ב גרסי' בעי רב יוסף כהן המרצה בתמיד הותרה לו טומאת התהום או לא כו' אמר רבה ק"ו ומה במקום שלא הותרה טומאה ידועה כגון בנזיר הותרה לו טומאת התהום מקום שהותרה טומאה ידועה כו' אמרי ומי דיינינן ק"ו מהלכה כו' אלא אמר רבא יליף מועדו מועדו מפסח ופירש"י בד"ה בתמיד כל השנה ואליבא דמ"ד טומאה דחויה בציבור קבעי ר"י אי צריך להדר אכהן טהור משום טומאת התהום או לא ואליבא דמ"ד לקמן טומאת התהום מרצה ציץ בנזיר ועושה פסח אפי' לכתחלה כגון שנודע לו לפני זריקה ע"כ. הנה מסוגיין מתבאר דסובר כמ"ד טומאת התהום מרצה ציץ בנזיר לפני זריקה מדקאמר אם נתוודע לו לפני זריקה ייעשה כו'. גם מבעיא דר"י מוכח הכי כדפירש"י. אך קשה מאי משני רבה ק"ו הא מפורש כאן שיש בכל צד קולא וחומרא למ"ד ציץ מרצה לפני זריקה וא"ל רבה תמיד מיחיד דפסח יליף ק"ו ויחיד אינו אלא קולא דהא ודאי הלכתא דטומאת התהום

בפסח סתמא נתקבל בין ביחיד בין בציבור וכיון שיש חומרא בציבור ליכא למילף ק"ו. כבר תירצתי פסחים פ"ז ה"ז בתו' בד"ה קל כו' דסובר הבבלי הלכתא לגרוע קאתי אם היה חייב בין בקרבן אתי הלכתא לפטרו אבל לא להחמיר וכ"כ הרא"ש (הובא שם בתו' ע"ש) והירוש' סובר מקרא ילפינן טומאת התהום א"כ קולא וחומרא ילפי' מיניה. וזה ראיה למ"ש בסמוך בד"ה מה לכם כו'. מיהו סוגיין ובעיא דר"י קשיא לפי' הרמב"ם דפוסק אף בנזיר אין הציץ מרצה אטומאת התהום קודם זריקה כמ"ש לעיל בסוגיין בתו' בד"ה בין כו'. ונראה דסובר הרמב"ם סוגיין ור"י סיפא דברייתא המוצא מת מושכב לא שמיע להו ואלו שמיע להו הוו הדרי בהו ולא דחינן ברייתא מפורשת מקמי בעיא דר"י. וא"ל אמ"ש רש"י בעיא דר"י למ"ד טומאה דחויה בציבור. הא גם למ"ד טומאה הותרה בציבור איכא למיבעיא דהא לכ"ע היכא דאיכא טהורים וטמאים בהאי בית אב טהורים עבדי טמאים לא עבדי לל"ק דפ"ק דיומא בבלי דף ו' ע"ב. דודאי מ"ד טהורים עבדי כו' ה"נ כהן הטמא בטומאת התהום אינו עובד אלא הטהורים עבדי. אך הא תמיה לן שכ' ס' כריתות וספר הליכות עולם דאין דנין אחד מי"ג מדות מהלכה וכ"כ רש"י שבת דף קלב ע"א וכ' הטעם דאין דנין י"ג מדות מתורה שבע"פ ע"ש. וקשה א"כ מאי משני רבא מועדו מועדו מפסח יליף הא גם בפסח טומאת התהום הלכה ואף בגז"ש לא ילפינן מהלכה וצ"ע:

עובד בפסח מהו שירצה עליו הציץ.כ' הרמב"ם פ"ד מה' ביאת המקדש כהן שעבד ואח"כ נודע שהיה טמא אם היא טומאה ידועה כל הקרבנות שהקריב פסולין שהרי עבודתו חולין ואם היא טומאת התהום הציץ מרצה וכל הקרבנות שהקריב נרצו ואפילו נודע לו קודם שיזרוק הדם וזרק הורצה שהציץ מרצה על טומאת התהום אע"פ שהוא מזיד ע"כ. ותימא עד כאן לא איבעיא לרב יוסף ובסוגיין אלא בכהן בקרבן ציבור אבל בקרבן יחיד מי אמר גם לפי הפשיטות מק"ו ולמסקנא דבבלי דילי' מגז"ש מועדו מפסח אין למילף משם אלא קרבן ציבור וכבר כתבתי קושיא זו פסחים פ"ז ה"ו. מיהו מדברי הרמב"ם בפי' המשנה נראה שמפרש הא דתנן פ' כיצד צולין נטמא טומאת התהום הציץ מרצה קאי אכל קרבנות שהקריב כהן שנטמא בטומאת התהום. ואיכא בין נזיר לכהן העובד דאלו בנזיר זורק הדם לכתחלה וכהן שנטמא בטומאת התהום דוקא בדיעבד אם זרק הורצה כמפו' בדבריו. ובעיא דסוגיין ודר"י אם לזרוק לכתחלה דם התמיד וכפירש"י שהבאתי בסמוך. אך תימא לפרש כן מתני' דהא לא נזכר שם כהן העובד אלא הנזיר ועושה פסח. ועוד א"כ למה השמיט רבינו בעיא דר"י'. ועוד דלעיל בסוגיין בד"ה בין כו' אסיקנן דאף בנזיר ועושה פסח סובר' הרמב"ם דוקא בשנודע לאחר זריקה הציץ

מרצה אבל לא קודם וצ"ע. והכ"מ כ' בד"ה כהן שעבד כו' ואם היא טומאת התהום הציץ מרצה משנה פ' כיצד צולין אע"ג דבפסח איתנייי' משמע דה"ה לכל הקרבנות אלא שיש קצת הפרש ביניהם כמ"ש בסמוך ע"כ. ותימא הא סתמא דסוגיין וגם ר"י לא משמע להו להשוות שאר קרבנות מניין לו שום משמעות להשוותם ועוד לסברתו דשוין הם ודאי דאין לחלק ביניהם דהא הלכתא לשניהם נאמרה בשוה ואיך נחלק ביניהם מסברא. ומ"ש הכ"מ עוד ממ"ש רבינו נראה לכתחל' אינו זורק אם נודע לו ופ"ו מהק"פ כ' דלכתחלה שוחט וזורק וצ"ל שטעמו דשאני קרבן פסח שהוא חוב ומצוה עוברת ע"כ והלח"מ פ"ו מה' נזירות הסכים לדבריו ע"ש. ותימא עד כאן לא כ' בפסח דשוחט וזורק לכתחילה אלא בספק טומאת התהום דהיינו שהוא ספק אם נטמא אבל בנטמא בודאי אף בפסח אין הציץ מרצה אא"כ נודע לו לאחר זריקה כמפורש שם בדבריו ומהתימא על הגאונים אלו שלא עיינו כל צרכם בדברי הרמב"ם. ועמש"ל בד"ה בין כו' וצ"ע:

לא אם אמרת בבעלים שייפיתה כחן בשאר כל הטומאות בשנה כו'. מדקאמר בשאר כל הטומאות ולא קאמר סתמא בכל הטומאות בשנה נראה דסובר סתמא דש"ס דטמא מת אינו משלח קרבנותיו. אע"ג אנן טמא מת בעינן למילף בק"ו מ"מ מצינן קולא בבעלים בטומאה. ואתי' כריש לקיש זבחים דף כג וכ"פ הרמב"ם ה' ביאת המקדש ספ"ב. ובפסחי' פ"ז ה"ז כתבתי בפרושי בד"ה ופריך כו' אפי' אינה טומאת מת וצ"ל ואינה טומאת מת:

לכם בין לו בין לעובד שלו. וקשה אי סובר ר' מנא כרבנן דלעיל דדרשי' מלכם דבעינן שתהא הטומאה גלויה לאפוקי טומאת התהום א"כ ליכא למילף עובד מיניה דלכך נקט לשון רבים לומר שתהא גלוי' לכל ואי סובר טומאת התהום הלכתא גמירי ואייתר לכם ללמד על העובד א"כ ה"ל למכתב לכם גבי טומאה ולא גבי דרך רחוקה ודוחק לומר תרתי שמעינן מיניה וצ"ע:

דאר"י תבן וביטלו בטל. נראה דסובר הירושלמי מתני' דאהלות פט"ו ד' יוסי היא. כדא"ר הונא בבבלי עירובין דף עט ריש ע"א אהך מתני' מאן תנא אהלות ר"י ומדמשני הא דאר"י בשבללו בעפר ש"מ דרי"א מפורש תבן וביטלו בטל. ומכאן ראיה דגרסי' במתני' דאהלות תבן וכגירסת הספרים. אך קשה אי אמתני' דאהלות קאי קשיא הא אפילו בכולו עפר צריך ביטול כ"ש כשבללו בעפר. לכך מההכרח לומר שברייתא מפורשת היא דאמר בה ר' יוסי תבן וביטלו בטל. והיינו דאר"ה מאן תנא אהלות ר"י. ודלא כמ"ש בתוס' שם בד"ה מאן כו' ע"ש:

מה דאר"י בשבללו בעפר. ותימא בעירובין פ"ז ה"ג איתא נמי להך סוגיא ומההכרח לפרש דכשבללו בעפר מסתבר טפי שיתבטל מתבן בלא עפר וכמ"ש שם בפירושי וכאן צריכין לפרש בהיפך כשבללו בעפר אינו מתבטל כמו סתם תבן וכמ"ש בקונטרס. והכא והתם ר"ח הוא דמוקי לה הכי. גם הא דקאמר בסמוך יש תבן כו' לפום סוגיא דעירובין צ"ל דר"י איירי בתבן שאין עתיד לפנותו ולסוגיא דהכא צ"ל דאיירי בתבן שעתיד לפנותו וכמ"ש בקונט' בלישנא קמא מיהו הך לישנא קשה דלסוגיא דהתם קשיא אי באין עתיד לפנותו איירי ר"י ל"ל לבטלו וא"ל קסבר ר"י אין עתיד לפנותו צריך ביטול הא תניא בסיפא דברייתא תבן שאין עתיד לפנותו הרי הוא כעפר סתם ועפר א"צ ביטול. ודוחק לומר קסב' ר"י גם עפר צריך ביטול אפי' באין עתיד לפנותו ועפר שעתיד לפנותו הרי הוא כתבן ולא מהני ביטול. ולישנא קמא דהכא נמי קשיא אחרי שעתיד לפנותו אין כאן ביטול. ודוחק לאוקמי בשביטלו לפי שעה ועתיד לפנותו לאחר זמן. ול"ב שבקונט' בעירובין דמברייתא שמעינן דסובר ר"י בסתם תבן דבטיל. אינו מוכרח אדרבא מברייתא משמע איפכא סתם תבן לא בטיל. ולישנא בתרא דהכא נמי דחוק די"ל סובר ר"ח סתם תבן לא מהני ביטול לכך מוקי לדר"י בשבללו בעפר. ונראה הא דר"ח אמתני' דעירובין לחוד אתמר והאי דיש תבן שהוא כעפר ענין בפני עצמו ולא קאי אדר"ח וצ"ע. כ' המג"א א"ח סי' שע"ב ס"ק כז בשם הרמב"ם פ"ג מה"ט סתם עפר וצרורות בחריץ מבוטלים הן משמע דס"ל דלא מהני ביטול לשבת אחד דאל"כ ל"ל האי טעמא הא בלא"ה עפר אין ניטל בשבת ע"כ דברי תימא הם שכ' הרמב"ם שם בסיפא וכן אם מיעט רחבו בלוח או בקנה כו' מערבין א' וכל דבר הניטל בשבת אין ממעטין בו ע"כ הרי מפורש דדבר שאינו ניטל ממעטין בו ש"מ ביטול לשעה מהני. ועל הישנים אנו בושים אלא שמגלגל עלינו את החדשים שמ"ש הרמ"א סי' שנח סעיף ב' וי"ח דעפר לא הוי ביטול אא"כ אין עתיד לפנותו לעולם. קשה סוגיא דעירובין דדוקא מיעט בדבר הניטל הוא דלא הוי מיעוט אבל דבר שאינו ניטל הוי מיעוט. וראיתי שכבר הרגיש הרא"ש פ"ק דסוכה בקושיא זו והתה"ד כ' רשויות שבת דרבנן מודה הר"ח דמהני אפי ביטול לשעה. ע"ש א"כ יש לתמוה על הרמ"א שהביא דעה זו בה' שבת ומאי דקשיא ליה למג"א ל"ל האי טעמא הא אין עפר ניטל בשבת. לק"מ דיש עפר הניטל בשבת כדא"ר יהודה מכניס אדם מלא קופתו עפר ועושה בו כל צרכיו. וצרורות נמי דבר הניטל לקנח בו לכך צ"ל טעמא דסתם עפר בחריץ מבוטלין הם. והא דאר"ה בדר"י בבבלי עירובין דף ע"ט עפר וצרורות דבר שאינו ניטל הוא לית ליה הא דרב יהודה ואוסר נמי לקנח בצרור ודוחק וצ"ע. ולדידי קשיין דברי הרמב"ם אהדדי דכאן כתב סתם עפר וצרורות בחריץ מבוטלין הם. משמע

אבל בבית סתמן אינן מבוטלין דבית לאו למיטיימ' קאי וכדא"ר אשי בעירובין שם וכ"כ בה' סוכה פ"ד עפר סתם לא הוי מיעוט. ובפ"ז מהט"מ כ' בית שמלאו עפר או צרורות ה"ז בטל הבית. וי"ל מ"ש בהט"מ הוא כגירסתו במתני' פט"ו דאהלות בית שמלאו עפר וצרורות בטל. וסובר הרב דאיירי שמלאוהו עד הקורות דומיא דרישא דתנן בית שמילא תבן ואין בינו לבין הקורות פותח טפח. דהתם ודאי ביטל הבית אבל האי דעירובין ודסוכה איירי בשלא מילא עד הקורות אלא שמיעט מקום הגבוה לכך דוקא בחריץ הוא דהוי מיעוט בסתמא אבל לא בבית. וא"ת לגירס' הרמב"ם מאי פריך הש"ס בעירובין שם ביטלו אין כו' הא ל"ג וביטלו במתני'. וכבר הרגיש התי"ט באהלות שם בזה והניח הדבר בצ"ע ע"ש. וי"ל סובר הרמב"ם הא דפריך הש"ס בעירובין ברייתא היא. כמ"ש תוס' שם בד"ה והתנן כו' וא"ל דהך דמייתי היא ברייתא דאין להביא ברייתא כיון דיכול להביא המשנה ע"כ. הרי לגי' הרמב"ם במתני' ניחא שפיר לומר הך דמייתי היא ברייתא:

מילאוהו חריות צריכה. וא"ת הא חריות דבר שאינו ניטל הוא דלשרפה הוא וי"ל דוקא בקצצם לשרפה מוקצים הם אבל בשקצצום לישיבה או סתם מותר לטלטלם לישב עליהם כמ"ש הש"ע א"א סי' שח סעי' מ' ובמג"א שם א"נ י"ל הא דצריכ' ליה חריות היינו דמספקא ליה אי ביטול לשעה מהני דחריות בטלים לשבת או דלמא ביטול לעולם בעינן ופשיט מדרשב"ל דאמר אפי' רוק מהני למעט אע"ג דלא מהני אלא לפי שעה ש"מ דביטול לשעה מהני. הא ודאי מיהת שמעינן מדרשב"ל דביטול לשעה מהני ודלא כר"ח. ועמ"ש בסמוך בתו' בד"ה מה כו':

תיפתר שמצאו קמצוץ. בפסחים פי' בגליון בגומא תרגום של באחת הפחתים בחד קומציא ע"כ וא"נ דהא מפורש לקמן כל שאינו מופשט כדרכו קמצוץ מיקרי והוא מלשון קיבוץ כדכתיב וקמץ משם והואיל ואיבריו נקבצים קרי ליה קמצוץ. ובפסחי' פירשתי עוד ראש של זה כו' ע"ש וגם זה א"נ דהא דמשני לקמן כגון אילין כו' ע"כ לא קאי אקמצוץ דהא קמצוץ איירי במת אחד. ופי' בקונטרס עיקר:

הא נבלה לא ק"ו כו'. כ' הרמב"ם פ"ו מה' נזירות ולא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד אבל הרוג לא שהרי יודע בו זה שהרגו. וכ' הראב"ד כבר אמרו איזו היא טומא' התהום כל שאין מכירה אחד בסוף העולם ממילא אימעיט הרוג אלא אעושה פסח קרוי ולמעוטי טומא' התהום דזיבה ע"כ. וכ' הלח"מ פ"ב דף ט"ו אמרו טומאת התהום דזייבה התירו וזה סיוע להרמב"ם והר"א סובר דהאי תנא פליג אאידך ברייתא ע"ש. ודבריו תמוהים שהרי פסחים דף פ' מסקינן טומאת התהום דזיבה לא התירו. ובנזיר דרך דחי' אמרו טומאת התהום דזיבה התירו אבל למאי דמסיק ואף ר"א אמר למפרע מדרבנן ש"מ

טומאת התהום בזיבה לא התירו. וע"ק עדיין לא תירץ כלום לקושית הר"א. ובס' א"מ כ' הרמב"ם לאו אברייתא קאי דודאי דסובר ברייתי' אתי למעוטי טומאת שרץ ולא טומא' זיבה כמש"ל אלא מפרש דברי עצמו דלא נטעה לומר דאף בהרוג שייך טומאת התהום שנהרג ע"י חץ ולא נודע לו אם מת או לא קמ"ל דאזלינן בתר רובא ע"כ גם זה תימא עדיין לא פלטי מינן למה לא משני הש"ס בפסחים דאתי למעוטי הרוג דפי היכי דאיצטרך הרמב"ם לפרש דבריו כן נפרש דברי הברייתי'. ועוד כיון דחידוש דין הוא זה היא גופא קשיא מנ"ל להרמב"ם הא. שהרי טומאה ברה"ר היא ואין לנו להחמיר משום רובא. ועוד שהרמב"ם כ' בפרקין בפי' המשנה ועוד אמרו לא אמרו טומא' התהום אלא למת כלבד לאפוקי הרוג דלא לפי שכבר נודע למי שהרגו בלי ספק ע"כ. הרי מפורש דלא כדבריו. ומ"ש דהרמב"ם סובר ברייתא אתי למעוטי טומאת התהום דשרץ וטומאת התהום דזיבה ובדף ט"ו האריך בזה. ואין דבריו נכונים דודאי אין סברא למעט טומאה קלה דלא תהא טומאה חמורה קילא מטומאה קלה כמפורש בסוגיין ועוד דה"ל להרמב"ם לפרש דאין טומא' התהום בשרץ. ומ"ש עוד שם לתרץ קושית הלח"מ פ"ד מה"נ אמ"ש הרמב"ם פ"ו מהק"פ שומרת יום כנגד יום ששחטו עליה את הפסח ואח"כ ראתה פטורה מפסח. אע"ג דסובר למפרע הוא מטמא דלכך פטורה משום דנשים בשני רשות ע"ש שהאריך. ולא עיין יפה. שהרמב"ם כ' שם ברישא זב שראה שתי ראיות וספר ז' ימים וטבל בשביעי שוחטין עליו ואוכל לערב ואם ראה זוב אחר שנזרק הדם ה"ז פטור מלעשות פסח שני וכן שומרת יום כנגד יום כו' ע"כ. הרי דגם בגברא איירי. וכ"מ בבבלי פסחים דף פא ע"ש. והא דכ' תוס' שם דלמא הא דפטורין היינו משום דסבר נשים בשני רשות. קאי אברייתא קמייתא דמייתי שם דלא א"ר יוסי אלא בנשים אבל מודו דמברייתא אחריתא שפיר שמעינן דאף באנשים פוטר ר"י מפסח שני. ובעיקר קושית הר"א נראה דראיית הרמב"ם מדגרסינן בפרקין בבבלי דף סה א"ר יהודה מצא פרט למצוי מת פרט להרוג. א"כ גם ברייתא דר"ח מפרשינן מת פרט להרוג. והא דלא משני הכי בפסחים לר' יוסי ה"ק אפי' לסברת רבא דלא קאמר מת למעוטי הרוג ליכא למפשט האיבעיא אבל להלכה קי"ל כרב יהודה דמת למעוטי הרוג. ובזה דברי הרמב"ם פ"ו מה"נ ופ"ו מהק"פ נכונים. ומסוגיין משמע דמקרא קדריש טומאת התהום בנזיר ועושה פסח דאי הלכה היא אין למילף בק"ו. ועמש"ל בד"ה קל כו':

המאהילין שהן מטמאין מלמטן למעלן. בבבלי גרסי' חוץ מן כזית מן המת והמאהיל על פני טומאה וכל דבר שמטמא מלמטה למעלה לאתויי זב וזבה. ורש"י הגיה ע"ש.

ולסוגיין אין נראה הגהתו אלא ה"פ והמאהיל ע"פ טומאה דהיינו כל דבר שמטמא מלמטה למעלה. וא"צ להגהת רש"י ולא לדחוקיו:

דרי"א טומאה טמונה כו'. לעיל פ"ו הגירסא הנזיר מגלח עליה וא"ת מאי קמ"ל הא מיטמא עכ"פ משום אהל בשנודע לו קודם הזריקה. ודוחק לומר קמ"ל דלא כר' יוסי דאמר פ' העור והרוטב טומאה טמונה אינה מטמא' דא"כ מ"ש נזיר דנקט ה"ל לאשמועינן בכל הטומאות דמטמא וי"ל ודאי ישנו טומאת אהלות שאין הנזיר מגלח עליהם קמ"ל דטומאה טמונה מגלח עליה. מיהו מסוגיין משמע דרי"א טומאה טמונה אין הנזיר מגלח עליה כדמוכח מתירוצו דר' עזריה בסמוך:

הלכה ג

המוצא מת כו'. כ' הרמב"ם פ"ט מהט"מ הלכה ה' ומתים הנמצאים גלוים על פני השדה אין להן שכונת קברות ולא תבוסה. וכ' הכ"מ ממה שאמרו פ"ב דנזיר פרט למצוי ע"כ. ותימא דבריש פ' הנ"ל כתב הכ"מ ומשמע לרבינו דלא אימעיטו הני (דהיינו מצוי והרוג ויושב) אלא מדין שכונת קברות אבל לא מדין תבוסה ע"ש א"כ דברי הרמב"ם סותרין זא"ז וצ"ע:

מת מושכב כו'. בקונט' פירשתי מת פרט להרוג וכ"ה בבבלי. ופירש"י המוצא הרוג נוטלו ואת תבוסתו וכ"כ הרמב"ם. דמשמע להו מתני' לא ממעט להרוג אלא לענין שכונת קברות אבל לא לענין תבוסה וכ"כ הכ"מ ריש פ"ט מהט"מ. וקשה א"כ ה"ל לתנא לאשמועינן כל הנך מיעוטא במצא ג' אבל ברישא במצא אחד או שנים אין חילוק. ובא"מ תמה על רשי"י שכ' ראשו של זה בצד רגליו של זה אין להן תפוסה דנכרים נקברים כך. ובגמרא אמרי' טעמא דכל הני דממעט במתני' דאמרי' דלמא עכו"ם הוא. ואפ"ה יש להן תבוסה וצ"ע רב ע"כ. ונראה דסובר רש"י תבוסה דאורייתא א"נ שהיא מגוף המת הלכך מספיקא דעכו"ם יש להחמיר אבל שכונת קברות שהוא דרבנן אין להחמיר ובשנקברו ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה דודאי עכו"ם אפילו תבוסה אין לו. וזה מדוקדק מאד בלשון רש"י. ועי' בב"ב דף ק"א בתוס' בד"ה המוצא כו'. אבל הרמב"ם דסובר עכו"ם יש לו תבוסה הלכך גורס בבריי' מצא שני' ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה יש להן תבוסה כגי' התוספתא וכסוגיין. ותוס' כתבו טעמא דהרוג משום חסר א"כ אין לו תבוסה דומיא דחסר כמפורש לעיל פ"ז ה"ב ובבבלי בסוגיין והרשב"ם בב"ב דף קא כ' דכל הני אימעיטו אף מתבוס' לפ"ז ניחא דקמ"ל הנך מיעוטא ברישא דמתני' ועמ"ש לקמן בסמוך בד"ה והתני כו':

נוטלן ואת תבוסתן. בבבלי גרסי' היכי דמי תפסה א"ר יהודה ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם. וכ"כ הר"ב וסיים בה שאצ"ל ממצרים אלא ה"ק מעפר של מצרים טול עמי. וכ' התי"ט ולא נמצא בכתוב שנקבר מתחלה במצרים והרמב"ם כתב דאסמכתא בעלמא היא ע"כ. ותימא טפי ה"ל לאקשויי דמקרא מלא הוא שציוה יעקב שלא יקברנו במצרים דכתיב אל נא תקברני במצרים וה"ל להקשות כן אר"י ולא אהר"ב. ונראה דר"י דייק ל"ל אל נא תקברני במצרים אחרי שא"ל ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם. אלא ודאי ושכבתי עם אבותי לשון קבורה הוא שיקברנו עם אבותיו וכפשטא דקרא דויי"ו של ושכבתי אדסמיך ליה קאי ודקשיא א"כ ל"ל וקברתני בקבורתם כמ"ש רש"י בפירושו י"ל דה"ק אל נא תקברני במצרים אלא מיד לאחר מיתה ושכבתי עם אבותי ר"ל יקברני בקבורתם. אך אם לא יותן לך רשות לקברני מיד כאשר הנה באמת דבר קשה היה כמ"ש רש"י סוף פ' ויחי בפסוק כאשר השביעך. אז מההכרח לקברני תחלה במצרים וכשתמצא זמן להעלות ונשאתני ממצרים אז תקח גם העפר תבוסה וקברתני בקבורתם. וניחא הכל בס"ד:

והתני מצא שנים כו'. מהכא מוכח דהני דאימעיטו במתני' אין להם תבוסה דאל"כ לא פריך מידי. ואיפכא ליכא למימר דגרסי' בברייתא אין להן תבוסה וכמ"ש בא"מ ובמתני' משמע דיש להן תפוסה דודאי אין משמעות זה מוכרח עד דניתוב מיניה. אדרבא סחמא משמע דאין להן תבוסה מדנקט הנך מיעוטא ברישא וכמ"ש במתני' בד"ה מת כו'. ומעתה צ"ל הירושלמי דאין הטעם דהנך דממעטינן במתני ' משום ספק עכו"ם אלא אפי' ודאי ישראל והוא הרוג או שלא נקבר כדרכו אין לו תפוסה. דהא קאמר אני אומר גל נפל עליו והרגו הרי דבישראל איירי ואפ"ה אין לו תפוסה וכ"מ ממאי דפריך בסמוך. ועמ"ש במתני' בד"ה מה כו'. ועמ"ש לעיל בד"ה תיפתר:

א"ל אמור דבתרה אם התקינו כו'. וקשה הא במתני' דאהלות בסיפא תנן רש"א אם התקינו לקבר מתחלה יש לו תבוסה. משמע דרבנן פליגי עליה וכ"כ הרמב"ם והר"ב וי"ל ה"ק כיון דר"ש בסיפא פליג א"כ ל"ק מתני' דהכא דאתיא כר"ש. לפ"ז הלכה כר"ש. ודוחק לומר דה"ל סתם ואח"כ מחלוקת. והרמב"ם פוסק כמתני' דהכא א"כ לא ה"ל למיפסק דאין הלכה כרבי שמעון וא"ל דסובר ר"ש לא פליג אלא אהא דאמר ת"ק בור שמטילין לתוכה נפלים או הרוגים מלקט עצם עצם ועליה קאר"ש אם התקינו לקבר נוטלו ואת תבוסתו ובהא אין הלכה כר"ש והא דקאמר ת"ק המפנה קברו מתוך שדהו מלקט עצם עצם איירי במושכב שלא כדרכו. דא"כ לא פריך הש"ס כלו' ועוד הא לשיטת הרמב"ם אפילו מושכב שלא כדרכו יש לו תבוסה כמ"ש ריש פ"ח מהט"מ. והר"ש כ'

פט"ז דאהלות הא דאר"ש יש לו תבוס' אתא למימר דאפילו לפנותו אסור כיון דהתקינו לקבר ע"כ. וכ"כ הרא"ש אלא שיש ט"ס בדבריו. ודברי תימא הם חדא מנ"ל דסובר ר"ש דאפילו לפנותו אסור ועוד לדבריהם אף כר"ש לא אתיא מתני' דתנן נוטלו ואת תבוסתו. משמע דאפילו לכתחלה מותר לפנותו כדאמרי' בסמוך וצ"ע:

הדא אמרת מת מצוה כו'. וא"ת אם מותר לפנותו לענין מאי קנה מקומו וי"ל לענין זה קנה מקומו שאין בעל השדה רשאי להוציאו משם ולזרקו במקום אחר אלא צריך להניחו במקומו או שיקברנו במקום אחר:

אר"ז תיפתר שנקבר שלא ברשות. וקשה דתניא בתוספתא דאהלות ומביא' הר"ש פט"ז והנקבר שלא ברשות אין לו תבוסה א"כ אי אפשר למוקמי מתני' בנקבר שלא ברשות דבמתניי תנן נוטלו ואת תבוסתו וי"ל ר"ז כרשב"ג ס"ל דתניא בתוספתא שם בסיפא רשבג"א הנקבר שלא ברשות יש לו תבוסה. וזה ראיה לפסק הרמב"ם פ"ט מהט"מ דפוסק כרשב"ג ודלא כרבנן. ועי' בכ"מ שם. וא"ת הא מת מצוה קונה מקומו וא"צ רשות וי"ל כגון שהי' לו לקוברו בשדה אחר כדאמרינן לעיל פ"ז ה"ב:

וחש לומר שמא מת מצוה הוא כו'. וא"ת אמאי לא פריך וניחוש שמא נקבר שם לשם קבורה ומקומו אסור בהנאה מאי קאמרת כיון שאינו ידוע שיש שם קבר לא חיישינן לכך א"כ מת מצוה נמי. וא"ל במת מצוה חיישינן דכל מת מצוה אינו ידוע לבעל השדה דהמוצאו קוברו שם בלי ידיעת בעל השדה דהא משני מת מצוה קלא אית ליה כמ"ש בלשון ראשון בקונט' בד"ה ומשני כו' וכן משני בבבלי סנהדרין דף מז ע"ב. אבל לל"ב שבקונט' ניחא:

קבר הנמצא כו'. בבבלי פרק נגמר הדין דף מז הגירס' קבר הנמצא מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה קבר המזיק את הרבי' מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה. ופירש"י כגון שהוא חדש וידע בעל השדה שלא צוה מעולם לקברו שם ובגזלה נקבר. שם ע"כ ר"ל אלו אין הקבר חדש י"ל קודם שירד בעל שדה זה לשדהו נקבר שם מדעת בעל השדה. ובהכי איכא לפרושי מתני' דהכא. (והר"ש פי' באהלו' כגון שהי' חורש כו'. ונ"ל שהוא ט"ס) המוצא פרט למצוי שהדבר ברור וגלוי שנקבר שם שלא מדעת בעליה. ותו' ב"ב דף קא ע"ב האריכו ודחקו בפירושא דמתני' ע"ש. והר"ש שם מביא תוספתא וז"ל קבר הנמצא מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה קבר המזיק את הרבי' מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה קבר הידוע אין מפנין אותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה. ופי' מקומו טהור דהא פינהו ואסור בהנאה דשמא קבר דהאי מת הוא ע"כ.

ודבריו אלו תמוהי' בעיני ואין לי לפרשם גם קשיא כוון דקבר הנמצא וקבר המזיק דיניהם שוין לתנינהו בחדא והכא לא שייך תי' הכ"מ ע"ש. וגירס' הרמב"ם כגירס' סוגיין ממש. והכ"מ האריך בזה ע"ש. ופירושי בקונט' כפי' הכ"מ. אך הלשון דחוק לפרש קבר הנמצ' דאיירי בשלשה קברים שאז צריך בדיקה דלא דמיא לקבר ידוע והמזיק את הרבים. וכ' הכ"מ בשם הרשב"א וז"ל וגירס' הירושלמי משובשת דאיך אפשר להתמי' בקבי הנמצא ולטמאו ולאסרו בהנאה יותר מקבר הידוע ואפילו תאמר בנמצא יש לחוש למת מצוה א"נ למה מותר לפנותו ועוד קשה נמצא שמותר לפנותו קאמר שהוא טמא ואסור בהנא' וידוע שאסור לפנותו טהור ומותר בהנאה כלפי לייא ע"כ ע"ש. ונראה דה"פ דירושלמי קבר הנמצא כגון שהיה חדש כו' ובעל השדה אומר שנקבר שם שלא ברשות כפירש"י שהבאתי לעיל הלכך מפנין אותו דעד אחד נאמן באיסורי' ואיסור פינוי דרבנן אבל מקומו טמא ואסור בהנאה שאם אתה אומר מקומו טהור ומותר בהנאה הרי נוגע בעדות הוא ואין הדבר בידו שהרי רבים יודעין שנמצא שם מת ואפילו על הפינוי אין ראוי להאמינו אלא כיון שאינו נוגע בדבר דהא אין לו תועלת בפינוי דמקומו טמא ואסור בהנאה לכך נאמן. קבר הידוע היינו שנודע לרבים שנקבר שם לשאלה אלא שלא נודע אם לזמן קבוע או עד שעת הפינוי ובעל השדה אומר שכבר עבר זמן השאלה וכיון שהפינוי גורם שמקומו טהור ומותר בהנאה הלכך אינו נאמן לפנותו מ"מ אם פינהו מקומו מותר דהא ידוע לרבי' שנקבר לשם ע"מ לפנותו ולאו מפיו אנו חיין. ומעתה ניחא הכל. אך לשון הרמב"ם עד שיבדוק קשה וי"ל לאחר הבדיקה רגלים לדבר שהאמת עם בעל השדה אך קשה קבר המזיק מ"ט התירו חכמים לפנותו הא בדין נקבר כדמסיק בשקדם את העיר איירי מאי קאמרת משום הפסד הרבים שלא יטמאו א"כ אף מקומו הי' להם לטהר דהא שניהן דרבנן. והרשב"א תירץ וז"ל ומיהו בקבר המזיק יש ליישב בדוחק מותר לפנותו כדי שלא יצטרכו הרבים להרחיק ממנו ומ"מ לא לטהר מקומו כדי שלא יבואו להשתמש ולהנות בו והנאתו דאורייתא ובגמרא איירי בשקדמה העיר ונקבר שם שלא כדין לפיכך תני מקומו טהור שלא גזרו חכמים טומאה בזה ואין בו איסור הנאה. וכ' הכ"מ מה שרצה להעמיד גמרין בשקדמה העיר יש לתמוה דא"כ לא הוה שתיק גמרין מלפלוגי בהכי ע"כ. ולדידי דברי הכ"מ תמוהין. דאיך אפשר לומר דגמרין איירי אפילו בשקדם הקבר איך התירו חכמים הנאה דמדאורייתא אסור דהא כדין נעשה וכי יש יכולת ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה וצ"ע. וא"ת להרשב"א מאי מהני תקנתן לפנותו הא עדיין מקומו טמא וי"ל כל זמן שהמת בתוכו תופס ד' אמות ועכשיו שפינהו מקומו לבד טמא וא"ת מה להם לעקור תקנתם בזה הא

אפשר לתקן במחיצות כדאיתא בש"ע י"ד סעי' שע"א סעי' ה' וי"ל דהא מיהת תופס ד' טפחים כמפורש שם. אך קשה הא אינו אסור בהנאה אלא קבר של בנין כמפורש פ' נגמר הדין וכ"כ בש"ע י"ד ריש סי' שע"ד א"כ כי היכי דהתירו משום כבוד הרבים פינוי המת עצמו כך יש לתקן לפנות עציו ואבניו של הקבר. ואף שרש"י פי' שם שגזרו טומאת עולמים על הקבר כדי שלא יפנוהו. אין כוונתו שתהא קרקע עולם אסורה בהנאה דאורייתא כמו שהבין הכ"מ שם ותמה עליו ע"ש. אלא ר"ל גזרו הא אטו הא בדאורייתא הלכך גם בדרבנן גזרו הא אטו הא. א"כ הדרא קושיא לדוכתא היה להם להתירו גם בהנאה ואף שרש"י כ' בקבר המזיק דאיסור הנאה דאורייתא ר"ל כיון דאיסור הנאה דקבר בנין אסור דאורייתא גזרו נמי בקבר קרקע עולם לאסרו בהנאה אבל מקומו טהור מפני נזק הרבים. לכך נראה בקבר בנין איירי הירוש' ומקומו טמא דקאמר היינו דצריך לפנות גם עציו ואבניו משא"כ בקבר הידוע שמעולם לא נאסר הבנין שנקבר שם ע"ד לפנותו וכמ"ש. וא"ת בין לירושלמי בין להבבלי קשה ליתני ד' קברים הן נמצא וידוע ומזיק את הרבים שקדמה העיר ושקדם הקבר וי"ל הירושלמי סובר אם העיר קדם לאו קבר מיקרי כיון שנעשה שלא כדין. והבבלי סובר אם הקבר קדם היינו קבר הידוע. וא"ת א"כ תיקשי אם העיר קדם היינו קבר הנמצא כבר תירץ הכ"מ דאין דינן שוה דמפנין דתני בקבר הנמצא היינו שרשאי לפנותו ומפנין דתני בקבר המזיק היינו שצריך לפנותו שלא יזיק את הרבים והכי דייק לשון הרמב"ם ע"ש. ואני תמה שלא הזכיר מזה דבר בב"י ובש"ע. וגדולה מזו כ' סי' שס"ג סעיף א' קבר הנמצא מצוה לפנותו. וזה היפך דעת הרמב"ם. ובר"ן פ' בני העיר משמע דסובר כדעת רש"י שקרקע עולם אסור בהנאה. ודלא כמ"ש הב"י ריש סי' שסח. גם מ"ש הב"י סי' שס"ד בשם הרמב"ן דמשמע בירושלמי טעמא דמפנין הוי מפני הטומאה ע"כ. איני יודע מאי קמ"ל בזה הא גם דברי הבבלי הכי משמעין הלכך מפנין שלא יזיק את הרבים וכן פי' רש"י שם בסנהדרין וצ"ע:

כל הקברות מתפנין כו'. וקשה דגרסי' בירושלמי פ"ב דמ"ק דף ד' ע"ב אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר מכובד למכובד כו' ולא מבזוי למכובד. וא"ל דמפנין דקאמר היינו לתוך שלו כדתני בסיפא התם ובתוך שלו אפי' ממכובד לבזוי. דא"כ מאי קמ"ל בסיפא חוץ מקברי המלך והנביא וכי תעלה על דעתך שאלו נקברין בקרקע שאינה שלהם. וכה"ג אמרו בבבלי פ' י"נ דף קי"ב וכי צדיק קבור בשאינו שלו. וא"ל בנקברים שם לפי שעה איירי דא"כ מאי ראיה מייתי מקברי חולדה גם קברי בני דוד קאמר דמפנין. ובפי"ד דמס' שמחות גרסי' כל הקברות מתפנין אמרו לו לר"ע מעשה בקבר חולדה שהיה בירושלים ולא נגע בהן אדם מעולם אמר להן ר"ע משם ראיה מחילה היתה

עשויה להן ומוציאין את הטומאה לנחל קדרון ע"כ. וגי' זו נראית נכונה יותר מגירסתינו. אך מה שהקשיתי קשיא גם למס' שמחות דבפי"ג מייתי נמי להך ברייתא דמ"ק. ונ"ל דארישא קאי דקאמר קבר שבעיר מפנין וקאמר כל הקברות שבעיר מפנין והשיבו שקבר חולדה שבירושלים לא פינהו והשיב ר"ע שע"י מחילה פינוהו. גם במס' שמחות תני ברישא קבר שהקיפתו את העיר מג' רוחות אי משתי רוחות זה כנגד זה אם היה רחוק יותר מחמשים אמה מכאן ויותר מחמשים אמה מכאן מכנין אותו כל הקברות מתפנין כו'. מיהו הירושלמי נראה דפליג אברייתא זו דא"כ ה"ל לתרוצי הברייתות דבסמוך דקשיין אהדדי מ"ד מפנין בשאין יותר מחמשים אמה מכל צד מ"ד אין מפנין בשיש יותר מחמשים אמה מכל צד:

תמן מלא המטה עוברת כו'. עי' בקונט'. ובפי' הרא"ש פרק י"ד דאהלות כ' כמלוא המטה אית דל"ג ליה דתנן פרק המוכר פירות חצר שש על שש כמלוא המטה ובירושלמי משמע דגרס ליה ופריך ממשנה למשנה ומשני חצר שפתוחי' לה ארבע מערות מארבע רוחותיה צריך מרובע כי המטה חוזרת לכל צד אבל במערה מכניסים מתוכה לכוך ומכוך לתוכה די בארבע אמות ע"כ. ופי' תימא דא"כ מאי קאמר בסמוך עד איכן כו'. ועוד לפירושו צריכין למוקמי מתני' דהמוכר במטה חוזרת ובסוגיין הגירסא איפכא תמן במטה עוברת. וכ"ש לגירסת הר"ש תמן מלא המטה עומדת הכא במטה החוזרת. דקשיא טפי. ועוד שאין תי' הש"ס מספיק דעדיין קשיא למה הכא על שמנה והתם על שש מיהו הא איכא לשנויי שש על שש כשתחתכו לרצועות אמה על אמה הן ל"ו וארבע על שמנה הן ל"ב וכמ"ש בקונט'. אך גי' הר"ש נראית יותר נכונה. והתי"ט כ' ומ"ש הר"ב כמלא המטה וקובריה ל"ג הכא. כלומר אבל בב"ב גרסי' לה כו' הר"ש הביא ירוש' דגרס ליה ולא עוד דבב"ב ל"ג וקובריה וקאמר התם במטה עומדת והכא במטה חוזרת ע"כ ותימא מנ"ל דבב"ב ל"ג וקובריה. ואי ממאי דל' הר"ש ובירוש' פריך תמן תנינן ועושה חצר על פתח המערה שש על שש כמלא המטה ע"כ. אין וה נכון דהא שם בסמוך לה מביא הר"ש מתני' דב"ב וגרס כמלא המטה וקובריה. ואף שבירוש' הגי' כמ"ש הר"ש. הרי בירוש' ב"ב הגירס' כמלא המטה וקובריה ועוד א"כ איך קשיין מתנייתא אהדדי הא הכא תני כמלא המטה וקוברי'. מיהו הא י"ל דקשיא לש"ס למה מצריך שם יותר מהכא וכמ"ש. אך בתירוצא דש"ס קאי בתרווייהו מלא המטה ולא הזכיר וקובריה לכך נראה עיקר דבתרווייהו גרסינן וקובריה אלא שהירושלמי קיצר בלשונו כמנהגו ונכון:

ולא דמייא כו'. פ"ה דכלאי' הגי' א"ר יונה ולא דמייא תמן ארווחין ורצפן יש להן שכונת קברות רצופין ורווחן אין להן שכונת קברות ברם הכא מרווחי' ורצפן במחלוקת רצופין

ורווחן ד"ה ברם הכא מה פליגין בשבא ומצאן רצופין כו'. ופי' הרא"פ ורצפן כיון שהניחן מרווחין מסתמא דעתו הי' להניחן כך וקנו מקומן ומה שריצפן אח"כ לא נעשה אלא לפי שעה ועתיד לפנותן אבל בכרם לא שייך קנין מקום ולכך אמר בנזיר ברם הכא אין עליהן שכונת קברות הלכך במרווחין ורצפן פליגי אבל רצפן ואח"כ רווחן לד"ה כרם שהרי ביטל האמצעי'. ברם הכא מה פליגין כו' אגב שיטפה דנזיר נקט לה הכא וה"פ בשבא ומצאן רצופין פליגי רש"א הוא לא רצפן מתחלה אלא גל אבני' רצפן וכיון דלא ידע מזה אין עתיד להרוויחן ואינו שכונת קברות שאין זה מקומן ורבנן אמרי מרווחין היו ורצפן וכיון דידע מזה דעתו להרוויחן ע"כ. ואין דבריו מחוורין. חדא מאי קאמר מה שרצפן אח"כ נעשה לפי שעה הא אפילו נעשה לעולם לא מהני שהרי קנו מקומן ולעולם באיסורן קיימין דהא איירי בדידעינן בודאי שהיו מרווחין תחלה דאל"כ אלא שבא ומצאן רצופין ודאי פליגי כמפורש בסמוך וא"ל אי לאו דאחרי' שרצפן לפי שעה אין לעשותו ש"ק די"ל כיון דרצפן אח"כ מסתמ' כך הוה דעתו מעיקרא ולא הרויחן להניחם כך. דא"כ אינו אלא ספק ולמה אסור לפנותו הא איסור פינוי דרבנן וספק דרבנן להקל. ועוד כלפי לייא מרוצפין ורווחן אמאי פליגי הא טפי מסתבר לומר שמעיקרא כך הי' דעתו להרוויחן מלומר על מרווחין ורצפן שדעתו להרויחן. גם משעה שהרוויחן נעשה ש"ק. ועוד מדנקט התם תרי זימני ברם הכא ש"מ דגירס' סוגיין היא הנכון' ועוד לפירושו פלוגתייהו בשהיו מרווחין ומצאן רצופין ולא נודע מי רצפן דאל"כ אלא שלא נודע שהיו מרווחין תחלה א"כ ל"ל לר"ש למימר טעמא שנעשה ע"י גל של אבני' תיפוק לי' אפילו בשרצפן היא אין עליהן ש"ק שאין כאן סברא שהיו מרווחין ועוד א"כ הל"ל רבותא טפי תמן בשקברן הוא יש עליהן ש"ק אפילו בשרצפן הוא מדקא' מרווחין ורצפן יש עליהן ש"ק משמע בשרצפן הוא מתחלה ועדיין מרוצפין פליגי ועוד ל"ל לרבנן למימר מרווחין היו כו' הא גם ר"ש איירי שהיו מרווחין תחלה. גם לפירושי בקונט' קשה ר' יונה קאמר תמן אמתני' דהכא דהיינו ש"ק ור' יוסי קאמר תמן אמתני' דכלאים. ועוד לישנא דש"ס קשה דקאמר גבי כרם לא שייך ש"ק דמילתא דפשיטא היא. לכך נראה דה"ג א"ר יונה ולא דמיין תמן יש עליהן שם כרם ברם הכא אין עליהן ש"ק. וה"פ תמן בכרם אם בעל הכרם או אדם אחד נטל האמצעי' וריווחן יש עליהן שם כרם לכך אמרי חכמים דרואין את האמצעיים כאלו אינן אבל הכא אף אם ניטלו האמצעיים י"ל מדמעיקרא לא היה דעתו לעשותן ש"ק אף שפינה האמצעיים לאיזה סיבה פינה אותם ולאו לעשותן ש"ק ולית להו רואין האמצעיים ולא פליגי בש"ק כלל ור' יוסי אומר דוודאי פליגי גם בש"ק ואפ"ה לא דמיין כדמסיק וכדפירשתי בקונט'. וכן נראה עיקר:

בדק עד עשרים כו'. וקשה א"כ עד עשרים דרישא וסיפא אין פרושן שוה מפני מה לא שינה התנא בלשונו ועוד קשה מ"ש עשר שיבדוק מיהו לזה י"ל שא"צ לבדוק אלא כנגד אורך הכוך ושש דחצר וכרבנן דפ' המוכר פירות:

הלכה ד

וטמא אותו כו'. בבבלי בסוגיין גרסי' אמתני' מה"מ אר"י אמר רב לטהרו או לטמאו הואיל ופתח הכתוב בטהרה תחלה א"ה אפילו משנזקק לטומאה ספיקו טהור. וכ' תו' פי' ר"ת דהא לעד שלא נזקק לטומאה ל"צ קרא דאוקמי' אחזקתי' אלא אנזקק לטומאה ע"כ. וקשה הא בפ"ה דנגעים תנן כל ספק נגעים בתחלה טהור כו' כיצד שני' שבאו אצל כהן בזה בהרת כגריס כו' בין באיש אחד בין בשני אנשי'. א"כ צריך קרא לאיש אחד אע"ג דטמא וודאי ולא שייך כאן אוקמי' אחזקה אפ"ה טהור מגזירת הכתוב. ועוד מעיקרא פריך מה"מ משמע דצריכין קרא דבתחלה טהור והדר פריך דלטהור בתחלה ל"צ קרא ועוד לישנא דא"ה דחוק וצ"ע לכך נראה רב דרישׁ קרא לטהרו כו' אעד שלא נזקק לטומא' אפילו באיש אחד טהור ופריך א"ה דמהאי קרא ילפי' כל שיש ספק בנגע מטהרינן מגזירת הכתוב א"כ ניליף נמי משנזקק לטומאה דהא לא עדיף חזקת טומא' מטומא' וודאית דאיש אחד ומשני דרשת רב קאי אר' יהושע וטעמ' דמתני' כדדרשינן בת"כ דאיכא ריבוייא אעד שלא נזקק ומיעוטא משנזקק. אך קשה מעיקרא פריך מה"מ ולא משני מידי. והרב בק"א כ' לכך נאמ' וטהרו את הודאי הוא מטהר דמשנזקק לטומאה כו' אוקמי' אחזקתו ועד שלא נזקק לטומאה מספיקא מטהרו נמי משום דמוקמי' ליה אחזקת טהרה ע"כ. ודברי תימא הן א"כ קרא ל"ל ועוד באיש אחד לא שייך חזקה וכמ"ש בסמוך וא"ת לר"ע דאמר נגעים פ"ה דוקא בשני אנשים קרא ל"ל אעד שלא נזקק לטומאה הא איכא חזקה ומ"ש בקונט' כיון דאיכא טומאה ודאי' לא מוקמינן אחזקה. קשה דהא גם בשני שבילין מטהרין שניהם וקרא לא כתיב אלא בנגעי' ודוחק לומר דילפינן מיניה. דהא דילפינן ליה לרבנן לא ילפינן מיניה באיש אחד שהלך בשני שבילין שיהא טהור וי"ל דגרסי' בת"כ בין באיש א' בין בשני אנשים טהור רע"א באיש א' טמא בשני אנשי' טהור א"ל והלא נאמר נגע הוא ולמה נאמר וטימא אותו את הודאי הוא מטמא ואינו מטמא את הספק ע"כ. שמעינן מהכא או דר"ע לית ליה הך דרשא או דהדר ביה. ובז"ר כ' והלא לא נאמר נגע הוא פי' אלו נאמר נגע הוא הוי משמע שצריכין לידע באיזה נגע פשה אבל מדכתיב וטימא אותו משמע על איש ראי שצריכין לידע באיזה איש פשה אבל אם שניהם באיש א' טמא ע"כ ר"ל מדכתיב נגע היא לשון נקבה ש"מ וטימא אותו שהוא לשון זכר לא קאי על הנגע לפי פי' זה הדרא קושיא לדוכתא קרא ל"ל. ובאמת לא

מצאתי גי' זו בת"כ ובילקוט. גם לשון הרמב"ם והרא"ש בפי' המשנה דנגעים. פ"ה לא משמע כן ע"ש. ועוד לשיטת הרמב"ם דספיקא דאורייתא לקולא ל"ל קרא לספק באיש דשניהם טהורים ודוחק לומר דקרא אתי לאשמועינן אפילו באו שניהם בבת אחת וצ"ע:

מעתה אפילו מראיי' הראשונה. וקשה הא הראשונה אף באונס מצטרפת כדפרישית במתני' והיקישא דנדה לא קאי אקרבן ואין להגיה מעתה אפילו השני' דא"כ בשרו דדרשינן מיני' ולא מחמת אונסו למאי אתיא ונראה הא דאמרינן ראיי' ראשונה אפילו באונס מצטרפת מימרא דר"ה היא בבבלי פ' בנות כותים והירוש' פליג עליה וסובר כסתמא דמתני' דזבים דתנן ראה ראיי' ראשונה בודקין אותו. ובהא פליגי דהבבלי יליף דראיי' שלישי' אין בודקין אותו מדכתיב לזכר ולנקבה ולא כתב נדה הלכך יליף היקישא דזאת תורת הזב ואשר תצא ממנו ש"ז כמפורש שם בפ' בנות כותים והירושלמי יליף מהיקישא דנדה דאתי למעוטי אף ראיי' ראשונה עד שיהא כנדה. ואף דהמקשה לא ידע דבעינן שיהא כנדה מ"מ היה ברור לו דאף ראיי' ראשונה אינה מטמאה באונס אלא דלא ידע מנ"ל:

אונסו ממש. ותו' כ' אונסו כמו מאכל ומשתה והנך ז' דאמרי' שמרגילין זיבות טמא משנזקק לטומאה וכ' התי"ט והרמב"ם פי' אונס כגון שיוכה על גביו או יפחד ע"כ ונראה שחוזר ג"כ על אחד משבעה כו' ע"ש. ומסוגיין משמע דאונסו דמתני' לא קאי אהנך שבע דהא כבר אמר אין בודקין אותו והיינו הנך שבע אלא אתי לאשמועינן דאפי' אונס ממש טמא וזה ברור:

ספק זוב ספק קרי זוב. כ' בא"מ הא דגרסי' בבבלי בסוגיין אלא אר"א בר אהבה לומר שאין תולין בה. ר"ל הא דתנן ספיקו וש"ז חדא הוא ספיקו של ש"ז והא דפריך הש"ס ש"ז טמא למאי היינו לרבא ע"ש. ותימא הא מפורש כאן דתרי מילי נינהו דקאמר ספיקו היינו ספק זוב ספק קרי ואפ"ה קשיא ליה ש"ז טמא למאי ומשני לה שאין תולין בה מע"ל וא"ל דה"ק אלא שאין תולין ר"ל דהדר ביה ממאי דמוקי למתני' ספק זוב ספק קרי אלא פי' דמתני' ספק של ש"ז קאמר ולומר שאין תולין בה מע"ל דא"כ קשה למה הדר ביה הא מצינו לפרש מתני' ספיקו היינו ספק של ש"ז אלא דקשה לפ' כן מתני' דא"כ מאי ושכבת זרעו דתני כמ"ש התי"ט. ויותר קשה להבבלי מאי פריך ש"ז טמא למאי הא אף לרבא איכא לשנויי ספק של ש"ז. גם הר"ש כ' פ"ב דזבי' משנה ב' וצריך לפרש ספיקו אם בא הזוב קודם הקרי או לאחר הקרי וש"ז מפרש בנזיר לטמא במשא ור"א בר אהבה מפרש לומר שאין תולין בה ע"כ. הרי דסובר אף לראב"א תרי מילי נינהו ולא פליגי רבא וראב"א אלא בפי' ש"ז ולא בפי' דספיקא. ונראה רבא מפרש ספיקו היינו

שראה זוב תוך מע"ל אחר הקרי והיינו דקאמר א"ו חזא ספק מחמת ש"ז ספק מחמת ראייה (ולפי' תו' קשה לשון מחמת דאמר רבא) וש"ז היינו לטמא במשא וראב"א סובר ספיקו ספק זוב ספק קרי והיינו לטמא במשא א"נ לענין זה שסותר ז' וכמ"ש תו' לרבא וש"ז לומר שאין תולין בה. ונראה דמפרש ספיקו כפי' תו' ולכך פליג אדרבא דלא ניחא ליה לאוקמי מתני' כיחידאה דסובר קרי מטמא במשא משנזקק כל ז':

הלכה ה

כיני מתני' כו'. רש"י והר"ב פירשו ר"נ פוטר שרגלים לדבר שלא מחמת מכה מת כיון שהיקל ממה שהיה ע"כ. בבבלי סנהדרין דף ע"ח מפרש טעמא דר"נ מקרא וקשה ל"ל קרא הא סברא הוא ולמה לא פי' טעמא דרבנן. אלא ודאי הסברא כרבנן לכך א"צ קרא לדדעתן וקרא דר"נ מוקי ליה רבנן בענינא אחרינא כמפורש שם. ועמ"ש בסמוך. גם הרמב"ם פירש מתני' כסוגיין. ומהתימא על רש"י והר"ב וותי"ט שנעלם מהן סוגיין. ובמתני' דבסמוך דתנן אונסו וספיקו וש"ז טמאים שרגלים לדבר כ' הר"ש וקשה הא רבנן ור"א בקראי פליגי כמפורש בבבלי בסוגיין וי"ל רגלים לדבר אספיקו לחודיה קאי וכ' התי"ט אבל קשה בבא דבסמוך המכה את חבירו דפליגי בקראי והתם ליכא לאוקמי למילתא אחריתי ע"כ. ולמאי דמוקמינן מתניתין דידן דרבנן אמרי שרגלים לדבר לק"מ דהא אינהו לאו מקרא ילפי דרשתם אלא מסברא. אך תירוצו דהר"ש קשה אס"ד דאספיקו קאי ה"ל למתני ספיקו לבסוף ולמה הפסיק בינו ובין רגלים לדבר ש"ז. ונראה דגם אש"ז קאי דהא לרבא ש"ז היינו לטומאת משא ולראב"א לומר דאין תולין ותרווייהו לאו מקרא ילפינן דהא קרא היקישא לנדה אתי לאשמועינן ובאשה לא שייך ש"ז:

אם בשלא אמדוהו למיתה הה"ד אם יקום כו'. משמע דסובר דמוקמינן כולא קרא בחד גוונא באמדוהו למיתה או לחיים וכן לפי המסקנא אמדוהו לחיים ומת פטור מממון למ"ד אומד של טעות היה ש"מ דסובר אמדוהו לחיים ומת לא כתיב בקרא. מיהו בבבלי סנהדרין שם מפורש לד"ה קרא בתרי אומדנא איירי אלא ר"נ מוקי חד למיתה וחיה וחד למיתה והיקל ורבנן מוקי חד לחיים ומת וחד למיתה וחיה ע"ש. והמהרש"א מקשה שם בסוגיא דסנהדרין ג' קושיות. א' לפירש"י לא יתיישב קושית תו' כו'. ב' לפי' תו' מאי פריך ור"נ מנ"ל היקל ומת פטור דלמא קרא לאמדוהו לחיים ומת אתיא הא ע"כ קרא להיקל אתי כו'. ג' לר"נ ל"ל ונקה המכה לפטור מיתה תיפוק ליה מדחייבי' ממון כו' ע"ש. ונראה לתרץ קושיא הראשונה לרבנן אף אי לא כתיב ונקה המכה שמעינן אמדוהו למיתה וחי דפטור ממיתה מדחייבו קרא ממון דכתיב בסיפא רק שבתו יתן וכמ"ש המהרש"א שם לכך פריך לרבנן ונקה המכה ל"ל. וכ"ת א"כ לר"נ ונקה המכה ל"ל ו"ל איצטריך דלא

נימא תרי אומדנא דקרא באמדוהו למיתה וחי איירי וקרא ואם יקום לדיוקא אתי לומר אם קם פטור הא אם לא קם חייב כדאמרינן בסוגיין. וא"ת ל"ל קרא לחייב היקל ומת הא סברא דחייב דהא לפי המסקנא איצטריך קרא לפוטרו וי"ל ודאי לפירש"י סברא דהיקל ומת פטור שרגלים לדבר וסד"א קרא יתירא לדיוקא אתי לחייבו מיתה לכך כתיב ונקה המכה יתירא ללמד דהיקל ומת פטור. וא"ת לא לכתוב רחמנא אומד כלל ומסברא ידעינן דהיקל ומת פטור וכ"ש מת וחי דפטור וי"ל אי לאו דאשמועי' קרא דמת וחי פטור ה"א לעולם בתר האומד הראשון אזלינן ומת וחי חייב כ"ש היקל אבל השתא דכתיב מת וחי פטור אמרי' מסברא דהיקל פטור. וא"ת ל"ל אם יקום ונקה המכה לכתוב ולא ימות דשמעי' מיניה מת וחי דפטור ומסברא שמעינן אף היקל ומת דפטור וי"ל לפי' הירושלמי שרגלים לדבר חכמים אמרוהו לק"מ דר"נ פוטר מטעם דכשהיקל ואמדוהו לחיים כבר יצא מב"ד זכאי (ודלא כמהרש"ל) וכשמת אח"כ פטור וסד"א אף ממון פטור דה"ל כחייבי מיתות שוגגין וכמ"ש תו' לכך איצטריך קרא דאם יקום להיקל ומת דחייב ממון אלא דס"ד קרא לדיוקא אתי ולחייבו מיתה דטפי מסתבר לאוקמי קרא בהיקל ומת מלאוקמי לחייבי מיתות שוגגין חייבין ממון לר"נ ונקה המכה לאשמועי' דהיקל ומת פטור ממיתה וחייב ממון אע"ג דשאר חייבי מיתות שוגגין פטורין מממון הכא חייב דאומד לחיי' עיקר. ולשיטת רש"י נמיל"ק דהא דקאר"נ שרגלי' לדבר לא דודאי פטור אלא ה"ק יש נמי רגלים לדבר לפוטרו דאיכא למימר שלא מת מחמת הכאתו שהרי היקל וה"ל ספק אלא שלפ"ז ה"א לפטרו ממון דמספיקא לא מפקי' ממונא לכך איצטריך אם יקום לחייב ממון אלא דלא נימא לדיוקא אתי לחייב היקל ומת במיתה לכך כ' נמי ונקה המכה וכמ"ש בסמוך. וא"ת בין לשיטת רש"י בין לשיט' תו' קשה לכתו' רחמנ' אם יקום ונקה המכה ממילא ידעי' דקאי אהיקל דאי אמת וחי ל"ל ונקה המכה דממיל' ידעי' דפטור ממיתה כיון דחייב ממון וכיון דשמעי' מקרא דהיקל פטור כ"ש מת וחי וי"ל ס"ד ונקה המכה לדיוקא דהיקל חייב וכמש"ל. ועי"ל לשיטת רש"י מת וחי סברא לחייב מיתה די"ל רחמנא חס עליה דניזק משא"כ בהיקל ליכא למימר הכי דהא חזינן דמת. ונראה שזהו שדחקו לרש"י למוקמי קרא דמת וחי לפטור מיתה משום דסובר לחייב ממון ל"צ קרא דודאי לא חס רחמנא עליה דניזק שיפסיד ממונו. אבל תו' סברי פטור ממון ממילא קאתי. ומהאי טעמ' איצטריך קרא למת וחי לחייב ממון דלא הוי כ"ש מהיקל ומת כמ"ש לשיטת רש"י. לפ"ז ניחא נמי מה שהקשיתי בסמוך בתו' בד"ה כיני כו' אפרש"י דר"נ קאמר שרגלי' לדבר ע"ש. דאיצטריך ונקה המכה ללמד דלאו מטעם ספק פטור ממיתה אלא רחמנא חייבי' הלכך חייב ממון. ואין להקשו' הא קושית המהרש"א

מעיקרא לית' לרבנן מיותר ונקה דלפטו' ממיתה שמעי' מדחייב ממון ולר"נ איצטרך ונקה דלא נימא חד לחי ומת וחד למת וחי דחייבין ממון כמ"ש המהרש"א בסוף דבריו וי"ל לדידי דברי המהרש"א אלו תמוהים דודאי לר"נ טפי מסתבר לאוקמי קרא לפטור היקל ומת ממיתה דהא יש רגלי' לדבר מלמוקי קרא לפטור לחי ומת מממון דמסבר' פטור כחייבי מיתות שוגגין. ולכך הוכרחתי לתרץ כמ"ש. ולמהרש"א גופי' נמי ל"ק דהא דכ' דאיצטרך קרא לחי ומת לחייבו ממון היינו לשיטת תו' דסברי דאיצטריך קרא למת וחי לפוטרו ממון ש"מ אף דפטור ממיתה אין לחייבו מסברא ממון כמ"ש המהרש"א מיהו ק"ק כו' ע"ש אבל לשיט' רש"י דקרא אתי לפטור מת וחי ממיתה ודחי דאמרי' כל שפטו' ממיתה חייב ממון. מעתה יש ליישב קושי' ב' דהכי פריך ור"נ אמדוהו לחיים מנ"ל וכיון שכן מנ"ל היקל דפטור דלמא ולא ימות קאי אאמדוהו לחיים ומת דפטור ממיתה וחייב ממון ואם יקום למיתה וחי לחייבו ממון ונקה המכה לדיוקא לאשמועי' היקל ומת חייב מיתה ולא אמרי' רגלי' לדבר ומשני אמדוהו לחיים ומת ל"צ קרא לפטרו ממיתה שכבר יצא כו' לפ"ז מסתבר טפי לאוקמי קרא להיקל ומת לפטרו ממיתה דיש רגלים לדבר מלמוקמי קרא לחייב חי ומת ממון דהא הוי כחייבי מיתות שוגגין. וא"ת א"כ הדרא קושיתו השלישי למקומה ונקה ל"ל לר"נ וי"ל אי לאו ונקה ה"א תרי קראי באמדוהו למיתה וחי וקרא יתירא לדיוקא לחייב היקל מיתה כמ"ש לשיט' רש"י וניחא הכל בס"ד ומ"ש תו' בד"ה וחד כו' פי' בקונט' ושניהם משלמין ממון וקש' כו' ע"ש תימא לי ולדידהו מי ניחא הא לפטור למית' ל"צ קרא שכבר יצא מב"ד זכאי ועכ"ל דקרא לחייב ממון אתי. וא"ל סברי תו לרבנן ולא ימות לפטור מית' אתי ולא לחייב ממון דהא מפורש במהרש"א דסברי תו' לרבנן אמדוה. לחיים ומת חייב ממון ועוד קרא ודאי משמע דחייב ממון דהא רק שבתו יתן אכולא קרא קאי וא"ל סברי תו' דרבנן לית להו הך סברא דיצא מב"ד זכאי דא"כ מאי קשיא להו לפירש"י דהא לא אתי אלא לפרושי לקרא וצ"ע. ונ"ל דרש"י סובר לרבנן אי לאו קרא לפטו' ממיתה הוינן מחייב להון דלא שייך הכא לומר יצא מב"ד זכאי דמעיקרא לא יצא זכאי לגמרי שעדיין הי' ספק אולי ימות ויתחייב מיתה. וכן משמעו' הגמ' דלא פריך ורבנן ל"ל קרא:

הה"ד רק שבתו יתן כו' עי' בקונט'. וק' אף שנפטר בשעה הראשונ' אין לפטרו באחרונ' דדוקא במיתה הוא דאמרי' כבר יצא מב"ד זכאי דכתי' ונקי וצדיק אל תהרוג אבל לא בממון וי"ל אמדוהו למיתה וחי' מסברא י"ל דחייב מיתה הואיל ויצא מב"ד חייב כמ"ש רש"י אלא דאמרי' רחמנא הוא דחס עלי' דניזק וקמשמע לן קרא דגם על המזיק חס רחמנא לפטרו ממיתה א"כ יש לנו לומר דפטור אף מממון דנפטר ממנו בראשונה ומשני

רשב"ל אף דחס רחמנ' עלי' לפטרו מממון גזיר' הכתו' הוא לחייבו ממון וריבח"א לעול' לא חס רחמנ' עלי' אלא דאמרי' אומד של טעות הי' הלכך אין לפטרו ממון מתני' מסייעא לרשב"ל כו'. עי' בקונט'. וקשה הא מיהת משעה שיקל צריך ליתן ולמה ימתין ואם נאמר אם נתן יטול פשיטא שאין לעכב לכך נראה דהך ברייתא באמדוהו למית' והיקל ומת איירי ודייק שפיר בשלמא אי אמרי' חידוש מקרא הוא ניחא אע"פ שמת אח"כ צריך ליתן משעה שיקל אבל למ"ד אומד טעו' הי' אינו נותן אלא עד שימו' אבל מת פטור דהא האומד שאמדוהו שהיקל בטעו' הי':

מהו שיתן דמי היד. בבבלי ב"ק דף פ"ה ע"ב גרסי' בעי רבה שבת הפוחתתו בדמי' מהו וכ' תו' כגון שהכהו על ידו וצמתה וסופ' לחזור שנפחתו דמיו שאין הכל בקיאין שסופה לחזור ואין קונין אותו אבל בדבר הידוע שסופו לחזור אף אביי מוד' שאינו נותן לו אלא שבת שבכל יום ע"כ. ותימא דאמרי' שם בגמ' הא דתני' המכה אביו ואמו ולא עשה בהן חבורה חייב בכולן היינו שגילחו ופריך גילחו מיהדר הדר והיינו בעיין ופירש"י מה לי שיער מה לי יד הא בסופו לחזור מחייבת ליה ע"כ והא שיער הכל יודעין שעתידין לגדל ואפ"ה מיבעי' ליה. והא ליכא למימר דמודו תו' דאיבעיא אפי' בדבר הידוע שיחזור ולא קאמרו אלא לאביי. חדא דהא מסיק התם מילתא דבעי' לרבה פשיט' ליה לאביי להך גיסא ולרבא להך גיסא ש"מ דאביי איירי כאיבעי' דרבה ועוד מנ"ל לתו' שאביי פליג ארבה בהא גם סוגיין משמע דאיבעי' הי' אם צריך ליתן לו דמי היד כיון שכבר נתחייב בה עתה. ואביי נמי בתשלומי כל היד איירי ולשיט' תו' אין לו לשלם אלא ההפסד שמפסיד עד שיתרפא וצ"ע:

אלא ליתן כו'. וקשה וכי מפני ששינה לשונו נאמר דשוין הן ונותנין האמו' בזה לזה אדרבא מסתבר טפי לומר לכך שינה שלא ליתן כו':

הלכה ו

נזיר הי' שמואל כו'. עמש"ל פ"א ה"ג בתו' בד"ה הריני כו':

מה הדין ביזרא כו'. כתב הי"מ משום דתנן מה מורה האמור' בשמשון נזיר כו' שפי' מורה תער לפי שהשיער מתיירא ממנו שמגלחו מייתי דוגמא מקרא שהברזל נקרא מורה מפני שהזרע מתיירא ממנו שקוצרו והיינו יראת שמיר ושית דהיינו אתים ומזמרות שעוקרו ע"כ. ודברי תימא הם שלדעת כל המפרשים שמיר ושית לאו אתים ומזמרות הן. וכן מוכיח רישא דהך קרא והי' ביום ההוא כל מקום אשר יהי' שם אלף גפן באלף כסף לשמיר ושית יהיה בחצים ובקשת יבא שמה כי שמיר ושית תהי' כל הארץ. לכך נראה הגהתי ופירושי שבקונט' עיקר ורש"י פי' לא תבא שם יראת שמיר ושית אבני אדם קאי

ע"ש. א"כ אין ראיה משם לר' נהוראי ואפשר מפרש פשטא דקרא דהוא כר' יוסי אע"ג דהלכה כר' נהוראי:

הדרן עלך העכו"ם וסליקא לה מסכת נזיר